

μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2003 ■ τεύχος 390 ■ τιμή: €3.00

5 290573 551022

Πίνακας Ανακοινώσεων

- * Η μηνιαία συντακτική συνέλευση του περιοδικού είναι την Τρίτη 14 του Γενάρη στις 7.00 μμ. Κύριο θέμα θα είναι η θεματολογία και η παρέμβαση του περιοδικού στα σημαντικά θέματα που τρέχουν.
- * Για επικοινωνία: Κωστής Αχνιώτης 99 517413 μετά τις 14.30 μμ
- * Ο βασικός οικονομικός πόρος του περιοδικού εξακολουθεί να είναι οι συνδρομητές και συνδρομητρίες που εσείς μεριμνάτε να βρείτε.

εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο:.....
Διεύθυνση:.....
Πόλη:..... Τ.Τ.:.....
Επαρχία:.....
Τηλ. Οικίας:..... Φαξ Οικίας:.....
Τηλ. Οικίας:..... Φαξ Εργασίας:.....
Επάγγελμα:.....

Τιμή συνδρομής: εσωτερικού ετήσια £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00.

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμιευτήριο Καταστηματαρχών

ΕΚΔΟΤΙΚΟ

Όσοι μέσα στο εμείς...

Ε

άν επιχειρήσει κάποιος να ανακατέψει τους πρόσφατους τίτλους των ειδήσεων θα διαπιστώσει αβίαστα ότι ξαφνικά η κυπριακή ιστορία των τελευταίων πενήντα χρόνων συμπυκνώθηκε ξαφνικά σε μια σελίδα που απλώνεται μπροστά στα μάτια μας. Κι εάν πίσω από τη σελίδα αυτή ακούσουμε ή δούμε τους ήχους και τις εικόνες που την έφτιαξαν θα ακούσουμε ψίθυρους συνομωσίας και κραυγές πο-

λέμου και θα ανακαλύψουμε πράξεις βαρβαρότητας που σκεπάζουν με μεγάλη ντροπή τη μικροσκοπική μας χώρα. Ο απολογισμός στο τέλος της ημέρας είναι αμέτρητες μαχαιριές που καταφέραμε οι ίδιοι εναντίον του εαυτού μας.

Τελικά μοιάζει φυσικό το γεγονός ότι οι πιθανότητες που εμφανίζονται τώρα για την επίλυση του Κυπριακού δεν είναι αποτέλεσμα μιας δικής μας συστηματικής καθημερινής επιδίωξης ούτε σε επίπεδο εξουσίας ούτε σε επίπεδο κοινωνίας.

Αντίθετα αποτελούν άμεση συνάρτηση στη διστακτική και αμφιταλαντευόμενη προσπάθεια εξομάλυνσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Από μας τους Κυπρίους όμως εξαρτάται αν στην εξομάλυνση αυτή θα δώσουμε το νόημα της διχοτόμησης ή το νόημα της επανένωσης των κοινοτήτων. Από μας εξαρτάται αν θα επιλέξουμε την ακινησία ή αν θα επιλέξουμε επιτέλους με όλα τα ρίσκα το δρόμο που μπορεί να μας επιτρέψει να συμμετέχουμε στη διαμόρφωση της δικής μας τύχης.

Όσοι μέσα στο εμείς μπορουν με εντιμότητα κι' όχι βέβαια για λόγους συγκυριακής σκοπιμότητας να συμπεριλάβουν και την τουρκοκυπριακή Αριστερά και τα κινήματα που συγκροτούν την πλατφόρμα των 41, δικαιούνται πλέον μερίδιο στην ελπίδα.

ΚΑ

Περιοδικό "εξ υπαρχής"

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
κριτικής και διαλόγου

Ιανουάριος 2003 - Τεύχος 39ο

Διεύθυνση:

Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 22346061 - 22346160

E-mail:

yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:

Δώρος Κακουλλής

Εκδίδεται από

την Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

Για την σύνταξη
του τεύχους
εργάστηκαν οι:

Σοφοκλής Σοφοκλέους
Ανθούλλα Παπαδοπούλου
Ιωσήφ Παγιάτας
Λούης Ηγουμενίδης
Σταύρος Τομπάζος
Κωστής Αχινιώτης
Ζήνωνας Ποφαΐδης
Χριστίνα Καρατζιά

Για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Οι συνδρομητές μπορούν να
αποπληρώνουν τις συνδρομές
τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας
στον αριθμό λογαριασμού
100404000752-6, Συνεργατικό
Ταμειυτήριο Καταστηματαρχών

Εκτύπωση:

Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 22482361

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4	Εμείς τι κάνουμε;	Του Ιωσήφ Παγιάτα
7	θα βρέξει ή δεν θα βρέξει, περίπου έτσι...	Του Ιωσήφ Παγιάτα
8	Για της εκλογές	Του Κωστή Αχινιώτη
16	Δικαινοτικό Φόρουμ Λονδίνου και γειτονικών περιοχών	
19	Η Ένταξη και το Σχέδιο Ανάν: Ενός Υστερικού Διαλόγου η Συνέχεια	Του Νίκου Τριμικλιγιώτη
22	Από την κινητικότητα των δειπνων στην ακινησία των ονείρων Αφορισμοί και μετωρισμοί για το μέλλον της Κύπρου	Του Γιώργου Κορφιιάτη
24	Οι προσοδευτικές δυνάμεις κατά την διαπραγματεύση του σχεδίου Ανάν	Του Άντη Ζήσιμου
26	Κοπεγχάγη: Μείζονα και ελάσσονα γεωπολιτικά παιγνίδια	Του Πέτρου Ζαρούνα
28	Επιτέλους Αγώνας και Ελπίδα	Του Κωστή Αχινιώτη
33	ΕΚΤΑΚΤΟ ΕΝΘΕΤΟ * Παρατηρήσεις πάνω στην Πολιτική Κοινωνιολογία του Ελβετικού Συστήματος	Του Μάριου Κωνσταντίνου
	* Το Ελβετικό Σύστημα, το Σχέδιο Ανάν και η Ομοσπονδοποίηση της Κύπρου: Για Ένα Αριστερό Συνταγματισμό	Του Νίκου Τριμικλιγιώτη
55	Απαλλαγή από το κατεστημένο - Βιώσιμη Ανάπτυξη - Κοινωνία των Πολιτών	Του Παντελή Σοφοκλέους
57	Σχεδιάζοντας το μέλλον της "νέας" Ευρώπης	Της Ελένης Μαύρου
60	Κυπριακό πρόβλημα: Η ιστορική πορεία μέχρι το 1974	Του Γρηγόρη Ιωάννου
64	Οι προοπτικές μιας κοινής κυπριακής συνείδησης από τη Βρετανική Αποικιοκρατία και μετά	Του Ahmet An
70	Το πετρέλαιο και οι νέοι ιμπεριαλιστικοί συσχετισμοί	Του Κρις Χάρμαν
73	Πώς ο George W. Bush εξασφαλίζει τη διεθνή υποστήριξη για τον πόλεμο	Του John Pilger
75	Μεγάλες εργατικές κινητοποιήσεις σε Γαλλία, Ιταλία και Βρετανία	Του Γιώργου Μητραλιά
77	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: Η κουλτούρα της Νεκρής Ζώνης	Του Στέλιου Χριστοδούλου
79	ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: Cyprus, 1957-1963: From Colonial Conflict to Constitutional Crisis	

Εμείς τι κάνουμε;

Του Ιωσήφ Παγιάτα

Στη μια μετά την άλλη στις πόλεις του κατεχόμενου βορρά οργανώνουν οι Τ/Κ τη μια διαδήλωση μετά την άλλη, μια απαίτηση να βρεθεί λύση στο Κυπριακό μέχρι τις 28 Φεβράρη και στην Ε.Ε. να ενταχθεί ολόκληρος ο κυπριακός λαός. Συνθήματα όπως τα "Αυτή η χώρα είναι δική μας", "Ειρήνη και ένταξη τώρα", "Ντενκτάς, παραιτήσου, δεν μας εκπροσωπείς", "Δεν είμαστε Τούρκοι, δεν είμαστε Έλληνες, είμαστε Κύπριοι", δονούν την ατμόσφαιρα στις μαζικές διαδηλώσεις που έφτασαν το ένα τέταρτο του Τ/κου πληθυσμού, με πιθανότητα να πλησιάσουν και το μισό.

Και οι διαδηλώσεις αυτές γίνονται στην παρουσία των περισσότερων από 35000 Τουρκικών στρατευμάτων και τις γνωστές συνθήκες χαφιεδισμού και καταπίεσης, όπου η αντίθετη άποψη έχει κόστος, είτε πρόκειται για φυλάκιση, για απώλεια εργασίας είτε άλλως πως...

Αντίθετα στην Ε/κ πλευρά τίποτε δεν συμβαίνει ή μάλλον κινούνται όσοι αντιτίθενται ουσιαστικά στην διζωνική ομοσπονδία ή όσοι την δέχονται φραστικά μόνο, χωρίς αυτό που εξυπακούει το περιεχόμενο της, αφού κανείς δεν μπήκε ως τώρα στον κόπο να το εξηγήσει.

Αποτέλεσμα είναι ότι οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι πάνω από 70% των Ε/Κ δεν εγκρίνουν το σχέδιο Ανάν. Κι όμως δεν είναι ακριβώς έτσι τα πράγματα αν κρίνει κανείς ότι τα δύο μεγάλα κόμματα ευνοούν μια βελτιωμένη λύση στα πλαίσια του σχεδίου Ανάν. Κι όταν λέμε "βελτιωμένη" δεν εννοούμε να της αλλάξουν τα φώτα, κάτι που δεν γίνεται και το γνωρίζουν τα δύο κόμματα. Χαρακτηριστική είναι και πρόσφατη δημοσκόπηση όπου το 44% των Ε/Κ θα ήταν διατεθειμένοι να ψηφίσουν τον κ. Κληρίδη για ακόμα μια φορά – κουτσουρεμένη μάλλον – μόνο και μόνο για να μη χαθεί το μομέντουμ που δημιούργησε το σχέδιο Ανάν και να λύσει

το Κυπριακό. Κατι το 44% είναι σίγουρα μεγαλύτερο από το ποσοστό του Συναγερμού και λογικά δεν θα πρέπει να περιλαμβάνει τους Οικολόγους και τους Νέους Ορίζοντες...

Εμείς από δω μάλλον τείνουμε τα δημιουργήσουμε κάποιες εντυπώσεις που δεν θα έπρεπε να δημιουργηθούν. Ότι "έχουμε καβαλλήσει το γαϊδαρό μας" ή ότι "έχουμε ενδιαφέρουν οι προεδρικές παρά η λύση του Κυπριακού. Και μιλώ για εντυπώσεις γιατί πιστεύω ότι το μεγαλύτερο μέρος του Ε/Κ πληθυσμού, αν σταματήσουν να έχουν το μονοπώλιο των κινήσεων οι απορριπτικοί του σχεδίου Ανάν, θα δείξει ότι νιώθει ότι πρόκειται για μια ευκαιρία για λύση του Κυπριακού. Φτάνει, επαναλαμβάνω, να δείξει και η Αριστερά αυτό που κατά βάση πιστεύει ότι δέχεται ουσιαστικά το σχέδιο Ανάν, δεδομένου ότι θα γίνουν σ' αυτό κάποιες εφικτές αναπροσαρμογές, τέτοιες που να μη χρειάζεται να ξαναγραφεί από την αρχή, κάτι που δεν πρόκειται να γίνει. Χρειάζονται κι από 'δω κάποιες κινητοποιήσεις στις οποίες η Αριστερά θα μπορούσε να ήταν οι κινητήριοι δύναμη και στις οποίες να δωθούν στους Τ/Κ κάποια μηνύματα: Ότι δεν έχουμε δέσει το γαϊδαρό μας και ότι η λύση μας ενδιαφέρει. Ότι τους θέλουμε για να κτίσουμε μαζί τη καινούργια κοινωνία και το ομόσπονδο μας κράτος. Ότι νιώθουμε την αγωνία τους. Ότι κι εμείς κουραστήκαμε από το πρόβλημα και τη μισαλλοδοξία και επιζητούμε την ειρήνη και τη συνεννόηση. Οι εκδηλώσεις αυτές θα μπορούσαν να ξεκινήσουν από τη δεύτερη βδομάδα του Γενάρη και να κλιμακωθούν σιγά-σιγά, με συγχρονισμό κατά το δυνατό και τα ίδια συνθήματα. Μετά τον Φεβράρη θα υπάρχουν και πάλιν πιθανότητες για λύση του Κυπριακού, αλλά δεν θα υπάρχει το ίδιο μομέντουμ.

Επί της Ουσίας: για τον Τασσο και τα διλήμματα

Του ΣΜ

Στο προηγούμενο τεύχος του ΕΞ Υπαρχης ο Χρηχρη έθεσε μια σειρά ερωτημάτων για όσα έγραφα σε σχέση με την ασυναρτησία του δημόσιου λόγου του κ. Αναστασιάδη το καλοκαίρι - ήταν μεν σωστά λέει, αλλά δεν σχολίασα την «ουσία»: «κατά πόσο όσα ο κ. Αναστασιάδης καταλογίζει στον Τασσο Παπαδόπουλο ανταποκρίνονται στην αλήθεια». Να μου επιτρέψει ο αγαπητός Χρηχρη να παρατηρήσω ότι την «ουσία» του κάθε σχο-

λίου την αποφασίζει ο συγγραφέας του - και εγώ τότε έκρινα ότι η ουσία ήταν η ασυναρτησία στον δημόσιο λόγο. Όμως τα ερωτήματα θα ήταν καλό να σχολιαστούν.

Δήλωσε αντικομμουνιστής ο Τασσος; Υποθετω...ε και; Ποιος δηλαδή από εκείνη την κυβέρνηση του 60 δεν δήλωσε αντικομμουνιστής; Να θυμίσω τον Μακάριο; Την απάντηση για την σχέση του κ. Παπαδόπουλου με την αριστερά την έδωσε ένας «αντίπαλος» του [όσον αφορά τα δικονομικά] στην αριστερά, ο Α. Ζιαρτίδης; τον πιστώνει όχι απλά με την πρακτική εφαρμογή του ιστορικού προγράμματος του αριστερού εργατικού κινήματος του 40-60 αλλά και με την συνειδητή παραδοχή του Τασσου, σαν υπουργού, ότι «έμαθε πολλά από τον Ζιαρτίδη». Δεν θα έπρεπε να πιστώσουμε τον κ. Παπαδόπουλο με την ικανότητα μάθησης και αλλαγής;

Αντιπροσωπεύει τον γιωρκαττισμό; Επιμένω στο όχι. Τι σημαίνει γιωρκαττισμός; Είχα θέσει ένα περίγραμμα κριτηρίων που είχε να κάνει με τον γιωρκαττισμό σαν την διασταύρωση ενός παρακράτους [με έντονη αντικομμουνιστική απόχρωση] και ρουσετολογικών δικτύων μέσα στην δημόσια υπηρεσία γύρω από τον Γιωρκαττ. Όχι τις οικογενειακές ή προσωπικές σχέσεις. Επαναλαμβάνω λοιπόν: ο Τασσος στις κρίσιμες στιγμές δεν τάχθηκε με το [αντικομμουνιστικό] παρακράτος που μεταλλάχθηκε σε εοκαβ, ούτε προωθήθηκε από τα δίκτυα του γιωρκαττισμού το 60 η μετά. Αν η αναφορά στον γιωρκαττισμό αφορά την συμμετοχή στην «Οργάνωση» να θυμίσω ότι είχε την «έγκριση» του Μακαρίου και ότι ο άλλος υπαρχηγός ήταν ο Γ. Κληρίδης; Η δικιά μου αντίληψη είναι ότι ο Τασσος κινήθηκε στον κύκλο του Μακαρίου. Αν ο Μακάριος [η ο Παναγούλης] δεν ήταν γιωρκαττικός, γιατί ο Τασσος να μην είναι απλά Τασσικός [του λείπει κάτι από τις άλλες προσωπικότητες της εποχής;] ή έστω Μακαριακός; Και η πιο ουσιαστική παράμετρος το ζητήματος είναι ποιοι εκπροσωπούν τον γιωρκαττισμό σήμερα: είναι η δεν είναι μέρος της συναγερμικής δεξιάς τα γιωρκαττικά δίκτυα;

Το αν αντιπροσωπεύει το κεφάλαιο δεν το άκουσα και δεν το σχολίασα. Αν όμως το ζητούμενο είναι οι «ανιέρες συμμαχίες», ο Βασιλείου του 88, από ποια τάξη ερχόταν; Νομίζω υπάρχουν αυταπάτες για την ιστορική λειτουργία της κυπριακής αριστεράς αν αυτά θεωρούνται «ανιέρα». Μπορεί να μην συμφωνούμε με τις επιλογές αλλά όχι να καμωνόμαστε ότι είναι κάτι το νέο η σύμμαχη αριστεράς-κέντρου. Εδώ η αριστερά από το 47 μετέχει στις εκκλησιαστικές εκλογές. Και ο Τασσος, καθώς η κακώς, έκφρασε την κεντροαριστερά του ΔΗΚΟ κατά την περασμένη δεκαετία.. Για το εκκλησιαστικό κατεστημένο δεν είμαι σίγουρος αν θα έχουν ενιαία θέση και αν δεν θα πάρουν θέση με βάση τις δικές τους εκλογές. Όσο για τους αγωνιστάρδες... Το ότι ο Τασσος έχει σχέσεις με εοκατζηδες [της α] είναι αυτονόητο αφού από εκεί ξεκίνησε, αλλά υπάρχει και η ιστορία: δεν ψήφισαν ανέκαθεν ΔΗΣΥ οι σύνδεσμοι αγωνιστών; Και τον Τασσο [που διαφώνησε με τον Κληρίδη στην πολιτική συμπορευση με τα υπολείμματα της εοκαβ μετά το 74] γιατί να τον ψηφίσουν;

Το θέμα με τον απορριπτισμό όμως έχει σημασία μετά το σχέδιο Ανάν. Μπορούμε να εμπιστευτούμε τον Τασσο ότι θα διαπραγματευτεί «καλή τη πίστι» ή θα βρεθούμε με ένα απορριπτικό πρόεδρο που θα κάνει πάσες του Ντενκτάς - όπως έκαμε και ο Γλαύκος το 92-93 και το 98 με τους πυραύλους; Αυτό είναι ένα θέμα που οι ακελικοί οφείλουν να εξηγήσουν. Εγώ είμαι εξ ανάγκης ψηφοφόρος. Πριν όμως γράψω αυτό το σημείωμα πήρε τον μάτι μου στην τηλεόραση τον Α. Χριστόφορου του ΔΗΣΥ και τον Σιζοπουλο του ΚΙΣΟΣ. Ο Χριστοφορου ελαλεν ότι υπάρχουν δυο σχολές: η μια που νοιάζεται για το εθνικό και η άλλη που «δεν φασκα πενια» φτάνει να βγάλει πρόεδρο. Πώς να ανεχτείς αγαπητέ μου αυτήν την θρασύτητα: έναν εθνικόφρονα βουλευτή που θέλει, τάχα μου, λύση τώρα και μας το παίζει και κριτής άλλων; Και κοίτα να δεις σύμπτωση: αυτή η μεταμόρφωση βολεύει να μην χάσουν οι ρουσετολόγοι της γαλανόλευκης την εξαργύρωση των «εθνικών τους αισθημάτων» από το νεογιωρκαττικό κράτος του ΔΗΣΥ. Για το Σιζοπουλο, τον μαϊντανό των συναγερμικών media που φαίνεται διατεθειμένος για τα πάντα φτάνει να πάρει μια καρέκλα, τι να πεις; Μπορούμε να τους εμπιστευτούμε αυτούς [η τον υποψήφιο τους] ότι αύριο δεν θα εισηγηθούν και δυο κρατη/παραχωρηση της βόρειας Κύπρου στην Τουρκία, για να διατηρήσουν την εξουσία; Κάπου εδώ νομίζω βρίσκονται τα «διλήμματα» και τα ζητήματα «ουσίας» για τις εκλογές.. Πως «θα φύγουν αυτοί από την εξουσία» και πως θα λυθεί το κυπριακό...

Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;
Εμείς τι κάνουμε;

Περί αστικής δικαιοσύνης και ανθρωπίνης αξιοπρέπειας

Του ΣΜ

Ο Γιώργος Καρακασιαν βρίσκεται στην φυλακή με εφταμηνη ποινή γιατί κατηγορήθηκε ότι στις εκδηλώσεις που έγιναν έξω από το σπίτι του ισραηλινού πρέσβη τον περασμένο Απρίλιο άσκησε «βία εναντίον αστυνομικών» και προκάλεσε ζημιά σε αυτοκίνητο προσκεκλημένου. Ο νεαρός αναρχικός ανέλαβε την ευθύνη των πράξεων του και αρνήθηκε να απολογηθεί επικαλούμενος το πανανθρώπινο «δίκαιο της αλληλεγγύης»: το πάρτι για τα γενέθλια του ισραηλιτικού κράτους ήταν μια προσβολή στην ανθρωπίνη μας υπόσταση την στιγμή που αυτό το κράτος οργάνωνε «...τις σφαγές, τις εκτελέσεις, τον καθημερινό εξευτελισμό της αξιοπρέπειας των αγωνιζόμενων παλαιστίνιων». Ο δικαστής έκρινε σαν γραφειοκράτης που υπερασπίζεται τον εργοδότη του [το κράτος] και την ατομική ιδιοκτησία. Δεν ασχολήθηκα ιδιαίτερα με την κατηγορία για «βία ενάντια στη αστυνομία» αφού [όπως γίνεται συνήθως] τα «θύματα»/αστυνομικοί ξυλοφορτώσαν ουσιαστικά τον Καρακασιαν – αλλά άντε τώρα να αποδείξεις ότι δεν είσαι ελέφαντας μπροστά στην «αστυνομική μαρτυρία». Η κατηγορία ωστόσο ότι προκάλεσε ζημιά σε αυτοκίνητο μου κίνησε την περιέργεια - είναι πραγματικά τόσο αυστηρή η «δικαιοσύνη» σκέφτηκα. Και ύστερα ήρθε η εκδήλωση των 200 «αγωνιστών» ενάντια στην λύση έξω από το προεδρικό πριν την Κοπεγχάγη. Εκεί όχι μόνο έβρισαν τους «καλεσμένους» [τους πολιτικούς] αλλά και προκάλεσαν ζημιά και στο αυτοκίνητο του Γ.Χριστοφιδη των ΕΔΗ. Και όμως ενώ έξω από το σπίτι του ισραηλινού πρέσβη η αστυνομία τα έβλεπε όλα, εδώ ούτε φωνή ούτε ακρόαση. Απλά τους αποκάλεσε έμμεσα «τρελούς» ο Κληριδης και έκλεισε το θέμα. Από ότι φαίνεται λοιπόν η προνομιακή μεταχείριση των εθνικών βιαιοτήτων δεν έχει αλλάξει από το 60. Την αξιοπρέπεια μας σαν ανθρώπων σε αυτόν το πλανήτη, σε αυτό το νησί πλάι στην Παλαιστίνη, σήμερα, την τιμά σήμερα εκείνος ο νεαρός αναρχικός στις κεντρικές φυλακές.

Ντροπή!

Η γιορταστική εκδήλωση στη Βουλή πριν τα Χριστούγεννα με χιούμορ του είδους κοντά ή μακριά αγγουράκια και λουκάνικα ήταν κακόγουστη και προσέβαλλε και τους παθητικούς και τους ενεργητικούς συμμετέχοντες. Οι βουλευτές μπορεί να έχουν το επίπεδο που θέλουν στην ιδιωτική τους ζωή όμως εκείνη τη στιγμή προσέβαλλαν πέραν του εαυτού τους και την χώρα τους. Το ΡΙΚ πρόεβαλε τα σχετικά στα δελτία ειδήσεων πολλές φορές επαναλαμβάνοντας με φορτικότητα ότι τα λεγόμενα από το Χατζησταυλλή Σπέσιαλ αποτελούσαν ανεπιανάληπτο χιούμορ. Ο Υπουργός των Εσωτερικών μόλις δήλωνε εκείνες τις μέρες ότι το ΡΙΚ ως κρατικό ίδρυμα θα αναλάβει για λόγους εναρμόνισης με την ΕΕ εκτός των άλλων την διαφύλαξη της ποιότητας της ψυχαγωγίας του λαού. ΚΑ

Θα βρέξει ή δεν θα βρέξει, περίπου έτσι...

Του Ιωσήφ Παγιάτα

Για πολλούς τώρα μήνες διερωτούμαστε οι πιο πολλοί, αν θα επιτεθούν τελικά οι Αμερικανοβρεττανοί στο Ιράκ ή όχι. Αρκετοί μάλλον πιστεύουμε ότι θα επιτεθούν περί τον Φεβράρη, γιατί τότε τους βολεύει. Κάποιοι ανησυχούν για το πόσο μπορεί σε μια τέτοια περίπτωση να αυξηθεί η τιμή της βενζίνης, ενώ κάποιοι άλλοι εξέφρασαν την άποψη ότι αν αποφασίσουν οι Αγγλοαμερικανοί να επιτεθούν χωρίς το χειμώνα, μπορεί και να μην επηρεαστεί ο τουρισμός μας!

Η "ανησυχία" μας είναι περίπου όσο το αν θα βρέξει φέτος ή όχι, αν θα 'χουμε δηλαδή καλή σοδειά ή αν θα γεμίσουν τα φράγματα... Καθόλου δεν φαίνεται να απασχολεί το αν έχουν δικαίωμα οι Αμερικανοί να αλλάξουν τον ηγέτη μιας χώρας, επειδή απλά δεν τους αρέσει ή αν θα χαθούν μερικές χιλιάδες ιρακίνο στρατιώτες και ασφαλώς και απλοί πολίτες και γυναικόπαιδα, όπως άλλωστε συνέβη πέρυσι στο Αφγανιστάν και προηγουμένως στο Κόσσοβο...

Και όταν θα επιτεθούν οι Αμερικανοβρεττανοί, παρόλο που δεν θα καταφέρουν αυτή τη φορά να δημιουργήσουν το διεθνή συνασπισμό της προηγούμενης φοράς, το αποτέλεσμα θα είναι προβλεπτό. Η καταπληκτική υπεροπλία των Αμερικανών είναι δεδομένη, ενώ ο στρατός του Σαντάμ είναι το ένα τρίτο απ' ό,τι ήταν πριν δέκα χρόνια και ο εξοπλισμός του σε σύγκριση με τότε κατά πολύ υποδεέστερος.

Και υπάρχει όλη αυτή η αδιαφορία, όταν όλοι ξέρουμε περί τίνος πρόκειται. Ξέρουμε όλοι ότι δεν πρόκειται για τα δήθεν όπλα μαζικής καταστροφής αλλά για δύο μόνο πράγματα. Τη διασφάλιση του ιρακινού πετρελαίου για τους δυτικούς – πρόκειται για τη χώρα με τα δεύτερα αποθέματα στον κόσμο, μετά τη Σαουδική Αραβία – και την αντικατάσταση του Σαντάμ με ημέτερο, μαριονέτα, περίπου όπως ο Κάρζαϊ... Το δεύτερο συνδέεται άμεσα με την επιδίωξη των Αμερικανών για μη αμφισβητήσιμη παγκόσμια ηγεμονία, με την οποία δεν ταιριάζουν ο Chavez, ο Κάστρο, ο Κιμ-Ιλ-Σουγκ, ο Χαταμί και προηγουμένως ο Μιλόσεβιτς. Και δεν πρόκειται να τους αμφισβητήσουν για την ώρα οι Ρώσοι, οι Κινέζοι ή οι Ευρωπαίοι, με τις εξαρτήσεις που σιγά-σιγά κατάφεραν να τους δημιουργήσουν οι Αμερικανοί...

Και δεχόμαστε να επιτεθούν οι Αμερικανοί σε μια χώρα μέλος του ΟΗΕ για κάτι που υποπτεύονται ή υποθέτουν ότι υπάρχει αλλά δεν κατάφεραν ακόμα να αποδείξουν. Και ωρύοντο για μήνες οι Αμερικανοί γιατί δεν άφηνε ο Σαντάμ τους παρατηρητές να γυρίσουν στο Ιράκ, για να συνεχίσουν το έργο τους με τις έρευνες για τα όπλα μαζικής καταστροφής. Κι όταν ειδή και απέιδη ο τελευταίος, συγκατατέθηκε να καταλύσουν ουσιαστικά οι παρατηρητές – οι "πεμπάμενοι" των ΗΠΑ – την κυριαρχία της χώρας του και να τον εξευτελίσουν μπαίνοντας και στο προεδρικό και τις άλλες του κατοικίες, χωρίς όμως και πάλιν να ικανοποιούνται οι Αμερικανοί. Δεν τους ικανοποίησαν οι δώδεκα χιλιάδες σελίδες που υπέβαλε το Ιράκ στο Συμβούλιο Ασφαλείας "γιατί παρουσιάζουν κενά", ενώ μια φορά καθυστέρησαν οι Ιρακίνοί τους παρατηρητές στη δουλειά τους δέκα ολόκληρα λεπτά.

Και ενώ όλα αυτά τα χρόνια φώναζαν οι Αμερικανοί γιατί δεν άφηνε ο Σαντάμ τους παρατηρητές να γυρίσουν στο Ιράκ και να συνεχίσουν τις επιθεωρήσεις για να ανακαλύψουν τα υποτιθέμενα όπλα μαζικής καταστροφής, τώρα που οι παρατηρητές έχουν γίνει δεκτοί και βρίσκονται στο Ιράκ, το πρόβλημα έχει και πάλιν ο Σαντάμ! Αντίθετα με την οποιαδήποτε πρακτική της δικονομίας το βάρος της απόδειξης δεν έχει ο ενάγων αλλά ο εναγόμενος!! Λογική του παραλόγου - αναλογισθεί κανείς ότι ζητούν οι Αμερικανοί που είναι "σίγουροι" ότι διαθέτει το Ιράκ όπλα μαζικής καταστροφής να αποδείξει ο Σαντάμ που διατείνεται ότι δεν διαθέτει κάτι τέτοιο, ότι δεν έχει!!

Εκείνο που αντίθετα έχει αποδειχθεί μέχρι στιγμής είναι ότι δεν ήταν το Ιράκ πίσω από τις επιθέσεις με άνθρακα στις ΗΠΑ, κάτι που κάποιοι θέλησαν να του αποδώσουν ενώ καθόλου δεν βεβαιώνεται ότι το Ιράκ απετέλεσε κέντρο της Αλ Κάιντα. Όσο για την περίφημη έκθεση Μπλερ, καθόλου δεν επιβεβαιώνεται μέχρι της στιγμής, ενώ τα πολλά της "possibly" αποδεικνύονται μέχρι της στιγμής απλή φούσκα.

Ο, για εφτά χρόνια, ανώτερος επιθεωρητής εξοπλισμών του ΟΗΕ, Σκοτ Ρίττερ, επιμένει ότι όταν βρισκόταν στο τέλος της αποστολής του στο Ιράκ, η χώρα είχε αποπλιστεί κατά 90%. Άλλωστε αν ο Σαντάμ είχε πράγματι αρχίσει να δημιουργεί βιολογικά, χημικά ή πυρηνικά όπλα, δεν θα περιοριζόταν ο Μπους στις ασαφείς και αμφιβόλου αξίας πληροφορίες που κατά καιρούς επιλεκτικά διαρρέει σε εφημερίδες.

Υποστηρίζει αρθρογράφος στην έγκυρη βρετανική επιθεώρηση New Statesman ότι: Ο Σαντάμ είναι ένα προσωρινό φαινόμενο και η καταπιεστική του διακυβέρνηση το πιθανότερο είναι να λήξει πριν λήξει του ίδιου η ζωή. Κάτι που δεν συμβαίνει με την ισχύ των ΗΠΑ που γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη. Και με τον τρόπο που ενεργούν οι ΗΠΑ, σίγουρα αποτελούν μεγαλύτερη απειλή για την οικουμένη απ' ό,τι ο Σαντάμ... Ανεξάρτητα της δημοκρατίας και των ελευθεριών που απολαμβάνουν οι Αμερικανοί στο εσωτερικό, δεν θα πρέπει η Αμερική να αφηθεί να κάμνει τον ηθικό κριτή του κόσμου.

Και πιθανότητες να συμβεί κάτι τέτοιο, παρατηρώ εγώ με τη σειρά μου, θα υπάρχουν όταν θα πάψει η ανθρωπότητα να κάνει τα στραβά τα μάτια στις ενέργειες των Αμερικανών και να πιστεύει ή να κάνει πως πιστεύει αυτά που δεν θα μπορούσε να πιστεύει κι ένα νήπιο...

Κατά τα άλλα αν δεν βρουν οι Αμερικανοί στο Ιράκ τίποτε από όπλα μαζικής καταστροφής, μπορώ να διανοηθώ ότι θα μπορούσαν να ενοχοποιήσουν το Σαντάμ με όπλα που οι ίδιοι θα τοποθετήσουν και στη συνέχεια θα "ανακαλύψουν" και θα φωτογραφίσουν! Για δεκαετίες τώρα επιβεβαιώνουν ότι δεν υπάρχει τίποτε που δεν θα μετέλθουν για να ικανοποιήσουν τους στόχους και τις επιδιώξεις τους. Πιο πολύ όταν η παγκόσμια κοινή γνώμη επιδεικνύει την ασύγγνωστη και ασυγχώρητη ανοχή που για χρόνια τώρα παρατηρείται μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Για τις εκλογές

Του Κωστή Αχινιώτη

Από στελέχη της συμπολίτευσης εκφράζεται η άποψη της μετάθεσης των εκλογών για ένα διάστημα μικρό ή και μεγαλύτερο χάριν της επίλυσης του Κυπριακού. Και

βέβαια λογικό είναι, διαφωνεί η αντιπολίτευση τουλάχιστον προς το παρών.

Το καταπληκτικό είναι ότι η αστική φιλελεύθερη ή νεοφιλελεύθερη, εκσυγχρονιστική και ευρολάγνα ελίτ μένει σιωπηλή!

Επιτέλους οι εκλογές δεν είναι το ύψιστο λειτούργημα της αστικής δημοκρατίας σύμφωνα με τους ίδιους τους θιασώτες της... αναβολής; Χρειάζεται και πολύς κόπος ειδικά στην περιοχή μας για να θυμηθεί κανείς ότι και οι δικτάτορες αναστέλλουν τις εκλογές για το καλό της δημοκρατίας μέχρι να ωριμάσει ο κόσμος; Είναι αχρείαστο αλλά το σημειώνω κατά πλεονασμό, πώς δεν συγχύζω βέβαια τους έντιμους και υπεράνω κάθε υποψίας πολιτικούς μας με οποιοσδήποτε δικτάτορες ή οποιαδήποτε δικτατορική παράδοση. Είναι όμως προς σημείωση ή θέση τους που υποδηλώνει ότι η αστική δημοκρατία με την κανονική της λειτουργία δεν επαρκεί για να επιλύσει τα προβλήματα που έχει να επιλύσει.

Εις ότι αφορά τον ξένο παράγοντα και τα πιστικά χρονοδιαγράμματα θα

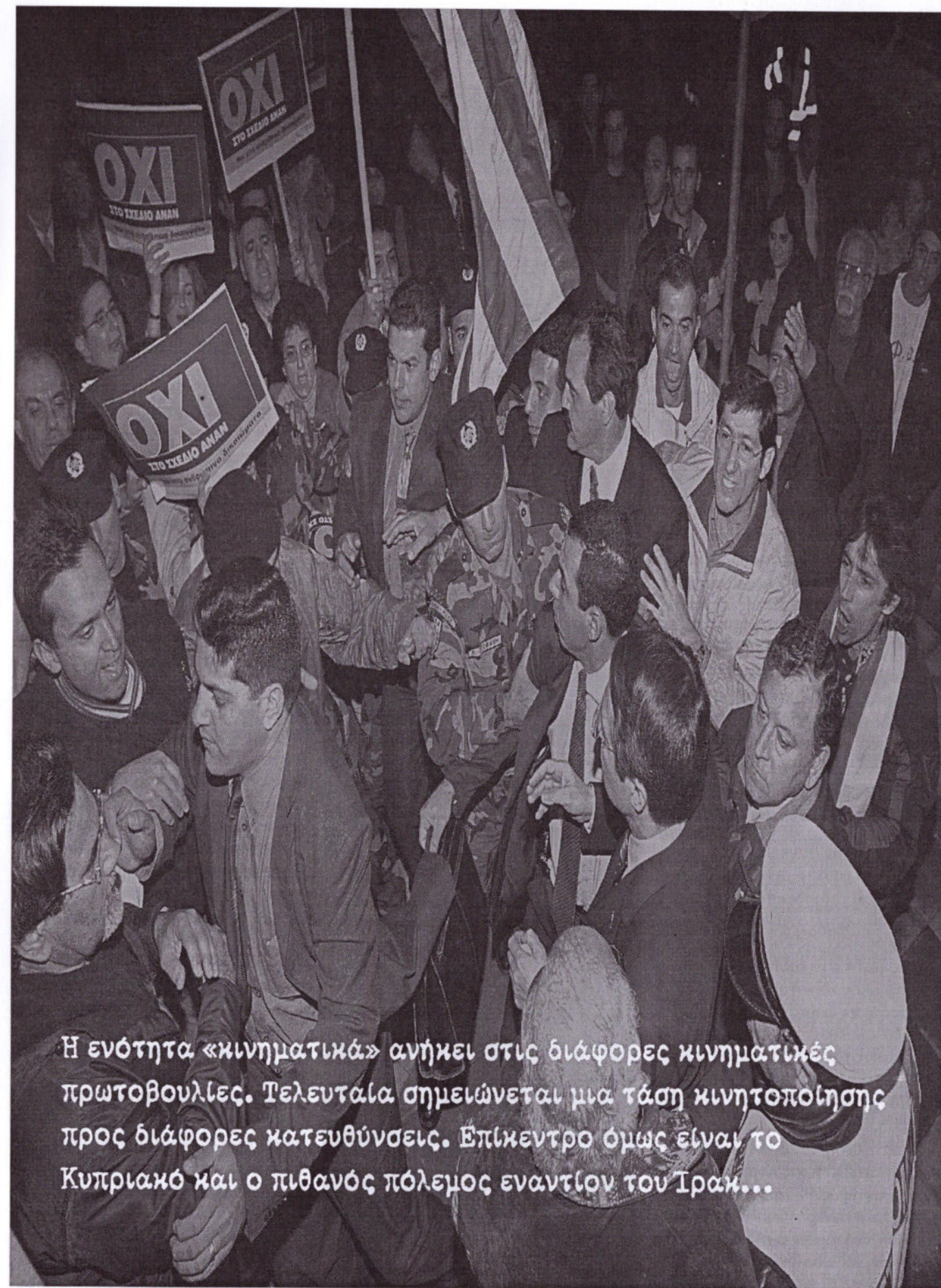
πρέπει να θυμηθούμε ότι οσάκις πλησίαζαν εκλογές είτε στην Ελλάδα είτε στην Τουρκία είτε στα κατεχόμενα, οι συνομιλίες έμπαιναν στο ψυγείο ακριβώς όπως σταματούν οι δουλειές στο Πάσχα των Εβραίων. Έχω την εντύπωση πως αυτό που οι ίδιοι θεωρούν ως απόλυτα φυσιολογικό για τον εαυτό τους θα το θεωρήσουν τουλάχιστον εξ υποχρεώσεως φυσιολογικό ακόμα και για τους ιθαγενείς της Κύπρου. Στην πραγματικότητα αυτό που γίνεται στην Κύπρο είναι μια προσπάθεια να «φορτωθεί» στους ξένους μια «Cyprus made idea».

Η δεύτερη παραδοχή που υπάρχει πίσω από την ιδέα της αναβολής είναι ότι οι «εκλογές βλάπτουν το Κυπριακό» και ασφαλώς αυτό που βλάπτει είναι τα πολλά ψέματα. Εδώ υπάρχει και η κλασική κυπριακή κουτοπονηριά. Αν κάποιος προλάβει να πει τον άλλο ψεύτη πρώτος νομίζει ότι ο ίδιος θα βγει κούππα άπανη. Όλοι οι δραματιζόντες ρόλο συνέβαλαν κατ'επανάληψη και αδιαλείπτως στο γεγονός ότι ο κόσμος πιάστηκε στο σχέδιο Ανάν εξ απήνης. Αν κάποιος διατείνεται για το αντίθετο ας μου το πει να του μετρήσω ψέματα, γιατί αν το κάνω τώρα για όλους θα χρειαστώ πολλές σελίδες. Δεν είναι δυνατό δηλαδή, όποτε εκφράσει κάποιος μια διαμαρτυρία να του απαντούν ότι αυτό

κι' εκείνο το δεχτήκαμε πριν χρόνια στην παράγραφο τάδε του τάδε κειμένου, και να θεωρεί ο πολιτικός ότι φταίει ο πολίτης για την ελλιπή του ενημέρωση. Αν το πρόβλημα είναι λοιπόν τα προεκλογικά ψέματα ας πάνε οι φιλαλήθεις σ' αυτές τις εκλογές με προεκλογικές αλήθειες.

Μα επιτέλους ας σκεφτούν ορισμένοι ότι η εξεύρεση λύσης μπορεί να είναι αποτέλεσμα μιας κομπίνας πίσω από την πλάτη του κόσμου αλλά σ' αυτή την περίπτωση θα έχουμε κακά ξεμπερδέματα στην εφαρμογή της. Μια τρίτη παραδοχή που κρύβεται κατά την άποψη μου πίσω από την ιδέα της αναβολής είναι μια αβάσταχτη περιφρόνηση της πολιτικής ελίτ προς ότι ή ίδια ονομάζει, όποτε το θυμάται, πολίτη. Οι πολιτικοί ξεχνούν ότι εκλέγονται στη βάση κάποιων πολιτικών θέσεων και ότι πρέπει να παραιτούνται άμα επιθυμούν να αλλάξουν θέση ή δεν τα καταφέρουν να υλοποιήσουν μια εξαγγελία τους. Εάν όπως πιθανόν να συμβαίνει τώρα αισθάνονται ότι ο κόσμος μπορεί να μην καταλαβαίνει τις επιλογές τους είναι ακριβώς η ώρα να του τις εξηγήσουν ξανά στις εκλογές που θα έπρεπε γι' αυτό το λόγο να γίνουν ακόμα κι' αν δεν ήταν η ώρα τους.

Ας σημειωθεί παρ' όλο που είναι ασφαλώς αχρείαστο ότι ο γράφων είναι υπέρ της επίλυσης του Κυπριακού στη βάση του σχεδίου Ανάν.

Η ενότητα «κινηματικά» ανήκει στις διάφορες κινηματικές πρωτοβουλίες. Τελευταία σημειώνεται μια τάση κινητοποίησης προς διάφορες κατευθύνσεις. Επίκεντρο όμως είναι το Κυπριακό και ο πιθανός πόλεμος εναντίον του Ιρακ...

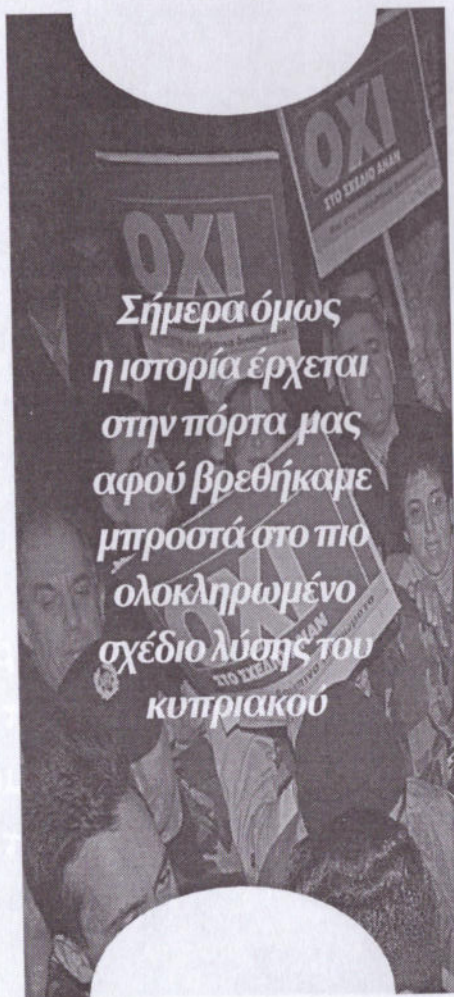
«Κίνηση πολιτών - Λύση Τώρα»

Αναλαμβάνοντας την Ιστορική μας ευθύνη: Μπροστά στο Μέλλον

αν πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας οι οποίοι έχουμε και μνήμη αλλά και την δυνατότητα χρήσης της λογικής μας, θεωρούμε ότι είναι ιστορικό καθήκον να κατατεθεί δημόσια η θέση υπέρ της λύσης

— η οποία στην συγκεκριμένη στιγμή εκφράζεται από το σχέδιο Αναν. Κατά την διάρκεια του μήνα που πέρασε από την κατάθεση του σχεδίου του ΟΗΕ μέχρι την σύνοδο της Κοπεγχάγης, ο δημόσιος λόγος στο εσωτερικό της ελληνοκυπριακής κοινότητας έκφρασε τις περισσότερες φορές ένα αποκαλύπτο η συγκαλυμμένο απορριπτικό ο οποίος καλυπτόταν βέβαια πίσω από την απόφαση της πολιτικής ηγεσίας να δεχτεί το σχέδιο σαν βάση για διαπραγματεύση. Βρεθήκαμε δηλαδή σε μια πολύ γνωστή θέση: να λέγονται αλλά προς τα έξω και αλλά προς τα μέσα. Και είναι αυτή η αντίφαση [και η συνακόλουθη συνύπαρξη αντιφατικών προσδοκιών] που κατάντησε μερίδα της κοινωνίας μας απρόθυμη για λύση η για ρεαλιστική αντιμετώπιση των ιστορικών συγκυριών. Η

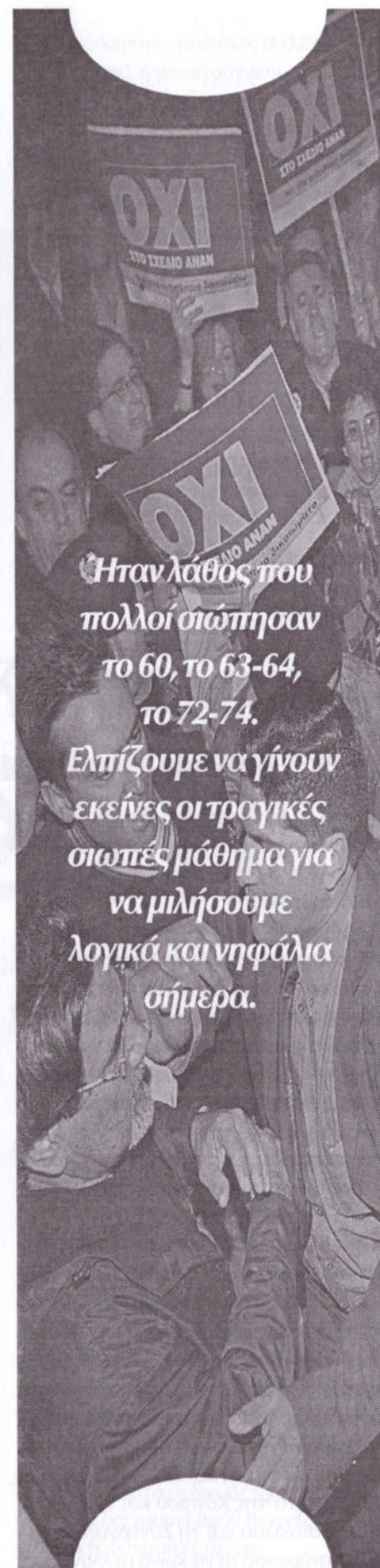
Σήμερα όμως η ιστορία έρχεται στην πόρτα μας αφού βρεθήκαμε μπροστά στο πιο ολοκληρωμένο σχέδιο λύσης του κυπριακού

ακόμα χειρότερα που επιτρέπει σε νοτροπίες, η ακόμα χειρότερα στα ίδια τα άτομα, που ευθύνονται για την 15η Ιουλίου να εμφανίζονται σήμερα σαν «ασυμβίβαστοι αγωνιστές» και με απύθμενο θράσος να μιλούν και για «προδοσία»! Σήμερα όμως η ιστορία έρχεται στην πόρτα μας αφού βρεθήκαμε μπροστά στο πιο ολοκληρωμένο σχέδιο λύσης του κυπριακού την περίοδο [η οποία ξεκίνησε από την Κοπεγχάγη και απλώνεται μέχρι το 2004] της ένταξης μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η άρνηση πολλών να δουν την πραγματικότητα οδήγησε πριν την Κοπεγχάγη στην «έκπληξη» για την εμφάνιση του σχεδίου Αναν και την ταύτιση του με την διαδικασία ένταξης μέσω των δημοψηφισμάτων. Τώρα μετά την Κοπεγχάγη παίρνει πολλές φορές την μορφή μιας εορταστικής αφαίρεσης [«είμαστε ευρωπαίοι»] που παραβλέπει ότι η «νίκη» ήταν ουσιαστικά αποτέλεσμα της άρνησης του Ντενκτας [σαν εκπρόσωπου του απορριπτικού της «άλλης πλευράς»] να υπογράψει την διακήρυξη αποδοχής του αναθεωρημένου σχεδίου Αναν. Να υποθέσουμε ότι ο κ. Ντενκτας, τον οποίο οι εθνικιστές και οι απορριπτικοί μας τον παρου-

σίζαν σαν ένα «πανούργο πολιτικό», αποφάσισε τώρα να κάνει δώρα στους ε/κ; Η μήπως μερικοί λειτουργούν και σαν «σιωπηλοί σύμμαχοι» της διχοτομικής στρατηγικής Ντενκτας; Η ιστορία είναι τραγικός μάρτυρας της [έστω και μη συνειδητής] συμβιωτικής αλληλεπίδρασης/ενισχυσης των δυο εθνικισμών. Πιστεύουμε ότι μια κεντρική αναγκαιότητα στον δημόσιο λόγο σήμερα είναι η ξεκάθαρη άρθρωση ενός βλέμματος που θα αγκαλιάζει το κυπριακό και την Κύπρο σαν σύνολο [και για τις δυο κοινότητες] και όχι αποσπασματικά [για την μια κοινότητα μόνο]. Και θα αναγνωρίζει, κατά συνέπεια, ότι στην Κύπρο κατοικούν άνθρωποι, πολιτικές και πολιτιστικές ομάδες που έχουν αντίθετες τάσεις, μνήμες, συμφέροντα, ανασφάλειες. Και ότι σε μια λύση επανένωσης πρέπει να συνυπάρξουμε - άρα το ζητούμενο είναι ο συνολικός συμβιβασμός, η θέληση για ανοχή και όχι να τα βρούμε σε όλα η να επικρατήσει η εκδοχή της μιας πλευράς.

Η αποσπασματική/επιλεκτική μνήμη για το παρελθόν συνοδεύεται από μια απόρριψη ουσιαστικά του μελλοντος όχι μόνο σαν ελπίδας για κάτι διαφορετικό αλλά και σαν αδυσώπητης προοπτικής με βάση τα σημερινά δεδομένα. Το επίμαχο θέμα των έποικων είναι χαρακτηριστικό. Αν οι ε/κ ανησυχούν είτε για τον αριθμό των έποικων είτε για την δυνατότητα να έχουν μη τ/κ συνομιλητές αν συνεχίσουν οι συνομιλίες και μετά την ένταξη, τότε προφανώς θα έπρεπε ένα βασικό τους μέλημα να είναι να «κλείσουν» τα βόρεια σύνορα. Και αυτό θα γίνει με την λύση - όπου καθορίζονται μάλιστα και μακροπρόθεσμοι περιορισμοί για την εγκατάσταση κατοίκων της Τουρκίας και της Ελλάδας στην Κύπρο μετά την λύση. Ταυτόχρονα όμως θα πρέπει να προβληματιστούμε και για το υπόστρωμα ρατσισμού που συνόδευσε τον συναισθηματικό πανικό για τους «βάρβαρους, ανατολίτες έποικους». Συνειδητοποιούν άραγε πολλοί συμπολίτες μας ότι «μετά την Κοπεγχάγη» θα είναι «ευρωπαίοι συμπολίτες» των βρετανών πακιστανικής καταγωγής, των γάλλων αφρικανικής καταγωγής και των γερμανών τουρκικής καταγωγής; Πιστεύουμε ότι υπάρχει σήμερα μια

Ήταν λάθος που πολλοί σιώπησαν το 60, το 63-64, το 72-74. Ελπίζουμε να γίνουν εκείνες οι τραγικές σιωπές μάθημα για να μιλήσουμε λογικά και νηφάλια σήμερα.

μεγάλη μερίδα πολιτών που θέλει έμπρακτα την λύση/επανεένωση και ο στόχος μας είναι να ακουστεί αυτή η φωνή - και να απευθυνθεί και στους υπόλοιπους καλοπροαίρετους συμπολίτες μας. Όχι από τους πολιτικούς αλλά από τους πολίτες. Διεκδικούμε το δικαίωμα στην αναδημιουργία της ενωμένης Κύπρου - το όραμα της οποίας είναι η κωδικοποιημένο στην ύπαρξη τη Κυπριακής Δημοκρατίας σαν δικαιοδοτικής πολιτείας. Πιστοί στο όραμα μιας πλουραλιστικής κοινωνίας πιστεύουμε ότι η ομοσπονδιακή μετεξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι ιστορικά απαραίτητη και ευκαταία. Αυτή η στάση είναι απαραίτητη και με βάση την ιστορική εμπειρία - το 60 υπογράφηκε μια συμφωνία που υπονομεύτηκε αμέσως αφού στο εσωτερικό και των δυο κοινοτήτων κυριάρχησε ο τότε απορριπτισμός της ένωσης - διχοτόμησης. Ήταν λάθος που πολλοί σιώπησαν το 60, το 63-64, το 72-74. Ελπίζουμε να γίνουν εκείνες οι τραγικές σιωπές μάθημα για να μιλήσουμε λογικά και νηφάλια σήμερα. Και είναι δύσκολη περίοδος. Αλλά είναι και η στιγμή να αναλάβουμε ευθύνες. Γιατί μια κοινωνία δεν κτίζεται με συντάγματα. Τα συντάγματα είναι οργανωτικά περιγράμματα. Μπορούν να λειτουργήσουν αν οι άνθρωποι προσπαθήσουν. Και η προσπάθεια δεν θα είναι αναγκαία μόνο αν, και εφόσον, υπογράψει μια λύση. Είναι αναγκαία και σαν διαδικασία προς την λύση/επανεένωση. Με αυτήν την έννοια, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της σημερινής συγκυρίας, η άρθρωση ενός κυπριακού δικαιοδοτικού λόγου με άξονα την επανεένωση/λύση είναι ένα ακόμα βήμα προς το ξεπέραςμα του παρελθόντος και το άνοιγμα περασμάτων για το μέλλον.

Μετά από μια σειρά συναντήσεων τον Δεκέμβριο του 2002 συγκροτήθηκε στην Λεμεσό Κίνηση Πολιτών με στόχο την άρθρωση ενός λόγου και την διαμόρφωση μιας πρακτικής υπέρ της διαδικασίας λύσης του κυπριακού κατά την περίοδο που έρχεται. Η απόφαση για την συγκρότηση της Κίνησης πάρθηκε εν μέρει σαν συνέπεια της ανησυχίας μας για το μονοδιάστατα αρνητικό κλίμα που διαμορφώνει μεγάλη μερίδα των ΜΜΕ σε σχέση με την διαδικασία λύσης.

Κίνηση "Ενότητα και Συνεργασία"

Η Κίνηση εξήγγειλε την ίδρυση της με το πιο κάτω κείμενο που υπογράφεται από τον Τάκη Χατζηδημητρίου και άλλα 60 περίπου άτομα

Τώρα που η ιστορία κινείται με ταχύτατους ρυθμούς και οι διεθνείς συγκυρίες ανοίγουν νέες προοπτικές καλούμαστε όλοι αλλά και ο καθένας χωριστά να καταθέσει την δική του άποψη για το μέλλον του τόπου. Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. ανοίγει νέους ορίζοντες και προοπτικές για τον τόπο και τον λαό της με την συμμετοχή της στην πιο ισχυρή ένωση κρατών και λαών με οικονομική δύναμη και ισχυρούς δημοκρατικούς θεσμούς. Ο πολίτης της Κύπρου ισότιμος με όλους τους άλλους Ευρωπαίους πολίτες θα μπορεί στο μέτρο των δυνάμεων και των πρωτοβουλιών του να μετέχει στο νέο ιστορικό γήγνεσθαι μιας παγκοσμιοποιημένης εποχής. Η Κύπρος αρχίζει μια νέα περίοδο της ιστορίας της που ξεπερνά ένα δραματικό παρελθόν με ξένες κατοχές με καταπίεση και εκμετάλλευση του λαού και του τόπου και που εξελικτικά θα της επιτρέψει να συμπορευτεί με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες ως μια ισότιμη μικρή χώρα. Είναι μέσα σ' αυτές τις συνθήκες που η αναζήτηση λύσης παίρνει νέες διαστάσεις και βάζει μπροστά μας πρωτοφανείς ευθύνες αλλά και προοπτικές. Η ιστορία μας καλεί να μετάσχουμε σε μια πολυπολιτιστική ένωση κρατών, όπου

η διαφύλαξη της εθνικής φυσιογνωμίας συνυπάρχει με τον σεβασμό της διαφορετικότητας του άλλου. Η αναζήτηση λύσης μέσα σ' αυτά τα πλαίσια θα δώσει στην Κύπρο μια νέα δυνατότητα για να στρέψει την προσοχή της στο μέλλον. Ένα κοινό όραμα προβάλλει μπροστά μας για τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Υπάρχει η δυνατότητα με πολλή καλή θέληση και μεγάλη προσπάθεια να χαράξουμε όλοι μαζί ειρήνη, δημοκρατία και ελευθερία. Ο δρόμος θα είναι δύσκολος. Θα πρέπει να ξεπεράσουμε αντιθέσεις του παρελθόντος να υπερβούμε πόνους και θλίψεις μιας περιόδου της ιστορίας μας με πολλές απογοητεύσεις, διαψεύσεις και πικρίες. Θα πρέπει επιπρόσθετα να αντιμετωπίσουμε τα οικονομικά και κοινωνικά χάσματα με πνεύμα αλληλεγγύης και με στόχο την κοινωνική δικαιοσύνη όπως η σοσιαλιστική ιδεολογία μας επιτάσσει. Με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον με περισσότερη ωριμότητα και μέσα σ' ένα διαφορετικό Ευρωπαϊκό και περιφερειακό περιβάλλον Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι μπορούμε να χαράξουμε νέες προοπτικές για την κοινή μας πατρίδα. Με αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές αναλάβαμε την ευθύνη της ίδρυσης της Κίνησης Ενότητας και Συνεργασίας για την Ενότητα της Κύπρου και του λαού της ως συνόλου και τη Συνεργασία για τη Συμπόρευση σένα κοινό μέλλον.

Υπάρχει η δυνατότητα με πολλή καλή θέληση και μεγάλη προσπάθεια να χαράξουμε όλοι μαζί ειρήνη, δημοκρατία και ελευθερία.

**Όσοι συμφωνούν
και θέλουν να
κινητοποιηθούν
στη βάση του
κειμένου διπλα,
ραντεβού στο
καφέ της ΠΑΣΥΔΥ
Σάββατο 11/1/2003
στις 4.00μμ**

Μια άλλη Κύπρος είναι εφικτή ΝΑΙ ΣΤΗ ΛΥΣΗ

- * Οι πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις στο Κυπριακό, η γενική σύγχυση και η εθνικιστική έξαρση δημιουργούν συνθήκες που καθιστούν χρήσιμη και δυνατή την ουσιαστική παρέμβαση της επαναπροσεγγιστικής αριστεράς.
- * Το σχέδιο Ανάν και η διευθέτηση που προκύπτει στο Κυπριακό, στοχεύουν στη δημιουργία συνθηκών σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο με τρόπο που να εξυπηρετεί τα συμφέροντα των μικρών και μεγάλων δυνάμεων που έχουν λόγο στην περιοχή μας. Επιπλέον προσπαθεί να συμβιβάσει τα αντικρουόμενα συμφέροντα των ηγετικών ομάδων των δύο κοινοτήτων και τις επιπτώσεις του μακρόχρονου διαχωρισμού και διαμάχης.
- * Είναι αναμενόμενο επακόλουθο το σχέδιο να έχει χωριστική δυναμική, αδικίες και στοιχεία δυσλειτουργίας.

- Δυνατότητες ουσιαστικής επαφής μεταξύ των κοινοτήτων και των ανθρώπων τους.
- Μείωση των στρατών και εκμηδένιση των εξοπλιστικών δαπανών
- Δημιουργεί θεσμούς που επιτρέπουν στις φιλεργνηκές δυνάμεις των δύο κοινοτήτων να λειτουργήσουν μαζί
- Μεταθέτει τις πολιτικές διεργασίες από την Εθνική- Εθνικιστική βάση στην οποία τώρα εδράζονται σε ένα πεδίο Ταξικής - Ιδεολογικής Ζήμωσης το οποίο ούτως ή άλλως εκφράζει και τα πραγματικά προβλήματα της κοινωνίας
- Αποκαθιστά ένα μέρος από τις αδικίες που προκάλεσαν οι συγκρούσεις
- Στέλλει στον κάλαθο της Ιστορίας την προσάρτηση όλου ή μέρους της Κύπρου στην Ελλάδα ή την Τουρκία
- Δημιουργεί συνθήκες που οδη-

- * Παρόλα αυτά ανοίγεται ένα παράθυρο ελπίδας που επιτρέπει στους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους να διαμορφώσουμε την κοινή μας Ιστορία.
- * Η πετυχημένη εφαρμογή της διευθέτησης δεν εξαρτάται τόσο από τις πρόνοιες της, όσο από την διάθεση και την ικανότητα αυτών που θα κληθούν να την εφαρμόσουν. Θα πρέπει να περιμένουμε ότι σημαντικό μέρος των πολιτικών δυνάμεων και του συντηρητικού τμήματος της κοινωνίας τόσο στην Ελληνοκυπριακή όσο και στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα θα αντισταθούν στην ομαλή και επιτυχή εφαρμογή της διευθέτησης.
- * Παρόλα αυτά, η διευθέτηση επιτρέπει να δημιουργηθούν θετικές δικαιοδικές δυναμικές όπως:

- γούν τις δυνάμεις της συνύπαρξης και ειδικότερα τις δυνάμεις της Αριστεράς και του Προοδευτικού χώρου να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην κοινωνία.
- * Η διευθέτηση του Κυπριακού λειτουργεί ως σημείο ρήξης στην πολιτική ζωή και μεταθέτει το κέντρο βάρους της πολιτικής από τον εθνικισμό και τη συντήρηση στα ζητήματα που θα οδηγήσουν την κοινωνία στην πρόοδο.

**Ναι στην Ειρήνη,
Ναι στην Λύση,
Όρα για κοινή δράση
των αριστερών κομμάτων
των δύο κοινοτήτων.**

Κοινή Ανακοίνωση Πανεπιστημιακών της Κύπρου για το Προτεινόμενο Σχέδιο Λύσης

Με την κατάθεση του Σχεδίου Λύσης του Κυπριακού προβλήματος από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, η Κύπρος εισέρχεται σε μια από τις πιο σημαντικές φάσεις της ιστορίας της. Για τούτο, ως μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας θεωρούμε υποχρέωσή μας να εκθέσουμε την άποψή μας όσον αφορά τις σημερινές πολιτικές εξελίξεις στην Κύπρο, προσδοκώντας στη δημιουργία ενός γόνιμου εδάφους για διάλογο.

Οι πολιτικές συγκυρίες στην Ελλάδα και στην Τουρκία, σε συνάρτηση με την Ευρωπαϊκή μας πορεία, δεν ήταν ποτέ άλλοτε τόσο θετικές για τη λύση του Κυπριακού προς το συμφέρον όλων. Είναι άγνωστο αν θα έχουμε ποτέ ξανά μια τέτοια ευκαιρία για λύση. Αυτή τη στιγμή Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, αλλά και όλες οι κοινότητες της Κύπρου, καλούμαστε να αποφασίσουμε για το μέλλον μας, με τρόπο που θα διασφαλίσει την ειρήνη, την ασφάλεια και την ευημερία όλων μας.

Είναι φανερό ότι το Σχέδιο Λύσης δεν ικανοποιεί πλήρως καμία από τις δυο πλευρές. Κανένα όμως σχέδιο δεν θα μπορούσε να το πετύχει. Θεωρούμε, ωστόσο, ότι το σχέδιο καταβάλλει ιδιαίτερη προσπάθεια να λάβει υπόψη τα συμφέροντα και των δύο πλευρών στην Κύπρο και θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση που θα οδηγούσε σε μια ισορροπημένη λύση. Είναι φανερό ότι για την υιοθέτηση αυτού του Σχεδίου και οι δυο πλευρές θα κληθούν άμεσα να προβούν σε δύσκολες παραχωρήσεις. Μακροπρόθεσμα όμως το προτεινόμενο Σχέδιο μπορεί να αποβεί προς όφελος όλων, δημιουργώντας προϋποθέσεις για συμβίωση και συνεργασία. Η ταυτόχρονη έντα-

ξη στο ευρύτερο πολιτικό και κοινωνικό σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμβάλλει ακόμα περισσότερο στη δημιουργία του πολυπολιτισμικού κράτους δικαίου στο οποίο προσδοκούμε.

Το νέο αυτό πολίτευμα βασίζεται σε αρχές πολιτικής ισότητας και αποκέντρωσης στα πλαίσια ενός ανεξάρτητου κυρίαρχου κράτους. Πολλά κράτη ανά το παγκόσμιο έχουν υιοθετήσει ανάλογα πολιτεύματα ενώ άλλα οδεύουν προς υιοθέτησή τους, ως μια δικαιότερη μορφή διακυβέρνησης από το παραδοσιακό μοντέλο του ενιαίου «έθνους-κράτους». Οι αρχές της πολιτικής ισότητας χαρακτηρίζουν ήδη εμπειρωμένες μορφές δημοκρατίας στο Ευρωπαϊκό σκηνικό, ιδιαίτερα δε σε κράτη που εμπεριέχουν εθνοτικούς διαχωρισμούς αλλά επελεξαν να συμβιώσουν στη βάση της αρχής «ενότητα μέσω διαφορετικότητας». Η έννοια της αποκέντρωσης αποτελεί μια θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στοχεύει στη θεσμική εμπάθυνση της αυτονομίας και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Για τη λειτουργία οποιουδήποτε πολιτεύματος, και ιδιαίτερα αυτού που θεσμικά καθιερώνει την αλληλεξάρτηση, είναι απαραίτητη η αμοιβαία θέληση για συνεργασία και η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Οι δομές του Σχεδίου από μόνες τους δεν μπορούν να εγγυηθούν ότι μελλοντικά δεν θα δημιουργηθούν προβλήματα. Αυτό βέβαια κανένα πολίτευμα δεν μπορεί να το εγγυηθεί. Αν υπάρξει η βούληση και καλή θέληση από τις δυο πλευρές, θα δημιουργηθούν συνθήκες συνεργασίας και αλληλεγγύης που θα αλλάξουν ριζικά το πολιτικό σκηνικό της Κύπρου. Η δημιουργία αυτών των συνθηκών, δηλαδή η υπέρβαση της βαριάς κληρονομιάς διαχωρισμού και καχυποψίας που δημιούργησαν οι δεκαετίες που πέρασαν, αποτελεί την μεγάλη πρόκληση που θα αντιμετωπίσουμε.

Αθανασία Αναγνωστοπούλου
Ahmet Adal_er
Bekir Azg_n
Hülya Akbil
Dilek Behçeo_ullar_
Στέλιος Γεωργίου
Mehmet_a_lar
Hamit Caner
Ανδρέας Δημητρίου
Όμηρος Διονυσίου
Ugur Da_l
Hüseyin Demirel
Bar__Emin
Fato__Erozan
Sylvain Gautier-Kizilyurek
Ula_Gökçe
Ayla Gürel
Fatma Güven Lisaniler
Hasan Hac__evki
Ahmet H_d_ro_lu
Παναγιώτης Θανάσας
Γιάννης Ιωάννου
Ιωσήφ Ιωσήφ
Altay__stillozlu
Cafer K_z_lörs
Niyazi Kizilyurek
Λεωνίδας Κυριακίδης
Κώστας Κωνσταντίνου
Καίσαρας Μαυράτσας
Mustafa Mehmetçik
Biran Mertan
Berna Numan
Derya Özcan
Γιάννης Παπαδάκης
Νίκος Παπαμιχαήλ
Τίμος Παπαδόπουλος
Ανδρέας Παπαπαύλου
Αθανάσιος Ραφτόπουλος
Ελένη Σταύρου
Cemil Sar_gizmeli
_brahim Sezai
Berna Serener
Σταύρος Τομπάζος
Rasime Uygurolu
Hatice Vudal_
Μαρία Χατζηπαύλου
Κώστας Χρίστου
Mine Yücel

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ να προωθήσει το σχέδιο λύσης

Το σχέδιο Ανάν θα αποτελέσει τη λυδία λίθο για την αξιοπιστία της ελληνοκυπριακής πολιτικής ηγεσίας στο Εθνικό ζήτημα. Όλοι οι σχεδιασμοί της ελληνοκυπριακής διπλωματίας, από την εισβολή και μετά, είχαν στόχο τη σημερινή πρόταση:

- * Τη διεθνοποίηση του ζητήματος και την παρέμβαση του διεθνούς παράγοντα με ιδιαίτερη έμφαση στην Αμερική και την Ευρώπη.
- * Τη σημαντική μείωση του εδάφους που θα παραμείνει υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση.
- * Την ομοσπονδιακή δομή του νέου κράτους.
- * Την επιστροφή μεγάλου αριθμού προσφύγων.

Αν εξαιρέσει κανείς τις υποκριτικές διακηρύξεις για «επιστροφή όλων των προσφύγων», τα συνθήματα όπως «τα σύνορα μας είναι στην Κερύνεια» ή την απαίτηση για «αποχώρηση όλων των εποίκων», όλες οι προσδοκίες της ελληνοκυπριακής διπλωματίας ικανοποιούνται από το σχέδιο. Πρόκειται ουσιαστικά για επανάληψη των προτάσεων Γκάλι, κάτι που ούτε οι πιο αισιόδοξοι Ελληνοκύπριοι πολιτικοί δεν μπορούσαν να ελπίζουν.

Για την αριστερά το σχέδιο Ανάν είναι ακόμα πιο σημαντική πρόκληση. Η λύση του Εθνικού ζητήματος μέσα σε καπιταλιστικά πλαίσια είναι ουτοπία. Μπορεί όμως να τροποποιηθούν οι σημερινές συνθήκες αντιπαράθεσης με τους Τουρκοκυπρίους κατά τρόπο που να δώσουν την ευκαιρία μιας επαφής ανάμεσα στην ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή αριστερά που να κτίσει τους απαραίτητους ταξικούς δεσμούς για την αντιμετώπιση του εθνικισμού.

Το σχέδιο Ανάν έχει αναμφίβολα πολλά δυσλειτουργικά, ακόμα και «άδικα» στοιχεία. Όμως, και μόνο η αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων είναι αρκετή για να το κάνει σημαντικά καλύτερη πρόταση από τη σημερινή κατάσταση. Χωρίς την άμεση καταπίεση από τον τουρκικό στρατό, οι Τουρκοκύπριοι και ιδιαίτερα η τουρκοκυπριακή αριστερά θα μπορούσαν να δράσουν πολύ πιο ελεύθερα με αναπόφευκτη θετική επίδραση στη μελλοντική πορεία.

Η κυπριακή αριστερά πρέπει με σαφήνεια να επικρίνει τις αρνητικές πτυχές του Σχεδίου Ανάν. Ταυτόχρονα όμως, και χωρίς περιστροφές, πρέπει να ταχτεί ανεπιφύλακτα υπέρ της εφαρμογής του και να εμπλακεί αποφασιστικά στις προσπάθειες για την προώθησή του, δίνοντας έτσι το στίγμα για τη συνεργασία με την τουρκοκυπριακή αριστερά στον αγώνα για το κοινό μέλλον.

Οι μεμφιμοιρίες για τα προβλήματα και τις δυσκολίες που παρουσιάζει το σχέδιο δεν εξυπηρετούν κανένα και οδηγούν σε ενθάρρυνση των εθνικιστικών τάσεων στην κυπριακή κοινωνία. Ακόμα χειρότερα, η εμπλοκή της συζήτησης για το σχέδιο Ανάν σε λαϊκιστικό απορριπτικισμό με προεκλογικά κίνητρα θα πλήξει καίρια τη δυνατότητα συνεργασίας με την τουρκοκυπριακή αριστερά.

ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΤΕΡΥΓΑ

Δικοινοτικό Φόρουμ Λονδίνου και Γειτονικών Περιοχών

Το Νιόβρη του 2002 μια ομάδα φίλων δημιούργησε ένα δικοινοτικό φόρουμ με μέλη κυρίως φοιτητές αλλά και εργαζόμενους. Το φόρουμ δεν έχει συγκεκριμένη δομή, διεύθυνση ή στό-

χους, εκτός από το να προσφέρει την ευκαιρία σε κυπρίες και κύπριους των δύο κοινοτήτων να συναντηθούν και να συζητήσουν για θέματα που τους απασχολούν. Παραθέτουμε προσεγγιστικά τι είπε ο καθένας στην ιδρυτική μας συνάντηση στις 23/11/2002 (για περισσότερες πληροφορίες στο διαδίκτυο <http://groups.yahoo.com/group/cypriotyouth/>).

1 Πρέπει να έχουμε συχνές συναντήσεις και λίστα επικοινωνίας (email list) στο internet.

2 Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη δύο γλωσσών στην Κύπρο δημιουργεί πρόβλημα; Ποια πρέπει να είναι η επίσημη μας γλώσσα;

3 Πρέπει να παρθούν μέτρα εναντίον του εθνικισμού καθώς υπάρχουν φανατικοί και ακραίοι και στις δύο πλευρές.

4 Ποιοι είναι ακραίοι; Οι φανατικοί των δύο πλευρών δεν είναι σημαντική απειλή ενώ από την άλλη όψη του νομίσματος υπάρχουν οι ξένες δυνάμεις. Πάνω από όλα το σχέδιο Ανάν δημιουργεί προβλήματα από την πρώτη στιγμή.

5 Κοινωνικοποίηση μεταξύ των δύο κοινοτήτων: να κατανοήσουν η μια την άλλη καλύτερα και με σταθερό τρόπο.

6 Τι σκέφτονται οι άλλοι για την Κύπρο; Αν υπάρξει μια συμφωνία; Πώς συγκρίνεται μια Κύπρος στην Ενωμένη Ευρώπη με τη σημερινή Κύπρο;

7 Ο διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων επηρεάζει καταλυτικά τον εθνικισμό καθώς οδηγεί σε προκαταλήψεις στην κάθε κοινότητα σχετικά με την άλλη.

8 Δε με απασχολεί τίποτε, είμαι αισιόδοξος, απλώς θέλω να μάθω τι σκέφτονται οι υπόλοιποι.

9 Πρέπει να προσπαθήσουμε να δείξουμε την πραγματική διάσταση του κυπριακού προβλήματος στους ξένους.

10 Πρέπει να εστιάσουμε τις προσπάθειες μας στις ενώσεις κυπρίων φοιτητών στα πανεπιστήμια. Τείνουν να αντιπροσωπεύουν μόνο τους ελληνοκύπριους και να αποκλείουν τους τουρκοκύπριους. Εναλλακτικά θα μπορούσαν να ασχοληθούν με τα φοιτητικά προβλήματα στο πανεπιστήμιο αντί να μπλέκονται στην πολιτική. Πρέπει να συμπεριφέρονται σαν κυπριακές ενώσεις, όχι σαν ελληνικές ή τουρκικές. Πρέπει να κάνουμε μια παρουσίαση της ιστορίας της Κύπρου.

11 Όχι στον εθνικισμό αλλά ας μην το συγχύσουμε με το να ξεχάσουμε και να μην παραδεχόμαστε το παρελθόν. Να παραδεχτούμε τα γεγονότα (1963, 1967, 1974) και μετά να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα. Το σχέδιο Ανάν με αυτή την έννοια δεν είναι καλό, δίκαιο ή βιώσιμο. Γιατί δεν αναζητούμε καλύτερες λύσεις; Τι θα γίνει αν οι δύο πλευρές το ζητήσουν και δουλέψουν προς αυτή την κατεύθυνση ακόμα και αν οι ξένες δυνάμεις δεν είναι ικανοποιημένες;

Χώρος συνάντησης Ε/Κυπρίων και Τ/Κυπρίων

Χώρος συνάντησης
Ε/Κυπρίων Χώρος συνάντησης
Ε/Κυπρίων και Τ/Κυπρίων
και Τ/Κυπρίων

12 Το πρόβλημα είναι η στάση μας. Δε χρειάζεται να μπούμε στην Ενωμένη Ευρώπη, ήμαστε μια χαρά όσο αφορά διακοινοτικές σχέσεις πριν το 1978. Κοιτάξετε τη Γερμανία με τη Γαλλία: οι εχθροί του παρελθόντος έγιναν οι καλύτεροι συνεργάτες! Πρέπει να ξεφορτωθούμε τον εθνικισμό και να κοιτάξουμε μπροστά... Η κοινωνικοποίηση μεταξύ των δύο κοινοτήτων είναι πολύ σημαντική.

13 Τι θα συμβεί μετά τη λύση; Σύγκρουση πολιτισμών; Πώς θα κατανεμηθούν τα λεφτά; Ταυτότητα; Πρώτα απ' όλα πρέπει να νιώσουμε κύπριοι, όχι δύο διαφορετικά νησιά αλλά ένα ενιαίο.

14 Μετά το 1974 όλοι ανατραφήκαμε με μη αντικειμενική εκπαίδευση. Όλοι θα μπορούσαμε να γίνουμε εθνικιστές λόγω προκατάληψης. Αυτό πρέπει να αλλάξει για το καλό των επόμενων γενιών.

15 Εθνικότητα εναντίον Ιθαγένειας εναντίον Ταυτότητας; Ονομάζετε τους εαυτούς σας κύπριους; Το σχέδιο Ανάν δεν είναι ιδανικό, αλλά κανένα σχέδιο δεν θα είναι ιδανικό. Πολλοί δεν έχουν καν κατανοήσει το σχέδιο.

16 Πρέπει να παραδεχτούμε ότι είμαστε ελληνοκύπριοι αλλά αυτό δεν πρέπει να είναι πηγή προβλημάτων μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

17 Οι κύπριοι δε μπορούν να κάνουν τίποτε. Το σχέδιο Ανάν θα ξεχαστεί μέχρι που οι Αμερικάνοι να προτείνουν κάτι άλλο. Αυτοί θα έχουν τον τελευταίο λόγο.

18 Το σχέδιο Ανάν είναι μια καλή αφετηρία φτάνει να δείξουμε καλή θέληση.

19 Δεν πρέπει να ξεχάσουμε την καταγωγή μας με στόχο να δημιουργήσουμε ένα νέο είδος! Είναι σημαντικότερο να επικεντρωθούμε στο σχέδιο Ανάν και να γνωρίσουμε τους στόχους και τις πρόνοιες του.

20 Φυσικά δεν πρέπει να ξεχνούμε τι έγινε στο παρελθόν αλλά το να μάθουμε τα πραγματικά γεγονότα είναι εξίσου σημαντικό με το να μην ξεχάσουμε. Το κυπριακό πρόβλημα αρχικά δεν ήταν μεταξύ ελλήνων και τούρκων κυπρίων αλλά δημιουργήθηκε από άλλους και διαδόθηκε ανάμεσα στις δυο κοινότητες. Αν είμαστε έτοι-

μοι να αγωνιστούμε πρέπει να αγωνιστούμε για μακροχρόνια και σταθερή ανεξαρτησία της Κύπρου. Με το σχέδιο Ανάν μπορεί να έχουμε επανάληψη των γεγονότων της δεκαετίας του 60, αφού είναι ο μόνος τρόπος των ξένων να διατηρήσουν τον έλεγχο τους στην Κύπρο.

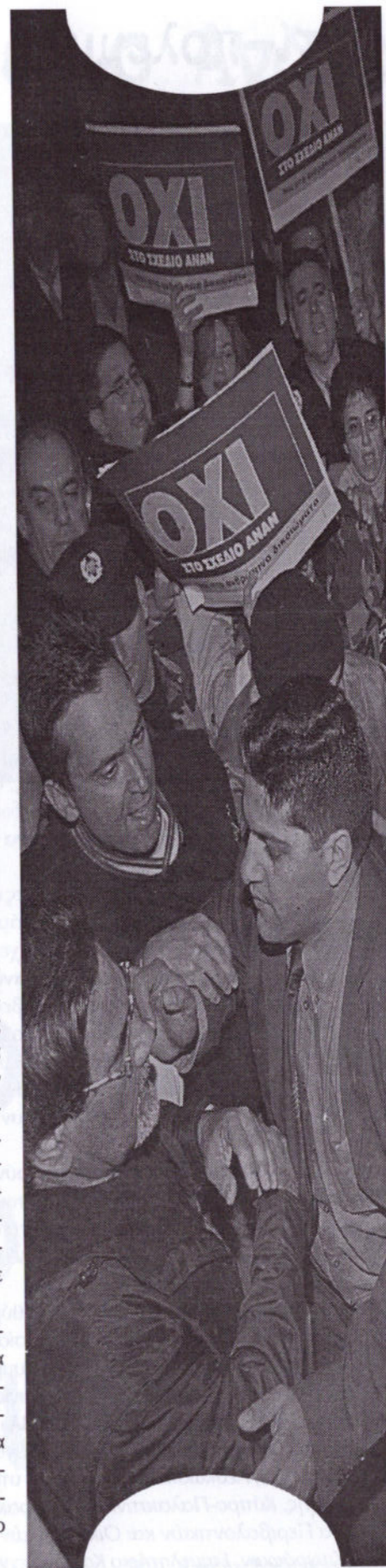
21 Εξαρτόμαστε από τους άλλους. Μπορείτε να συμφωνήσετε ή όχι αλλά ας είμαστε ρεαλιστές και ας επικεντρωθούμε σε ζητήματα όπως το διαχωρισμό και την κοινωνικοποίηση. Τίποτε δε θα αλλάξει αυτόματα αλλά πρέπει να εργαστούμε σοβαρά.

22 Ας μην ξεχάσουμε τι έγινε στο παρελθόν αλλά ας μην κατηγορούμε ο ένας τον άλλο γ' αυτό. Τα λεφτά, η γλώσσα και το εισόδημα δε μπορούν να αποτελέσουν αιτία σύγκρουσης. Θα χρειαστεί κάποιος χρόνος αλλά όλα θα τακτοποιηθούν αν τροχοδρομηθεί μια σωστή πορεία.

23 Γιατί θέλουμε λύση; Οι τουρκοκύπριοι μπορεί να την επιδιώκουν γιατί θα εμποδίσει τη μετανάστευση. Πρέπει να επικεντρωθούμε στο τι θα γίνει μετά τη λύση, όχι στο παρελθόν. Μπορούμε να προχωρήσουμε αν βλέπουμε μπροστά. Το σχέδιο Ανάν είναι δίκαιο και βιώσιμο. Κάποιες θυσίες πρέπει να γίνουν και από τις δυο πλευρές. Η γλώσσα, τα λεφτά κλπ είναι δευτερεύοντα προβλήματα.

24 Πρέπει να δεχτούμε ότι το νόμισμα έχει δυο όψεις, να είμαστε ανοιχτόμυαλοι και να βρούμε τη δική μας λύση. Η ανταλλαγή απόψεων πρέπει να αρχίσει από τις κυπριακές ενώσεις των πανεπιστημίων, οι οποίες όμως δεν είναι εξίσου ανοιχτές στις δύο κοινότητες. Το σχέδιο Ανάν πρέπει να μελετηθεί προσεκτικά. Είναι ένα βήμα μπροστά; Λύνει το πρόβλημα; Όχι μόνο την οικονομική πτυχή αλλά το πρόβλημα συνολικά. Αλλά σκεφτείτε πρώτα σχετικά με την κυπριακότητα.

25 Το σχέδιο Ανάν δεν είναι καλό. Είναι επαναστατικό. Η κύρια ιδέα είναι να μας κάνει να νιώσουμε Ευρωπαίοι αλλά είμαστε Έλληνες και Τούρκοι πριν από αυτό. Πρέπει πρώτα να είμαστε ανθρώπινα όντα και έπειτα πολιτικά ζώα. Οι ανθρωπολόγοι έχουν πολύ περισσότερη δουλειά στην Κύπρο από τους πολιτικούς.

Αντι-πολεμική βραδιά στο Mea Culpa

ΟΧΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ

θα μιλήσει
ο Αλεξ Ευθυβούλου

Εδώ και 12 χρόνια ο λαός του Ιρακ υποφέρει από μια βάρβαρη επίθεση. Οι κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών και της Αγγλίας, δικαιολογούν αυτή την επίθεση κατηγορώντας τον δικτάτορα του Ιράκ Σαντάμ Χουσεϊν ότι προσπαθεί να παράξει «όπλα μαζικής καταστροφής».

Και όμως, αυτές οι ίδιες κυβερνήσεις επρομήθευσαν παλιότερα τον Σαντάμ με τέτοια όπλα. Οι ΗΠΑ είναι η χώρα που κατέχει τα περισσότερα όπλα μαζικής καταστροφής στην ιστορία της ανθρωπότητας, και η μόνη που έχει χρησιμοποιήσει πυρηνικές βόμβες. Τέλος, αυτοί που προκαλούν μαζικές καταστροφές στο ίδιο το Ιράκ είναι οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Αγγλίας: σύμφωνα με έρευνα της UNICEF του ΟΗΕ μέχρι το 1999 πέθαναν μισό εκατομμύριο παιδιά κάτω των 5 χρόνων εξαιτίας του αποκλεισμού που επιβάλλουν οι δυνάμεις αυτές, στο όνομα του ΟΗΕ.

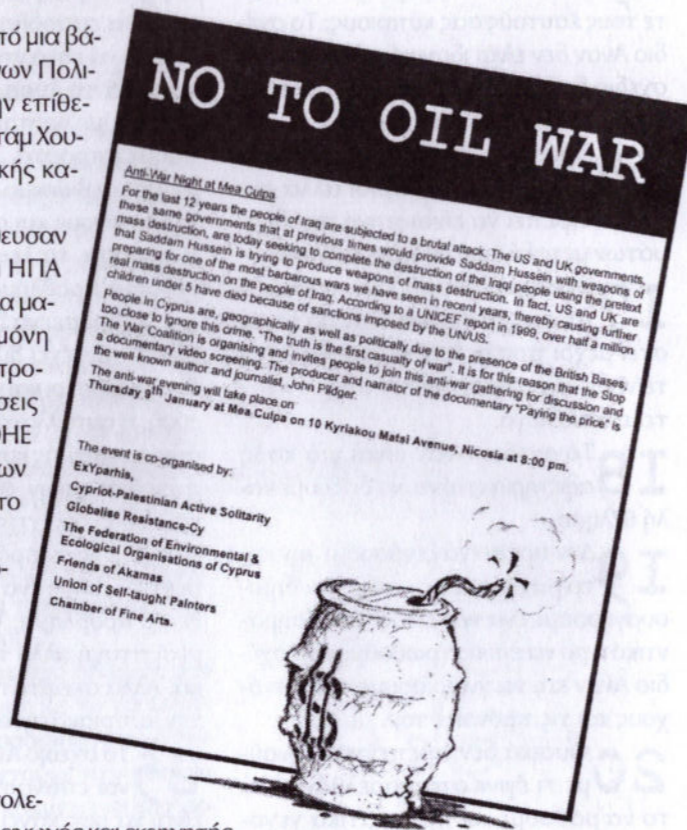
Αυτή τη μαζική καταστροφή προσπαθούν τώρα να ολοκληρώσουν με την νέα ολοκληρωτική επίθεση που σχεδιάζουν.

Ο κυπριακός λαός βρίσκεται πολύ κοντά σε αυτό το έγκλημα για να μείνει αδιάφορος, γεωγραφικά αλλά και εξαιτίας των Αγγλικών Βάσεων.

Όμως όπως λέει και το ρητό «Το πρώτο θύμα σε κάθε πόλεμο είναι η αλήθεια». Για αυτό και η Συνεργασία Ενάντια στον Πόλεμο προσκαλεί όλους όσους θέλουν να συμμετέχουν στην αντιπολεμική βραδιά για συζήτηση και προβολή ταινίας Ντοκιμαντέρ. Παραγωγός και αφηγητής της ταινίας «**ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ**» είναι ο πολυβραβευμένος δημοσιογράφος John Pildger.

Η αντι-πολεμική βραδιά θα γίνει στις 9 Ιανουαρίου (Πέμπτη) στο Mea Culpa στην Λεωφ. Κυριάκου Μάτση, 10, Λευκωσία και ώρα 8 μ.μ. υπό την αιγίδα των πιο κάτω οργανώσεων:

Εξ'υπαρχής, Κύπρο-Παλαιστινιακή Έμπρακτη Αλληλεγγύη, Παγκοσμιοποίηση Αντίστασης, Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων, Φίλοι του Ακάμα, Ένωση Αυτοδιδάκτων Ζωγράφων, Επιμελητήριο Καλών Τεχνών.

Η Ένταξη και το Σχέδιο Ανάν:

Ενός Υστερικού Διαλόγου η Συνέχεια

Του Νίκου Τριμικλιγιώτη

Ε

κλεισε για την ώρα ένας γύρος στο Κυπριακό. Η ένταξη επιτεύχθηκε, στο χαρτί τουλάχιστον, ενώ το Σχέδιο Ανάν είναι εκεί. Σήμερα, μετά από πολλά χρόνια, που ανοίγονται

προοπτικές για «λύση» του Κυπριακού ανοίγει και ο δρόμος για ένα πραγματικό κοινό μέτρο πάλης με τους Τουρκο-Κύπριους. Η ιστορική συγκυρία είναι τέτοια που μπορούμε να μιλούμε για την δυνατότητα λόγου και δράσης στην βάση μιας κοινής πατρίδας και κοινού οράματος. Η κατάσταση του Σχεδίου Ανάν, με όλες τις αδυναμίες που έχει, και που όντως πρέπει να μας προβληματίσουν σε συνδυασμό με την ενταξιακή πορεία, δημιουργούν μια εντυπωσιακή δυναμική. Μια δυναμική που διανοίγει νέους δρόμους για συνεργασία με της δημοκρατικές δυνάμεις των Τουρκο-Κυπρίων στην βάση ενός κοινού προγράμματος για μεταλλαγή της σύγκρουσης από εθνική/εθνοτική σε κοινωνική-ιδεολογική.

Το όραμα της Αριστεράς σίγουρα δεν εξαντλείται (ή καλύτερα ούτε καν προσεγγίζεται) στο Σχέδιο Ανάν, ακόμα και στο αναθεωρημένο σχέδιο, ούτε και στην ένταξη στην ΕΕ. Κι όμως ο συνδυασμός των πιο πάνω μαζί με ευρύτερους διεθνείς σχεδιασμούς (Τουρκία, ΗΠΑ, Ε.Ε) στη «Νέα Τάξη Πραγμάτων», σε μια εξαιρετικά δυσμενή συγκυρία για την παγκόσμια Αριστερά δημιουργούν, ως απρόβλεπτη συνέπεια, μια νέα ιστορική ευκαιρία. Παρόλο που το ίδιο το Σχέδιο σε μεγάλο βαθμό αντικατοπτρίζει αυτό τον δυσμενή για την Αριστερά συσχετισμό δυνάμεων, προσφέρει περιθώρια για δράση. Τονίζω την λέξη δράση, γιατί η «λύση» είναι μια μακρόχρονη υπόθεση, και τα πάντα θα κριθούν στην εφαρμογή: Μια υπογραφή δεν είναι παρά η αφηρητή και τα δύσκολα έπονται.

Ακόμα και μετά την Κοπεγχάγη, ο δημόσιος λόγος στην Κύπρο χαρακτηρίζεται εν πολλοίς από υστερία. Ευφορία βέβαια για τους Ε/Κ και δυσφορία για τους Τ/Κ, οι οποίοι έχουν ξεγεραθεί. Τώρα τους ανακάλυψαν και οι Ε/Κ εθνικιστές...

Εκβιασμοί, απειλές και κινδυνολογία λειτουργούν σαν κοινωνική διεργασία αναπαραγωγής ενός κλίματος έλλειψης ανεκτικότητας και μισαλλοδοξίας. Δυστυχώς, οι προϋποθέσεις για ουσιαστικό διάλογο λείπουν, δεδομένου ότι η αντιπαράθεση απόψεων δεν είναι αβίαστη και η ανταλλαγή τούτη παίρνει αφοριστικό χαρακτήρα. Αναγνωρίζω ότι ένας πλήρως ελεύθερος κι ανόθευτος διάλογος, εφόσον οι συζητήσεις γίνονται στη βάση αντιπαράθεσης απόψεων και συγκρουσιακών δομών της κοινωνίας είναι ουτοπικός. Υπάρχουν όμως όροι κι όρια, αν θέλουμε διάλογο. Ας ελπίσουμε ότι θα εξαντληθεί το υστερικό κλίμα για να έχουμε διάλογο, πράμα που αμφιβάλλω αφού έρχονται εκλογές.

Τα εκβιαστικά διλήμματα, οι απλοϊκές λογικές του «υπέρ ή κατά» και η ποδοσφαιροποίηση της πολιτικής είναι χαρακτηριστικά των ημερών. Ακούμε διάφορες φωνασκίες όπως τυχόν αποδοχή του Σχεδίου αποτελεί «εθνική ταπείνωση χειρότερη της ταπείνωσης από την ήττα του 1974» (αν είναι ποτέ δυνατόν) και για «τερατόμορφο σχέδιο» και «τερατογένεση», από την άλλη προβάλλεται ότι «αν δεν υπογράψουμε χανόμαστε» και «πόσα θα πάρουν σαν αποζημίωση στην Κερύνεια...», «η ένταξη θα μας σώσει από όλα τα αρνητικά». Για πολλοστή φορά το πολιτικό κατεστημένο και το star system από πολιτικούς σχολιαστές, πολιτικούς και επικριτικούς των ΜΜΕ μέσα από την διεκδίκηση της λαϊκιστικής πρωτιάς αναπαράγουν εαυτόν στο όνομα μιας παρεξηγημένης «κοινής γνώμης» κομμένης και ραμμένης στα μέτρα τους. Προβάλλονται δυστυχώς «δύο σχολές» σαν ψευτοδίλημμα της ημέρας.

Από την μια έχουμε τον άλλοτε αλυτρωτικό εθνικο-πατριωτισμό της Ένωσης, μεταλλαγμένο σε ένα πλειοψηφισμό που εκφράζεται με νοσταλγία για το ενιαίο κράτος, το «δόγμα της ανάγκης», την παραγκώνιση και υποταγή των Τουρκο-Κυπρίων. Η προσέγγιση εδώ είναι αντι-ταξική, παραχαράσσοντας την ιστορία με αποτέλεσμα την στρεβλή αντίληψη του Κυπριακού ως πρόβλημα «συρρίκνωσης του Ελληνισμού, θεωρώντας το αποκλειστικά ως «πρόβλημα εισβολής και κατοχής», σάμπως και δεν υπήρχε πρόβλημα πριν

από το 1974. Μια ισχυρή τάση ενώ έχει φραστικά αποδεχθεί την ομοσπονδία ως «οδυνήρη υποχώρηση», στην πράξη αξιώνει τέτοιο συγκεντρωτισμό που αναιρεί την δικαιοδική, διζωνική ομοσπονδιακή αρχή. Μια άλλη τάση μικρή, αλλά θορυβώδης, έχει πετάξει την μάσκα απαιτώντας ενιαίο κράτος. Υπάρχει και «Αριστερή» εκδοχή αυτής της προσέγγισης, η οποία βλέπει μόνο την αντι-ιμπεριαλιστική διάσταση, παραγνωρίζοντας την δικαιοδική πτυχή και την εσωτερική ταξική δόμηση/σύγκρουση, ταυτίζοντας εαυτόν με τους εθνικιστές απορριπτικούς. Εκμεταλλευόμενοι λοιπόν τα προβληματικά στοιχεία του σχεδίου Ανάν προσπαθούν να κτίσουν στις λαϊκές αγωνίες και τους φόβους, ουσιαστικά αντιτίθενται στην λύση, προτιμώντας την μόνιμη διχοτόμηση. Φαίνεται ότι υπάρχει μια σημαντική τάξη της οποίας τα διάφορα συμφέροντα βολεύονται πίσω από την μη λύση, είτε πρόκειται για οικονομικά συμφέροντα τα οποία δομούνται γύρω από το στάτους κβο, είτε για λόγους πολιτικών συμφερόντων και φιλοδοξιών.

Από την άλλη, έχουμε τις διάφορες σχολές του λεγόμενου «conflict resolution» («επίλυση διενέξεων») οι οποίες εκφράζουν ένα ηττημένο εθνικισμό, ο οποίος εμπεδώνει την εθνική-διαχωριστική λογική και αναζητά λύσεις σε ψυχολογικά σεμινάρια, ανούσιες και αταξικές κοσμοπολίτικες προσεγγίσεις παραγνωρίζοντας τις διεθνείς επιδράσεις. Σήμερα αυτή η τάση έχει πάρει και χαρακτηριστικά Ευρω-λατρείας, σεβρίζοντας όλων των ειδών τις πράματιες από την ένταξη μας στην ΕΕ (ασφάλεια, ευημερία, δικαιώματα), εγκαταλείποντας όλα τα στοιχεία τα οποία δυνάμει θα μπορούσαν αποτελέσουν μια (προοδευτική) ανεξαρτησιακή βάση για συνεργασία μεταξύ Ελληνο-Κυπρίων και Τουρκο-Κυπρίων. Η ωραιολογία του σχεδίου και η διάθεση να υποστηρίξουν οτιδήποτε, φτάνει να κλείσει το Κυπριακό, εκφράζει μια ροπή προς βόλεμα με τους μελλοντικούς «νικητές». Κι εδώ υπάρχουν ισχυρά ταξικά συμφέροντα.

Υπάρχει εναλλακτική προοπτική στις κυρίαρχουσες αντιλήψεις που διαφαίνεται στη όλη φιλοσοφία και στρατηγική, τους στόχους και την διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού. Η ιστορική

“
Οφείλουμε να στηρίξουμε την ομοσπονδιακή φιλοσοφία του και να αγωνιστούμε, στο μέτρο του δυνατού, για βελτίωση στα προβληματικά σημεία (δικαίωμα εγκατάστασης, ανατροπή εποικισμού, χρονοδιαγράμματα, ξένα στρατεύματα κι εγγυήσεις, κτλ)
 ”

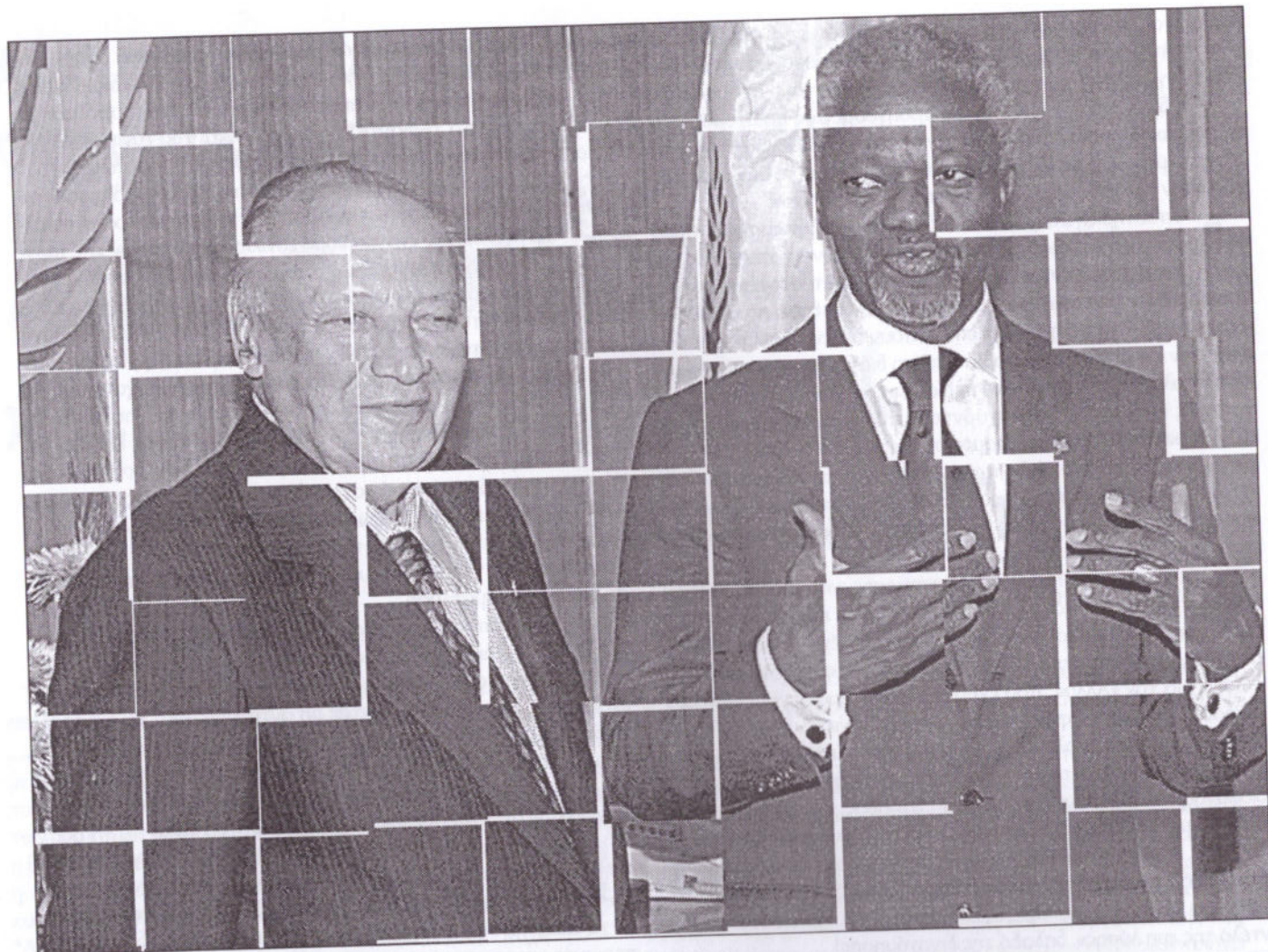
Αριστερή ανάλυση του Κυπριακού ως διωδύστατο πρόβλημα, με εσωτερική (δικαιοδική-συνταγματική) πτυχή και τη διεθνή πτυχή (ιμπεριαλισμός, ξένες επεμβάσεις, κατοχή), θέτει μια διαφορετική προοπτική στην λύση. Η επίλυση της μιας πτυχής χωρίς την επίλυση της άλλης δεν «επιλύει» το πρόβλημα στην ολότητα του. Σήμερα βέβαια αναγνωρίζουμε ότι η πραγματικότητα είναι πολύ πιο πολύπλοκη με άπειρες διαφορετικές διαστάσεις. Κι όμως η ιστορική αριστερή προσέγγιση υπερτερεί των μονοδιάστατων αντιλήψεων των δύο κυρίαρχων ιδεατών τύπων.

Η ουσία είναι να διαφανεί η λαϊκή βούληση για άμεση λύση του κυπριακού στη βάση μιας ομοσπονδιακής δομής. Αυτό που έχουμε μπροστά μας είναι το Σχέδιο Ανάν. Οφείλουμε να στηρίξουμε την ομοσπονδιακή φιλοσοφία του και να αγωνιστούμε, στο μέτρο του δυνατού,

για βελτίωση στα προβληματικά σημεία (δικαίωμα εγκατάστασης, ανατροπή εποικισμού, χρονοδιαγράμματα, ξένα στρατεύματα κι εγγυήσεις, κτλ). Ο αγώνας με τους Τουρκο-Κύπριους είναι κοινός και η πρόσφατη μαζική κινητοποίηση εξαπέλυσε μια νέα δυναμική. Για πρώτη φορά μπορούμε να αγωνιστούμε συντονισμένα, τόσο πριν την λύση, για να πείσουμε προς συγκεκριμένη κατεύθυνση, κι ακόμα περισσότερο μετά την λύση. «Λύση κι Ένταξη», φώναξαν οι Τουρκο-Κύπριοι. Με όλες τις ασάφειες και τα κενά αυτών των συνθημάτων ανοίγεται ένας νέος δημόσιος χώρος για διάλογο, δράση και αγώνα. Τούτη είναι η ιστορική πρόκληση για την Αριστερά και τον Κυπριακό λαό.

Η Αριστερά μπορεί να δώσει διέξοδο στα πολιτικά αδιέξοδα του υστερικού λόγου με διάφορα ψευδο-διλήμματα τύπου «Μαρκίδης ή Κουτσού». Το τελευταίο

τραγελαφικό είναι η προσπάθεια ηρωοποίησης του Κληρίδη και νομιμοποίησης του Κληριδισμού: Για διάφορους «εκσυγχρονιστές» μόνο ο Τάσος φαίνεται να έχει «παρελθόν» και «περίγυρο». Ο Κληρίδης, ο παραδοσιακός ηγέτης της ακροδεξιάς, που πολιτικά στεγάσει τους ΕΟΚΑΒητατζήδες, που το 1974 έπαιξε τον βρώμικο ρόλο που έπαιξε, δεν έχει (τουλάχιστον ο Τάσος αντιστάθηκε με τις δυνάμεις της δημοκρατίας το 1974). Τώρα δεν πουλάν οι πύραυλοι και τα ενιαία δόγματα. Πουλά η λύση και η ένταξη γι' αυτό και καβαλάει αυτό το άτι, για να φιγουράρει σαν «πατριάρχης», με το πούρο του να το παίζει ο Τσόρτσιλ της Κύπρου και να μας σώσει... Το ζήτημα δεν είναι ποιος θα υπογράψει την λύση, αλλά η αξιοπιστία των δυνάμεων που θα διαπραγματευτούν και θα εφαρμόσουν την λύση. Η ομοσπονδία είναι υπόθεση της Αριστεράς. ☒

Οι προοδευτικές δυνάμεις κατά την διαπραγμάτευση του σχεδίου Ανάν

Του Αντη Ζήσιμου

Μέλος της Ε.Ε. ΑΚΕΛ Βρετανίας (Παράρτημα)

Ιανουάριος 2003

ΟΙ

κρίσιμες μέρες που περνούμε σήμερα και οι πρόσφατες εξελίξεις στο Κυπριακό δεσπόζουν επιβλητικά της πολιτικής και κοινωνικής ζωής του τόπου.

Για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια έχουμε μπροστά μας, εκτός από ένα σχέδιο λύσης, συγκλίνουσες δυνάμεις που σπρώχνουν προς μια διευθέτηση. Μπροστά μας ξεπετάγονται πολλοί κίνδυνοι αλλά συνάμα και πολλές δυνατότητες. Οι κίνδυνοι μέσα σε αυτές τις συνθήκες παίρνουν την μερίδα του λέοντος των αναλύσεων ενώ οι προοπτικές δεν καταλαμβάνουν την πρέπουσα θέση στις συζητήσεις. Αυτό ίσως γιατί το μοναδικό μέτρο σύγκρισης που χρησιμοποιείται αυτή τη στιγμή είναι τα συνθήματα που χρησιμοποιούνταν για χρόνια τώρα προς εσωτερική κατανάλωση γύρω από την λύση του προβλήματος. Η αγωνία είναι σκιαγραφημένη στα πρόσωπα, οι συζητήσεις δίνουν και παίρνουν ενώ οι κίνδυνοι χρησιμοποιούνται με τον κατάλληλο τρόπο από τους διαφωνούντες και μετουσιώνονται σε υστερία που τις πλείστες φορές παρασύρει σε αδιέξοδα. Αυτό που διαφεύγει σε πολλούς είναι ότι η κατάθεση του σχεδίου Ανάν δεν αποτελεί ούτε την αρχή ούτε το τέλος ενός αγώνα για ειρηνική και βιώσιμη λύση που στο κάτω κάτω, δεν άρχισε χτες, και προπάντων δεν θα τελειώσει με την αποδοχή ή όχι του οποιουδήποτε σχεδίου. Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι δεν έχουν αλλάξει.

Υπάρχουν πολλαπλές τάσεις σε αυτή την διεργασία οι οποίες θα πρέπει και επιβάλλεται να αναλυθούν έτσι ώστε ο προοδευτικά σκεπτόμενος άνθρωπος να αντιμετωπίσει την υστερία και την ρευστότητα των καιρών με τους ανάλογους τρόπους.

Από την μια έχουμε το εθνικό πατριωτικό μέτωπο που σε άλλους καιρούς θα

εκφραζόταν υπέρ της Ένωσης. Τώρα βλέπει νοσταλγικά το ενιαίο κράτος και η ανάλυση τους διαγράφει το Κυπριακό ως πρόβλημα συρρίκνωσης του Εθνικού χώρου, θεωρώντας το αποκλειστικά ως πρόβλημα εισβολής και κατοχής. Είναι η ίδια μερίδα που ουδέποτε έμπρακτα πίστεψαν σε μια ομοσπονδιακή λύση και που σήμερα θα ήθελε να απορρίψουμε το σχέδιο Ανάν ασυζητητί και μαζί κάθε ελπίδα για επανένωση της Κύπρου. Κάποιοι μάλιστα μιλούν για ενιαίο κράτος με βελτιωμένο καθεστώς από αυτό που δόθηκε στην Ζυρίχη λες και έλειπαν από τον πλανήτη τα τελευταία 28 χρόνια.

Από την άλλη μεριά έχουμε αυτούς που υπέρ απλουστεύουν τα πράγματα παραθέτοντας την ευρωπαϊκή προοπτική σαν τον καταλύτη εξομάλυνσης μιας κακής λύσης. Τα εχέγγυα της οποίας προσφέρουν για αυτούς με απλοχεριά τα πολυπόθητα χαρακτηριστικά μιας βιώσιμης διευθέτησης δηλαδή την ασφάλεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πολιτική σταθερότητα και την οικονομική ευμάρεια ξεχνώντας έτσι τις αλληπάλληλες σφήνες της ΕΕ ότι ενόσω τα βρουν οι δυο κοινότητες το Ευρωπαϊκό κεκτημένο θα είναι ευέλικτο. Έτσι καταλήγουν στον εξευμενισμό του σχεδίου και δημιουργούν επικίνδυνες προϋποθέσεις φτάνει να βρεθεί μια λύση έστω και να μην είναι λειτουργική και βιώσιμη.

Σαν αριστερό προοδευτικό κίνημα θα πρέπει να έχουμε ξεκάθαρα στο μυαλό μας τις επιδιώξεις και τους στόχους μας χωρίς να επηρεαζόμαστε από κινήσεις ταχτικής. Σαν κίνημα καλούμαστε να προτάσουμε όχι μόνο τις προϋποθέσεις της λύσης και τις επιδιώξεις μας αλλά και την ακλόνητη πίστη και προσήλωση μας σε μια βιώσιμη λύση με όλες τις δυνατότητες και προοπτικές που αυτή περικλείει.

Και ενώ οι πολιτικές διεργασίες παίρνουν τρομερές διαστάσεις η μετουσίωση τους σε έμπρακτο κοινωνικό αγώνα δυστυχώς υστερεί. Εκεί που θα

έπρεπε σαν κίνημα να κρατήσουμε ψηλά το αγωνιστικό φρόνημα των αριστερών προοδευτικών δυνάμεων με θετικά μηνύματα σε αυτές τις δύσκολες ώρες αναλώνουμε την ενέργεια μας σε εκδηλώσεις που δεν έχουν αυτή την στιγμή καμία απήχηση. Εδώ παίζονται τα πάντα ενώ εμείς μαλώνουμε την νεολαία για τα ναρκωτικά ενώ τις διαδηλώσεις τις κάνουν αυτοί που εναντιώνονται της ομοσπονδιακής λύσης για τους δικούς τους λόγους. Αυτοί που ποτέ δεν πίστεψαν στην Κυπριακή δημοκρατία και ουδέποτε καταδέχτηκαν να κρατήσουν το κρατικό σύμβολο με την Κύπρο και το φύλλο ελιάς κόπτονται τώρα ότι τυχόν λύση στα πλαίσια του προτεινόμενου σχεδίου θα σημαίνει κατάρτηση και όχι συνέχιση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Θα έπρεπε κατά την γνώμη μου να σταθούμε στο ύψος των περιστάσεων και απέναντι από τις διαδηλώσεις των Τουρκοκυπρίων να υψώσουμε την φωνή μας και να την ενώσουμε με αυτούς προτάσσοντας έτσι τα θετικά μηνύματα μιας λύσης. Έτσι που να δημιουργήσουμε την ορμή που χρειάζεται για να κρατήσει τις προοδευτικές δυνάμεις εν ενεργεία και εγρήγορη. Αυτό σαν μοχλό πίεσης και προς τον εξωτερικό παράγοντα που πιέζει για μη βιώσιμες διευθετήσεις αλλά και προς τον εσωτερικό παράγοντα που εναντιώνεται της λύσης για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

Αυτό που προέχει τώρα είναι να διαπραγματευτούμε με σοβαρότητα και σύνεση, για το καλό του τόπου, για επίλυση του Κυπριακού, θέτοντας σε κίνηση τις δυνάμεις, και στις δύο κοινότητες στις οποίες θα θέλαμε να εμπιστευτούμε την κοινωνική πρόοδο του τόπου στη μετά-τη λύση εποχή. Οι προοδευτικές τούτες δυνάμεις προσδοκούμε ότι θα παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο για κοινωνική πρόοδο στην Κύπρο. □

Κοπεγχάγη

Μείζονα και ελάσσονα γεωπολιτικά παιχνίδια

Του Πέτρου Ζαρούνα*

Τα μείζονα γεωπολιτικά παιχνίδια στην Κοπεγχάγη ήταν δύο. Το πρώτο ήταν η διεύρυνση του ευρωπαϊκού χώρου σε ολόκληρη την ανατολική Ευρώπη αλλά και στις παρυφές της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής με την συμπερίληψη της Μάλτας και της Κύπρου. Η κίνηση αυτή είχε ιστορικό χαρακτήρα μετά την επί δεκαετίας διχοτόμηση της ευρώπης την εποχή του ψυχρού πολέμου. Αποτελέσει προϊόν της οριστικής ήττας της Σοβιετικής Ένωσης αλλά και της σημαντικής αποδυνάμωσης της σημερινής Ρωσίας που δεν μπόρεσε να συνεχίσει να αντιστέκεται σε μία τέτοια εξέλιξη. Παράλληλα όμως με την διεύρυνση οι ΗΠΑ επιχείρησαν να αποδυναμώσουν την μελλοντική δυνατότητα της Ευρώπης να καταστεί ένας ανταγωνιστικός πόλος ισχύος και επιρροής στην παγκόσμια σκηνή. Αυτό είναι που κρυβόταν και εξακολουθεί να υπάρχει πίσω από την αμερικανική επιμονή για ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Μία φιλοαμερικανική Τουρκία σε συνδιασμό με την Βρετανία θα μπορούσαν δυνητικά να επηρεάζουν την ΕΕ προς την κατεύθυνση των αμερικανικών πολιτικών και συμφερόντων π.χ. όπως στην περίπτωση του Ιράκ. Οι γαλλο-γερμανοί που διείδαν αυτό τον κίνδυνο συσπειρώθηκαν και με την βοήθεια και των σκανδιναβών πέτυχαν να επιβάλουν την πολιτική τους στο ζήτημα του ορισμού ημερομηνίας για τον καθορισμό της ημερομηνίας έναρξης των τουρκικών ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Η απόφαση για τον Δεκέμβρη του 2004, δηλαδή το να αποφασίσουν οι αυριανοί 25 και όχι οι σημερινοί 15, επηρέασε το ελάσσον γεωπολιτικό παιχνίδι που ήταν η Κύπρος. Η νέα τουρκική κυβέρνηση είχε αρχικά την πρόθεση να κάνει σημαντικά βήματα στο κυπριακό διότι θεωρούσε και θεωρεί ότι ο δρόμος προς την ΕΕ περνάει από την Κύπρο αλλά και γιατί εκτιμά ότι το Σχέδιο Ανάν καλύπτει τις μείζονες επιδιώξεις της τουρκικής πολιτικής στην Κύπρο. Η πρόθεση της αυτή έχει να κάνει και με την πεποίθηση της ότι η πολιτική της επιβίωση και νομιμοποίηση εξαρτάται από την στενότερη σύνδεση της Τουρκίας με την ΕΕ. Παρ' όλα αυτά τα αναμενόμε-

να βήματα δεν έγιναν εφικτά εξ αιτίας της αλληλεπίδρασης των εξής τριών παραγόντων:

- * Της μη εξασφάλισης μίας ημερομηνίας προ της 1ης Μαΐου του 2004.
- * Της πολιτικής αδυναμίας των ισλαμιστών σε σχέση με τα υπόλοιπα κέντρα εξουσίας στην Άγκυρα ήτοι του Προέδρου των στρατιωτικών και των διπλωματών.
- * Της επικρατούσας θέσης των κεμαλιστών στο Κυπριακό ότι η κυπριακή ένταξη θα πρέπει γίνει ταυτόχρονα ή παράλληλα με την τουρκική.

Η τελευταία θέση έχει να κάνει με την γεωπολιτική θεώρηση των πραγμάτων από τους τούρκους στρατηγιστές. Αυτοί εκτιμούν ότι αν η Κύπρος αφεθεί να ενταχθεί σε μία ΕΕ από την οποία θα απουσιάζει η Τουρκία αυτό θα σημάνει μακροπρόθεσμα την απώλεια του στρατηγικού της ελέγχου. Όλα τα πιο πάνω οδήγησαν στην αρνητική στάση της Τουρκίας και της ντενκτασικής τουρκοκυπριακής ηγεσίας έναντι του Σχεδίου Ανάν και αυτή με την σειρά της στην κυπριακή ένταξη άνευ όρων της δικής μας θετικής στάσης βοήθους. Τι μέλλει γενέσθαι: Μετά την εξασφάλιση της άνευ όρων κυπριακής ένταξης η Τουρκία αντελήφθηκε ότι θα πρέπει να αναπροσαρμόσει την πολιτική της. Στα πλαίσια αυτά έχει προβάλει τις ακόλουθες θέσεις:

- 1 Περιορισμένες εδαφικές αναπροσαρμογές με μη επιστροφή Καρπασίας και Μόρφου.
- 2 Μη επιστροφή ε/κ προσφύγων στο τ/κ συστατικό κράτος
- 3 Μη ένταξη του τ/κ κράτους πριν την ένταξη της Τουρκίας
- 4 Χωριστή κυριαρχία με την μορφή της μη συνέχειας της Κυπριακής Δημοκρατίας
- 5 Επέκταση της συν-προεδρίας πέραν της μεταβατικής περιόδου.

Μερικές από τις θέσεις αυτές είναι κατά την γνώμη μου διαπραγματευτικές δηλαδή είναι προς ανταλλαγή ή ακόμα και αντι-αιτήματα με στόχο την μη βελτίωση του εγγράφου στα σημεία που η ε/κ πλευρά ζητάει.

Κάποιες άλλες όμως είναι θέσεις ουσίας επί των οποίων η Τουρκία θα επιμείνει και χωρίς την αποδοχή τους δεν θα γίνει εφικτή η συμφωνία μέσα στα υπάρχοντα χρονοδιαγράμματα. Στις πρώτες ανήκουν τα του εδαφικού και της μη επιστροφής των ε/κ προσφύγων ενώ στις δεύτερες περιλαμβάνονται οι σχετικές με την χωριστή κυριαρχία, την συμπροεδρία και την σύνδεση της ένταξης των τ/κ με εκείνη της Τουρκίας. Σε ότι αφορά τις τελευταίες η χωριστή κυριαρχία και η σύνδεση της ένταξης των τ/κ επιζητείται ως ασφαλιστική δικλείδα στην περίπτωση που η ΕΕ δεν εντάξει την Τουρκία να υπάρχει η δυνατότητα απόσχισης. Η δε συμπροεδρία επιδιώκεται να αποτελέσει το μέσον διά του οποίου θα ελέγχεται οιωνεί η μελλοντική πορεία της Κύπρου. Οι θέσεις αυτές, αν και σκληρές, αφήνουν να διαφανεί ότι η τουρκική στάση άρχισε να διαφοροποιείται. Η διαφοροποίηση έγκειται στο ότι έχει αποδεχθεί την ένταξη των ε/κ ανεξαρτήτως της ένταξης της Τουρκίας. Φυσικά δεν είναι αρκετή για να υπάρξει λύση πριν την 28η Φεβρουαρίου. Εκτιμώ ότι το σημείο αυτό θα καταστεί στο μέλλον και το κλειδί της λύσης. Όμως η κατάλληλη συγκυρία για την λύση δεν είναι οι επόμενες εβδομάδες. Η συγκυρία αυτή θα προκύψει το δεύτερο εξάμηνο του 2004 όταν και η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας θα γίνει εμφανέστερη και πιθανότατα η θέση των ισλαμιστών θα έχει ενισχυθεί έναντι του κεμαλικού καταστημένου. Στο μεσοδιάστημα επιβάλλεται να αναληφθούν από την πλευρά μας πολιτικές πρωτοβουλίες, πάντα σε συνεννόηση και

συντονισμό με την ΕΕ, ώστε να ενισχυθούν οι τ/κ και να παραμείνουν στην Κύπρο. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα πρέπει να εμπεριέχουν την μερική πολιτική και οικονομική αναβάθμιση τους την οποία όμως είναι απαραίτητο να διασυνδέουν με αντίστοιχες δικές τους εδαφικές παραχώρησεις. Ας μην έχουμε ψευδαισθήσεις τα όποια μέτρα μας θα είναι δύσκολα υλοποιήσιμα αν δεν γίνουν αποδεκτά από τη τουρκοκυπριακή ηγεσία. Χρειάζεται και εδώ ένα μίνι πάρε δώσε όπου η πίεση από τις τ/κ μάζες αλλά και η ευρωπαϊκή συμπαράταξη θα ενισχύσουν την δική μας προσπάθεια. Μπήκαμε σε μία νέα εποχή που επιτάσσει από εμάς νέες ευελιγές και ευφάνταστες πολιτικές. Παράλληλα επιβάλλει την μεγαλύτερη δυνατή συσπείρωση από την ε/κ πλευρά. Η συσπείρωση αυτή επιβάλλει, αν είναι δυνατόν, την μη διεξαγωγή των εκλογών και την επικέντρωση στην ολοκλήρωση της ΕΕ και την διαχείριση του κυπριακού με στόχο της λύσης. Αυτή θα πρέπει να γίνει στην βάση μίας Συμφωνίας Εθνικής Ομοψυχίας. Η Συμφωνία θα πρέπει να διαλαμβάνει την συγκρότηση μία κυβέρνησης εθνικής ενότητας, με πρόεδρο έμπειρο πολιτικό κοινής αποδοχής που να προέρχεται από τον κεντροαριστερό χώρο, και τον παράλληλο διορισμό του Γλαύκου Κληρίδη ως Διαπραγματευτή και Συμπροέδρου στο Εθνικό Συμβούλιο. Η ισόρροπη αυτή διευθέτηση θα ήταν σωστό να ισχύσει μέχρι και την συμφωνία για την συνολική λύση του κυπριακού ή τις ευρωεκλογές του 2004 όποιο από τα δύο συμβεί ενωρίτερον.

* Ο Πέτρος Ζαρούνας είναι ερευνητής συνεργαζόμενος με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Ερευνών Jean Monnet που έχει έδρα την Αθήνα.

Επιτέλους Αγώνας και Ελπίδα

Του Κωστή Αχνιώτη

Ελληνοκύπριοι είναι εντυπωσιασμένοι από τη μαζικότητα και δυναμικότητα των κινητοποιήσεων των Τουρκοκυπρίων υπέρ της λύσης στη βάση του σχεδίου Ανάν και

υπέρ της Ένταξης στην ΕΕ.

Ο εντυπωσιασμός αυτός εκφράζεται καθημερινά στα ΜΜΕ. Οι πολιτικές όμως αντιδράσεις δείχνουν ακόμα μια φορά την πολιτική αναπηρία και ανετοιμότητα του ελληνοκυπριακού χωριού να αντιμετωπίσει τα μεγάλα πολιτικά γεγονότα και γενικά το καινούργιο.

Οι κινητοποιήσεις των Τουρκοκυπρίων αποτελούν τις πιο σημαντικές κινητοποιήσεις της Κυπριακής Αριστεράς από τη δεκαετία του 40. Οι κινητοποιήσεις αυτές στηρίζονται σε μια εξαιρετικά λειτουργική, μέσα στις αντιθέσεις της, συνεργασία των κομμάτων της Αριστεράς και πολύ μεγάλου μέρους συνδικαλιστικών και άλλων οργανώσεων βάσης και πρωτοβουλιών πολιτών. Επίσης στηρίζονται σε μια πρωτοφανή για τα κυπριακά δεδομένα δυνατότητα αμ-

φίδρομης επικοινωνίας ηγεσιών και βάσης της κοινωνίας.

Στην απελευθερωτική διάσταση τους θυμίζουν την αντίληψη που είχε το ΑΚΕΛ για τον πολιτικό μαζικό αγώνα εναντίον των Άγγλων σε αντίθεση με την ΕΟΚΑ και αποτελεί και μια απάντηση και προς το περιεχόμενο και την πολιτική της οργάνωσης αυτής.

Όπως είναι φυσικό τα λαϊκά κινήματα επηρεάζουν και το ευρύτερο περιβάλλον. Εκτός λοιπόν από τους συσχετισμούς που δημιουργούνται στην τουρκοκυπριακή πλευρά άρχισε να επηρεάζεται και η ελληνοκυπριακή κοινή γνώμη και να μεταστρέφεται προς την λύση όπως δείχνουν και οι δημοσκοπήσεις.

Παρά την χρόνια ύπνωση και παρά την έλλειψη ετοιμότητας είναι εμφανές ότι αρκετός κόσμος επιστρέφει στην πολιτική δραστηριότητα.

Αυτό όμως που συμβαίνει ως προς την Τουρκία είναι ακόμα πιο σημαντικό. Αυτή την στιγμή οι Τουρκοκύπριοι δίνουν νέες διαστάσεις στην αντιπαράθεση ανάμεσα στο μπλοκ των συντηρητικών και το μπλοκ των προοδευτικών δυνάμεων. Ως προς αυτή την πτυχή τα πράγματα είναι σημαντικά και ουσιαστικά και ίσως να οδηγούν και σε ευρύτερη αναταραχή στην εξέλιξη τους. Πάντως οι ενδείξεις δείχνουν ότι οι κινητοποιήσεις θα διευρύνονται για ένα διάστημα τουλάχιστον και είναι πιθανό

« Αυτό όμως που συμβαίνει ως προς την Τουρκία είναι ακόμα πιο σημαντικό. Αυτή την στιγμή οι Τουρκοκύπριοι δίνουν νέες διαστάσεις στην αντιπαράθεση ανάμεσα στο μπλοκ των συντηρητικών και το μπλοκ των προοδευτικών δυνάμεων. Ως προς αυτή την πτυχή τα πράγματα είναι σημαντικά και ουσιαστικά και ίσως να οδηγούν και σε ευρύτερη αναταραχή στην εξέλιξη τους. »

νό να καταλήξουν στην αιματηρή καταστολή τους από το κράτος ή το παρακράτος.

Είναι επείγον επομένως να προωθηθεί μια εκστρατεία στήριξης του κινήματος. Κι εδώ αναφέρεται αμέσως ένα θεμελιώδες ζήτημα!

Το τουρκοκυπριακό κίνημα έχει συγκεκριμένους και καθαρούς στόχους: λύση τώρα στη βάση του σχεδίου Ανάν και ένταξη τώρα και μαζί. Δεν είναι δυνατόν οι Ελληνοκύπριοι και δη η ελληνοκυπριακή Αριστερά να καμώνεται ότι συμπαραστέκεται στους Τουρκοκύπριους εκφεύγοντας του συγκεκριμένου πολιτικού στόχου. Η ίδια η λέξη συμπαράσταση είναι λάθος στη περίπτωση μας και δείχνει απλώς παγίωση της διχοτόμησης. Δείχνει ότι τα συρ-

ματοπλέγματα έχουν εισχωρήσει μέσα στα μυαλά και μάλιστα της Αριστεράς. Εμείς πρέπει να μιλούμε για κοινό αγώνα. Ας αφήσουμε την συμπαράσταση μας για τους Παλαιστίνιους. Εδώ ακριβώς είναι που γίνεται απολύτως επίκαιρη και επείγουσα η από καιρό εκφρασθείσα πρόταση του Οζγκιέρ Οζγκιούρ: να συγκροτηθεί η Αριστερά δική της κοινή πρόταση ένθεν και ένθεν των συρματοπλεγμάτων. Πάνω σε ποια λογική μπορεί να αναμένει κάποιος να τα βρουν ο Κληρίδης ή ο Παπαδόπουλος με τον Ντενκτάς και να μη μπορούν να τα βρουν ο Χριστόφιας με τον Ταλάτ. Χρειάζονται να τους πιέσουν οι Αμερικανοί ή η ΕΕ για να το κάνουν; Δεν θα τους πιέσουν βέβαια. Αν τους πιέσουν κάποιος πρέπει να είναι ακριβώς

κάποιοι Κύπριοι. Να τους κλείσουν και τους δυο σ' ένα δωμάτιο χωρίς φαί και νερό και να μην τους αφήσουν να βγουν χωρίς κοινή πρόταση στη βάση του σχεδίου Ανάν αφού αυτό το έχουν ήδη δεχτεί και οι δυο. Να μια ευκαιρία, να το τραίνο που φεύγει και χάνεται. Η συμπαράσταση για την οποία τόσο μιλούμε θα πρέπει να έλθει κυρίως από τους Ευρωπαϊκούς λαούς. Εξ άλλου το Κυπριακό είναι πλέον ευρωπαϊκό ζήτημα. Είναι δυνατόν χωρίς ίσως πολύ κόπο να προσκληθούν και να έλθουν στην Κύπρο αντιπροσωπείες από ευρωπαϊκά κόμματα, κινήματα και οργανώσεις διαφόρων ευαισθησιών. Που θα λειτουργήσουν και ως ασπίδα προστασίας και ως δίαυλος επικοινωνίας με τους λαούς τους. ☒

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΟ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΕΙΟ Επιμορφωτικές Προβολές

Series 8:

Πάθος και Παρακμή
/Passion and Decadence

Last Tango in Paris / Το Τελευταίο
Ταγκό στο Παρίσι

Bernardo Bertolucci, 1972, 126'
Marlon Brando, Maria Schneider,
Jean-Pierre Léaud
Δευτέρα / Monday 13/1

Clockwork Orange / Το Κουρδιστό
Πορτοκάλι

Stanley Kubrick, 1971, 135'
Malcolm McDowell, Patrick Magee,
Michael Bates
Τετάρτη / Wednesday 15/1

L'Ecole de la Chair / Η Σχολή
της Σάρκας / The School of Flesh

Benoit Jacquot, 1998, 98'
Isabelle Huppert, Vincent Martinez,
Vincent Lindon

Παρασκευή / Friday 17/1

Lolita / Λολίτα
Stanley Kubrick, 1962, 147'
James Mason, Sue Lyon, Shelley
Winters, Peter Sellers
Σάββατο / Saturday 18/1

Series 9: Vittorio De
Sica
Umberto D

Vittorio De Sica, 1952, 125'
Carlo Battisti, Maria Pia Casilio, Lina
Gennari
Δευτέρα / Monday 20/1

Miracolo a Milano / Θαύμα στο
Μιλάνο / Miracle in Milan

Vittorio De Sica, 1950, 95'
Francesco Golisano, Brunella Bovo,
Paolo Stoppa
Τετάρτη / Wednesday 22/1

La Dolce Vita / Γλυκειά Ζωή
(Passion & Decadence Series)

Federico Fellini, 1959, 178'
Marcello Mastroianni, Walter
Santesso, Anouk Aimée
Παρασκευή / Friday 24/1

Ladri di Biciclette / Κλέφτες Ποδηλάτων / Bicycle Thieves

Vittorio De Sica, 1948, 90'
Lamberto Maggiorani, Lianella
Carell, Enzo Staiola
Σάββατο / Saturday 25/1

Series 10: Ψάχνοντας
για θέμα / In search of a
theme

Rebel Without a Cause / Επαναστάτης Χωρίς Απία

Nicholas Ray, 1955, 111'
James Dean, Natalie Wood
Δευτέρα / Monday 27/1

13 Ιανουαρίου -
9 Φεβρουαρίου 2003

ΑΦΙΣΤΡΟΜΑΤΑ / SERIES 8 - II

Passion and
Decadence
Vittorio De Sica
In Search of a Theme
Roman Polanski

Όλες οι προβολές αρχίζουν
στις 9.00 το βράδυ

Ώρες Επισκέψεων:
10.00 - 13.00 & 18.30 - 23.30
Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή,
Σάββατο

Λεωκωσός 67-71, Φανερωμένη
Τηλ. 22 76 22 75

Rue des Plaisirs / Ο Δρόμος των
Αισθήσεων

Patrice Leconte, 2002, 91'
Laetitia Casta, Patrick Timsit
Τετάρτη / Wednesday 29/1

Wings of Desire / Τα Φτερά του
Έρωτα

Wim Wenders, 1987, 107'
Bruno Ganz, Otto Sander, Solveig
Dommartin, Peter Falk
Παρασκευή / Friday 31/1

Memento
Christopher Nolan, 2000, 113'

Guy Pears, KareyAnn Moss, Joe
Pantoliano
Σάββατο / Saturday 1/2

Series II: Roman
Polanski

Macbeth / Μάκβεθ

Roman Polanski, 1971, 140'
John Finch, Francesca Annis, Martin
Shaw

Η κλασική Σαιξπηρική τραγωδία
δοσμένη με την χαρακτηριστική
ωμότητα του Πολάνσκι.

Δευτέρα / Monday 3/2

Frantic / Φράντικ

Roman Polanski, 1988, 120'
Harrison Ford, Betty Buckley,
Emmanuelle Seigner
Τετάρτη / Wednesday 5/2

Bitter Moon / Τα Μαύρα Φεγγάρια του Έρωτα

Roman Polanski, 1992, 138'
Hugh Grant, Kristin Scott Thomas,
Emm. Seigner, Peter Coyote
Παρασκευή / Friday 7/2

The Tenant / Le Locataire / Ο Νοκάρης

Roman Polanski, 1976, 126'
Isabelle Adjani, Melvyn Douglas
Σάββατο / Saturday 8/2

Μονόπερμα της Δεξιάς Ο πολιτικός λόγος για το Κυπριακό

Του Παύλου Μ. Παύλου

την Κύπρο, η φωνή του φανατισμού και της μισαλλοδοξίας ήταν πάντα πιο δυνατή από εκείνη της μετριοπάθειας και της περισκέψης. Κατ'ακρίβεια, αυτό συμβαίνει από την επαύριο της ίδρυσης του Κυπριακού Κράτους. Η Δεξιά – και ιδιαίτερα το εθνικιστικό κομμάτι της – αισθανόμενη ότι με τον αγώνα της ΕΟΚΑ κέρδισε το δικαίωμα του μονολόγου, έπεισε

σταδιακά την Αριστερά και τους μετριοπαθείς δεξιούς ότι εκείνη είχε το μέτρο της διαμόρφωσης του δημόσιου λόγου. Ακόμη και για τη χρησιμοποιούμενη πολιτική ορολογία, η Δεξιά κρατούσε πάντα τον πήχυ, εξοβελίζοντας κάθε φορά με αστραπιαία ταχύτητα όρους «ύπτοπτους», καθιστώντας τους κακόφημους και τελικά περιθωριακούς. Για χρόνια, ακόμη και τη λέξη «επαναπροσέγγιση» απέφευγαν να χρησιμοποιήσουν πολλοί υποστηρικτές της.

Οι ενοχές της Αριστεράς για τα «προπατορικά της αμαρτήματα», η συναίσθηση του ότι η Δεξιά είχε από πολύ νωρίς όλα τα ερείσματα, αλλά και η συναίσθηση της σοβαρότητας της κατάστασης στην Κύπρο (με την πολιτική ζωή υπό τη διαρκή κρίση του Κυπριακού), δημιούργησαν στο χώρο της Αριστεράς περίπου την πεποίθηση ότι η σιωπή, οι χαμηλοί τόνοι, ακόμη και η ιδιότυπη, είναι καθήκον. Αυτό για μεγάλα τμήματά της παντρεύτηκε τελικά με την αποδοχή του συστήματος ως τέτοιου και οδήγησε ολόκληρες ομάδες σε σιωπηλό κυνήγι του ατομικού βολέματος μέσα σ' αυτό. Ο Αριστερός λόγος, έμεινε να υποσιτίζεται στο περιθώριο της σελίδας, αφού στο κέντρο της χάθηκε μέσα σε τακτικές και υπο-

λογισμούς, μικρές μάχες και ελιγμούς. Και δεν μπορούσε να είναι αλλιώς. Γιατί ο Αριστερός λόγος ηττάται αυτόματα, από τη στιγμή που εγκαταλείπει τον οραματικό σχεδιασμό και αρκείται σε οδομαχίες.

Δεν είναι λοιπόν καθόλου παράξενο που και αυτή τη φορά, μπροστά στις εξελίξεις του τελευταίου διμήνου, ζούμε περίπου σε συνθήκες μονολόγου. Μέχρι την Κοπεγχάγη τουλάχιστον, ακουγόταν σχεδόν αποκλειστικά η μια φωνή, η κριτική κατά του σχεδίου Ανάν «από τα δεξιά» και η επικέντρωση σε ζητήματα που είχαν να κάνουν με τον παραδοσιακό της λόγο, φιλοσοφία και προσέγγιση. Ακόμη και η λέξη «επαναπροσέγγιση», χρειάστηκε να χρησιμοποιηθεί από τη Δεξιά για να νομιμοποιηθεί κάπως, χρειάστηκε να γίνει εξέγερση κατά του Ντενκτάς από τους Τουρκοκυπρίους για να μην αναθεματίζονται πια όσοι τη χρησιμοποιούν. Το πιο τραγικό είναι ότι οι ίδιοι οι φορείς του Αριστερού λόγου και των αντίστοιχων προσεγγίσεων δεν συνειδητοποιούν ούτε και τώρα πλήρως το πόσο παράλογη είναι η κατάσταση. Γιατί, στην καλύτερη περίπτωση είναι εγκλωβισμένοι σε προσωπικές ανακυκλώσεις μέσα σε περίπου κλειστές παρέες, ή αυταπατώνται ότι «περνούν γραμμή» όταν βλέπουν δεξιούς πολιτικούς να καταλήγουν σε θέσεις κοντινές τους, ξεκινώντας όμως από άλλη διαδρομή και με άλλο στόχο – ένα μεγάλο ζήτημα, κεφάλαιο ολόκληρο από μόνο του.

Ο νέος «ιστορικός συμβιβασμός», η συμμαχία όσων καταλήγουν σε σοβαρή και χωρίς εθνικιστικούς παραλογισμούς προσέγγιση του σχεδίου λύσης, κρύβει τις παγίδες του, ίσως μοιραίες αυτή τη φορά. Γιατί και οι προτεραιότητες και το αποτέλεσμα είναι διιστάμενα.

Ποιας λογής «ναι»

Υπάρχουν σήμερα πολλών λογών «ναι» και «όχι» στη λύση. Στο χώρο της Δεξιάς το «όχι» συνοδεύεται από ένα δηλούμενο ή άδηλο υπολογισμό ότι μια συμβιβαστική λύση αλλάζει ριζικά το πλαίσιο λειτουργίας του κράτους. Ένας συντηρητικός δεν έχει κανένα λόγο να το θέλει αυτό, προ πάντων όταν έχει βολέψει περίφημα την εθνική ρητορική με την ευμάρεια και την πρόσβασή του στα κέντρα εξουσίας. Όμως, σε επίσημο επίπεδο τουλάχιστον, στη Συναγερμική Δεξιά κυριαρχεί το «ναι». Ένα «ναι» που έχει και πάλιν να κάνει με έναν υπολογισμό: Η λύση μπορεί να γίνει ο βατήρας της περαιτέρω οικονομικής (άρα και πολιτικής) ευημερίας της φιλελεύθερης αστικής ελίτ, κι αυτό περνά σίγουρα μέσα από την προσδοκία της τελικής επιβολής στην άλλη κοινότητα και της οικονομικής εκμετάλλευσης Τουρκοκυπρίων και εποίκων. Αυτή η προσέγγιση ποντάρει πολύ στην ένταξη στην Ε.Ε.. Και επειδή βλέπει την ένταξη κυρίως από τη σκοπιά της μονόδρομα φιλελεύθερης κατεύθυνσης, δεν την απασχολεί ο υπό διαμόρφωση χαρακτήρας της Ε.Ε., ο οποίος θα δώσει τελικά αρκετό χρώμα στις πρόνοιες του σχεδίου Ανάν (σκουρό ή φωτεινό, αναλόγως).

Επομένως, εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία δεν είναι τόσο το «ναι» ή το «όχι» στο σχέδιο Ανάν, όσο το γιατί. Η Αριστερά οφείλει να καταθέσει τις αρχές και τα κριτήρια που διαδραματίζουν γι' αυτήν κρίσιμο ρόλο στην τελική της τοποθέτηση. Γιατί εκεί είναι η ουσία:

- Η διχοτόμηση δεν είναι επιλογή
 - Η ακραία διοικητική διαίρεση είναι ανεχτή μόνο ως προσωρινό μεταβατικό μέτρο
 - Η λειτουργικότητα του κράτους είναι πρώτης τάξης απαίτηση
 - Η δυνατότητα διαρκούς αναπροσαρμογής του συντάγματος με συναίνεση των πλειοψηφιών είναι όρος, με την προϋπόθεση μάλιστα ότι οι αναπροσαρμογές θα αποκλίνουν από τη διαίρεση
 - Τα μέτρα μείωσης του οικονομικού χάσματος είναι σημείο κλειδί για τη βιωσιμότητα του κράτους
 - Η μεταβατική περίοδος περιορισμού της κυριαρχίας του κράτους πρέπει να είναι σύντομη
 - Μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου κανένας περιορισμός στην κυριαρχία και αυτοτέλεια του κράτους δεν μπορεί να εξακολουθήσει να υφίσταται.
- Όμως, τέτοιου είδους θέσεις δεν έχουν κανένα νόημα αν επιδιωχθεί απλώς να προβληθούν πάνω στο σχέδιο Ανάν. Πρέπει κυρίως να προβληθούν πάνω στη «μόλα» που φτιάχνει η διεθνής κατάσταση, και πάνω σ' εκείνη που φτιάχνει εδώ και χρόνια ο ίδιος ο Κυπριακός λαός.

Το τηλεσκόπιο

Ο αριθμός των προσφύγων που επιστρέφουν και η διαδικασία απόδοσης των περιουσιών, δεν είναι από μόνοι τους πρωτεύοντες παράγοντες: Στο τέλος της ημέρας θα καταλήξουν να είναι μόνο οικονομικό ζήτημα. Στο βάθος του χρόνου και για τη βιωσιμότητα της λύσης

πιο σημαντική είναι εκείνη η τροποποίηση για τις τρεις διανυκτερεύσεις και οι πολύχρονοι περιορισμοί στην εγκατάσταση.

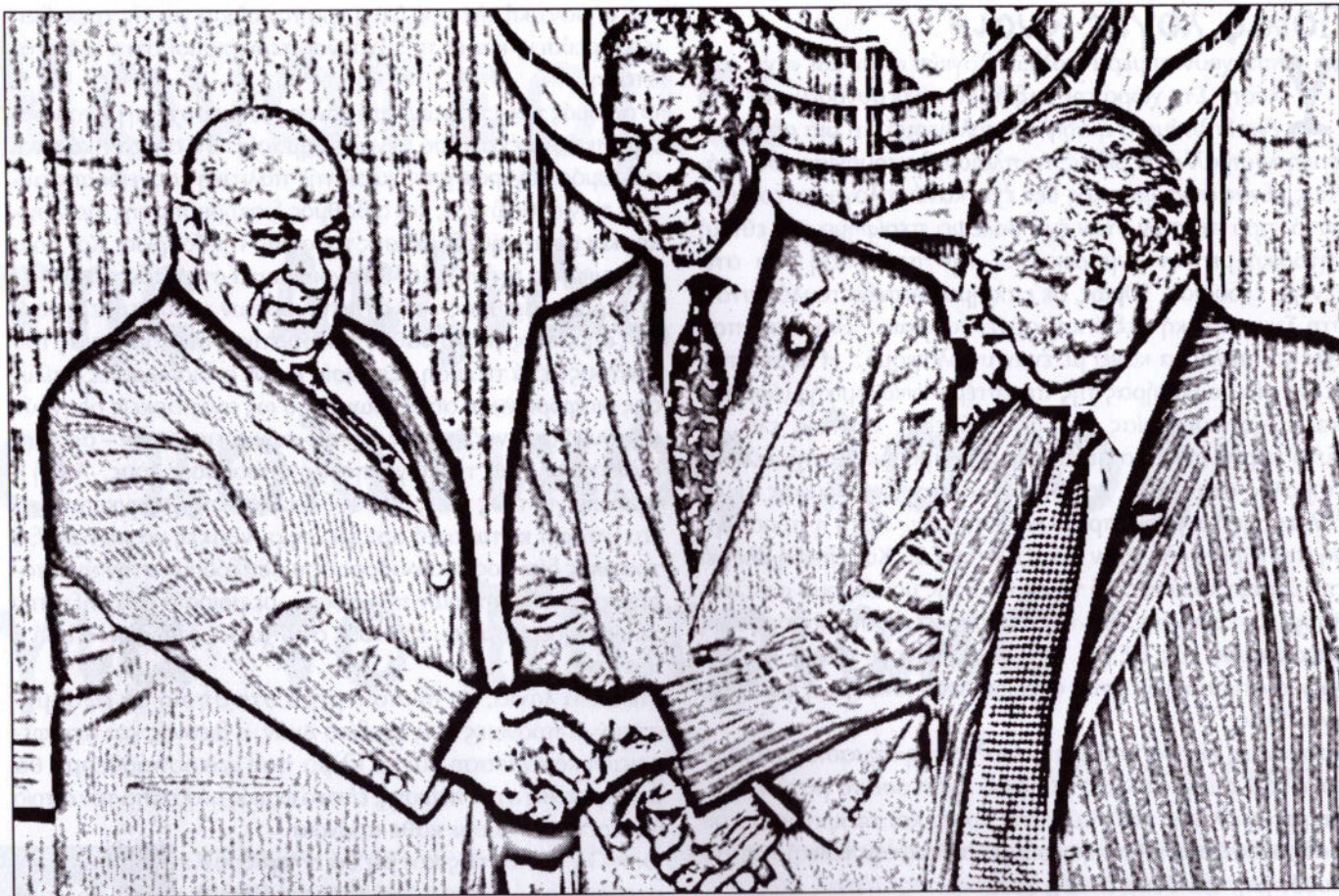
Ο αριθμός των εποίκων από μόνος του ή σε σχέση με το προσφυγικό δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία. Το σημαντικό είναι ο βαθμός συγκρότησης χωριστής πολιτικής συνείδησης αυτών των ανθρώπων, και ο βαθμός διατήρησης της ιδεολογικής και πολιτικής εξάρτησής τους από την Τουρκία. Και ποια δυναμική θα έχουν ή δεν θα έχουν αυτά στο χρόνο.

Ο ακριβής αριθμός των στρατευμάτων είναι δευτερεύουσας σημασίας για το βαθμό πραγματικής ανεξαρτησίας του κράτους μετά τη λύση. Σημασία έχουν οι διαδικασίες επίλυσης διαφορών και αδιεξόδων, που ως ανεπαρκείς οδηγούν σε συνθήκες αναζήτησης εξωτερικών ερεισμάτων – άρα και εξάρτησης – για τις κοινότητες ή υποομάδες τους. Αυτή η πρόνοια για τους τρεις ξένους δικαστές από γραφική που είναι μπορεί κάτω από ορισμένες συνθήκες να καταλήξει τραγικός δίαυλος του «ισόρροπου αδιεξόδου» στην αντιπαράθεση των «μητέρων πατριδων», με μοιραία απόληξη την τελική κηδεμονία του κράτους από χώρες όπως οι ΗΠΑ ή η Βρετανία.

Με άλλα λόγια, το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα εφαρμοστούν οι πρόνοιες του σχεδίου Ανάν, η διεθνής και περιφερειακή κατάσταση και το κλίμα που μακροπρόθεσμα θα διαμορφωθεί στην περιοχή, είναι ο φακός μέσα από τον οποίο θα πρέπει να δούμε κάθε πρόνοια.

Οι ΗΠΑ, θέλοντας και μη θα στηρίξουν τους Τούρκους στρατιωτικούς στην αντιπαράθεσή τους με τη νέα πολιτική ηγεσία. Αυτοί εγγυώνται τη διάρκεια και μόνο το δικό τους «ναι» σημαίνει πράσινο φως για επέμβαση στο Ιράκ. Γιατί από τους Τούρκους στρατηγούς εξαρτάται η μετατροπή μιας αμερικανικής επίθεσης στο Ιράκ σε εφιάλη του ανεξέλεγκτου, αν π.χ. υλοποιήσουν το σχέδιο για παράλληλη εισβολή στο Β.Ιράκ. Η αμερικανική νομιμοποίηση των Τούρκων στρατηγών είναι όμως ο παράγοντας που τους ενθαρρύνει να παίξουν με εθνικό ρίσκο το παιχνίδι της επιβίωσης: Να ξαναφέρουν στο προσκήνιο τη φιλοσοφία για την «τουρκική ιδιαιτερότητα», άρα και τη μόνη διέξοδο της, να εγκαταλειφθεί προσωρινά ο στόχος για ένταξη, και να επιδιωχθεί μια «ειδική σχέση». Αυτό απαλλάσσει τους στρατιωτικούς από την πίεση να απελευθερώσουν τη Δημοκρατία στην Τουρκία. Όλα αυτά θα καθιστούσαν γρήγορα τον κ. Ερτογάν έρμαιο των στρατηγών, αν δεν είχε ισχυρή κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, αλλά και τον οικονομικό κόσμο μαζί του. Πώς θα αντέξει όμως μια πολιτική παγίδων από την τετράδα Στρατηγό-ΥΠΕΞ-Σεζέρ-Ντενκτάς; Είναι αρκετά τα εσωτερικά και διεθνή ερείσματα του για να βγει νικητής; Και το ερώτημα δεν είναι φιλολογικό. Γιατί άλλο χαρακτήρα και περιεχόμενο έχει το σχέδιο Ανάν με τους μεν νικητές, και άλλο αν έγκαιρα η Τουρκία μπει σε πορεία εκσυγχρονισμού. Στην πρώτη περίπτωση τα στοιχεία ετεροκαθορισμού (κράτος υπό διεθνή κηδεμονία) στο σχέδιο Ανάν θα αποκτήσουν βαρύτητα, θα είναι ίσως και η μόνη μας διέξοδος μπροστά στις αυριανές τουρκικές επιδιώξεις. Ενώ στη δεύτερη αρκετά γρήγορα θα αποκτήσουν χαρακτήρα περιθωριακό.

Το πιθανότερο είναι να οδεύσουμε σε μια σύνθεση μέσα στην

ίδια την Τουρκία. Το τουρκικό κράτος κινδυνεύει με κατάρρευση αν κάνει βήματα πίσω στην πορεία εκσυγχρονισμού του, κι αυτό θα υποχρεώσει τις δυνάμεις της συντήρησης να συμβιβαστούν. Αυτό είναι σημαντικό γιατί μεσοπρόθεσμα ευνοεί το Κυπριακό. Βραχυπρόθεσμα η κατάσταση ρευστότητας αναδεικνύει τον Ντενκτάς σε παράγοντα κλειδί. Αν η τουρκοκυπριακή εξέγερση, ο διεθνής παράγοντας, ή η βιολογία δεν επισπεύσουν τον παραμερισμό του Ντενκτάς, το 2003 θα είναι άσχημη χρονιά για να προβάλλει κανείς αρχές στο σχέδιο Ανάν

Κοντά σ'αυτά, η ίδια η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. θα δώσει επιπλέον αποχρώσεις: Και το πόσο ομαλά και γρήγορα θα αφομοιωθούν οι θεσμοί και η εναρμόνιση (άρα και ο λόγος των Βρυξελλών στο Κυπριακό) αλλά και το ποιο δρόμο θα πάρει για τον εαυτό της τελικά η νέα ΕΕ των 25: Ομοσπονδιακό ή διακυβερνητικό; Δυστυχώς για μας το πρώτο φαίνεται αρκετά δύσκολο στο ορατό μέλλον. Και μια «χαλαρή» Ε.Ε. των 25 δεν προδιαγράφει επικυριαρχία ενοποιητικών στοιχείων πάνω στα διαχωριστικά του σχεδίου Ανάν.

Το μικροσκόπιο

Οι τοποθετήσεις υπέρ ή εναντίον του σχεδίου Ανάν γίνονται συνήθως σε κενό αέρος και από την άποψη του ποιοι είμαστε. Έτσι, φτάνουμε π.χ. στο σημείο να προεπιλέγεται από μια μερίδα πολιτικών η πορεία ενός ανέδουτου αγώνα, τον οποίο δεν υπάρχει λαός να διεξάγει. Με την επίκληση του Αυξεντίου και του Καραολή, δεν εξορκίζεται η σημερινή πραγματικότητα. Γιατί δεν είναι υπερ-

βολή να πούμε πια πως δε μιλάμε για κυπριακό λαό ή κοινωνία. Μιλάμε για ένα σύνολο ατόμων χωρίς συνεκτικούς δεσμούς συνειδησης. Ποιος θα πάρει λοιπόν το βάρος της υλοποίησης ενός αγώνα; Εξάλλου, δεν είναι εύκολο να αγνοήσει κανείς αυτούς που πραγματικά αγωνίζονται σήμερα, τους Τουρκοκύπριους, που αφηφούν ένα δικτατορικό καθεστώς και τους μηχανισμούς του, και προτάσσουν το όραμα της επανένωσης πιο έντονα από εμάς. Αλλά και από την άλλη, ποιος θα εγγυηθεί ότι αύριο, αυτός ο «λαός» (οι Ελληνοκύπριοι) δεν θα προτάξει τα ατομικά οικονομικά του συμφέροντα έναντι των εθνικών, με αποτέλεσμα στην υλοποίησή του το σχέδιο Ανάν να γίνει παράδεισος εξαγοράς και παγίδων από επιτήδειους εκτός συνόρων;

Αν οδηγούν κάπου όλ'αυτά είναι στην άμεση ανάγκη η Αριστερά να βγει επιτέλους από το καβούκι της και να βάλει κάτω τους σωστούς όρους του παιχνιδιού. Μόνο έτσι θα διαμορφωθεί έστω και εν μέρει το απαραίτητο κλίμα, οι απαραίτητες συνθήκες ώστε τη δεδομένη στιγμή της λύσης και οι όροι της να επηρεαστούν όσο γίνεται θετικότερα και προ πάντων στην εφαρμογή της να κυριαρχήσουν οι λογικές που θα την κάνουν βιώσιμη.

Μπορεί να είναι αδύνατο να καθορίσουμε εμείς τις διεθνείς συνθήκες και πολύ δύσκολο να επηρεάσουμε τις περιφερειακές. Μπορεί ακόμη να είναι δύσκολο να κάνουμε και ασφαλείς προβλέψεις. Τουλάχιστον ας τις έχουμε υπόψη μας και ας πασκίζουμε ταυτόχρονα για τη διαμόρφωση των εσωτερικών, όπου μπορούμε περισσότερο. □

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΒΕΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Του Μάριου Κωνσταντίνου

ΤΟ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ ΚΑΙ Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ: ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΣΜΟ

Του Νίκου Τριμικλινιώτη

Οι εισηγήσεις που ακολουθούν
παρουσιάστηκαν σε σεμινάριο
στο Intercollege στις 18/12/02.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΒΕΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Του Μάριου Κωνσταντίνου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συγκυρία μέσα στην οποία μεταφράστηκε το παρόν κείμενο είναι η συγκυρία υποβολής του συνταγματικού σχεδίου Ανάν για επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Η υποβολή αυτού του σχεδίου (όπως και κάθε σχεδίου) θέτει την αριστερά αντιμέτωπη με το πρόβλημα ενός ριζικού μετασχηματισμού του κράτους. Η πρόκληση για μια κριτική συνταγματική θεωρία είναι κατά πόσον και σε ποιο βαθμό αυτό το υπο ανασυγκρότηση κράτος θα μπορεί να συμπυκνώνει θεσμικά τον συσχετισμό κοινωνικών δυνάμεων της ιστορικής εποχής που διανύουμε. Οι συνθήκες πρόσληψης και υποδοχής του σχεδίου Ανάν είναι εντελώς διαφορετικές απ' αυτές της Ζυρίχης. Σ' αυτό το ιστορικό πλαίσιο τα ηγεμονεύομενα πολιτικά υποκείμενα και οι δυναστευόμενες τάξεις θα πρέπει ν' αναμένεται ότι θα διεκδικήσουν συνταγματικά ερείσματα ουσιαστικής αντιπαράθεσης με την πολυπρόσωπη ηγεμονία του δικαιοδοτικού. Αυτή τη φορά θα πρέπει ν' αναμένεται επίσης η συνταγματική αποκρουστικότητα του κοινωνικού πλουραλισμού που τέμνει τον δικαιοδοτικό και αναγνωρίζεται ως ένα διευρυμένο πεδίο αλληλοσυγκρουόμενων αντιλήψεων, ομάδων, συμφερόντων και συσσωματώσεων τοπικού, επαγγελματικού και ταξικού χαρακτήρα. Το καθήκον της αριστεράς είναι να διεκδικήσει την επιβολή πιο δημοκρατικών όρων στην ηγεμονία του δικαιοδοτικού διευρύνοντας την πολιτική δημοκρατία εκ των κάτω, μεταστοιχειώνοντας την τυπική αντιπροσωπευτική δικαιοδοτική δημοκρατία σε ουσιαστική συμμετοχική δημοκρατία ελεύθερα συνεταιρισμένων πολιτών. Ο διανοητής της αριστεράς Νίκος Πουλαντζάς διατύπωσε αυτό το πρόβλημα ως πρόκληση για διεύρυνση, ενδυνάμωση και διαπλοκή των θεσμών της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και των αστικών ελευθεριών – που υπήρξαν ιστορικές κατακτήσεις των λαϊκών μαζών – με την διάπλαση μορφών άμεσης δημοκρατίας και εμφύτευσης αυτοδιαχειριστικών εστιών στην κοινωνική βάση. Η πολιτική συμμετοχή αποτελεί αναγκαίο όρο διατήρησης και ριζοσπαστικοποίησης των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών. Ελεύθερος πολίτης είναι ο συμμετοχικός πολίτης ικανός για την τέχνη της αυτοκυβέρνησης. Αυτή είναι η παράδοση που διεκδικεί η αριστερά από την αρχαία δημοκρατία της πόλης-κράτους μέχρι τον αναγεννησιακό ρεπουμπλικανισμό, από τις μεγάλες αστικοδημοκρατικές επαναστάσεις μέχρι τον Οκτώβρη του 17, από τον Αριστοτέλη μέχρι

τη R. Luxemburg και την Hannah Arendt και από τον Καστοριάδη μέχρι τον Νίκο Πουλαντζά. Η ανελευθερία δεν είναι μόνο συνάρτηση της βίας και του εξαναγκασμού αλλά και της πολιτικής απάθειας και του θεσμικού αποκλεισμού των πολιτών από την άσκηση του δικαιώματος δημοκρατικού αυτοκαθορισμού. Αυτός ο συνταγματικός αποκλεισμός στις κοινωνίες της νεοφιλελεύθερης κυριαρχίας και του ψευδοκοινοτισμού παράγει νέες μορφές εξάρτησης και υποτέλειας των πολιτών.

Σ' αυτή την ιστορική συγκυρία η κριτική σκέψη μένει μετέωρη και αμήχανη μπροστά στον παραληρηματικό ενθουσιασμό της φιλελεύθερης διάνοησης η οποία στην δεκαετία του 1990 ταυτίστηκε πλήρως και συμπορευτήκε με τον ενδοτικό-απορριπτικό συνασπισμό εξουσίας του κληριδισμού και της οποίας ο ορίζοντας σκέψης περιορίζεται στη διαπραγμάτευση των όρων επιβολής του δικαιοδοτικού χωρίς να ενδιαφέρεται για ζητήματα ριζοσπαστικής δημοκρατίας και εμβάθυνσης των αστικοδημοκρατικών ελευθεριών σε κατεύθυνση που να ξεπερνά το κανονιστικό βεληνεκές του δικαιοδοτικού και του ιστορικού ορίζοντα του αστικού πολιτισμού της εθνικόφρονης κεντροδεξιάς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αποσιώπηση των κοινωνικο-πολιτικών αντιφάσεων και των ηθικών ελλειμμάτων του κληριδισμού ως συνασπισμού εξουσίας. Αυτή η συνομωσία σιωπής της φιλελεύθερης διάνοησης είναι ιδιαίτερα έντονη στον τομέα της δημοτικής και μέσης παιδείας όπου ένας καλπάζων σκοταδισμός μεταχειριζόμενος τεχνικές εθνικού παιδομαζώματος παράγει σιωπηλά τους κοινωνιολογικούς όρους του απορριπτισμού ως βασικής συνιστώσας νομιμοποίησης ενός ενδοτικού συνασπισμού εξουσίας ο οποίος τώρα κλυδωνίζεται από τις εσωτερικές απορριπτικές του αντιφάσεις τις οποίες όμως αρχικά αξιοποίησε για να ανέβει και να διατηρηθεί στην εξουσία (ενιαίο αμυντικό δόγμα, ενταφιασμός ιδεών Γκάλι, πολιτική ενεργούς ηφαιστειού, ιδεολογική αποκατάσταση του Γριβισμού συνυπάρχουν με μια υποτιθέμενη πολιτική βούληση για συνύπαρξη με τους Τουρκοκυπρίους).

Η άλλη όμως βασική θεωρητική αδυναμία της φιλελεύθερης διάνοησης σ' αυτή τη δεκαετία της αυτάρεσκης ταύτισης με τον κληριδισμό είναι η έλλειψη συγκριτικής ματιάς πάνω στη φύση της κρίσης του κυπριακού κράτους και των συνταγμα-

τικών του αδιεξόδων κάτι που έμμεσα αντανάκλα την επαρχιώτικη ενδοστροφή και το εθνοκεντρικό ήθος του κληριδισμού ως συνταγματικού τρόπου σκέψης ο οποίος εξακολουθεί να παραμένει (παρά τον ανυπόμονο ευρωλιγουρισμό του) αποκομμένος από τον πλουραλισμό, την πολύπλοκη και πολυδύναμη ανάπτυξη εναλλακτικών ευρωπαϊκών πολιτικών παραδόσεων και συνταγματικών αξιών.

Η επαναφορά αυτής της συγκριτικής ματιάς στο επίκεντρο των προβληματισμών της κριτικής κοινωνιολογίας είναι επομένως ύστατο καθήκον με συγκυριακή και διαχρονική αξία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ελβετικό σύστημα μέσα στην Κυπριακή συζήτηση για την φύση του ομοσπονδιακού μοντέλου λειτουργεί περισσότερο ως ένα αόριστο σημείο αναφοράς του οποίου η ασάφεια ενισχύει τις εκατέρωθεν προκαταλήψεις αντί να αποτελέσει αντικείμενο κοινωνιολογικής και πολιτειολογικής διερεύνησης. (Η έλλειψη Νομικών Σχολών, σχολών συγκριτικού Συνταγματικού Δικαίου και έδρας Ομοσπονδιακών Μελετών ενισχύει ακόμη περισσότερο την σύγχυση αλλά και την έλλειψη επιστημονικής αξιοπιστίας του πολιτικού λόγου ο οποίος για να πείσει καταφεύγει στην πολιτική του εκφοβισμού, των απειλών, του εκβιασμού προκαλώντας αντίστοιχες απορριπτικές αντιδράσεις που αγγίζουν τα όρια της ψυχοπαθολογίας). Οι σκόρπιες αναφορές στο ελβετικό σύστημα περιορίζονται στον χαρακτήρα της εκ περιτροπής προεδρίας, στην ισχύ ή την αδυναμία της κεντρικής εξουσίας υποβαθμίζοντας και ίσως αγνοώντας τον καταλυτικό ρόλο των πολιτικών κομμάτων των επαγγελματικών ενώσεων και την θεσμική δυνατότητα ενός συνδυασμού άμεσης δημοκρατίας και φιλελεύθερου κορπορατισμού να προχωρεί στην ανακατανομή των ενδοσυστημικών συγκρούσεων μέσα από την παραγωγή διασταυρούμενων πιέσεων ευεργετικών για την πολιτειακή σταθερότητα της χώρας.

Το ελβετικό ομοσπονδιακό σύστημα ξεχωρίζει με την προτεραιότητα των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας ως καταστατικής μεταβλητής και σταθεροποιητικού παράγοντα της εταιρικής δημοκρατίας. Η ελβετική ομοσπονδία αντιστάθηκε στον πειρασμό της ευρωπαϊκής νεωτερικότητας για εθνο-κατασκευή και γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό. Αντί συμβατικής διακυβέρνησης από ένα συγκεντρωτικό κράτος οι ελβετικές κοινότητες κατάληξαν σε ένα μίγμα *corpus consociatum* και *societa civilis*, εταιρικής συμμορφικής δημοκρατίας και κοινωνίας των πολιτών. Το *corpus consociatum* προστατεύει την ετερογένεια των τοπικών πατριδων ενώ η κοινωνία των πολιτών προωθεί υπερκοινοτικές διαδικασίες συμμετοχικής δημοκρατίας. Όσο παρωχημένοι και αντιπαραγωγικοί και αν μοιάζουν οι ελβετικοί θεσμοί υπό το φως των ευρωπαϊκών συμβουλίων, της *commission* και των διευθυντηρίων, εξακολουθούν να είναι κοινωνιολογικά πολύτιμοι. Υποδειγματοποιούν ένα αδύνατο κρατικό μόρφωμα το οποίο προσδιορίζεται μόνο από τις τυπικές πολιτικές του διαδικασίες. Η κουλτούρα που απορρέει από τον τυποκρατικό χαρακτήρα των πολιτικών διαδικασιών λειτουργεί ως υποκατάστατο μιας πιο κανονιστικής εθνικής ταυτότητας. Το ελβετικό ομοσπονδιακό

μόρφωμα συνδυάζει έτσι την τοπική αυτοκυβέρνηση με την εταιρική [δια]κυβέρνηση αναγνωρίζοντας τον πλουραλισμό αλλά και υπερβαίνοντας τα όρια του.

Η συγκρότηση ενιαίας ελβετικής ταυτότητας δεν ήταν σε καμία περίπτωση αδιαμφισβήτητη. Διαμορφώθηκε μέσα από ένα σκληρό και πικρό εμφύλιο πόλεμο ανάμεσα στον ριζοσπαστικό φιλελευθερισμό και τον κοινωνικό καθολικισμό. Η γένεση της ομοσπονδίας δεν ήταν ούτε αναίμακτη, ούτε αθώα. Στηρίχθηκε στο δίκαιο και την πυγμή των νικητών του εμφυλίου πολέμου αλλά και στην σοφία τους. Παρότι οι ριζοσπάστες θριάμβευαν στον εμφύλιο, σεβάστηκαν τον ηττημένο καθολικισμό αυτοπεριορίζοντας το πολιτικό τους όραμα για μια συγκεντρωτική, φιλελεύθερη, κοσμική και προτεσταντική Ελβετία. Κατάθεσαν με την σειρά τους τα όπλα και επέλεξαν την πληκτική πραγματικότητα του διακανονισμού αντί του φιλελεύθερου ρομαντισμού. Αντίθετα έτσι με την ενοποίηση της Ιταλίας και το *Resorgimento* που χαρακτηρίστηκε ως το πιο ποιητικό γεγονός του 19ου αιώνα η αμφιλεγόμενη εικόνα του Γουλιέλμου Τέλλου δεν αντέχει στην σύγκριση με το επιβλητικό εκτόπισμα ενός Garibaldi.

ΚΟΙΝΟΤΙΣΜΟΣ - ΜΗ- ΠΡΟΣΩΠΟΠΑΓΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑ- ΚΑΙ Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ.

Η ελβετική μέθοδος -συν-ομοσπονδοποίησης αρχικά αναπτύχθηκε στην βάση συμβατικών διακανονισμών μεταξύ γειτονικών κοινοτήτων οι οποίες μετά από μια δοκιμαστική μεταβατική περίοδο εξελίσσονταν σε συνομοσπονδιακό σχήμα. Η μετάβαση από το στάδιο της εταιρικής συμμαχίας ή του εταιρικού συνδέσμου σε πιο συνεκτικές μορφές συνομοσπονδίας εξελισσόταν μέσα από συμβατικούς διακανονισμούς αλλά και μέσα από πολέμους και κατακτήσεις γειτονικών περιοχών. Αυτές οι εταιρικές σχέσεις μπορούν να ταξινομηθούν ως κάτι ανάμεσα σε συνομοσπονδιακά σύμφωνα και διεθνείς συνθήκες (William Rappard 1994). Στην ουσία ήταν αμυντικά σύμφωνα ανάμεσα σε πολιτείες τα οποία ήταν αναγκαία για την υπεράσπιση της ανεξαρτησίας της Ελβετίας από την απειλή της αυτοκρατορίας των Αψβούργων και τις Γαλλικές Δυναστείες.

Εδώ ακριβώς καταλαβαίνουμε ως κοινωνιολογική αντίστιξη την ειδοποιό διαφορά της ελβετικής ελευθερίας. ενώ οι Αψβούργοι και οι Γάλλοι δυνάστες εξασκούσαν και ειδικούνταν σε τεχνικές προσωποπαγούς εξουσίας ο ελβετικός ρεπουμπλικανισμός ήταν εχθρικός και καχύποπτος με τον προσωποκεντρικό χαρακτήρα της εξουσίας (Chevallaz 1989). Αυτή η ισχυρή απόκλιση από την χαρισματικότητα της εξουσίας διαφαίνεται ήδη με τον αποκεφαλισμό του φιλόδοξου απελευθερωτή του Grissons Hans Waldmann το 1489 αλλά και με το γεγονός ότι ακόμη και σήμερα αμφισβητείται η ύπαρξη του Γουλιέλμου Τέλλου ο οποίος ίσως να είναι πιο δημοφιλής στην Αμερική παρά στην ίδια την Ελβετία (Max Frenkel 1993:63). Αυτή η ρεπουμπλικανική και κοινοτιστική αντίληψη της ελευθερίας αντανάκλαται επίσης στην απρόσωπη συλλογικότητα της επταμελούς εκ-περιτροπής προεδρίας καθώς και στον καθαρά τελετουργικό χαρακτήρα της ομοσπονδιακής προεδρίας. Κοινωνιολογικά οι Ελβετοί δεν είναι ελεύθεροι λόγω μιας ισχυ-

ρής εμπιστοσύνης στα υψηλά ιδανικά του φυσικού δικαίου αλλά επειδή επιμένουν σε μια α) ρεπουμπλικανική μικρής κλίμακας απρόσωπη διακυβέρνηση και β) επειδή δεν ανέχονται τους γείτονες τους. Η ουσία του ελβετικού συστήματος αυτοκυβέρνησης βρίσκεται στην αμοιβαία θεμελιακή καχυποψία των γειτνιαζόντων καντονίων. Το Obwalden προτιμούσε να ενωθεί με την Λουκέρνη παρά με το γειτονικό Nidwalden ενώ η Γενεύη αισθάνεται πιο άνετη με το Valais παρά με το Vaud (Frenkel 1993:65). Το ότι η ελβετική ελευθερία και η αυτοκυβέρνηση για την οποία υπερηφανεύονται είναι βλαστάρι του κοινοτισμού και όχι της φυσικής δικαιοσύνης των ατομικών δικαιωμάτων αντανάκλαται στο γεγονός ότι το ελβετικό σύνταγμα υποχρεώθηκε στο άρθρο 54 να προστατεύσει το αυτονόητο δικαίωμα του εξωκοινοτικού γάμου (εξαγαμία). Στο ελβετικό σύνταγμα δεν υπάρχει Χάρτα των ατομικών δικαιωμάτων ενώ είναι αξιοσημείωτο ότι οι γυναίκες κέρδισαν εθνικό δικαίωμα ψήφου μόλις το 1971. Το ομοσπονδιακό δικαστήριο της Ελβετίας διεκδικεί μια μοναδικότητα ανάμεσα στα ομοσπονδιακά συστήματα από το γεγονός ότι δεν έχει δικαιοδοσία να αναπέμψει ομοσπονδιακή νομοθεσία. Μπορεί να επιθεωρήσει την νομιμότητα νομοσχεδίων των καντονίων όχι όμως ομοσπονδιακή νομοθεσία (Frenkel 1993:68-69). Αντίθετα όμως με την άκαμπτη συνταγματοποίηση του κοινοτισμού στην Κύπρο το ελβετικό σύστημα έμαθε να τροποποιεί και να βελτιώνει την ακαμψία του δικού του κοινοτισμού με θεσμούς άμεσης δημοκρατίας.

Η ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΩΣ ΑΝΤΙΔΩΤΟ ΣΤΟΝ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΣΜΟ

Οι θεσμοί της άμεσης δημοκρατίας καταπραυνούν την χωριστική ένταση που παράγει ο κοινοτισμός συνδυάζοντας πλειοψηφική και μειοψηφική διακυβέρνηση -χαρακτηριστικό ελλείμμα όλων των συνταγματικών σχεδίων επίλυσης του κυπριακού. Πολίτες απ' όλα τα καντόνια μπορούν με μια πρωτοβουλία 100.000 υπογραφών να προτείνουν συνταγματική τροποποίηση με απλή πλειοψηφία. Για να κατοχυρωθεί συνταγματικά η νέα τροποποίηση όμως πρέπει να επικυρωθεί όχι μόνο από την εθνική πλειοψηφία αλλά και από την πλειοψηφία των καντονίων.

Ο θεσμός της άμεσης δημοκρατίας αποτελείται από το α) συνταγματικό δημοψήφισμα β) την λαϊκή πρωτοβουλία πολιτών και γ) το νομοθετικό δημοψήφισμα. Αυτός ο θεσμός ούτε εισήχθηκε τεχνητά ούτε ήταν συνταγματικό δάνειο από άλλο σύστημα. Εξελίχθηκε οργανικά μέσα από τα ίδια τα καντόνια μέχρι την κατοχύρωση του από το ελβετικό σύνταγμα το 1848 (Kobach 1993:103).

Το συνταγματικό δημοψήφισμα υιοθετήθηκε το 1848 ως βασικός τροποποιητικός μηχανισμός του ομοσπονδιακού συντάγματος με στόχο να εξασφαλίσει εγγυήσεις για τα πρόβια των καντονίων. Είναι υποχρεωτικό, απαιτεί διπλές πλειοψηφίες και ήταν μια γενναϊόδωρη υποχώρηση προς τα μικρότερα καντόνια τα οποία ηττήθηκαν στον εμφύλιο πόλεμο από τον φιλελεύθερο ριζοσπαστισμό που φιλοδοξούσε να εξαπλώσει την ηγεμονία του σ' ολόκληρη την Ελβετία. Από τότε μέχρι σήμερα μόνο σε 6 περιπτώσεις (1866, 1955, 1970, 1973, 1977, 1983) υποχρεώθηκαν τα καντόνια να απορ-

ρίψουν συνταγματικές τροποποιήσεις. Και στις 6 περιπτώσεις τα καντόνια απόρριψαν παραπέρα αύξηση των καταμετρημένων εξουσιών και των δικαιοδοσιών της ομοσπονδιακής κυβέρνησης (Kobach 1993:103).

Μια λαϊκή πρωτοβουλία πολιτών μπορεί να ξεκινήσει με την κατάθεση από 7 ψηφοφόρους πρότασης συνταγματικής τροποποίησης με υποχρεωτικό όριο μαζέματος υπογραφών προς υποστήριξη της τροποποίησης τις 100.000. Υπάρχουν δυο κατηγορίες συνταγματικής τροποποίησης μέσα από λαϊκές πρωτοβουλίες. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε την υποβολή αίτησης για συνολική συνταγματική τροποποίηση η οποία κατατίθεται για λαϊκή έγκριση αμέσως μετά την κατάθεση των υπογραφών. Με απλή εθνική πλειοψηφία υπέρ της συνταγματικής τροποποίησης το ομοσπονδιακό κοινοβούλιο διαλύεται για να δώσει την θέση του στην εκλογή συντακτικής εθνοσυνέλευσης η οποία αναλαμβάνει την διεκπεραίωση της τροποποίησης. Τότε το προσχέδιο του νέου συντάγματος υποβάλλεται για έγκριση από διπλές πλειοψηφίες σε υποχρεωτικό δημοψήφισμα. Αυτή η μέθοδος χρησιμοποιήθηκε μόνο δυο φορές, χωρίς επιτυχία το 1880 και το 1935. Στην δεύτερη περίπτωση μερικής τροποποίησης του συντάγματος και πριν το αίτημα της λαϊκής πρωτοβουλίας κατατεθεί για έγκριση σε δημοψήφισμα το κοινοβούλιο μπορεί να εισηγηθεί είτε την έγκριση του είτε την καταψήφισή του συνοδευόμενου από αντιπρόταση η οποία ενσωματώνει στοιχεία της λαϊκής συνταγματικής πρωτοβουλίας σε νέο κείμενο. Και στις δυο περιπτώσεις όμως, συνταγματική λαϊκή πρωτοβουλία και αντιπρόταση πρέπει να επικυρωθούν από διπλές πλειοψηφίες (Butler and Ranney 1978:42).

Το τρίτο στοιχείο της άμεσης δημοκρατίας, το νομοθετικό δημοψήφισμα αφορά κοινοβουλευτική νομοθεσία και διατάγματα τα οποία μπορούν να αμφισβητηθούν αν μέσα σε 90 μέρες από την διακοίνωση τους 50.000 πολίτες προχωρήσουν στην συλλογή αντίστοιχου αριθμού υπογραφών. Το νομοθετικό δημοψήφισμα είναι εξαιρετικά σημαντικό αφού δεν απαιτεί κανονιακές πλειοψηφίες, ενισχύει διακανονιακές συμμαχίες και ενθαρρύνει την συνασπισματική δράση ομάδων πολιτών και κομμάτων. Το δημοψήφισμα προκηρύσσεται μέσα σε 9 μήνες από την θέσπιση των νόμων. Τα Γαλλόφωνα και Ιταλόφωνα καντόνια τα οποία μειοψηφούν στην Γερμανόφωνη Ελβετία παραδοσιακά θεωρούν τα νομοθετικά δημοψηφίσματα ως απειλή της ισότιμης αντιπροσωπείας τους στην Άνω Βουλή η οποία είναι το προπύργιο της ελβετικής ομοσπονδίας (Harold Glass 1977:42;44). Βεβαίως οι 9 μήνες που μεσολαβούν μέχρι την προκηρύξη του δημοψηφίσματος επιτρέπουν στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση να υποδείξει νομοθετήματα ως κατ' επείγοντα για να τεθούν σε άμεση λειτουργία με την συναίνεση της άνω και κάτω Βουλής. Σε περίπτωση απόρριψης του από το δημοψήφισμα παραμένει σε ισχύ μέχρι το τέλος του χρόνου.

Στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής οποιαδήποτε συμφωνία αφορά εμπλοκή της Ελβετίας σε διεθνείς οργανισμούς ασφάλειας θεωρείται συνταγματική τροποποίηση η οποία πρέπει να εγκριθεί από υποχρεωτικό δημοψήφισμα με διπλές πλειοψηφίες (Butler and Ranney 1994:105).

ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

Οι συνταγματικές πρωτοβουλίες και τα νομοθετικά δημοψηφίσματα συμβάλλουν άμεσα στην δημοκρατική νομιμοποίηση της ελβετικής ομοσπονδίας αφού τα πολιτικά και κοινωνικά υποκείμενα του συστήματος τα υποβάλλουν σε ποικίλες χρήσεις.

Το παράδοξο του ελβετικού πολιτικού συστήματος είναι ότι ενώ η συμμορφική δημοκρατία της διακομματικής συναίνεσης ενισχύει την συμμετοχή των παραδοσιακών κομματικών σχηματισμών στην διακυβέρνηση της χώρας αποκλείει την δημοκρατική είσοδο σε νέα πολιτικά υποκείμενα.

Έτσι από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 η λαϊκή συνταγματική πρωτοβουλία έγινε η κυρίαρχη μέθοδος έκφρασης θεσμικής διαμαρτυρίας από τα πολιτικά outsiders (Kobach 1994:50).

Πρωτοβουλίες γύρω από ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας, περιορισμού της πυρηνικής ενέργειας και της οδικής κυκλοφορίας γύρω από ευαίσθητες περιοχές δείχνουν μια μετατόπιση του συστήματος αξιών της ομοσπονδιακής κοινότητας. Η συμβολική ήττα της συνταγματικής πρωτοβουλίας για κατάργηση του στρατού το 1989 υποδειγματοποιεί έντονα αυτή την ηθική μετατόπιση. Το σκανδαλώδες 35.6% υπέρ της πρωτοβουλίας το οποίο ξεπέρασε και τις πιο αισιόδοξες προσδοκίες υποχρέωσε την κυβέρνηση παρά την νίκη της στο δημοψήφισμα να προχωρήσει σε ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις σ' ένα από τους πλέον ακλόνητους ομοσπονδιακούς θεσμούς (Frey and Bohnet 1993:76). Ήδη από το 1990 η κυβέρνηση της Βέρνης ανακοίνωσε αριθμητική μείωση του στρατεύματος, μέτρα χαλάρωσης της βασικής περιόδου εκπαίδευσης, αποποινικοποίηση των αντρρησιών συνειδήσης και δικαίωμα εναλλακτικής θητείας. Είναι αξιοσημείωτο ότι παρόμοια πρωτοβουλία το 1984 απορρίφθηκε από το 63.8%. Όταν όμως προτάθηκε η συνταγματική τροποποίηση για την εναλλακτική θητεία το 1992 εγκρίθηκε από το 82.5% (Kobach 1994:149-150). Όλες αυτές οι μεταρρυθμίσεις οφείλουν την επιτυχία τους στην αντι-μιλιταριστική πρωτοβουλία του 1989 η οποία φαινομενικά μόνο απέτυχε. Παρά το γεγονός δηλαδή ότι οι λαϊκές συνταγματικές πρωτοβουλίες δεν κερδίζουν τα δημοψηφίσματα επενεργούν καταλυτικά στην μετατόπιση της δημόσιας συνειδήσης πάνω σε ζητήματα μετα-υλιστικών αξιών.

Η επίμονη παραμονή ενός ζητήματος στο προσκήνιο αρκετό χρόνο μετά την λήξη του δημοψηφίσματος κρατά ζωντανή την δημόσια επικοινωνία και εξασφαλίζει χρόνο για να εξισορροπηθούν οι ανισότητες στο επίπεδο της πληροφόρησης καθώς και οι ασυμμετρίες ανάμεσα στα καρτέλ των πολιτικών και επιχειρηματικών ελίτ και στα κοινωνικά κινήματα. Αυτό υπονομεύει τον πατερναλιστικό έλεγχο των δημόσιων δομών πολιτικής πληροφόρησης και περιορίζει το επικοινωνιακό πλεονέκτημα που απολαμβάνει το καρτέλ των ομοσπονδιακών ελίτ εκθέτοντας τα ελλείμματα νομιμοποίησης του. Μέσα από την μέθοδο της λαϊκής συνταγματικής πρωτοβουλίας διαφαίνεται κάθε φορά η κλίση του δημόσιου αισθήματος, ανιχνεύο-

νται και αναγνωρίζονται ανερχόμενες μαχητικές κοινωνικές μειοψηφίες και δρομολογούνται μεταδημοψηφισματικές προσαρμογές. Επομένως εκτός από μια μέθοδο διατύπωσης άμεσης δημοκρατικής διαμαρτυρίας η λαϊκή συνταγματική πρωτοβουλία είναι και ένας θεσμός που ενισχύει την αναστοχαστικότητα των θεσμών και του ομοσπονδιακού καρτέλ των ελίτ. Είναι ακριβώς αυτή η αναστοχαστική ορθολογικότητα της λαϊκής συνταγματικής πρωτοβουλίας που εμποδίζει τον λαϊκίστικο εκφυλισμό της σ' ένα δημοψηφισματικό θέαμα.

Το νομοθετικό δημοψήφισμα σαν μέθοδος άσκησης άμεσης δημοκρατίας αποδείχτηκε εξίσου αποτελεσματικό μακριά από την κάλπη αλλά η χρησιμότητα αυτής της μεθόδου είναι σημαντική για διαφορετικά πολιτικά υποκείμενα. Είναι συνήθως συνταγματική μέθοδος που χρησιμοποιούν οι κορπορατιστικές ομάδες πίεσης και τα πολιτικά κόμματα τα οποία συγκυβερνούν στην Βέρνη. Αντίθετα με την λαϊκή πρωτοβουλία η οποία δίνει συνταγματική διέξοδο σε κοινωνικά και πολιτικά υποκείμενα τα οποία είναι αποκλεισμένα από την κορπορατιστική διάρθρωση της ομοσπονδιακής εξουσίας στην Βέρνη, η απειλή του νομοθετικού δημοψηφίσματος είναι η προνομιακή τακτική πίεσης που χρησιμοποιούν οι κοινοβουλευτικές ομάδες κατά την διάρκεια των άτυπων διαβουλεύσεων τους. Έρευνα που διεξάχθηκε το 1990 έδειξε ότι το 63% των μελών του ομοσπονδιακού κοινοβουλίου θα χρησιμοποιούσε την απειλή μιας εκστρατείας δημοψηφίσματος σε περίπτωση που το νομοσχέδιο στο οποίο προτείνονταν να αντιταχθούν τύγχανε κοινοβουλευτικής έγκρισης. 40% δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν αυτή την μέθοδο στο παρελθόν ενώ το 77% παραδέχθηκε ότι η απειλή του δημοψηφίσματος ήταν επιτυχής. Πάνω απ' όλα το νομοθετείν στην Ελβετία σημαίνει να ξέρεις την τέχνη αποφυγής του δημοψηφίσματος (Kobach 1994).

Αυτή είναι μια διάσταση που λείπει από τα κορπορατιστικά συστήματα συμμορφικής και συναινετικής δημοκρατίας (και ειδικά απουσιάζει απ' όλα τα προτεινόμενα σχέδια επίλυσης του κυπριακού προβλήματος). Αυτό είναι ακατανόητο αφού το απειλητικό φάσμα ενός λαϊκού veto από τα κάτω δεν οδηγεί σε πλειοψηφική δημοκρατία αλλά ενισχύει τις συναινετικές διαδικασίες σε επίπεδο κορυφής. Μ' αυτό τον τρόπο η άμεση δημοκρατία βελτιώνει το ομοσπονδιακό σύστημα της Ελβετίας από τα κορπορατιστικά ελαττώματα της συναινετικής δημοκρατίας, αφού δυναμικά μπορεί να διασπάσει το πολιτικό καρτέλ των διαπλεκόμενων ελίτ αμφισβητώντας τους το μονοπώλιο στην λήψη αποφάσεων και στην διαμόρφωση ημερήσιας διάταξης. Έτσι η άμεση δημοκρατία εξελίχθηκε σε μια σημαντική μεταβλητή της καθημερινής διαπραγματευτικής δομής του ομοσπονδιακού συστήματος προσφέροντας μοχλούς πίεσης και συνταγματικές διεξόδους όχι μόνο σε εθνικές αλλά και σε κοινωνικές μειοψηφίες και συνασπισμούς δυνάμεων οι οποίες μπορούν να υποχρεώνουν τις κορπορατιστικές πλειοψηφίες του ομοσπονδιακού συστήματος σε προσαρμοστικές πολιτικές.

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η καθυστέρηση στην εξέταση συνταγματικών πρωτοβουλιών αποδεικνύεται σημαντικό εργαλείο στα χέρια της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Τόσο το ομοσπονδιακό κοινοβούλιο όσο

και το ομοσπονδιακό κυβερνητικό συμβούλιο μπορούν να σπαταλήσουν μέχρι και 4 χρόνια εξετάζοντας το περιεχόμενο μιας συνταγματικής πρωτοβουλίας. Το χρονικό περιθώριο δεν ρυθμίζεται συνταγματικά και τα κρατικά ομοσπονδιακά όργανα δεν προβαίνουν συχνά σε καταχρηστική επίδειξη της δύναμης αυτού του προνομίου παρατείνοντας την ημερομηνία δημοψηφίσματος απεριόριστα. Το 1977 όμως εκκρεμούσε γύρω από την περίφημη μυστικότητα των τραπεζικών λογαριασμών, η οποία κατατέθηκε σε δημοψήφισμα μόλις το 1984 και ενώ το θέμα αυτό είχε υποβαθμιστεί από άλλες προτεραιότητες στην δημόσια συζήτηση με αποτέλεσμα να εξουδετερωθεί η δυναμική του και να συγκεντρώσει μόνο το 27% των ψήφων (Butler and Ranney 1994:106).

Επίσης η έλλειψη συνταγματικής πρόνοιας για λαϊκές νομοθετικές πρωτοβουλίες σε ομοσπονδιακό επίπεδο αποστειρώνει από τους πολίτες την συντακτική δυνατότητα προτάσεων νόμου με αποτέλεσμα οι μεταρρυθμιστικές ομάδες να τείνουν να πλαισιώνουν ως συνταγματικές τροποποιήσεις προτάσεις που κανονικά θα έπρεπε να θεσπίζονταν ως συνηθισμένα νομοσχέδια ρουτίνας με αποτέλεσμα το θεμελιακό συνταγματικό δίκαιο της χώρας να συγχέεται με το συμβατικό νομοθετικό της δίκαιο.

Παραπέρα υπάρχει μια αύξουσα ανισότητα στους διαθέσιμους πόρους για εκστρατείες δημοψηφίσματος. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 το κόστος μιας τυπικής εκστρατείας ήταν περίπου 300.000 ελβ. φράγκα. Σήμερα κυμαίνεται μεταξύ μισού και ενός εκατ. ελβ. φράγκων. Για παράδειγμα οι κορπορατιστικές δυνάμεις του ομοσπονδιακού συστήματος που συνήθως αντιστέκονται σε λαϊκές συνταγματικές πρωτοβουλίες το 1989 σπατάλησαν 4 εκ. ελβ. φράγκα για ν' αντιμετωπίσουν την πρωτοβουλία για κατάργηση του στρατού. Το 1988 οι συνασπισμένες επιχειρήσεις οι οποίες οδήγησαν στην ήττα την πρωτοβουλία για απαγόρευση της κερδοσκοπίας γύρω από την αγοραπωλησία γης ξόδεψαν 4 εκ. ελβ. φράγκα (Butler and Ranney 1994:107). Αυτή η Αμερικανοποίηση των πολιτικών εκστρατειών στα δημοψηφίσματα και η εμπορευματοποίηση της δημόσιας σφαίρας δημιουργεί μια εντεινόμενη εντύπωση στις πρωτοβουλίες βάσης και στα κοινωνικά κινήματα που τις στηρίζουν ότι το ελβετικό σύστημα είναι μια εξαγορασμένη δημοκρατία.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΟΡΠΟΡΑΤΙΣΜΟΣ - ΑΔΥΝΑΤΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, ΙΣΧΥΡΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Μια από τις πιο σημαντικές απρόθετες συνέπειες του συστήματος της άμεσης δημοκρατίας είναι η σχετική αποδυνάμωση των κομματικών σχηματισμών και της ικανότητάς τους να αθροίζουν αιτήματα και να τα αρθρώνουν σε πολιτικές προτάσεις. Ο θεσμός της συνταγματικής πρωτοβουλίας και του νομοθετικού δημοψηφίσματος για παράδειγμα υπονομεύει τον διακομματικό έλεγχο της εθνικής ημερήσιας διάταξης και αποσταθεροποιεί την εσωτερική συνοχή και την πειθαρχία των κομματικών σχηματισμών. Οι κομματικές βά-

σεις συχνά διχάζονται και αποστασιοποιούνται από τις επίσημες κομματικές επιλογές. Σε έρευνα που διεξάχθηκε την περίοδο 1977-1980 51% της κομματικής βάσης των Ελευθέρων Δημοκρατών, 55% της βάσης των Χριστιανοδημοκρατών και 60% της βάσης των Σοσιαλδημοκρατών διαφοροποιήθηκαν από τις επίσημες προτροπές των κομμάτων στα δημοψηφίσματα. Δυσαρμονία επίσης παρατηρείται και ανάμεσα στις κοινοβουλευτικές ομάδες. Το 1986 οι ηγέτες της εκστρατείας κατά της ένταξης της Ελβετίας στον Ο.Η.Ε. ήταν βουλευτές των Ελευθέρων Δημοκρατών.

Η κοινωνία των Ελβετών πολιτών δεν αφορά μόνο την άμεση δημοκρατία, τις μεταύλιστικές αξίες και τις νέες γενιές δικαιωμάτων που δημιουργούν τα κοινωνικά κινήματα. Η κοινωνία των πολιτών διασταυρώνει τα υποσύστημα των μεταύλιστικών αξιών με την χρησιμοθηρία των συμπερόντων. Οι επαγγελματικές ενώσεις κατέχουν σημαντική θέση μέσα στο ελβετικό σύστημα διαπραγματευτικού κορπορατισμού σε βαθμό που επισκιάζει την λειτουργική σημασία των κομμάτων και δημιουργεί ένα ενδιάμεσο πεδίο εξωκοινοβουλευτικών συμβουλευτικών δομών. Έτσι μαζί με αναλογική κομματική εκπροσώπηση στο εκτελεστικό ομοσπονδιακό συμβούλιο αναπτύχθηκε μια δεύτερη θεσμική συνιστώσα, η κορπορατιστική εκπροσώπηση των επαγγελματικών ενώσεων στην εθνική διαπραγματευτική διαδικασία διαμόρφωσης ομοσπονδίας δημοσιονομικής πολιτικής. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει πρόνοια ενσωμάτωσης των ισχυρών επαγγελματικών ενώσεων μέσα στην εκτελεστική δομή του κράτους και το γεγονός ότι μπορούν να χειριστούν την απειλή δημοψηφίσματος υποχρέωσε το καρτέλ των πολιτικών ελίτ να τις ενσωματώσει σ' ένα εθνικό διαβουλευτικό δίκτυο διαμόρφωσης δημοσιονομικής πολιτικής. Η σημασία αυτής της παράλληλης δομής κορπορατιστικής διαπραγμάτευσης ενισχύεται ακόμη περισσότερο από την ευδιάκριτη απουσία ισχυρής κεντρικής εξουσίας με εθνικές γραφειοκρατικές δομές. Αυτό οδηγεί σε μια σημαντική κοινωνιολογική διαπίστωση. Ο βαθμός οργανωτικού συγκεντρωτισμού στις εθνικές διαπραγματευτικές δομές του υποσυστήματος κορπορατιστικής εκπροσώπησης διαμορφώνει και τον αντίστοιχο βαθμό ενότητας του ομοσπονδιακού πολιτικού συστήματος. Υπάρχει εμφανής, κοινωνιολογικά διακριτή διαφορά ανάμεσα στον συνεταιριστικό συγκεντρωτισμό των επαγγελματικών ενώσεων και στον ανύπαρκτο κρατικό συγκεντρωτισμό. Η διεύθυνση αυτών των κορπορατιστικών συνεταιρισμών και επαγγελματικών Ενώσεων μέσα στο υποσύστημα της ελβετικής οικονομίας, η ανώτερη οργανωτική υποδομή και το εξειδικευμένο τους προσωπικό, η διατήρηση εθνικών γραφειοκρατικών δομών και ο κυρίαρχος ρόλος που διαδραματίζουν στην εξωκοινοβουλευτική διαπραγμάτευση των νομοσχεδίων μετατοπίζουν αισθητά το πολιτικό κέντρο βάρους του κομματικού υποσυστήματος (Katzenstein 1984:112). Η Vorort για παράδειγμα δεν είναι απλά ένα εργοδοτικό συνδικάτο με στενά επαγγελματικά συμφέροντα. Αναπτύσσει ηγεμονική δραστηριότητα γύρω από την ομοσπονδιακή οργάνωση της ελβετικής επιχειρηματικότητας. Ένας άλλος λόγος που εξηγεί την τεράστια συγκεντρωτική ισχύ των ελβετικών επαγγελματικών ενώσεων σε αντιδιαστολή με την

αδύνατη ομοσπονδιακή γραφειοκρατία και τους κομματικούς μηχανισμούς είναι ο ιδιωτικός χαρακτήρας της κοινωνικής πρόνοιας. Αυτό το ιδιωτικό κράτος κοινωνικής πρόνοιας είναι το ειδοποιό χαρακτηριστικό του φιλελεύθερου κορπορατισμού της Ελβετίας. Τα ελβετικά συνδικάτα επίσης υποδειγματοποιούν αυτή την αντι-κρατική παρόρμηση του φιλελεύθερου κορπορατισμού παρόλο που δεν απολαμβάνουν τον ίδιο βαθμό οργανωτικού συγκεντρωτισμού και ομοιογένειας που έχουν οι επιχειρηματικές ενώσεις (Katzenstein 1984:114-115).

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1960 η Ελβετική Ομοσπονδία Συνδικάτων (SGB) υπερασπίστηκε σταθερά την πολιτική της ιδιωτικής ασφάλισης ενάντια στην αριστερή πτέρυγα του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος η οποία ζητούσε ένα εθνικό ενοποιημένο σχέδιο συνταξιοδότησης. Αυτή η σύγκρουση ανάμεσα στην σοσιαλδημοκρατική αριστερά και τα ελβετικά συνδικάτα ήταν επίσης μια σύγκρουση αξιών που αντανακλούσε από την μια πλευρά μια ισχυρή αναρχοσυνδικαλιστική παράδοση αυτοβοήθειας και αυτοοργάνωσης και από την άλλη την σοσιαλδημοκρατική παράδοση του γραφειοκρατικού συγκεντρωτισμού της κοινωνικής πρόνοιας.

Παρόλο όμως που αυτή η συνδικαλιστική κουλτούρα της αυτοβοήθειας είναι ένα σημαντικό επίτευγμα της ελβετικής κοινωνίας των πολιτών η αξία της παραμένει αμφίλογη. Στα μέσα της δεκαετίας του 1960 για παράδειγμα το μεγαλύτερο ελβετικό συνδικάτο η Ένωση Εργατών Μετάλλου και κατασκευαστών ρολογιών (SMUV) διατηρούσε ένα αποθεματικό απεργιακό ταμείο των 3 εκ. δολαρίων αλλά οι μεγάλες επενδύσεις σε σχέδια κοινωνικών ασφαλίσεων αφαιρούσαν πόρους μακριά από τον συνδικαλιστικό έλεγχο με αποτέλεσμα τον μονομερή αφοπλισμό του συνδικάτου και την ανισότητα στις διαπραγματεύσεις των συλλογικών συμβάσεων. Γι' αυτό τον λόγο κατά την διάρκεια της εξωκοινοβουλευτικής διαπραγματεύσεως της κοινωνικής πολιτικής τα ελβετικά συνδικάτα φαίνεται να είναι πολύ επιφυλακτικά στην απειλή χρήσης μεθόδων άμεσης δημοκρατίας.

Παρά την σημαντική δημόσια δύναμη που κατέχουν τα συνδικάτα λόγω της κεντρικότητας των οικονομικών άρθρων του συντάγματος και παρά την συμμετοχή τους στο φιλελεύθερο κορπορατιστικό πλαίσιο της διαπραγματευτικής δημοκρατίας, δεν φαίνεται να συγκεντρώνουν το συνδυαστικό βάρος που έχουν τα επιχειρηματικά συμφέροντα της Ελβετίας σε σχέση με την εσωτερική τους συνοχή και την εθνική τους επιρροή. Η κορπορατιστική δημοκρατία φαίνεται να ενισχύει το συνδικαλιστικό κίνημα με τον ίδιο τρόπο που οι προστατευτικοί δασμοί προστατεύουν την γεωργία, χωρίς δηλαδή να μπορεί ν' αναπληρώσει τη θεμελιώδη ασυμμετρία που παρατηρείται στις σχέσεις εξουσίας μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου. Αυτό αντανακλά μια γενικότερη αδυναμία της θεσμικής αριστεράς. Για παράδειγμα, υπάρχουν ερευνητές όπως ο Katzenstein ο οποίος ισχυρίζεται ότι οι δύο θέσεις που παραχωρήθηκαν για το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στο εκτελεστικό ομοσπονδιακό συμβούλιο το 1959 δεν οφειλόταν τόσο στην πραγματική δύ-

ναμη του κόμματος όσο στην όξυνση των συγκρούσεων ανάμεσα στα δύο αστικά κόμματα, τους Φιλελευθέρους και τους Καθολικούς. Απ' αυτή την άποψη, το ταξικό σχήμα που διαπερνά την συναινετική συγκυβερνητική δημοκρατία δεν είναι διατυπωμένο με σαφήνεια μέσα στους ομοσπονδιακούς θεσμούς. Η επίσημη θεσμική ελβετική αριστερά φαίνεται εγκλωβισμένη μέσα στο κορπορατιστικό πλαίσιο της συνδιαλλαγής χωρίς μια επεξεργασμένη στρατηγική ενημερωμένη από τις δικές της παραδόσεις και θεωρητικές ζητήσεις (Katzenstein 1984:148).

Τα πολιτικά κόμματα πιο γενικά φαίνεται να αντανακλούν την γενικότερη αδυναμία ενός κακοπληρωμένου και υποστελεχωμένου κοινοβουλίου το οποίο κυριαρχείται από τις ομάδες πίεσης. Πολλοί από τους βουλευτές ουσιαστικά λειτουργούν ως full-time επαγγελματικοί εκπρόσωποι των ομάδων πίεσης. Τα κόμματα εμπλέκονται στις διαπραγματευτικές διαδικασίες για να επικυρώσουν το υφιστάμενο καθεστώς της συναίνεσης παρά για να το διαμορφώσουν (Katzenstein 1984:127).

Αυτή όμως η άποψη περί ιδεολογικού αποχρωματισμού του ελβετικού πολιτικού συστήματος αμφισβητείται ακόμη και από μετριοπαθείς μελετητές του ελβετικού φαινομένου όπως ο ίδιος ο Katzenstein για τον οποίο κάτω από την συναινετική επιφάνεια της χώρας εξακολουθεί να υφίσταται το ρήγμα δεξιά-αριστερά επειδή αποδυναμώνεται η νομιμόφρωνη αφοσίωση προς τις θρησκευτικές και εθνογλωσσικές ομάδες, καθώς και από το γεγονός ότι η πλειοψηφία των επίμαχων ζητημάτων που απασχολούν τη δημόσια ζωή τροφοδοτείται ουσιαστικά από το ταξικό ρήγμα που υποβόσκει κάτω από την συναινετική επιφάνεια της συγκυβερνητικής δημοκρατίας. Είναι επίσης αποδεκτό ότι παρά την πολύχρονη θεσμική της αφομοίωση από το συγκυβερνητικό σύστημα, στην ιστορική συνείδηση των ψηφοφόρων της, η αριστερά εξακολουθεί να συντηρεί την εικόνα της αντι-καθεστωτικής δύναμης.

Ανεξάρτητα από την ακρίβεια αυτών των παρατηρήσεων, φαίνεται ότι επιβεβαιώθηκαν εν μέρει αφού στην δεκαετία του 1980, η Ελβετία σαρώθηκε από ένα ριζοσπαστικό κύμα νεολαιίστικής εξέγερσης και διαμαρτυρίας με σύνθημα «Λειώστε τον πάγο της συναίνεσης». Αυτό το μήνυμα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για την σοσιαλδημοκρατία της οποίας η ηγεσία βρίσκεται σε κατάσταση μόνιμης θεσμικής συγκυβέρνησης από το 1959 με την βάση όμως του κόμματος να την αντιπολιτεύεται μόνιμα μέσω των δημοψηφισμάτων.

Αυτό από την άλλη μεριά, εξηγεί γιατί τα ελβετικά κόμματα παρά την αδυναμία τους εξακολουθούν ν' απολαμβάνουν τη νομιμοφροσύνη των οπαδών τους αφού οι τελευταίοι μπορούν να διοχετεύσουν αντιπολιτευτικά την ψήφο τους στα δημοψηφίσματα, χωρίς να εγκαταλείπουν την παραδοσιακή τους κομματική τοποθέτηση. Αυτή η διαμαρτυρία όμως είναι ένα είδος μεταβατικής αντιπολιτεύσεως αφού στις εκλογές δύσκολα παρατηρούνται μετατοπίσεις στο κομματικό ισοζύγιο δυνάμεων. Υπάρχουν κάποιες αμετά-

βλητες κοινωνιολογικές κανονικότητες, όπως δυνατές οικογενειακές παραδόσεις και η διαμορφωμένη ιστορική εικόνα των κομμάτων μέσα στο πολιτικό φαντασιώδες των ψηφοφόρων, τα οποία αναστέλλονται προσωρινά κατά τις περιόδους των δημοψηφισμάτων. Έτσι η άμεση δημοκρατία δίνει τη δυνατότητα πιο χαλαρών σχέσεων εκπροσώπησης με τα κόμματα ενώ ταυτόχρονα οι εκλογικές βάσεις των κομμάτων διατηρούν με αυτά μια ιστορική σχέση νομιμοφροσύνης μέσα από τις κοινωνιολογικές σταθερές που αναφέραμε. Τα κόμματα διαχειρίζονται αυτή την ευέλικτη σχέση μέσα από την σύσταση ειδικών επιτροπών συγκριτικής ανάλυσης των δημοψηφισμάτων. Με αυτή την έννοια τα δημοψηφίσματα ως θεσμός αμεσοδημοκρατικής λαϊκής έκφρασης είναι κοινωνιολογικά πιο σημαντικά απ' ότι οι ίδιες οι πολιτικές εκλογές αφού μέσα από αυτά διαμορφώνονται οι προεκλογικές πλατφόρμες και η ημερήσια διάταξη της εκλογικής αντιπαράθεσης.

Ουσιαστικά το ίδιο το εκλογικό σύστημα της αναλογικής αντιπροσώπευσης των κομμάτων στο ομοσπονδιακό προεδρικό συμβούλιο ήταν αποτέλεσμα λαϊκής πρωτοβουλίας για τροποποίηση του συντάγματος από τα μικρότερα κόμματα περιλαμβανομένου τότε και του σοσιαλδημοκρατικού στην προσπάθειά τους να διασπάσουν την ασφυκτική ηγεμονία του φιλελευθερισμού και της κυριαρχίας του Ριζοσπαστικού κόμματος το οποίο ήταν ο κύριος επωφελούμενος του πλειοψηφικού συστήματος για εφτά δεκαετίες. Αυτός ο συνταγματικός αγώνας για αναλογική εκπροσώπηση κατάφερε να κερδίσει λαϊκές και καντονιακές πλειοψηφίες το 1918 παρόλο ότι η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και το κοινοβούλιο αντιτάχθηκαν προτρέποντας την χώρα να το καταψηφίσει.

Και όμως η αναλογική εκπροσώπηση των κομμάτων από μόνη της δεν είναι επαρκής προϋπόθεση δημοκρατικής νομιμοποίησης. Η άποψη του πολιτικού επιστήμονα και συνταγματολόγου στο Columbia, Giovanni Sartori ότι στην Ελβετία μόνο 4 κόμματα διαθέτουν πολιτική βαρύτητα επειδή μόνο αυτά μπορούν να συμμετάσχουν σε συγκυβερνητικούς συνασπισμούς εξουσίας, επειδή μόνο αυτά έχουν την δύναμη να προσφύγουν στην απειλή δημοψηφίσματος δεν ευσταθεί (Sartori 1967:10;1976). Αν η Ελβετία ήταν ένα συγκεντρωτικό κράτος με ισχυρή κεντρική κυβέρνηση και ορθόδοξο κοινοβουλευτικό σύστημα, τότε ίσως αυτός ο ισχυρισμός να ήταν ορθός, αφού κανένας δεν θ' αναζητούσε στα εξωκοινοβουλευτικά κόμματα συνέταιρους εξουσίας. Στα πλαίσια ενός συμβατικού συγκεντρωτικού κράτους, τα εξωκοινοβουλευτικά κόμματα δεν θα κατείχαν καμία δύναμη εκφοβισμού του πολιτικού συστήματος, εκτός από την επαναστατική βία και την τρομοκρατία. Για να είναι βέβαιος ο ισχυρισμός ότι μόνο τέσσερις κομματικοί σχηματισμοί μπορούν να διαδραματίσουν ρυθμιστικό ρόλο στο ελβετικό σύστημα, πρέπει ν' αποδειχθεί ότι τα εξωκοινοβουλευτικά κόμματα και τα κοινωνικά κινήματα είτε δεν μπορούν να αθροίσουν τις αναγκαίες υπογραφές, είτε δεν μπορούν να κερδίσουν δημοψηφίσματα. Όμως, κόμματα outsiders, χωρίς εθνική βαρύτητα στο πολιτικό σύστημα όπως οι Πράσινοι, το Κομμουνιστικό Κόμμα, το Κόμμα Ελευ-

θέρων Πολιτών και οι Ανεξάρτητοι, έχουν κατ' επανάληψη ξανοιχθεί με επιτυχία σε εκστρατείες δημοψηφίσματος. Απλά και μόνο η συνταγματική πιθανότητα ότι ένα εξωκοινοβουλευτικό κίνημα μπορεί να προχωρήσει στην συλλογή υπογραφών υποχρεώνει τους εταίρους του συνασπισμού εξουσίας ν' ακολουθούν «πολιτική συνταγματικής πρόληψης» αφομοιώνοντας τα αιτήματα αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων, μικρών κομμάτων και κοινωνικών κινήματων. Αυτή η δυνατότητα είναι ακόμη πιο εύλογη αν κάποιος υπολογίσει ότι στο ελβετικό σύστημα ο κομματικός πατριωτισμός και η παραδοσιακή αφοσίωση αναστέλλονται σχετικά εύκολα κατά την διάρκεια των δημοψηφισμάτων.

ΤΟ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΩΣ ΕΝΑ ΔΙΑΡΚΕΣ ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

Η εξέταση της Ελβετικής εμπειρίας μας υποδεικνύει ότι όταν παρατηρούμε κοινωνιολογικά τη δυναμική των διακομματικών σχέσεων σ' ένα πολιτικό σύστημα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη όχι μόνο η ομοσπονδιακότητα και τί είναι ομοσπονδιακά σοβαρό και ρυθμιστικό, αλλά επίσης τα εκλογικά συστήματα και τη συνολική αρχιτεκτονική της δημοκρατίας μέσα στα υποσυστήματα των πολιτειών, των κρατιδίων, των καντονίων και των κοινοτήτων. Ένας πολιτειακός σχεδιασμός ο οποίος αναδεικνύει ως μοναδικές του προτεραιότητες την ισχύ των αρμοδιοτήτων της κεντρικής και περιφερειακής εξουσίας, καθώς και τα διοικητικά όρια που σημαδεύουν εδαφικές επικράτειες χωρίς να δίνει συνταγματική διέξοδο στα πολύπλοκα κοινωνικά υποσυστήματα των κοινοτήτων, χωρίς να τους παραχωρεί την συνταγματική δυνατότητα για μια περιορισμένη έστω υπερκοινοτική δράση μέσα από την δημιουργία μιας κοινής εκ των κάτω πολιτικής και πολιτιστικής δημοσιότητας, δεν μπορεί παρά ν' αποστειρεί τον εαυτό του (τέτοιος σχεδιασμός) από σημαντικές πηγές ηθικής και δημοκρατικής νομιμοποίησης οι οποίες θα μπορούσαν δυνητικά ν' αναπληρώσουν τα τραύματα από τους εκατέρωθεν σκληρούς συμβιβασμούς, τα ελλείμματα και τα κενά τους. Από τη στιγμή που μπλοκάρει την δικαιοπαγωγική δυνατότητα των υποσυστημάτων των κοινοτήτων (την ικανότητά τους να παράγουν δίκαιο), να δημιουργούν συνταγματική δημοσιότητα και συνταγματικό πολιτισμό από τα κάτω - ένα συνταγματικό δίκαιο οριζόντιων διασυνδέσεων ανάμεσα στα υποσυστήματα των κοινοτήτων χωρίς την μεσολάβηση της κεντρικής εξουσίας, τότε αναγκαστικά δημιουργεί στεγανά ανάμεσά τους. Δηλαδή, αποστειρεί τα υποσυστήματα των κοινοτήτων από την κοινή συνταγματική δυνατότητα οριζόντιας αυτοκυβέρνησης και οριζόντιου αυτοκαθορισμού όλων των εν δυνάμει ενδιαφερομένων λαϊκών πρωτοβουλιών, εναλλακτικών ομάδων, δίκτυα πολιτών και κοινωνικών κινήματων, νέα ταξικά υποκείμενα και κοινωνικά στρώματα, εσωτερικές αντιπολιτευτικές φράξιες των κομμάτων, μη ευθυγραμμισμένων περιοδικών εκδόσεων και τοπικών-περιφερειακών κινήσεων. Δεν δίνεται συνταγματική διέξοδος στις κοινές πρωτοβουλίες της κοινωνίας των εν δυνάμει κινήματων, της κοινωνίας που παραμένει μακριά από

τα φώτα της εξαγορασμένης δημοσιότητας αλλά εξακολουθεί να είναι μια σταθερή πηγή ενός ανώνυμου λαϊκού συνταγματικού πατριωτισμού. Κανένα από τα μέχρι σήμερα προταθέντα συνταγματικά σχέδια επίλυσης του Κυπριακού δεν εξισορροπεί τη χωριστική δημοψηφισματική δημοκρατία με τη κατά μήκος των δυο κοινοτήτων άμεση δημοκρατία των λαϊκών πρωτοβουλιών.

ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ ΗΘΙΚΟ ΤΡΑΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΚΟΡΠΟΡΑΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥ

Η Ελβετία, το σύστημα του πραγματικά υπαρκτού φεντεραλισμού, της ομοσπονδίας που είναι υπέρνω πάσης υποψίας αντιμετώπιζε για τριάντα ολόκληρα χρόνια το δικό της κυπριακό πρόβλημα, ένα δικό της εσωτερικό κυπριακό δράμα του οποίου, αν παρακολουθούσαμε την εξέλιξη την ίδια χρονική περίοδο που ανέπτυξε την καταστροφική του δυναμική το δικό μας πρόβλημα ίσως μαθαίναμε ένα ή δύο πολύτιμα μαθήματα.

Μετά το τέλος του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου αναπτύχθηκαν στο καντόνιο της Βέρνης αποσχιστικές πιέσεις με αφορμή το γεγονός ότι η γερμανόφωνη πλειοψηφία του προεδρικού συμβουλίου αρνήθηκε στο γαλλόφωνο μέλος της (ο οποίος ήταν δίγλωσσος) την ανάληψη της διεύθυνσης Δημοσίων Έργων και Σιδηροδρόμων με την δικαιολογία ότι ήταν πολύ νευραλγικό υπουργείο για να παραχωρηθεί σε γαλλόφωνο. Αυτή η προσβολή υπενθύμιζε σ' ολόκληρη την γαλλόφωνη κοινότητα της Jura ότι ήταν μειονότητα μέσα στην Βέρνη. Με την ίδρυση του *Rassemblement Jurassien* ξεκινά η αποσχιστική δράση για την δημιουργία ανεξάρτητης Jura. Το γερμανόφωνο κατεστημένο της Βέρνης προχώρησε αμέσως στην αναβάθμιση της γαλλικής ως δεύτερης επίσημης γλώσσας του καντονίου, αναγνώρισε την εθνική ταυτότητα της Jura δημιουργώντας ξεχωριστή σημαία και παραχωρώντας της δύο από τις εννιά θέσεις στο προεδρικό συμβούλιο (Kurt and Kati Spillman 1992:107). Αυτές οι τροποποιήσεις διέσπασαν τον πληθυσμό της Jura σε νομιμόφρονες προς την Βέρνη *Union des Patriotes Jurassiens* και τους αποσχιστικούς *Rassemblement Jurassiens*. Η Βερνέζικη ελίτ ήταν πεπεισμένη ότι οι «γενναιόδωρες παραχωρήσεις» της θα κατεύναζαν τον αποσχιστικό πυρετό στην περιοχή της Jura.

Και όμως υπήρχε μία επικίνδυνη αυταρέσκεια μέσα στην Βερνέζικη ελίτ η οποία πρόβαλλε την Βέρνη ως το καντόνιο-γέφυρα ανάμεσα στη γερμανόφωνη και την γαλλόφωνη Ελβετία υποβαθμίζοντας τις ανησυχίες των *Jurassiens* για μετατροπή τους σε πολίτες δεύτερης κατηγορίας μέσω του εκγερμανισμού της Βέρνης. Η Βερνέζικη ελίτ μέσα στην αυταρέσκεια της γελοιοποιούσε αυτές τις ανησυχίες και τις χαρακτήριζε περίπου σαν αισχρή πολιτική πορνογραφία προβάλλοντας την εικόνα του ανιδιοτελούς γεφυροποιού ανάμεσα στις δύο Ελβετίες (Kurt and Kati Spillman 1992:108). Αντίθετα από την ελληνοκυπριακή διαχείριση της συνταγματικής κρίσης του 1963, η Βερνέζικη ελίτ προχώρησε στην πρόωρη επίλυση της εθνικής σύγκρουσης επιδειχώντας τεχνοκρατική αποφασιστικότητα. Το πρόβλημα επιλύθηκε

τεχνοκρατικά με μία μέθοδο συνταγματικού κορπορατισμού σημαδεμένου όμως με τεράστιο ηθικό έλλειμμα. Η Βερνέζικη ελίτ μέσα στην τεχνοκρατική υπεροψία του γεφυροποιητικού της ρόλου, δεν μπόρεσε να διαβάσει το ηθικό συντακτικό της εθνικής σύγκρουσης, γι' αυτό και αντέδρασε στην συνεχιζόμενη ανυποταξία των *Jurassiens* με πλειοψηφικά ένστικτα, με μια εκστρατεία φυλετικών στερεότυπων, με αποφυγή συζήτησης του προβλήματος στο καντονιακό κοινοβούλιο, με απόκρυψη του ηθικού ελλείμματος της επίλυσης του προβλήματος και σε συνεργασία με τις γερμανόφωνες ελίτ των Βερνέζικων μέσων επικοινωνίας επέβαλε ουσιαστική λογοκρισία στην ροή πληροφοριών γύρω από την κρίση στην περιοχή της Jura ακολουθώντας την πολιτική των παραλείψεων και της φήμωσης θεωρώντας το πρόβλημα λυμένο. Η αλαζονική και αυτοκρατορική ουδετερότητα του επίσημου καντονίου της Βέρνης απέναντι στη γαλλογερμανική σύγκρουση ταυτοτήτων στο εσωτερικό της, την οδήγησε σε κρίση ηγεμονίας. Η υπερβολική τεχνοκρατική ταύτιση με την αυτοεικόνα της Βέρνης ως η πεμπτοσύμια μιας φιλελεύθερης δήθεν ουδετερότητας ικανής για μια υπερδιδαιτησία μεταξύ γερμανικότητας και γαλλικότητας στο εσωτερικό της και η υπερπροβολή της ως υποδειγματικού καντονίου που ενσάρκωνε την βέλτιστη ελβετικότητα, την εμπόδισε να διαπραγματευθεί την ηθική ετερότητα της εθνικής σύγκρουσης. Όταν ο συνταγματικός συμβιβασμός θεωρείται σαν μια κορπορατιστική μέθοδος ενσωμάτωσης της ηθικής ετερότητας του άλλου, όταν εφαρμόζεται ως τεχνική επινόηση, όταν η βούληση για συμβιβασμό υπηρετεί την σκοπιμότητα και όταν η πολιτική και ηθική φιλοσοφία της συνταγματολογίας περιορίζεται στην μηχανολογία της επίλυσης συγκρούσεων χωρίς να συνοδεύεται από την αναγκαία αναστοχαστικότητα της δημόσιας κουλτούρας, τότε ακόμα και ένας ομοσπονδιακός πολιτισμός όπως ο ελβετικός με υψηλή εξειδίκευση στην τέχνη της διαβούλευσης και της διαιτησίας μπορεί να υποτροπιάσει προς τον αυταρχισμό και τον δεσποτισμό.

Έτσι η υπεροπτική συνταγματική διπλωματία της Βερνέζικης ελίτ φαινόταν στα μάτια των ανυπότακτων *Jurassiens* ως γερμανόφωνη δολοπλοκία. Έτσι κι' αλλιώς, οι *Jurassiens* πολύ δύσκολα αισθάνονταν ότι ανήκαν στον καντόνιο της Βέρνης, αφού παραδοσιακά η γερμανόφωνη ελίτ τους είχε αποξενώσει παρακολουθώντας από ασφαλή απόσταση τα προβλήματά τους (Harold Glass 1977:41). Στην συνείδηση της γαλλόφωνης Jura, η Βέρνη δεν ήταν τίποτ' άλλο από την πολιτική ταυτότητα της γερμανόφωνης ελίτ. Η ιδέα της Βέρνης ως συνταγματική ταυτότητα μιας ενσάρκωμης ελβετικότητας διεκδίκησε μόνο κατά συμπερασμόν αυτή την καθολική ελβετικότητα αδιαφορώντας για την ηθική θεμελίωση της συνταγματικής τάξης που εκπροσωπούσε στη συνείδηση των *Jurassiens*.

Η ηγεσία του *Rassemblement Jurassien* συνέχισε να πιέζει για αποσχιστικό δημοψήφισμα παρόλο που γνώριζε ότι θα ηττάτο στο υπόλοιπο καντόνιο της Βέρνης, αλλά το επεδίωξε για να σταθεροποιήσει την εκλογική του βάση. Τελικά έχασε όχι μόνο στην γερμανόφωνη Βέρνη αλλά ακόμα και στις ιστορικές περιοχές που διεκδικούσε. Η Νότια

Προτεσταντική Jura είχε ψηφίσει ΟΧΙ αλλά η απογοήτευση και η αποσχιστική διάθεση στην Βόρεια Jura εξακολουθούσε να είναι έντονη. Το 1962 το φάσμα της βίαιας δικοινοτικής σύγκρουσης που κάλυπτε την Ιρλανδία και την Κύπρο εξαπλώθηκε και στην φιλειρηνική Ελβετία. Την ίδια χρονιά ιδρύθηκε το νεολαϊστικό τμήμα των *Rassemblement Jurassien* ενώ το 1963 εμφανίστηκε στους δρόμους το *Front de Liberation Jurassien*. Μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια το κέντρο βάρους της αποσχιστικής δράσης μετατοπίστηκε από την προσπάθεια γελοιοποίησης των αρχών της Βέρνης (όπως ο εορτασμός της εθνικής ημέρας της Ελβετίας την Πρωταπριλιά αντί την Πρώτη Αυγούστου) προς στην άμεση δράση και τις βίαιες πολιτικές ενέργειες οι οποίες προκάλεσαν πρωτοφανή αμηχανία στο γερμανόφωνο κατεστημένο της Βέρνης. Το 1968 η νεολαία του αποσχιστικού κινήματος κατέλαβε αστυνομικούς σταθμούς, το 1972 κατέλαβε την Ελβετική Πρεσβεία στο Παρίσι, την Βελγική Πρεσβεία στην Βέρνη και την Ελβετική Πρεσβεία στις Βρυξέλλες, εκφράζοντας την αλληλεγγύη τους με τους Βαλλόνους σεπαρατιστές. Υπήρξαν επίσης ενέργειες sabotage ενάντια σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις, στο μετρό χύνοντας πίσσα πάνω στις σιδηροδρομικές γραμμές, κάψιμο ελαστικών στις πλατείες και άλλα.

Το 1970 η Βέρνη άρχισε να προσανατολίζεται σε λύση διχοτόμησης της Jura. Τροποποίησε το σύνταγμα της για να επιτρέψει στις βόρειες και νότιες επαρχίες της Jura να αποφασίσουν υπέρ ή εναντίον της απόσχισης. Αυτή τη φορά το 1974, το αποσχιστικό κίνημα κέρδισε το δημοψήφισμα για δημιουργία ανεξάρτητης Jura αλλά η διαχωριστική γραμμή βορρά-νότου στην κατανομή των ψήφων ήταν έντονη. Στον δεύτερο γύρο του δημοψηφίσματος το 1975 οι νότιες επαρχίες αποφάσισαν απόσχιση από το νέο καντόνιο της Jura και ουσιαστικά επισφράγισαν την διχοτόμησή της. Όμως το στε-

νό αποτέλεσμα στην νότια επαρχία Moutier καθώς και ο ψήθος ότι οι αρχές της Βέρνης καταδολίευσαν τις εκλογές, οδήγησαν σε μαζική εξέγερση και βίαιες διαδηλώσεις, οι χειρότερες στην σύγχρονη ιστορία της Ελβετίας.

Αν και γαλλόφωνες, οι τρεις νότιες επαρχίες της Jura (Courtellary – Moutier – La Neuveville) παρέμειναν ενσωματωμένες στην Βέρνη. Το 1976 η συντακτική εθνοσυνέλευση της Jura ολοκλήρωσε την συνομολόγηση του νέου συντάγματος και το 1977 επικυρώθηκε σε δημοψήφισμα. Το 1978 μετά από τροποποίηση του εθνικού της συντάγματος, η Ελβετία αναγνώρισε το 23ο της καντόνιο υπό την ονομασία *Republique et Canton du Jura*. Το εθνικό δράμα όμως της Δημοκρατίας της Jura δεν τέλειωσε. Οι ανεξαρτησιακές δυνάμεις της Jura στις νότιες επαρχίες που παραμέναν ενσωματωμένες στο καντόνιο της Βέρνης συνεχίζουν τον αγώνα τους ενάντια στην διχοτόμηση και εντείνουν τις προσπάθειές τους για ενιαία και ανεξάρτητη Δημοκρατία της Jura στα πλαίσια της Ελβετικής Ομοσπονδίας (Kurt and Kati Spillman 1992:107).

Το μάθημα που κρατούμε απ' αυτή την εμπειρία είναι ότι, παρά την υπολογίσιμη μαζικότητα του ανεξαρτησιακού κινήματος της Jura, η κυβερνητική ελίτ της Βέρνης παρανόησε την ηθική του διάσταση και ουσιαστικά το αγνόησε. Επίσης απόρριψε διαμεσολαβητικές προσπάθειες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης γιατί τις θεώρησε απειλή για την αυτονομία του καντονίου. Το πιο σημαντικό όμως μάθημα είναι ότι η Βέρνη απόρριψε εισηγήσεις και σχέδιο για μια ανεξάρτητη Jura με δύο ημι-καντόνια που θα διατηρούσε την ιστορική και πολιτιστική ενότητα του γεωγραφικού χώρου της Jura. Εμείς καλούμαστε αυτή τη φορά να πετύχουμε εκεί όπου ακριβώς απέτυχε η Βέρνη διχοτομώντας την Jura.

Βιβλιογραφία

- George-Andre Chevallaz, 1989. *Le Gouvernement des Suisses ou l' Histoire en Contrepoint*. Editions de l' Aire, Lausanne.
- Max Ffenkel, 1993. "The Communal Basis of Swiss Liberty". In *Publius, The Journal of Federalism* No.23, Spring, 61-70.
- William Rappard, 1944. *Du Renouveau des Pactes Confederaux 1351-1798*. Gebrueder Leeman, Zurich.
- Kris Kobach, 1993. *The Referendum: Direct Democracy in Switzerland*. Aldershot-Dartmouth.
- 1994. "Switzerland". In Butler and Ranney (editors) 1994.
- David Butler and Austin Ranney (editors) 1978. *Referendums: A Comparative Study of Practice and Theory*. Washington DC. American Enterprise Institute.
- 1994. *Referendums Around the World: The Growing Use of Direct Democracy*. MacMillan Press.
- Harold Glass, 1977. "Ethnic Diversity, Elite Accommodation and Federalism in Switzerland". In *Publius, The Journal of Federalism*, Fall, 31-48.
- Bruno Frey and Iris Bohnet, 1993. "Democracy by Competition: Referenda and Federalism in Switzerland". In *Publius, The Journal of Federalism*, No.23, Spring, 71-81.
- Peter Katzenstein, 1984. *Corporatism and Change: Austria, Switzerland and the Politics of Industry*. Cornell University Press.
- Giovanni Sartori, 1967. "Typologies of Party Systems: A Critique". Paper delivered at the 7th Congress of the International Political Science Association, Brussels.
- 1976. *Parties and Party Systems: A Framework of Analysis*. Cambridge University Press.
- Kurt and Kati Spillman, 1992. "The Jura Problem is not Resolved: Political and Psychological Aspects of Switzerland's Ethnic Conflict". *History of European Ideas*, Vol.15, No.1-3, 105-111.

ΤΟ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ ΚΑΙ Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ: ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΣΜΟ

Του Νίκου Τριμικλιώτη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κείμενο αυτό θα επιχειρήσω να ένα διάβασμα του κειμένου του Μάριου Κωνσταντίνου (ΜΚ), για το Ελβετικό σύστημα, το οποίο θέτει ορισμένα ζητήματα τα οποία σήμερα, μετά την κατάθεση του Σχεδίου Ανάν αιφνιδίως έχουν μετατραπεί σε καυτά ερωτήματα για το συνταγματικό πλαίσιο διακυβέρνησης της Κύπρου. Ενώ ίσως να υποχώρησε κάπως η υστερία γύρω από το Σχέδιο του Γ. Γ., σωστό θα ήταν να αρχίσουμε επιτέλους ένα σοβαρό κι ουσιαστικό διάλογο, μακριά από τους εκβιασμούς των «υπερευρωπαϊστών/ εκουγχρονιστών» και των εθνικιστών, στην βάση μιας ειλικρινούς ανταλλαγής απόψεων για το συνταγματικό και δημοκρατικό πλαίσιο διακυβέρνησης της Κύπρου, με φόντο την προοπτική την Αριστεράς.

Η απόφαση για ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς την λύση του Κυπριακού, μπορεί να έχει προκαλέσει μια ευφορία και οι συζητήσεις γύρω από την λύση του Κυπριακού να έχουν περάσει σε μια δεύτερη μοίρα. Ενώ τα ΜΜΕ θριαμβευτικά διατυμπανίζουν, από την επόμενη μέρα της ένταξης «η Κύπρος αναπνέει αέρα Ευρωπαϊκό», ότι έχουν ήδη εμφανιστεί φωνές για «επαναπροσδιορισμό της στρατηγικής μας», ενώ οι εθνικιστές ξαφνικά «ανακαλύπτουν» τους Τ/Κ σαν στρατηγικούς συμμάχους. Η επίκληση του Γερμανικού μοντέλου, τόσο από τους «Ευρωπαϊστές», όσο και τους εθνικιστές, έχει διφορούμενη έννοια: Από την μια υποβόσκει η (κρυφή) ελπίδα ότι οι Τουρκο-Κύπριοι, σε απόγνωση για την μιζέρια του βορρά θα εγκαταλείψουν το μη αναγνω-

ρισμένο καθεστώς για να πάρουν ευρωπαϊκό διαβατήρια, κι έτσι θα καταρρεύσει το καθεστώς Ντενκτάς και θα απορροφηθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία, ενώ από την άλλη ανοίγεται και ο δρόμος για αναγνώριση, αφού η Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας ήταν αναγνωρισμένο κράτος, με ντε φάκτο εμπορικές και άτυπες σχέσεις μεταξύ των δύο Γερμανιών, πριν την απορρόφηση της από την Ομόσπονδη Δημοκρατία της Γερμανίας.

Η κατάθεση του Σχεδίου δημιούργησε μια περίεργη νέα πραγματικότητα. Όταν το κείμενο αυτό είδε το φως της δημοσιότητας, ήρθε σε ρήξη με την καθημερινότητα: Μια ρήξη με αυτό που χρόνια γνώριζαν, βίωναν, ζούσαν και μάθαιναν στο σχολείο, στα ΜΜΕ και στο πολιτικό δημόσιο λόγο. Η «Ελληνοποιημένη Ζυρίχη», δηλαδή η κατ' ουσία κατάργηση του «δικοινοτικού» κράτους από το 1963, με την επίκληση του λεγόμενου «δόγματος της ανάγκης» για αναστολή ορισμένων συνταγματικών διατάξεων για σκοπούς άσκησης της εξουσίας, και η ιδεολογία-πραγματικότητα της «Μικράς Ελλάδος» δημιούργησαν μια συγκεκριμένη αίσθηση καθημερινότητας.

Η Κυπριακή Δεξιά εσωτερικά, εκτόξευε «πύρινους» εθνικιστικούς λόγους, π.χ. και στις δύο φορές εκλογής του, ο Πρόεδρος Κληρίδης είχε εκλεγεί στη βάση λαϊκής εντολής εθνικιστικής-σκληρής γραμμής (ενταφιασμό των Ιδεών Γκάλι και πυραυλολογία), ενώ διεθνώς ακολουθούσε την πολιτική του «καλού παιδιού», της σύνεση και του κατευνασμού του «διεθνούς παράγοντα» (Βρετανία, ΗΠΑ, ΕΕ, ΝΑ-

ΤΟ και του ΟΗΕ) κι έτσι έχουμε την εκπόνηση του Σχεδίου Ανάν. Το κείμενο τούτο έχει πυροδοτήσει κοινωνικές-πολιτικές διεργασίες οι οποίες θα' πρέπε να θεωρούνται προβλέψιμες: Η διάσταση λόγων και έργων, το χάσμα ενός κόσμου που κτίστηκε στο πόνο και τον μύθο (άμυνα, ενιαία δόγματα, ανένδοτος εθνικός αγώνας για δικαίωση κτλ) και μια διεθνοπολιτικής πρακτικής υποταγής στο κεφάλαιο, προσαρμογής με την «νέα τάξη πραγμάτων», την Ευρωλατρεία κτλ γέννησαν την λαϊκή αντίδραση στο κείμενο. Τα περί «τερατογένεσης», «εκτρώματος», «μόρφωμα Φράγκεσταϊν» και γενικά μιας δαιμονοποίησης τεραστίων διαστάσεων. Έθρεψε επίσης μια ελίτ των νέων «κρακτών» του σχεδίου, οι οποίοι φιγουράρουν τώρα, δήθεν, ως οι αποκλειστικοί αντιπρόσωποι αυτών που θέλουν την πολυπόθητη λύση του προβλήματος, με εκβιαστικά διλήμματα για να «μην χάσουμε το τρένο της λύσης».

ΑΡΧΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΔΙΑΛΟΓΟ

Η παρέμβαση τούτη όμως δεν θα έχει πολεμικό χαρακτήρα, παρ' όλους τους πειρασμούς. Θα επιχειρήσει μάλλον να παρακολουθήσει από μια κοινωνιολογική-συνταγματική σκοπιά τα Σχέδια Ανάν, λαμβάνοντας υπόψη την Κυπριακή κοινωνικο-πολιτική πραγματικότητα στο ιστορικό διηλεκτές, αντλώντας από το κείμενο του ΜΚ.

Μια κοινωνιολογική προσέγγιση έχει ισχυρά πλεονεκτήματα έναντι του κυρίαρχου φετιχιστικού «δημοσιογραφικού» λόγου που επικρατεί στην Κύπρο. Ασφαλώς, οφείλουμε να διακρίνουμε τον άκριτο, απλουστευμένο και λαϊκιστικό λόγο του «υστερικού διαλόγου», αν μπορούμε να πούμε έτσι την ανταλλαγή των τελευταίων ημερών, από την σοβαρή και διεισδυτική δημοσιογραφία που έχει διαχρονική αξία, όπως αυτή που άφησε ένας Μαρξ στην «Εφημερίδα του Ρήνου» και σ' άλλες εφημερίδες, η ένας Γκράμσι στο Τορίνο με την εφημερίδα L' Ordine Nuovo.

Τα πλεονεκτήματα μιας κατά βάση κοινωνιολογικής προσέγγισης έναντι άλλων προσεγγίσεων (όχι βέβαια της οποιασ κοινωνιολογικής προσέγγισης) θέτουν σε ένα εντελώς διαφορετικό επίπεδο την όλη προσέγγιση του θέματος ανοίγοντας δρόμους στην κριτική σκέψη, στο πολιτικό λόγο και την κοινωνική δράση. Πρώτα, το συγκριτικό στοιχείο είναι ένα τεράστιο πλεονέκτημα το οποίο λείπει παντελώς δυστυχώς από την καθημερινό λόγο, αλλά και από τις αναλύσεις όσων επικαλούνται «επιστημονικότητα» στα κείμενα τους. Ο Durkheim μας υπενθυμίζει ότι «δεν υπάρχει συγκριτική κοινωνιολογία», αφού «η συγκριτική κοινωνιολογία είναι η κοινωνιολογία», ενώ όταν ο Bourdieu μας λέει ότι δεν εγκλωβίζεται στην ιδιαιτερότητα μιας μοναδικής χώρας γιατί «παρουσιάζοντας τα μοντέλα του

κοινωνικού και του συμβολικού πεδίου που έχω συγκροτήσει με αφορμή την ιδιαίτερη περίπτωση της Γαλλίας, δεν θα πάψω ούτε μια στιγμή να ομιλώ ούτε στιγμή για την Ιαπωνία (όπως ακριβώς θα ομιλούσα για τις Ηνωμένες Πολιτείες ή για την Γερμανία), αναφέρεται στην (σχετική) οικουμενικότητα της κοινωνιολογίας. Η ουσιαστική συγκριτική ανάλυση είναι μια διάσταση η οποία λείπει παντελώς από την πολιτική πραγματικότητα, δεδομένου το μόνο που γίνεται καμιά φορά είναι η αναφορά, κυρίως ως υποσημείωση, των «ξένων» παραδειγμάτων. Στο βαθμό που γίνεται χρήση συγκριτική μεθόδων αυτή γίνεται ως παρουσίαση ακριβώς «ξένων» χωρών είτε για σκοπούς απομίμησης, είτε για σκοπούς πλήρους απόρριψης. Αυτή είναι η παγίδα του ενός και του ιδίου φαινομένου: της εθνοκεντρικής ενδοστρέφειας και της επιφανειακής Ευρωκεντρικής εξωστρέφειας.

Το δεύτερο μεθοδολογικό και φιλοσοφικό στοιχείο στο οποίο και εδράζεται ο προτεινόμενος διάλογος είναι η διεπιστημονικότητα, μια εξαιρετικά γόνιμη έννοια η οποία δίνει και νέες ελπίδες στην γνώση για το άνοιγμα νέων δρόμων. Θεωρώ δεδομένη την υπεροχή της διεπιστημονικής προσέγγισης, έστω κι αν συνυπάρχει η λογική της εξειδίκευσης και του κατατεμαχισμού που απορρίπτει το «όλο», το «απόλυτο» στο μετα-δομικό και μεταμοντέρνο λόγο. Δεν κρύβω την προσωπική προτίμηση στην απόπειρα για μια ολιστική προσέγγιση, αλλά θα τολμούσα να πω ότι είναι ένα στοιχείο το οποίο είναι ακόμα διακριτό πίσω από τον του κειμένου του ΜΚ.

Τρίτο στοιχείο είναι η κριτική προσέγγιση, δηλαδή η προσπάθεια να δούμε μέσα από ένα κριτικό μάτι, να αμφισβητήσει την δομές οι οποίες θεωρούνται εν πολλοίς δεδομένες. Το συνταγματικό πλαίσιο δεν είναι ένα ζήτημα το οποίο επαφίεται στους «ειδικούς» συνταγματολόγους (ή καλύτερα όσους δηλώνουν συνταγματολόγοι). Είναι εξαιρετικά σημαντικό για να αφήνεται στα χέρια των νομικών. Η ανάγκη για απομυθοποίηση, αποδόμηση και αναδόμηση, αν ποτέ γίνει κατορθωτό να ξεφύγει η ριζοσπαστική, η Αριστερή και δημοκρατική σκέψη στη Κύπρο από τον θετικισμό και τον φεταλισμό που κυριαρχεί.

ΤΑ ΚΕΝΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΟΜΟΣΠΟΝΔΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΜΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Η συζήτηση αυτή λοιπόν δεν είναι παρά μια αφετηρία ενός διαλόγου μεσοπρόθεσμης, μέχρι μακροπρόθεσμης εμβέλειας, ο οποίος όμως θα μπορούσε ίσως να διεμβολίσει τις συζητήσεις μας κατά την σημερινή, κάπως παράξενη, συγκυρία, η οποία βρήκε εν πολλοίς την Ελληνο-Κυπριακή

κοινωνία απροετοίμαστη. Θεωρώ ότι υπάρχει προοπτική για συνέχεια στην διαμόρφωση εναλλακτικών λόγων γύρω από αυτό που καθιερώθηκε ως «επίλυση» εθνικών και εθνοτικών ζητημάτων μέσα από την συγκεκριμένη και εμπειροστατωμένη θεσμική και δομική ανάλυση.

Το Ελβετικό παράδειγμα μας προσφέρει μια ευκαιρία να ξανασκεφτούμε βασικά ζητήματα γύρω από την πολιτική οργάνωση του κράτους, την ομοσπονδία, την συνομοσπονδία και την άμεση δημοκρατία. Ενώ κατά καιρούς γίνονται κάποιες αναφορές στο Ελβετικό και το Βελγικό μοντέλο, εκλείπει δυστυχώς ο γόνιμος διάλογος και ουσιαστικός προβληματισμός γύρω από τις διάφορες συστημικές, θεσμικές, συνταγματικές και κοινωνιολογικές παραμέτρους των ιστορικών εμπειριών για να μας είναι χρήσιμη ως δομική πρώτη ύλη στις συζητήσεις μας στη Κύπρο. Η διαπίστωση τούτη του ΜΚ και το γεγονός ότι αναπτύσσει μια εποικοδομητική τροφή για σκέψη για τις προσπάθειες για ομοσπονδοποίηση στα πλαίσια των ευρύτερων συνταγματικών σχεδιασμών και δυναμικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την ανάλυση της του Ελβετικού συστήματος.

Αναλύονται σε βάθος τρία συστατικά στοιχεία της Ελβετικής συνταγματικής δομής (άμεση δημοκρατία, κορπορατισμός και το κομματικό σύστημα) τα οποία συνδέει, θα έλεγα συνθέτει κι αποδομεί με έντεχνο τρόπο, αν και έχω ενστάσεις κι ερωτηματικά σε ορισμένα σημεία της ανάλυσης του και της απόπειρας αποδόμησης που επιχειρεί. Οφείλω να πω ότι στην αρχή της ανάλυσης του ο ΜΚ με «παρέσυρε» στην εντύπωση ότι βασικά αποδέχεται τις βασικές Φιλελεύθερες προϋποθέσεις (εδώ αναφέρομαι στην Φιλελεύθερη ιδεολογία). Φαίνεται να δέχεται ότι το κλειδί για την συνταγματική βιωσιμότητα μιας ομοσπονδίας, ιδίως οι ομοσπονδίες που εδράζονται στην ομοσπονδιακή διευθέτηση εθνοτικών διαφορών και συγκρούσεων, είναι «η κοινωνία των πολιτών», η οποία διαθέτει εκείνους τους μηχανισμούς που ανοίγει εκλογικούς κι εκλεκτορικούς δρόμους για εθνοτική διευθέτηση. Γι' αυτό και η κριτική που ασκεί στον Lijphart και την σημασία του ελβετικού εκλογικού cross-voting αντί του συστήματος της εκλογικής λίστας. Το γεγονός ότι το ζήτημα δεν θεωρήθηκε πρόβλημα για τους συντάκτες του Κυπριακού συντάγματος (και προφανώς το γεγονός ότι δεν τίθεται προς συζήτηση από τους σημερινούς σχολιαστές και μελετητές του Κυπριακού), ενώ οι συζητήσεις περιστρέφονται γύρω από τα ποσοστά αντιπροσώπευσης για την κάθε εθνοτική κοινότητα. Είναι γεγονός ότι αυτή είναι η έμφαση που δίνουν οι Κύπριοι μελετητές (βλέπε Τορνάρη 1981, Χρυσοστομίδης 1994, 2000, Τζεργιάς 2000), αλλά και Ελλαδί-

τες μελετητές (Παπαδημητρίου 1993, Μέλισσας 1996).

Η κοινωνία των πολιτών, βέβαια, δεν σημαίνει το ίδιο πράγμα για όλους. Άλλη έννοια δίνουν οι Αμερικανοί conflict resolutionists, κι άλλο νόημα η Coca-Cola, κι άλλο τα κοινωνικά φόρουμ. Καλό θα ήταν να γινόμαστε πιο σαφείς, ενώ θεωρώ ιδιαίτερα σημαντική η έννοια τούτη, και η ανάπτυξη του τομέα αυτού, ή τουλάχιστον τις δυνάμεις πέραν του κράτους και του πέραν business που ανήκουν στον Αριστερό, δημοκρατικό χώρο, δεν μπορούμε να ισοπεδώσουμε όλο το φάσμα σχέσεων και δομών αυτών που ονομάζουμε «κοινωνία των πολιτών» σαν μια ομοιογενή κατάσταση. Το άλλο ζήτημα είναι να μην απορροφάται ή καλύτερα να εξαφανίζεται η ταξικότητα μέσα από όρους όπως η κοινωνία των πολιτών.

Ο ΜΚ δίνει σαφέστατο περιεχόμενο στη έννοια της «κοινωνίας των πολιτών». Μάλιστα θα λέγαμε ότι ο τρόπος που χρησιμοποιεί τον όρο, δίνοντας του ένα αριστερό-ριζοσπαστικό περιεχόμενο είναι μια περίπτωση όπου η έννοια αυτή «επιστρέφει» σε μια Αριστερή-δημοκρατική προοπτική. Αυτή η «αριστερο-κεντρική» ερμηνεία έρχεται σε ρήξη με την «δεξιο-κεντρική» ερμηνεία, η οποία επικρατεί και στην Κύπρο. Εξάλλου, η σύγχρονη αντίληψη για την «κοινωνία των πολιτών ή ιδιωτών» έχει Αριστερές καταβολές. Εισήλθε στις κοινωνικές επιστήμες μέσω των αναλύσεων του Χέγκελ και του Μαρξ. Προηγήθηκαν βέβαια διάφορες συζητήσεις, με αποκορύφωμα την εργασία του Α. Φεργκουσον, ο οποίος αντιλαμβάνεται τον όρο ως κατάσταση πολιτικότητας και ως συνέπεια του πολιτισμού. Έτσι διαχωρίζει τις δυτικές κοινωνίες, οι οποίες έχουν ανεπτυγμένη «κοινωνία των πολιτών /ιδιωτών» από τις «βάρβαρες» κοινωνίες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από αυτό που ονομάζει «ανατολικό δεσποτισμό». Για τον Χέγκελ η «κοινωνία των πολιτών ή ιδιωτών» ήταν ο ενδιάμεσος θεσμός μεταξύ οικογένειας και του κράτους. Για τους Μαρξ και Έγκελς στο έργο τους η Γερμανική Ιδεολογία δίνεται ιδιαίτερη σημασία στον όρο αφού η «κοινωνία των πολιτών ή ιδιωτών» αποτελεί το σύνολο των κοινωνικών, οικονομικών σχέσεων και παραγωγικών σχέσεων, ενώ το κράτος εδώ αποτελεί το εποικοδόμημα των ταξικών σχέσεων μέσα στη «κοινωνία των πολιτών/ ιδιωτών». Για τον Μαρξ και Έγκελς «η κοινωνία των πολιτών/ ιδιωτών είναι η πραγματική πηγή και το θέατρο ολόκληρης της ιστορίας».

Ενώ συναντούμε και στον Λένιν την διάκριση «κοινωνία των πολιτών ή ιδιωτών» με το «κράτος», ήταν ο Αντώνιο Γκράμισι που υιοθέτησε την Μαρξιστική αυτή διάκριση και την ανέπτυξε σε τέτοιο βαθμό, όπου μπορεί να θεωρείται σαν κεντρική έννοια, στις θεωρίες του για την ηγεμονία: η «κοι-

νωνία των πολιτών ή ιδιωτών» είναι η περιοχή εκείνη ανάμεσα στις εξαναγκαστικές σχέσεις του κράτους και την οικονομική σφαίρα παραγωγής, ο χώρος όπου κυριαρχεί ο ιδιώτης πολίτης και η ατομική συνείδηση. Έτσι ο ιδεολογικός αγώνας γίνεται ακριβώς μέσα σ' αυτή την σφαίρα όπου η διττή έννοια της ηγεμονίας, ανάμεσα στον εξαναγκασμό και την πειθώ, ανάμεσα στη καταστολή και την συναίνεση αποτελεί ένα ασταμάτητο πεδίο μάχης ανάμεσα στην ιδεολογία της εργατικής τάξης για σοσιαλισμό και των καπιταλιστικών ιδεολογιών της αστικής τάξης. Η Έλεν Μέισκιν-Γουντ (1998: 233-256) εύστοχα παρατηρεί ότι ενώ ιστορικά ιδίως μετά τον Γκράμισι, ο οποίος υιοθέτησε τον όρο αυτό σαν όπλο κατά του καπιταλισμού (όχι μόνο στον οικονομικό πεδίο αλλά ευρύτερα στο ιδεολογικό και πολιτιστικό πεδίο στη καθημερινή ζωή, η έννοια αυτή έχει «διατρέχει τον κίνδυνο να γίνει ένα άλλοθι για τον καπιταλισμό». Κι όντως Αμερικάνοι, τα διάφορα Φουλπραϊντ κι άλλοι Ευρωπαίοι πηγαίνουν στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και στον λεγόμενο «τρίτο κόσμο» για να τους «διαφωτίσουν» για τα καλά της «κοινωνία των πολιτών/ ιδιωτών», του ελεύθερου εμπορίου, των πολυεθνικών κ.ά. Σήμερα η έννοια της κοινωνία των πολιτών/ ιδιωτών έχει γίνει ιδεολογικό σχήμα το οποίο συγκαλύπτει την ταξική φύση της κοινωνίας και ισοπεδώνει οτιδήποτε μη κυβερνητικό, μη κρατικό σαν φυσιολογικό και στην ουσία θετικό γιατί είναι αποτέλεσμα «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» στο φιλελεύθερο καπιταλιστικό κράτος.

Το Ελβετικό παράδειγμα προσφέρει προοπτικές για τον ΜΚ, και μάλιστα κατ' εξαίρεση των πειρασμών της σύγχρονης κοινωνίας για αποστροφή του γραφειοκρατικού συγκεντρωτισμού. Το Ελβετικό σύστημα αποτελεί ένα μείγμα corpus consociatum, το οποίο διαφυλάσσει την ετερογένεση των τοπικών ιστορικών κοινοτήτων από την μία, ενώ από την άλλη η κοινωνία των πολιτών προσφέρει μια υπερ-κοινωνική αίσθηση της συμμετοχικής δημοκρατίας. Η συγκεκριμένη περίπτωση είτε ως «δραπέτης» του «σιδηρού νόμου» της γραφειοκρατικοποίησης και της ολιγαρχίας της κοινωνίας, ή ως ιδεατός τύπο, ή και τα δύο μαζί, ανοίγουν δρόμους, στη βάση της ανάγνωσης του ΜΚ ελβετικού παραδείγματος: Η βάση της ομοσπονδίας εδράζεται στο δημόσιο χώρο της κοινωνίας των πολιτών συνδυάζοντας την αυτό-κυβέρνηση με την συν-κυβέρνηση.

Ίσως οι πιο ενδιαφέρουσες, από ακαδημαϊκής άποψης είναι οι κριτικές προσεγγίσεις τις οποίες αναπτύσσει ο ΜΚ σε ένα επεξεργασμένο μεταδομικό πλαίσιο, με φανερές τις επιδράσεις από την κριτική θεωρία τον Χάμπερμας και τον Πουλαντζά, γύρω από τον αμφισβητήσιμο και ρευστό χαρακτήρα της κουλτούρας, το ρόλο της εξουσίας, της επι-

βολής και εξαναγκασμού που οδηγεί στην περιθωριοποίηση και τα προνόμια κοινωνικών ομάδων, τάξεων και εθνοτήτων σε μια διαδικασία νομιμοποίησης. Η απόπειρα μιας «κοινωνιολογίας από τα κάτω» έχει σαφείς ρίζες: την Αριστερά, και μάλιστα την εξωθεσμική Αριστερά, η οποία σαν προγραμματική ιδέα είναι συναρπαστική. Ο ΜΚ δίνει τις αδρές γραμμές μιας κοινωνιολογίας του φεντεραλισμού η οποία να εξετάζει, να ερμηνεύει και να διεισδύει προς κατευθύνσεις η οποίες μέχρι σήμερα αποτελούσαν πεδία μονοπωλιακής ή τουλάχιστον προνομιακής πρόσβασης για νομικο-πολιτοτικά ελίτ. Εδώ είναι και η αναφορά στον τρόπο με τον οποίο οι διάφοροι πολιτιστικοί κώδικες, επίσημοι και μη, σε μια αμφίροπη και ενεργητική σχέση συσχετίζονται με συνταγματικές δομές ανοίγοντας δρόμους και προοπτικές για μια πιο ανοικτή κι αναστοχαστική έννοια του πολίτη (reflexive citizenship).

Ασφαλώς, ο προγραμματικός αυτός σχεδιασμός προχωρά σε βαθμό τέτοιο, που μπορεί κανείς να μιλήσει πλέον για φαντασικό πρόταγμα, όπως το εννοεί ο Καστοριάδης (1981). Θα έλεγα μάλιστα ότι κάπου φτάνει στα όρια του δικού του αυτό-περιορισμού, ότι δηλαδή δεν πρόκειται να εμπλακεί σε «επιθετικές υποδείξεις/ συστάσεις» ("aggressive recommendation"). Μάλιστα θα προχωρούσα πάρα κάτω, δανειζοντας από τον Γκράμισι την έννοια της «παθητικής επανάστασης»: Μια τέτοια προσέγγιση όπου ιδέες, οι οποίες εκφράζουν και αρθρώνονται από και για ηγεμονούμενες τάξεις (subaltern classes), θα μπορούσαν να διεισδύσουν και να μεταβάλουν ένα κοινωνικό σχηματισμό με τρόπο υπόγειο, έμμεσο και σταδιακό, εισβάλλοντας στο εσωτερικό του, ουσιαστικά ανατρέποντας τον. Σε ποιο βαθμό τούτη η ιδέα, ενός αριστερού φεντεραλισμού από τα κάτω θα μπορούσε εισβάλει σε πιο «σκληρές δομές», τους πιο προνομιακούς και απρόσβατους κοινωνικούς σχηματισμούς του κράτους, οχυρωμένες μέσα από τον μυστικισμό της νομιμοφροσύνης, του νομικίστικου φορμαλισμού, την αυστηρή ιεραρχία αλλά και την εξουσία της στιγμής δύναμης των όπλων είναι ανοικτό ερώτημα. Το Σύνταγμα κι ακόμα περισσότερο οι διενθεις συμβάσεις είναι τέτοιοι «σκληροί» θεσμοί.

Το ζήτημα αυτό μας φέρνει στην ουσιαστική θεώρηση του κράτους. Η προσέγγιση του ΜΚ δεν είναι απλά μια όποια μεταστρουκτουραλιστική πρόταση, αλλά μια Αριστερή πρόταση που εξετάζει ενδελεχώς τις δομές και διαδικασίες κοινωνικών θεσμών, και πάνω απ' όλα το κράτος. Το κράτος είναι και μηχανισμός ή σύστημα ηγεμονίας (ταξικής, εθνοτικής κτλ) και αποτελεί συμπύκνωση των ταξικών-κοινωνικών σχέσεων στην κοινωνία. Η πρόταση για μια σχεσιακή αντίληψη του κράτους, όπως μπορεί ει-

δωθεί από τις εργασίες του Πουλαντζά (βλέπε Πουλαντζάς 1974, 1975, 1980), και μάλιστα βασιζόμενο στις εργασίες του της πρώτης περιόδου, μια πιο ριζοσπαστική εργασία (βλέπε Πουλαντζάς 1974, 1975, 1984, Μηλιός 1996, Τριμικλιωίτης 2000). Αν δηλαδή αντιληφθούμε το κράτος ως κοινωνική σχέση και διαδικασία, κι όχι απλά ως δομή ή εργαλείο μπορούμε να δούμε πάρα πέρα. Το σύνταγμα αποτελεί ένα ειδικό υποσύστημα αυτής της σχέσης. Αν κρίνουμε τώρα, με αυτά τα δεδομένα, το Κυπριακό σύνταγμα ή το σχέδιο Ανάν θα έχουμε σαφώς διαφοροποιημένη προσέγγιση.

ΤΟ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΕ ΜΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Τα συμπεράσματα του ΜΚ για τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες του Ελβετικού συστήματος μας ανοίγουν και δρόμους στην ανάλυση των προτάσεων για λύση του Κυπριακού, και πιο συγκεκριμένα στο Σχέδιο Ανάν, που βρίσκεται στο τραπέζι, ακόμα και μετά τη Κοπεγχάγη.

Ένα ζήτημα, ίσως και το πιο σημαντικό απ' όλα για αναπροσαρμόζει τα πάντα, η εφαρμογή της άμεσης δημοκρατίας. Είναι εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα για την Αριστερά που υποσκελίζει τον μύθο της αντιπροσωπευτικής (δήθεν) δημοκρατίας, όπως αυτή επινοήθηκε τον δέκατο όγδοο και δέκατο ένατο αιώνα σαν μεταφορά των στοιχείων της Αθηναϊκής δημοκρατίας στο σύγχρονο καπιταλιστικό κόσμο. Απαιτείται η ενδελεχής εξέταση της γένεσης της σύγχρονης δημοκρατίας και τη σχέση αυτής με τον καπιταλισμό (βλέπε Habermas 1992, 1994, Μέσκιν-Γουντ 1998). Είναι σημαντικό το ζήτημα και σαν μάθημα, όχι μόνο για τον υπαρκτό καπιταλισμό, αλλά και από τον «υπαρκτό» σοσιαλισμό που είχε πρόβλημα δημοκρατικής νομιμοποίησης.

Οι κοινωνικές συνθήκες για την ουσιαστική εφαρμογή της άμεσης δημοκρατίας βέβαια πρέπει να είναι τέτοιες που να μην οδηγούν στους κινδύνους που αναφέρει ο ΜΚ στο κείμενο του: το «σκότωμα» της λαϊκής ή άμεσης πρωτοβουλίας με την κωλυσιεργία ή το πρόβλημα των τεραστίων δαπανών που απαιτούνται για τις καμπάνιες, με αποτέλεσμα την υφαρπαγή της άμεσης δημοκρατίας από το κεφάλαιο και την εμπορευματοποίησης της δημόσιας σφαίρας. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι αυτός του αυταρχισμού και της πλειοψηφικής τυραννίας, κι πολύ εύστοχα αναφέρεται στα παραδείγματα λαϊκιστικών εξάρσεων σε κοινωνικά ζητήματα όπως η έκτρωση, η θανατική ποινή, η μετανάστευση και το AIDS.

Τίθεται βέβαια και το ζήτημα της εξουσίας: Πως θα «ει-

σβάλει» κάποιος στο κέντρο του συστήματος για να ανατρέψει το ίδιο το κεφαλαιοκρατικό σύστημα; Δεν υπάρχει τίποτε για να προεξοφλήσει κάποιος ότι μέσα από το προτεινόμενο σύστημα θα ανατραπουν οι κοινωνικές σχέσεις προς την κατεύθυνση του σοσιαλισμού, αλλά αυτό είναι άλλο μεγάλο θέμα.

Η πρόταση του ΜΚ είναι μια ριζοσπαστική εκδοχή ή ένας αναστοχαστικός δημοκρατισμός εκ των κάτω, με αναπροσαρμογή των στοιχείων του κλασσικού (φιλελεύθερου) συνταγματισμού: Διαδικαστικές και ουσιαστικές μορφές έλεγχου (δηλαδή περιορισμού) της εξουσίας και η διάκριση εξουσιών. Το (υπονοούμενο) προγραμματικό σχέδιο είναι η έμμεση κριτική κι αμφισβήτηση της παραδοσιακής ελιτίστικής έννοιας του φιλελεύθερου αστικού κράτους, αλλά και στην έννοια του κοινοτισμού, με την αξιοποίηση αυτών των ιδεών, θεσμών και δομών κι εμπειριών που θεωρούνται χρήσιμες. Αναγκαία είναι η διάκριση εξουσιών ούτως ώστε οι ειδικοί, εμπειρογνώμονες, οι διοικητικές και πολιτικο-νομικές ελίτ να ελέγχονται, να εξισορροπούνται από την ηθική αναστοχαστικότητα (moral reflexivity) και διαλογική αρμοδιότητα (discursive competence) και τις πολιτικές επιλογές και δεξιότητες των πολιτών.

Καταλήγει ότι, «οι πολίτες χρειάζονται συνταγματικές θεωρίες», και δεν θα μπορούσα να συμφωνήσω περισσότερο. Είναι μέσα στο πνεύμα της ιδέας ότι ο κάθε άνθρωπος έχει την δυνατότητα να πηγαίνει ψάρεμα το πρωί, κυνήγι το απόγευμα και να είναι κριτικός θεάτρου το βράδυ (Μαρξ) ή ότι ο κάθε άνθρωπος είναι φιλόσοφος (Γκράμσι). Εξάλλου, η εκπαίδευση στην «τέχνη κι επιστήμη της πολιτικής» (Γκράμσι), δηλαδή σήμερα η συνταγματική θεωρία είναι πολύ σοβαρή υπόθεση, όχι μόνο των «ειδικών».

Αποτελεί πιστεύω σήμερα το δημοκρατικό πρόταγμα των καιρών. Να ξανασκεφτούμε την ουσία της υπερ-εθνικής αλλά και υπερ-εθνικής δημοκρατίας, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από την ανάγκη για υπέρβαση της τυποποιημένης και ανούσιας καπιταλιστικής δημοκρατίας. Υπάρχει ήδη ένας σεβαστός αριθμός έργων, ανάμεσα τους και στην ελληνική βιβλιογραφία, για να αντλήσουμε και να αναπτύξουμε τα αναγκαία θεωρητικά εργαλεία.

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ: ΤΟ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ, Η ΣΤΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Το ζήτημα του συγκεκριμένου κοινωνικού μορφώματος που ονομάζουμε «Κυπριακό κράτος» πρέπει να θεωρηθεί εκ νέου, και η προσέγγιση του ΜΚ, θέτει ορισμένα ερωτή-

ματα προς την κατεύθυνση αυτή. Αναλύοντας το Σχέδιο Ανάν, ή μάλλον διαβάζοντας το σχέδιο διαμέσου των ερωτημάτων αυτών ίσως μπορέσουμε να προχωρήσουμε προς της συγκεκριμενοποίηση της σχεσιακής αντίληψης του κράτους και να αναπτύξουμε εκείνο το πολιτικό φανταστικό που θα κάλυπτε ίσως κάποια κενά στο περιεχόμενο του πολιτικού λόγου της Αριστεράς. Ιδιαίτερα σημαντική παρέμβαση ήταν η αναφορά στο κενό και την αμηχανία της Αριστεράς, όταν είδε τους πολιτικούς της όρους και οράματα για «επαναπροσέγγιση», «συνεργασία και κοινή δράση με τους Τουρκο-Κύπριους» και «ομοσπονδία» να υφαρπάζονται από την παραδοσιακή δεξιά, το κεφάλαιο και τον κοσμοπολίτικο φιλελευθερισμό και την έλλειψη μιας εναλλακτικής της συνταγματικής πρότασης. Ένα τεράστιο ζήτημα για την Κυπριακή Αριστερά που ιστορικά μάλλον περιορίζεται στο να αντιδρά στα διάφορα σχέδια, ή μάλλον αποδέχεται με τροποποιήσεις τα διάφορα σχέδια, χωρίς να εκπονεί σκέψη και συγκεκριμένο σχέδιο, ενώ έχει και όραμα και πρόγραμμα.

Εδώ είναι μια αρχή για ένα τέτοιο συνταγματικό σχέδιο. Αν θέλετε η απόπειρα αυτής της συζήτησης είναι τα προλεγόμενα στην εκπόνηση μιας αρχικής συνταγματικής πρότασης, μιας ανάμεσα σε πολλές, οι οποίες μπορούν και πρέπει να αναπτυχθούν.

Το Σχέδιο Ανάν δεν είναι μόνο ένα «κείμενο», μια νεκρό σχέδιο. Είναι ένα δυνάμει σύνταγμα, με όλες τις δυναμικές που περιέχονται σε αυτό νομικό-πολιτικό μόρφωμα. Η ανάγνωση ενός δυνάμει συντάγματος δεν είναι μια απλή ανάγνωση του όποιου κειμένου. Η σχέση συνταγματικών δομών και διαδικασιών με τις ευρύτερες κοινωνικές διεργασίες και σχέσεις είναι μια αμφίδρομη, πολυσύνθετη σχέση, η οποία πρέπει επιτέλους να τύχει μιας πιο ενδελεχούς μελέτης από την Αριστερά. Η ανάγνωση του δυνάμει συντάγματος, όπως αυτό προκύπτει από το όποιο Σχέδιο Ανάν πρέπει να διαβάζεται λοιπόν σαν μια συγκεκριμένη κοινωνικο-ταξική διάσταση μέσα στο σύστημα εξουσίας, κι όχι ως μια νέα αριθμητική σχέση.

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΓΑΛΕΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ενώ ΜΚ κινείται προς κατευθύνσεις νέες, ανοίγοντας το διάλογο, πάνω σε μια νέα βάση, δυστυχώς η συζήτηση στην Κύπρο παραμένει κλειδωμένη σε μια άλλη εποχή. Στις πενιχρές συζητήσεις που γίνονται και στα κείμενα που γράφονται για την Κύπρο επικρατεί μια χοντροκομμένη εργαλειώδη αντίληψη για το κράτος μια και όλες σχεδόν οι προσεγγίσεις για το κράτος της Κύπρου έχουν αυτό το κοινό: Επικεντρώνονται στην μορφή του κράτους, με τους

Ελληνο-Κύπριους να τονίζουν την λειτουργικότητα και τους Τουρκο-Κύπριους να τονίζουν τα δικονομικά-συνεταιρικά στοιχεία (Τριμικλιωίτης 2000). Η αντίληψη για το κράτος έχει σαφώς εργαλειώδη χαρακτήρα, ως κύριος μηχανισμός ή μέσο για την νομιμοποίηση και ικανοποίηση των «εθνικών πόθων» της εθνοτικής κοινότητας. Το κράτος το πολύ να θεωρείται ως σύστημα πολιτικής ηγεμονίας. Το αποτέλεσμα είναι ότι πρώτο, δεν γίνεται αντιληπτός ο ευρύτερος ρόλος και επίδραση του κράτους στις κοινωνικές/ εθνοτικές σχέσεις και δεύτερο, περιορίζεται το πεδίο δράσης και οράματος για αντίσταση αλλά και απαιτήσεις προς το κράτος.

Το σχέδιο Ανάν, εν μέρει τουλάχιστον, αποτελεί ιστορική συνέχιση της Κυπριακής Δημοκρατίας, η γένεση της οποίας αναμφίβολα αποτελεί την πιο σημαντική πραγματικότητα για την σύγχρονη ιστορία του τόπου. Το ιστορικά πρώτο σύγχρονο κράτος για τους Κύπριους, εντούτοις αναπόφευκτα αντικατόπτριζε, όπως και το «κράτος», όπως αυτό προνοείται από το Σχέδιο Ανάν, το συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στα μέρη που συνέταξαν την συμφωνία μέσα από την οποία αναδύθηκε το νέο κράτος. Το Σύνταγμα το οποίο προκύπτει από την όποια συνθήκη αναγκαστικά αποτελεί μια ιδιαίζουσα μορφική και συντεταγμένη του συσχετισμού δυνάμεων αυτών που έχουν στην πράξη την συντακτική εξουσία. Εξάλλου, τα συνταγματικά ζητήματα πρέπει να γίνονται αντιληπτά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό τους πλαίσιο.

Η επικρατούσα κοινωνική-πολιτική πραγματικότητα δεν μπορεί να παραγνωρίζεται, όπως ορισμένες φορές παρατηρείται σε ιστορικά και νομικά κείμενα. Εξάλλου, το γεγονός ότι «η Βρετανία κατέκτησε την Κύπρο για ιμπεριαλιστικούς και στρατηγικούς λόγους» το είχε παραδεκτεί ο ίδιος ο Βρετανός Κυβερνήτης (Attalides 1979). Οι δε κοινωνικοί αγώνες για την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της μάζας του Κυπριακού λαού με ταξικό-κοινωνικό πρόγραμμα, ως αποτέλεσμα της όξυνσης των κοινωνικών αντιθέσεων και του μηνύματος που εξέπεμψε η Οκτωβριανή Επανάσταση.

Το Κυπριακό πρόβλημα ήταν πάντα ένα σύνθετο και πολυδιάστατο πρόβλημα, λόγω της στρατηγικής σημασίας της γεωγραφικού της χώρου για τις ξένες δυνάμεις που ηγεμονεύουν στην ευρύτερη περιοχή, της ιστορικής συγκρούσης Ελλάδας-Τουρκίας, του δημογραφικού πλαισίου και τις ιστορικής πορείας που διαμορφώθηκαν τα αντιθετικά εθνικά αιτήματα των δύο κοινοτήτων στη βάση ταξικών επιλογών της ηγεμονεύουσας Ελληνο-Κυπριακής αστικής τάξης (και των ρήξεων μέσα στους κόλπους

της). Το αίτημα της Ένωσης ήταν ο λεγόμενος «προαιώνιος πόθος» για την πλειοψηφούσα Ελληνο-κυπριακή (Ε/Κ) κοινότητα, και επέμενε να αντιλαμβάνεται την σχέση της με την μειοψηφούσα κοινότητα των Τουρκο-κυπρίων (Τ/Κ) αποκλειστικά ως σχέση πλειοψηφίας-μειοψηφίας. Αντίθετα, ανάμεσα στους Τ/Κ που αντιδρούσαν έντονα στο αίτημα των Ε/Κ, τελικά επικράτησε ιστορικά το αίτημα της διχοτόμησης (Τακσίμ).

Αυτός ο πλειοψηφισμός, είναι η κύρια εθνικιστική ιδεολογική έκφραση της απόπειρας νομιμοποίησης της επιβολής των ΕΚ επί των ΤΚ. Ο δε ΤΚ (εν μέρει) αντανάκλαστικός εθνικισμός του Ραούφ Ντεντάς ήταν να δημιουργήσει και να κλείσει τα δικά του σύνορα και να ηγεμονεύσει ως ΤΚ πλειοψηφική ιδεολογία. Πώς θα μπορούσαμε να υπερβούμε τον πλειοψηφισμό; Ορισμένες, προτάσεις βγαίνουν από την προσέγγιση του Ελβετικού συστήματος, ως δομική πρώτη ύλη, κι όχι ως απομίμηση, για την ανάπτυξη του δημοσίου χώρου και λόγου των κινημάτων και των πολιτών, της άμεσης δημοκρατίας και της αναστοχαστικής ιδέας του πολίτη. Η ταξική διάσταση μπορεί να αναδειχθεί μέσα από αυτή την προσέγγιση.

Το Ελβετικό σύστημα, όπως τουλάχιστον το διαβάζει ο ΜΚ, περιέχει το εξελικτικό, μακρόπνοο και ανοικτό σε διάλογο, όπως φυσικά μπορεί να το βλέπει μέσα από ένα ιστορικό μακροπρόθεσμο βεληκεές (αφού σωστά δείχνει τόσο τις συγκρούσεις και τους πολέμους που υπήρξαν). Ο ΜΚ εδώ έμμεσα ξεπερνά διαλεκτικά το ψευτο-δίλημμα της (αστικής) συνταγματικής θεωρίας περί «ακαμψίας» και «ευκαμψία» του συντάγματος.

Δυστυχώς, οι συζητήσεις στην Κύπρο έχουν παραμείνει αμπαρωμένες σ' αυτό το ψευδο-δίλημμα, το οποίο έχει Βρετανικές ρίζες, δεδομένου ότι όλες οι παραδοσιακές συζητήσεις γύρω από τον Βρετανικό (αστικό) συνταγματισμό περιστρέφονταν γύρω από αυτό θέμα. Ενώ η Βρετανία έχει ένα «άγραφο» κι εύκαμπτο σύνταγμα, τα συντάγματα που ετοιμάζουν για τις αποικίες τους οι Βρετανοί είναι άκαμπτα και λεπτομερειακά, λένε με παράπονο οι μετα-αποικιστές νομομαθείς, οι οποίοι τώρα ασκούν νομικο-πολιτική εξουσία στις «ανεξάρτητες» πρώην αποικίες. Οι αντιθετικές, ως προς την κατεύθυνση του εθνικού εγχειρήματος, προσεγγίσεις των Ελληνο-Κυπριακών και Τουρκο-κύπριακών ελίτ για το νόημα των συνταγματικών προνοιών της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν πρέπει να παραγνωρίζουν τις εξαιρετικές δομικές ομοιότητες: Αποδέχονται ασυζητητί τους βασικούς όρους του τυποποιημένου, ελιτίστικου και εθνοτικού κοινοτισμού στο εσωτερικό, ενώ οι κριτική τους για τις εξωτερικές δεσμεύσεις

είναι απλά οπορτουμιστικό χαρακτήρα για διαπραγματευτικούς λόγους στην επίτευξη των ταξικο-εθνοτικών στόχων τους.

Η αντίθεση που εκφράστηκε από ΕΚ νομομαθείς για το «δοτό» ή «παραχωρημένο» χαρακτήρα του Κυπριακού συντάγματος, επαναλαμβάνεται και σήμερα στις κριτικές για το Σχέδιο Ανάν. Το ζήτημα βέβαια είναι ότι ενώ έχει επανειλημμένα ασκηθεί κριτική στην ακαμψία του συντάγματος, η «ευκαμψία» μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να οδηγήσει στην πλειοψηφική κοινοτική τυραννία, η οποία θα αποτελεί στην ουσία την άρνηση της δημοκρατίας. Το ότι δηλαδή μια μερίδα του πληθυσμού μπορεί να επιμένει να θεωρεί ότι το κράτος είναι ομοσπονδία, αλλά ενιαίο κράτος κι ακόμα μια μερίδα επιμένει σε απόσχιση, ενώ είναι consociation (power-sharing) ή ομοσπονδία, οδηγεί σε «σκληρά» συμπεράσματα για ειρηνική επίλυση: Είτε θα υπάρχει ένα αυστηρό κι άκαμπτο σύστημα, είτε θα υπάρξει μόνιμος αποχωρισμός. Η ακαμψία πιθανόν να μεγιστοποιεί τα χάσματα κοινωνικών αντιλήψεων και συνταγματικών λογικών, ιδίων αν υπάρχει θεσμικός διαχωρισμός σε εθνική-κοινοτική βάση, με αποτέλεσμα, αν δεν βρίσκουν θεσμική διέξοδο, να ψάχνουν εξωθεσμικές λύσεις και να απονομιμοποιούν το καθεστώς. Η λύση βρίσκεται στην διασφάλιση των ατομικών, συλλογικών (και κοινοτικών) δικαιωμάτων, αλλά πάνω απ' όλα στην υπέρβαση του εθνοκοινοτισμού, με όποιον μανδύα κι αν προβάλλεται, γι αυτό και θεωρώ, ιδιαίτερα σήμερα, ανούσιες τις συνταγματικές συζητήσεις που διεξάγονται περί ενιαίου κράτους ή ομοσπονδίας. Το ζήτημα είναι ποιου είδους ομοσπονδιακό κράτος θα υπάρχει, αν θα είναι ένα σύνθετο κράτος το οποίο απλά θα δίνει στα κοινοτικά ελίτ να συνεννοούνται ή μια ομοσπονδία η οποία θα δίνει θεσμική διέξοδο στα κινήματα για υπερ-εθνοτική κοινωνική δράση;

Η προσέγγιση του ΜΚ με βρίσκει σύμφωνο στο αναστοχαστικό μοντέλο γιατί ανοίγει δρόμους. Ο νομικίστικος φορμαλισμός και το στατικό μοντέλο «νομικού σχεδιασμού» («legal design model» και «legal engineering») που παρατηρούνται στο Σχέδιο Ανάν έχουν την ρίζα τους στον Αγγλοσαξωνικό εμπειρισμό και φορμαλισμό, πράγμα που διαπερνά και το Ζυριχικό καθεστώς, και γενικά είναι παρακαταθήκη των Βρετανών. Έχουμε την δυνατότητα σήμερα αντί να αντιλαμβανόμαστε την ομοσπονδοποίηση στατικά μέσα από τη οικοδόμηση ενός αιώνια κι αναλλοίωτου νομικού κατασκευάσματος, να το δούμε ως μια διαδικασία, ως διαλεκτική κι ως σύστημα εν εξελίξει, και να αγωνιστούμε ώστε να ενσωματώσουμε μέσα στο όποιο σύνταγμα τα στοιχεία εκείνα τα οποία ν' αξιοποιηθούν σε μια μακροπρόθεσμη διαδικασία με κοινωνικό όραμα.

Χωριστικός πλειοψηφικός εθνο-δικοινοτισμός, το Σχέδιο Ανάν και η ιδιότητα του Πολίτη
Μπορούμε να μεταβούμε από τον πολίτη που είναι απόλυτα υποταγμένος στο κοινοτισμό τύπου Ζυρίχης σ' ένα αναστοχαστικό κι υπερ-εθνοτικό πολίτη, χωρίς να πέσουμε θύμα του πλειοψηφισμού ή αυταρχικού ρεπουμπλικανισμού; Μπορούμε να σεβαστούμε τα συλλογικά δικαιώματα κι ανησυχίες, ενώ παράλληλα ν' αναπτύσσουμε σε ένα διαλογικό κι υπερ-εθνοτικό πλαίσιο και τα ατομικά και συλλογικά δικαιώματα;

Το Σχέδιο Ανάν δημιουργεί μια ενδιαφέρουσα διάσταση όσον αφορά την ιδιότητα του πολίτη, παρόλο που σε καμιά περίπτωση δεν προχωρά στην κατεύθυνση που η Αριστερά θα προσδοκούσε. Ενώ Σύνταγμα του 1960 αυτή περνά μέσα από τον εθνοτικό Κοινοτισμό (Άρθρο 2), και η ίδια ιδέα διαπερνά σχεδόν όλα τα σχέδια λύσης.

Είναι ενδιαφέρον ότι αυτό το στοιχείο ήρθε χωρίς να το ζητήσει κανένας από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, η πρόνοια του Σχεδίου Ανάν (Άρθρα 24 και 25) για κοινή λίστα και εναλλαγή προέδρου και αντιπροέδρου ανά δεκάμηνο από τις δύο συστατικές πολιτείες ως την εξάντληση της θητείας του Προεδρικού Συμβουλίου θέτει ακριβώς το ζήτημα της εκλογικής ρύθμισης ως συνεκτικού στοιχείου επί τάπητος. Το ζήτημα γίνεται ακόμα πιο επιτακτικό δεδομένου ότι το σημείο τούτο αποτελεί ίσως το πιο ισχυρό συνεκτικό στοιχείο σε ομοσπονδιακό επίπεδο για την στήριξη της ενότητας των δύο κοινοτήτων. Το άλλο ζήτημα, εν μέρει εκλογικής ρύθμισης, είναι το σύστημα του εκλέγειν και εκλέγεσθε σε πολιτειακό επίπεδο, το οποίο με την επιφύλαξη πάντα των περιορισμών στο δικαίωμα εγκατάστασης, είναι για πρώτη φορά στην Κύπρο καθολικό. Το Σχέδιο Ανάν σ' αυτό το σημείο, υπό την προϋπόθεση ότι θα εφαρμοστεί υποχρεωτικά αναλογικό σύστημα εκπροσώπησης, θα μπορέσει να λειτουργήσει υπερβατικά στον απόλυτο εθνοτικό κοινοτισμό που επέβαλε η Ζυρίχη.

Τα δύο πιο πάνω στοιχεία, μαζί κι όχι χωριστά, σε συνδυασμό με την απαιτούμενη συνεννόηση για την εκπροσώπηση στην ΕΕ, παρέχουν νέες προοπτικές για τα εξής: (α) Η δυνατότητα να αναδυθεί μια γνήσια ιδιότητα του Κύπριου πολίτη, ενός ομόσπονδου κράτους. Αποτελεί σημαντική «βελτίωση» έναντι του Ζυριχικού καθεστώτος, ασφαλώς πριν την αναθεώρηση των 13 σημείων που απάλυνε μερικώς την «δουαδική αρχή».

(β) Η οικοδόμηση συνεκτικών υπερ-εθνοτικών συμμαχιών σε τοπικό επίπεδο (δημοτικές και πολιτειακές εκλογές) στην βάση του κοινού ψηφοδελτίου και προγράμματος

για μια σχετική μετατροπή και μετατόπιση της σύγκρουσης από εθνοτική-εθνικιστική σε ιδεολογική-κοινωνική-ταξική.

(γ) Σε ομοσπονδιακό επίπεδο, το συνεκτικό στοιχείο για οικοδόμηση υπερ-εθνοτικών συμμαχιών κατά πάσα πιθανότητα θα λειτουργήσει ευνοϊκά για τις δυνάμεις εκείνες που εδράζονται στο υπερ-εθνοτικό στοιχείο (δηλαδή την Αριστερά που έχει πρόταγμα την ταξική-διεθνική συνεργασία και τους φιλελεύθερους κοσμοπολίτες) σε βάρος των παραδοσιακών εθνικιστών-διαχωριστών. Ασφαλώς, κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει «ανιέρους» ή «αρνητικές» συμμαχίες από τα ακροδεξιά και εθνικιστικά στοιχεία.

(δ) Δημιουργεί με τρόπο έμμεσο την βάση για την πολιτική ισότητα, ωθώντας στην συνεργασία των δύο εθνοτικών κοινοτήτων μέσω των δύο πολιτειών, απαιτώντας μίνιμουμ αριθμό ψήφων, με την απαίτηση των 2/5 από τις συστατικές πολιτείες χωρίς τα άκαμπτα και χωριστικά βέτο της Ζυρίχης. Εδώ λειτουργεί το βέτο με ένα πιο ευέλικτο και πάνω απ' όλα θετικό τρόπο, παρά με χωριστικό τρόπο που λειτουργούσε το απόλυτο βέτο και οι χωριστές πλειοψηφίες της Ζυρίχης.

Αυτές οι «βελτιώσεις» έναντι της Ζυρίχης ασφαλώς δεν είναι ικανοποιητικές για να θερήσουμε ότι Σχέδιο Ανάν αποτελεί την βάση για το όραμα της Αριστεράς. Ανεξάρτητα από τις πολιτικές μας επιλογές για το Σχέδιο Ανάν, δηλαδή αν η Αριστερά θα το δεχτεί σε περίπτωση δημοψηφίσματος, κάτι που προφανώς θα κάνει, η προσέγγιση μας οφείλει να είναι κριτική και να έχει ένα πιο μακροπρόθεσμο σχεδιασμό: Το Σχέδιο αυτό αποτελεί μια προσπάθεια διακανονισμού σε εθνοτικό-ταξικό επίπεδο για αυτό στοχεύει στη ικανοποίηση των αιτημάτων των κυρίαρχων κοινοτικών ελίτ. Η Αριστερά οφείλει να θέσει τις δικές της προτεραιότητες, ορισμένες από τις οποίες έχει την δυνατότητα να περάσει.

Η έννοια του πολίτη στο Σχέδιο Ανάν είναι ελλειμματική και οι δυνατότητες για υπέρβαση του κοινοτισμού πρέπει να ενδυναμωθούν ουσιαστικά. Η Ελβετική εμπειρία είναι εξαιρετικά χρήσιμη σ' αυτό το σημείο, το από θεσμικής άποψης (όχι απλά διαδικαστικής-μηχανιστικής), αλλά και από κοινωνικο-πολιτικής άποψης. Το «μη κράτος» της Ελβετίας, όπως το χαρακτηρίζει ο ΜΚ, αποτελεί μια μεταφορά και λειτουργεί αποδομικά για τον αντιδραστικό στην βάση του (αστικού) συνταγματικό λόγο ο οποίος δυστυχώς υφαρπάζει και διαβρώνει τον πολιτικό λόγο της αντίστασης των κινημάτων. Αποτελεί απάντηση στον εθνοκοινοτισμό, τον αυταρχικό ρεπουμπλικανισμό και τον αυταρχικό κρατισμό για μια δημοκρατία νέου τύπου, ένα αριστερό φεντεραλισμό.

Μια πιθανή λύση θα ήταν η παράλληλη θεσμική εκπροσώπηση στη βάση «οριζόντιας» συμμετοχή πολιτικών υποκειμένων πέραν των εθνοτικών κοινοτήτων, οι οποίες θα συνυπάρχουν, τόσο στην άμεση δημοκρατία με ειδικές πρόνοιες για δημοψηφίσματα, όσο και στην έμμεση δημοκρατία, με εκπροσώπηση από λίστες ατόμων που επιλέγουν να μην ανήκουν σε οποιαδήποτε από τις δύο εθνο-κοινοτήτες.

Το ζήτημα του Κυπρίου πολίτη, ως θέμα πρόταξης, πρέπει να αντιπαρατεθεί σε σχέση με άλλα ζητήματα τα οποία έχουν προτάξει άλλες πολιτικές δυνάμεις, όπως το ζήτημα του εποικισμού των κατεχομένων εδαφών. Επίσης όταν μιλούμε για πολίτες και κατοίκους, το ζήτημα των έποικων συνδέεται στενά. Θα έβλεπα δύο πτυχές, πρώτα πώς πρέπει να αντικρίζεται το θέμα εποικισμού, δεύτερο, η αντίληψη για την έννοια του πολίτη.

Βέβαια, ο εποικισμός είναι μια κατακριτέα πολιτική, όπως συμβαίνει και σε άλλες χώρες π.χ. ο εποικισμός των Παλαιστινιακών εδαφών από τον Ισραήλ. Κι ενώ η μελέτη των settler societies έχουν γίνει αντικείμενο μελέτης και θεωρησης, οι όροι της συζήτησης γύρω από τους «εποίκους» στην Κύπρο είναι τέτοιοι που μπορεί να έχουν ήδη πάρει μια επικίνδυνη τροπή. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, και ευαίσθητος χειρισμός για να μην μετατραπεί από πολιτικό ζήτημα μιας συγκεκριμένης κατοχικής πολιτικής, με διεθνο-πολιτικές διαστάσεις, πάνω στο οποίο να μπορούν να οικοδομηθούν προοδευτικές συμμαχίες, ανάμεσα σε Ελληνο-Κύπριους και Τουρκο-Κύπριους στη βάση ενός κοινού προγράμματος απεμπλοκής και απεξάρτησης από τις «μητέρες-πατρίδες», σε ένα ρατσιστικό κίνημα ενάντια σε «ξένες κουλτούρες» και παρεϊσακτους. Ο κίνδυνος αποπολιτικοποίησης του ζητήματος και μετατροπή του σε ακόμα ένα «παιγνίδι των αριθμών», όπως ήδη παίζεται στην Κύπρο για τους μετανάστες, είναι ορατός. Απαιτείται μια συνεπής πολική κατά του εποικισμού ως πολιτική, αλλά παράλληλα μια σθεναρή αντι-ρατσιστική πολιτική. Το ζήτημα των εποίκων δεν πρέπει να προσωποποιείται, δηλαδή να γίνεται αντιληπτό ως ζήτημα ατόμων-φορείς μια εποικιστικής πολιτικής τα οποία πρέπει να «εξαλειφθούν». Ο περιορισμός του αριθμού θα πρέπει να επιδιωχθεί στη βάση της ανθρωπιστικής αντιμετώπισης έναντι των ανθρώπων αυτών (με κίνητρα και πολιτικές πράξεις). Την ευθύνη για το θέμα αυτό την έχει η πολιτική της Άγκυρας, κι όχι οι ίδιοι, κι αν υπάρχουν κι ευνοούμενοι ή βολεμένοι από το καθεστώς ανάμεσα τους. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να μετατραπεί σε «κυνήγι μαγισσών», γιατί με τον τρόπο πιθανόν αύριο να αντιμετωπιστούν οι Τουρκο-Κύπριοι στο νότο ή οι Ελληνο-Κύπριοι στο βορρά, αλλά και με-

τανάστες, οι οποίοι τυγχάνουν ρατσιστικής αντιμετώπισης (ECRI 2001).

Η δεύτερη πτυχή έχει να κάνει με την ίδια την έννοια του πολίτη, η οποία για την Αριστερά αποτελεί μείζον πολιτικό θέμα. Ο τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η συζήτηση για τους «έποικους» και τον μελλοντικό πολίτη, ενδιαφέρει την Αριστερά, κι οφείλει να θέσει τους πολιτικούς όρους της συζήτησης σε μια αντιρατσιστική κι υπερ-εθνική βάση. Ως θέμα προτεραιότητας για την Αριστερά, για να πιέσει αυτούς διαπραγματεύονται οφείλει να θέσει την δυνατότητα για υπερ-εθνοτικό πολίτη, έναντι της πρόταξης του «θέματος των εποίκων» που θέτει η δεξιά στην Κύπρο.

Η Αριστερά οφείλει να θέσει ως πρωταρχικό θέμα υπαρκτικής επιβίωσης την δυνατότητα μια υπερ-εθνοτικής έννοιας του «πολίτη», όχι του απολιτικού και αταξικού υποκειμένου, αλλά του ταξικά φορτισμένου κι αγωνιζόμενου πολίτη, όπου «στη θέση του κράτους του ψεύδους και της δολιότητας θα έρθει το κοινωνικό κράτος της δουλειάς και της αλληλεγγύης» (Γκράμσι 1975: 27).

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Το επίμαχο ερώτημα για μένα είναι αν ο όποιοι συνταγματικοί-πολιτικοί θεσμοί προτείνονται προσφέρουν την βάση εκείνη για να δώσει την προοπτική για κοινωνική πρόοδο στην Κύπρο, θα δίνει την δυνατότητα ανάπτυξης μιας κοινής πλατφόρμας για πολιτικό λόγο και δράση με ταξικό περιεχόμενο και προοδευτικό όραμα. Φυσικά οι συσχετισμοί δυνάμεων δεν μπορούν να ανατραπούν, το σύνταγμα του Σχεδίου Ανάν θα αντικατοπτρίζει αυτό που ήταν η Ζυρίχη, προσαρμοσμένο στα σημερινά δεδομένα, στο βαθμό που αυτά έχουν τροποποιηθεί. Η εκπόνηση «σχεδίων» είναι δυστυχώς ως επί το πλείστον τομέας των ελίτ, αλλά κάτω από κοινωνική-πολιτική πίεση μπορεί να υπάρξει επίδραση. Εξάλλου η εφαρμογή δεν είναι θέμα μόνο των ελίτ, και οι αρχικές προθέσεις δεν προκαθορίζουν το τελικό αποτέλεσμα. Αυτό είναι προϊόν πάλης, συγκυριών κι αντιφάσεων.

Η Αριστερά οφείλει να διαμορφώσει τη δική συνταγματική πρόταση στη βάση του δικού της οράματος, όχι μόνο για να επηρεάζει τις διεργασίες για επίλυση, αλλά και για να διαμορφώνει συνειδήσεις και τις διαδικασίες εκείνες για υπερ-εθνοτική συνεννόηση, κινητοποίηση και δράση και αν περάσει από το γενικό στο συγκεκριμένο. Να αναπτύξει την κριτική της στον αστικό συνταγματικό λόγο και να εισβάλει στο «σκληρό πυρήνα» της ταξικής-εθνικής εξουσίας, την παραγωγή και την αναπαραγωγή του συντάγματος, στη θεωρία και πράξη.

Βιβλιογραφία

- Ανθία, Φ. (1987) "Cyprus", Clark, C. and Payne, T. (ed) Politics, Security and Development in Small States, London.
- Attalides, M. (1979) Cyprus, Nationalism and International Politics, Q Press, Edinburgh.
- Bradley, A. W. (1994) "The Sovereignty of Parliament – in Perpetuity?", Jowell, J. and Oliver, D. (ed.) The Changing Constitution, Clarendon Press, Oxford.
- Γκράμσι (1975) «Η Κυριαρχία του Νόμου», Τα Εργοστασιακά Συμβούλια και το Κράτος της Εργατικής Τάξης, μετάφρ. Παπαδόπουλος, Θ. Χ., Εκδ. Στοχαστής.
- Habermas, J. (1992) The Transformation of the Public Sphere, Polity press, Cambridge.
- Habermas, J. (1994) "Citizenship and National Identity", in van Steender, B. (ed.) The Condition of Citizenship, Sage, London.
- Καστοριάδης, Κ. (1981) Η Φαντασιακή Θέσμιση της Κοινωνίας, Εκδ., Ράππα, Αθήνα.
- Kitromilides (1979) "The Dialectic of Intolerance" in Worsley, P. and Kitromilides, P. (ed.) Small States in the Modern World: Conditions for their Survival, Revised Edition, New Cyprus Association and Cyprus Geographical Association, Nicosia, Cyprus.
- Kitromilides, P. (1981), «Το Ιδεολογικό Πλαίσιο της Πολιτικής Ζωής στην Κύπρο» Τενεκίδης, Γ. και Κρανιδιώτης, Γ. (επιμ.) Κύπρος-Ιστορία, Προβλήματα και Αγώνες του Λαού της, Εστία, Αθήνα.
- Kyriakides, S. (1968) Constitutionalism and Crisis Government, Harvard University Press.
- Lijphart, A (1968) The politics of accommodation. Pluralism and democracy in the Netherlands, University of California Press, Berkeley
- Lijphart, A (1977) Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration, New Haven: Yale University Press.
- Μάνεσης, Α. (1980) Συνταγματικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη.
- Μέισκιν-Γουντ, Ε. (1998) Η Δημοκρατία Ενάντια στο Καπιταλισμό, Για Μια ανανέωση του Ιστορικού Υλισμού, Στάχυ.
- Μηλιός (1996) Ο Μαρξισμός ως Σύγκρουση Τάσεων, Εναλλακτικές Εκδόσεις.
- Necatigil Z. M. (1989) The Cyprus Question and the Turkish Position in International Law, Oxford University Press, Oxford.
- Markides, K. C. (1977) The Rise and Fall of the Cyprus Republic, Yale University Press, London.
- Μελισσας, Δ.Κ. (1996) Η Πολιτική Οργάνωση της Πολιτικής Εξουσίας στην Κυπριακή Πολιτεία, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- de Smith, S. A. (1964), The New Commonwealth and its Constitutions, London
- O'Malley, B. and Craig (1999) The Cyprus Conspiracy –America, Espionage and the Turkish Invasion, I. B. Tauris, London.
- Παπαδημητρίου, Γ. (1993) Το Συνταγματικό Πρόβλημα της Κυπριακής Δημοκρατίας, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Poulantzias, N. (1974) Fascism and Dictatorship, NLB, London.
- Poulantzias, N. (1975) Classes in Contemporary Capitalism, NLB, London.
- Πουλαντζάς, Ν. (1980) Το Κράτος, η εξουσία, ο Σοσιαλισμός, Θεμέλιο.
- Πουλαντζάς, Ν., (1984) «Το Πρόβλημα του Κεφαλαιοκρατικού κράτους», Πουλαντζάς, Ν., Μίλιμαντ, Ρ., Φάου, Ζ. Π. (1984) Προβλήματα του Σύγχρονου Κράτους και του Φασιστικού Φαινομένου, Θεμέλιο.
- Salem, N (1992) "The Constitution of 1960 and its Failure", Salem, N. (ed.) Cyprus - A Regional conflict and its Resolution, St. Martin's Press in association with the Canadian institute for International Peace and Security, USA.
- Salih, H. I. (1977) Cyprus, the Impact of Diverse Nationalism on a State, University of Pennsylvania Press.
- Τζερμιάς, Π. (2000) Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας, Τόμος Πρώτος, εκδ. LIBRO, Αθήνα.
- Tornaritis, C, G. (1980) Cyprus and its Constitutional and Other Legal Problems, Second Edition, Nicosia, Cyprus.
- Tornaritis, C, G. (1981) «Η Γένεση της Κυπριακής Δημοκρατίας και οι Συνέπειες Αυτής», Τενεκίδης, Γ. και Κρανιδιώτης, Γ. (επιμ.) Κύπρος- Ιστορία, Προβλήματα και Αγώνες του Λαού της, Εστία, Αθήνα.
- Trimikliniotis, N. (1999) "New Migration and Racism in Cyprus: The Racialisation of Migrant Workers", Anthias, F. and Lazaridis, G. (ed.) Into the Margins: Migration and Exclusion in Southern Europe, Ashgate, Aldershot, pp. 139-179.
- Trimikliniotis, N. (2000), The Role of State Processes in the Production and Resolution of 'ethnic' and 'national' conflict: the case of Cyprus, PhD thesis, University of Greenwich.
- Wheare, K. C. (1963) Federal Government, Oxford Paperback, Fourth Edition, London.
- Wheare, K. C. (1951) Modern Constitutions, Oxford University Press, London.
- Χατζηβασιλείου, Ε. (1998) Το Κυπριακό Ζήτημα, 1878-1960 – Η Συνταγματική Πτυχή, Ελληνικά Γράμματα.
- Χρυσσοτομίδης, Κ. (2000) The Republic of Cyprus, A Study in International Law, Martinus Nijhoff Publishers.
- Χρυσσοτομίδης, Κ. (1994) Το Κράτος της Κύπρου στο Διεθνές Δίκαιο, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Χυδίσ, S. G. (1973) Cyprus: The Reluctant Republic, Mouton, The Hague.

Απαλλαγή από το κατεστημένο

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Κοινωνία των Πολιτών

Του Παντελή Σοφοκλέους*

Σίγουρα οι επόμενες προεδρικές εκλογές μπορούν να στιγματίσουν την εξέλιξη της νέας Κυπριακής Δημοκρατίας. Θα φανεί αν η ελληνοκυπριακή κοινότητα είναι έτοιμη να αναλάβει την ευθύνη για τον ιστορικό συμβιβασμό στη νέα συνεργασία με την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι κυβερνήσεις Βασιλείου και Κληρίδη ανεξάρτητα από τη καταστροφική διακυβέρνηση στο εσωτερικό είχαν και έχουν μια συνεπή πολιτική στα εθνικά μας θέματα. Για πρώτη φορά η Κυπριακή Δημοκρατία πέρασε στην διπλωματική επίθεση. Οι κυβερνήσεις αυτές κατάφεραν με έξυπνους πολιτικούς ελιγμούς να εντάξουν το κυπριακό πρόβλημα τουλάχιστον ως πρόβλημα ευρωπαϊκό. Η εμμονή της Ε/Κ πλευράς στη διαπραγμάτευση λύσης του κυπριακού στη βάση του σχεδίου Ανάν διευκόλυνε την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ένταξη της Κύπρου πραγματοποιήθηκε στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης χωρίς αστερίσκους και υποσημειώσεις. Διαπιστώθηκε ακόμη μια φορά η αξιοπιστία και η πολιτική βούληση της κυπριακής κυβέρνησης για επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Η ένταξη ολόκληρης της Κυπριακής επικράτειας αξιολογείται ως θετικός καταλύτης για την επίλυση του εθνικού μας προβλήματος. Ανεξάρτητα όμως από την επίλυση ή όχι του Κυπριακού, για την οποία απαιτείται η βούληση και των δύο πλευρών, το βέβαιο είναι ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση δικαίωσε τη στρατηγική που χάραχθηκε από την ελληνική κυβέρνηση ήδη από το 1994, με εμπνευστή τον αείμνηστο Γιάννο Κρανιδιώτη, και αποκόλλησε το όλο πρόβλημα από τη

μίζερη δικαιοδική του διάσταση και του έδωσε ευρωπαϊκή προοπτική. Οι πολιτικές δυνάμεις, οι οποίες όχι μόνο κατανόησαν αλλά και στήριξαν αυτή τη στρατηγική δικαιώνονται σήμερα. Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση δικαίωσε τη στρατηγική που χαραχθηκε από την ελληνική κυβέρνηση ήδη από το 1994, με εμπνευστή τον αείμνηστο Γιάννο Κρανιδιώτη. Ο επόμενος πρόεδρος πρέπει να προέρχεται απ' αυτή τη πολιτική σχολή. Η ενταξιακή πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, η εμμονή στις διπλωματικές διαπραγματεύσεις και υποστήριξη μιας ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας στην ενωμένη Ευρώπη καθώς επίσης και η ανάπτυξη της ελληνο-τουρκικής φιλίας και συνεργασίας φαίνεται να έχουν καταλυτικό χαρακτήρα στην επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Αν αποδεχόμαστε ότι η πολιτική απόφαση της Κοπεγχάγης είναι πράγματι επιτυχία της Κύπρου, τότε πρέπει να αξιολογήσουμε τους υποψηφίους με τις πολιτικές τους θέσεις στο παρελθόν, οι οποίες σίγουρα παρουσιάζονται αντιφατικές. Παρ' όλα αυτά θα πρέπει να διαπιστώσουμε ειλικρινά και έντιμα ότι η «πολιτική των διασυνδέσεων» δεν θα είχε πετύχει εάν ο ελληνοισμός δεν είχε βελτιώσει τη θέση του στο θεσμικό σύστημα της Ένωσης. Με άλλα λόγια:

1 Εάν δεν είχε προσχωρήσει η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Οικογένεια (η φιλοσοφία "ΕΟΚ - NATO το ίδιο συνδικάτο" αποδεικνύεται ως λανθασμένη στρατηγική)

2 Εάν δεν είχε προσχωρήσει η Κυπριακή Δημοκρατία στην αίτηση ένταξη στην Ενωμένη Ευρώπη (η φιλοσοφία της ευρωδικοτόμησης από τις 13.12.02 δεν δικαιώνεται)

3 Εάν δεν είχε προσχωρήσει η Ελλάδα στην Οικονομική Νομισματι-

κή Ένωση ΟΝΕ (η θέση ότι η Ελλάδα χρειάζεται πραγματικό ηγέτη και όχι οικονομολόγο διαφεύδεται)

4 Εάν δεν είχε, υποστηρίξει η Ελλάδα την απόφαση του Ελσίνκι (επικρίσεις ότι αυτή η απόφαση ήταν πολιτική ήττα της Ελλάδας, διότι συνδέεται η ένταξη της Κύπρου με τη λύση του προβλήματος δεν επιβεβαιώνονται)

5 Εάν δεν είχε, υποστηρίξει Ελλάδα και Κύπρος την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας (η θέση, ότι η κατοχική δύναμη Τουρκία παίρνει αυτό που θέλει χωρίς να επιδεικνύει καμιά πολιτική βούληση στη λύση κυπριακού διαφεύδθηκε στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης, αφού η Τουρκία δεν εξασφάλισε τίποτα κυρίως λόγω του κυπριακού)

6 Εάν δεν είχε, εμμένει η Κυπριακή Δημοκρατία στις διαπραγματεύσεις μετά την περιβόητη θέση του Αναν το Νοέμβριο 2000 για πολιτική ισότητα και μετά από την κατάθεση του σχεδίου Αναν το Νοέμβριο του 2001

7 Εάν δεν είχε, συνοδευτεί η Κυπριακή Κυβέρνηση από τους 6 πολιτικούς αρχηγούς των Ε/Κ κομμάτων στην Κοπεγχάγη.

Η πολιτική της επανεπροσέγγισης απουσίαζε από όλες τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Γι αυτό πιαστήκαμε εντελώς απροετοίμαστοι στο διάγγελμα των μέτρων για τους Τ/Κ. Η στρατηγική των πολιτικών κομμάτων (εκτός από το ΑΚΕΛ και μια ομάδα από το ΔΗΣΥ) έδειξε και αυτή αδύναμη να δημιουργήσει μια δυναμική επανεπροσέγγισης.

Η αξιοσημείωτη συνέπεια του ΑΚΕΛ στο θέμα της επανεπροσέγγισης μετά το 74 που μιλούσε "Οι Τ/Κ δεν είναι εχθροί μας αλλά είναι αδελφοί μας" δημιούργησε όμως μια νέα προοπτική δυναμικής ούτως ώστε σήμερα όλες οι πολιτικές δυνάμεις να ενδιαφερο-

νται για επαφή με τους συμπατριώτες μας Τ/Κ.

Οι προτάσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς για την εγκαθίδρυση μιας Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και για λύση του κυπριακού προβλήματος που υποβλήθηκαν στις 30 Ιανουαρίου του 1989 πρέπει να ενσωματωθούν στο σχέδιο Αναν, για να μπορέσουμε να επιτύχουμε ένα βιώσιμο και λειτουργικό ομόσπονδο κράτος. Θα πρέπει μαζί με τη Τ/Κ προοδευτική αντιπολίτευση να συμφωνηθούν τα αναμενόμενα οικονομικά και κοινωνικά μέτρα και ταυτόχρονα να αναπτυχθεί ένας σχεδιασμός ανασυγκρότησης στις σημερινά κατοχικές περιοχές στην άμεσα μετά λύση πε-

Ώρα για τον ιστορικό συμβιβασμό

ρίοδο. Πρέπει επίσης να αποφευχθεί η σύγχυση μεταξύ των προσφύγων που θα θελήσουν να επανεγκατασταθούν και να επαναδραστηριοποιηθούν επαγγελματικά στις σημερινά κατεχόμενες περιοχές και αυτών που μετά από τόσα χρόνια θα θελήσουν να μείνουν εκεί που ξαναδημιουργήθηκαν. Με αυτό τον τρόπο θα καταστεί δυνατό να αποφευχθούν ή να περιοριστούν οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

• Ο Παντελής Σοφοκλέους έχει θέση υποψηφιότητα για την προεδρία της Δημοκρατίας

Σχεδιάζοντας το μέλλον της "νέας" Ευρώπης

της Ελένης Μαύρου
Εκπροσώπου της Κυπριακής Βουλής στη Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης

Είναι πια παραδεχτό από όλους ότι μετά από μισό αιώνα ζωής η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει καταφέρει να δημιουργήσει δεσμούς με τους πολίτες της. Η πλειοψηφία των Ευρωπαίων πολιτών αισθάνεται ότι οι θεσμοί της Ε.Ε. είναι συγκεντρωτικοί, αδιαφανείς και δυσπρόσιτοι, εάν όχι απρόσιτοι. Παράγοντες όπως η μη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων αυτών που επηρεάζονται από τις αποφάσεις, ο περιορισμένος ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η απουσία δημοκρατικού ελέγχου των οργάνων της Ένωσης, η έλλειψη διαφάνειας, είναι ορισμένοι από τους λόγους που προβάλλονται ως συντελεστές στο δημοκρατικό έλλειμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρόβλημα αυτό αλλά και θέματα όπως η οριοθέτηση αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ένωσης και των κρατών-μελών, η ανάγκη μεγαλύτερης αλληλοεπίδρασης μεταξύ του εθνικού τρόπου διακυβέρνησης από τη μια και του μηχανισμού λήψης αποφάσεων από την Ε.Ε. από την άλλη, η ανάγκη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και πολλά άλλα προβληματίζουν ολοένα και περισσότερο

τους ηγετικούς κύκλους των Βρυξελλών. Η λειτουργία της Ένωσης δεν έχει αλλάξει από την εποχή που αριθμούσε έξι κράτη μέλη. Με 15, το σύστημα άγγιξε τα όριά του. Με 25 απειλείται από παραλυσία.

Η Σύνοδος Κορυφής του Λάκεν τον Δεκέμβριο του 2001 εγκαινίασε την πιο συγκεκριμένη ίσως, αν και σε μεγάλο βαθμό αντιφατική, προσπάθεια ανανέωσης των ευρωπαϊκών θεσμών ταυτόχρονα και παράλληλα, με τη μεγαλύτερη διαδικασία διεύρυνσης στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Λάκεν τέθηκαν οι τρεις βασικές προκλήσεις στις οποίες η Ε.Ε. πρέπει να απαντήσει αν θα καταφέρει να ξεφύγει από το τέλμα: Πώς το ευρωπαϊκό πρόγραμμα και οι ευρωπαϊκοί θεσμοί θα αποτελέσουν πόλο έλξης για τους πολίτες; Πώς θα διαρθρωθεί η πολιτική ζωή σε μία διευρυμένη Ευρώπη; Πώς θα γίνει η Ένωση παράγοντας σταθερότητας και σημείο αναφοράς σε έναν νέο, πολυπολικό κόσμο;

Χαρακτήρας και διαδικασίες ασυνήθιστες για τα κοινοτικά δεδομένα

Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης είναι μια μορφή διαλόγου μάλλον ασυνήθιστη για τους

κοινοτικούς μηχανισμούς. Με 105 αντιπροσώπους και σχεδόν άλλους τόσους παρατηρητές, είναι μεγαλύτερη από την προηγούμενη Συνέλευση του 2000 που κατέληξε στην έγκριση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και μεγαλύτερη από την Συνέλευση της Φιλαδέλφειας που υιοθέτησε το 1787 το Σύνταγμα των ΗΠΑ. Σ' αυτήν εκπροσωπούνται όλες οι συνιστώσες της Ένωσης, θεσμικές και μη. Μετέχουν 28 χώρες, οι 15 χώρες-μέλη και οι 13 υποψήφιοι για ένταξη, εκπροσωπούμενες από τις κυβερνήσεις (με ένα αντιπρόσωπο κάθε χώρα και έναν αναπληρωτή του) και τα εθνικά τους κοινοβούλια (δύο τακτικοί αντιπρόσωποι και δύο αναπληρωματικοί από το καθένα). Εκπροσωπείται ακόμα η Επιτροπή και το Ευρωκοινοβούλιο. Το γεγονός ότι η Συνέλευση αποτελείται κυρίως από κοινοβουλευτικούς, ενώ έως τώρα την αναθεώρηση προετοίμαζαν διπλωμάτες και ενέκριναν, μετά από διαπραγματεύσεις, οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών προσδίδει ένα πιο πολιτικό χαρακτήρα και μια διαφάνεια πρωτόγνωρη για τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Υπάρχουν όμως και έντονοι φόβοι ότι και τη Συνέλευση θα κατευθύνει το Προεδρείο που έχει καθορίσει η Σύνοδος Κορυφής του Λάκεν και ο μη-

“ **Είναι κοινό μυστικό άλλωστε ότι ο κοινοτικός μηχανισμός δεν βλέπει γενικά με καλό μάτι την ανάμειξη των πολιτών σ' αυτές τις διαδικασίες (οι πληγές της Δανίας και της Ιρλανδίας είναι φαίνεται ακόμα νωπές)** ”

χανισμός «εμπειρογνομόνων» που έχει στηθεί ειδικά γι' αυτό το σκοπό. Δεν πρέπει τέλος να μας διαφεύγει ότι η επιλογή των αντιπροσώπων των εθνικών κοινοβουλίων στηρίχτηκε όπως ήταν αναμενόμενο, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, σε μια δικομματική λογική με αποτέλεσμα στη Συνέλευση να μην αντανακλώνται οι πραγματικοί πολιτικοί και κοινωνικοί συσχετισμοί στις 28 χώρες.

Πρόταση για Συνταγματική Συνθήκη

Ο Πρόεδρος της Συνέλευσης Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν, παρουσίασε πριν δυο περίπου μήνες ένα προσχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο, αν υιοθετηθεί, θα αποτελεί, κατά τη δήλωσή του, τον καταστατικό χάρτη της ενωμένης Ευρώπης για τα επόμενα πενήντα τουλάχιστον χρόνια.

Το προσχέδιο αυτό σκιαγραφεί τη δομή μιας μελλοντικής Συνταγματικής Συνθήκης σε 46 άρθρα. Αποτελείται από δύο μέρη: ένα συνταγματικό μέρος και ένα δεύτερο μέρος το οποίο παρουσιάζει τις νομικές βάσεις για τις διάφορες πολιτικές και τις εφαρμογές τους. Προνοεί την ενσωμάτωση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη διάλυση της δομής των πυλώνων που ισχύει σήμερα στην Ε.Ε. και αποδίδει στην Ε.Ε. νομική προσωπικότητα. Αναβαθμίζεται ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (εκπροσωπεί τις κυβερνήσεις) και θεσμοθετείται πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου μειώνοντας έτσι το βάρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενώ ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου παραμένει ουσιαστικά στα ίδια επίπεδα.

Η κατεύθυνση της πρότασης αυτής διαφαίνεται ήδη από το πρώτο άρθρο: "Μια Ένωση Ευρωπαϊκών Κρατών η οποία, ενώ διατηρεί τις εθνικές ταυτότητές τους, συντονίζει στενά τις πολιτικές τους στο ευρωπαϊκό επίπεδο και διοικεί ορισμένες κοινές αρμοδιότητες σε ομοσπονδιακή βάση". Ακόμα και ο ακριβής τίτλος του κειμένου - "Συνθήκη που ιδρύει ένα Σύνταγμα για την Ευρώπη" - παραπέμπει στο μοντέλο του λεγόμενου "διακυβερνητικού φεντεραλισμού" που υποστηρίζουν οι Γάλλοι. (Η Συνθήκη συνομολογείται ανάμεσα σε κράτη ενώ αντίθετα, ένα σύνταγμα νομιμοποιείται κατευθείαν από τους λαούς.) Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης αναμένεται να παρουσιάσει την πρόταση Συνταγματικής Συνθήκης που επεξεργάζεται στη Σύνοδο Κορυφής της Θεσσαλονίκης (τον Ιούνιο του 2003) για να ξεκινήσει η Διακυβερνητική Διάσκεψη και να τεθεί προς έγκριση η νέα συνθήκη στη Σύνοδο Κορυφής της Ρώμης, τον Δεκέμβριο του 2003. Από πολλούς, η Συνέλευση θα θεωρηθεί πετυχημένη «αν καταφέρει να υποβάλει, με ευρεία συναίνεση, μια ενιαία πρόταση χωρίς εναλλακτικά σενάρια. Μόνο τότε θα δεσμεύσει τις κυβερνήσεις να την υιοθετήσουν, μακριά από "εθνικά συμφέροντα" και συναφείς διπλωματικές μαγικές φράσεις» όπως έχει δηλώσει για παράδειγμα και ο ένας από τους αντιπροέδρους της Συνέλευσης, Βέλγος συστηρητικός, J.L.Dehaene.

Η πορεία των συζητήσεων

Το ενδεχόμενο αυτό δεν θεωρείται απίθανο αφού ήδη μετά την πρώτη φάση της Συνέλευσης έχει διαφανεί σύγκλιση σε αρκετές θέσεις όπως π.χ. ότι η αρχή της επι-

κουρικότητας (οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πολίτη) πρέπει να αποτελεί τη βάση κάθε πολιτικής, ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων πρέπει να απλοποιηθεί ώστε να γίνεται πιο εύκολα κατανοητή, ότι τα εθνικά κοινοβούλια πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι κ.λπ.

Βεβαίως τα πράγματα δεν είναι τόσο εύκολα. Η Συνέλευση μόλις άρχισε να ασχολείται με τις πιο «φορτισμένες» πτυχές της θεσμικής μεταρρύθμισης που ήδη αποτέλεσαν αντικείμενο αντιπαράθεσης μεταξύ της Κομισιόν και των «μεγάλων» χωρών της Ένωσης - Βρετανία, Γαλλία, Ισπανία.

Η Συνέλευση πρέπει ακόμα να ξεπεράσει τη γνωστή καχυποψία των "μικρών" χωρών προς τις "μεγάλες", ένα παμπάλαιο σύμπτωμα της Ε.Ε. Είναι γνωστή άλλωστε η διαρκής αμφισβήτηση του κοινοτικού συστήματος άρα και μια συνεχής τάση ανατροπής των ισορροπιών χάριν των μεγάλων χωρών.

Στην παλαιά αντίθεση ανάμεσα στις μεγάλες και μικρές χώρες σήμερα προστίθεται η νέα αντίθεση ανάμεσα στα παλαιά και νέα μέλη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση του 2004 θα είναι μια περιοχή πολυπολιτισμική και πολυεθνική, ένα χωνευτήριο διαφορετικών παραδόσεων, πολιτισμών και αντιλήψεων, μια περιοχή με ανισότητες, αντιθέσεις και ασυμμετρίες. Η Συνέλευση είναι το πρώτο πεδίο εκδήλωσης αυτών των αντιθέσεων, η σύνθεση των οποίων θα υφαίνει στο εξής τον καμβά της κοινοτικής πολιτικής.

Υπάρχουν τέλος και εκείνοι που υποστηρίζουν ότι αν υπάρχει μία πιθανότητα η Συνέλευση να ασκήσει ουσιαστικό ρόλο στις εξελίξεις αυτή θα οφείλεται στην απόκλιση που παρατηρείται με-

ταξύ των αντιλήψεων των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, γεγονός που θα επιτρέψει στις αποφάσεις της Συνέλευσης να λειτουργήσουν ως νομιμοποιητική βάση για τις υπό συζήτηση μεταρρυθμίσεις.

Οι προβλέψεις για το τελικό αποτέλεσμα δεν είναι λοιπόν εύκολες. Η σύγκλιση ίσως να είναι τελικό αποτέλεσμα της αποφυγής λήψης ριζοσπαστικών αποφάσεων. Θα ήταν ίσως πιο ασφαλές αν λέγαμε ότι το αποτέλεσμα της Συνέλευσης θα κινείται περισσότερο στην κατεύθυνση μεταρρυθμίσεων που δεν θα αλλάζουν την υβριδική μορφή της Ένωσης - μια σύνθεση δηλαδή των κοινοτικών και διακυβερνητικών χαρακτηριστικών. Άλλωστε, αν και έχει τεθεί στη Συνέλευση η απαίτηση για παραχώρηση νέων αρμοδιοτήτων στην Ένωση π.χ. στους τομείς της εσωτερικής ασφάλειας, της αντιμετώπισης του διασυνοριακού εγκλήματος, της διεθνούς ενέργειας και των συγκοινωνιακών δικτύων, και ακούγεται έντονα η επιθυμία για πιο αποτελεσματική εξωτερική πολιτική, ακούγονται και απόψεις που ζητούν την απόδοση στα κράτη-μέλη «ευρωπαϊκών» αρμοδιοτήτων ιδιαίτερα στον τομέα της αγροτικής πολιτικής αλλά και σε σχέση με τα περιφερειακά και διαρθρωτικά ταμεία.

Οι Ευρωπαίοι πολίτες είναι και πάλιν οι μεγάλοι απόντες

Βεβαίως όλα αυτά δεν είναι άσχετα και με τη σύνθεση της Συνέλευσης όπου έχει κυριαρχήσει μια μάλλον διαχειριστική συζήτηση για το μέλλον της Ένωσης. Στην όλη συζήτηση που αναπτύσσεται σήμερα για το "μέλλον της Ευρώπης", λείπει η διάσταση την οποία αναδεικνύουν τα κοινωνικά και πολιτικά κινήματα που έχουν αναπτύξει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη. Κινήματα που διεκδικούν συνολικά ή επιμέρους αιτήματα και τα οποία, αγωνίζονται να κερδίσουν μια "καλύτερη Ευρώπη, για έναν καλύτερο κόσμο" και όχι απλά την ... διασφάλιση της τάξης του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Είναι κοινό μυστικό άλλωστε ότι ο κοινοτικός μηχανισμός δεν βλέπει γενικά με καλό μάτι την ανάμειξη των πολιτών σ' αυτές τις διαδικασίες (οι πληγές της Δανίας και της Ιρλανδίας είναι φαίνεται ακόμα νωπές). Γι' αυτό και η θεσμοθέτηση μιας διευρυμένης συμμετοχής και των κοινωνικών κινήματων στη Συνέλευση δεν έγινε αποδεκτή. Για την μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών βέβαια το τελικό ζητούμενο είναι η προώθηση μιας ένωσης με πολυπο-

λιτισμική και πολυεθνική συνύπαρξη, με ενισχυμένη κοινωνική προστασία, διευρυμένες δημοκρατικές εγγυήσεις και οικολογικές προτεραιότητες. Εδραίωνεται ολοένα και περισσότερο η άποψη ότι η σημερινή Ευρώπη δεν μπορεί να υπάρξει με συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους, με περιορισμούς του κράτους δικαίου, με θέσπιση θεσμών διεθνούς καταστολής.

Το πρόβλημα δεν είναι τι είδους κράτος οραματιζόμαστε για την Ευρώπη, αλλά πώς και μέσα από ποια διαδικασία οι λαοί της Ευρώπης, που είναι σήμερα οργανωμένοι πολιτικά στο θεσμικό πλαίσιο του εθνικού κράτους, θα συμμετάσχουν στη διαδικασία οικοδόμησης μιας ευρωπαϊκής (υπερεθνικής) πολιτικής εξουσίας, που θα διασφαλίζει καλύτερα και αποτελεσματικότερα τα δικαιώματα και τα συμφέροντά τους.

Πόσο θα ακουστεί όμως η φωνή τους σ' αυτή τη Συνέλευση; Αν και οι ελπίδες για ουσιαστικές θεσμικές-δημοκρατικές αλλαγές δεν είναι πολλές, ένα είναι πάντως βέβαιο: η πορεία της Συνέλευσης προβλέπεται να είναι μια από τις πιο ενδιαφέρουσες διαδικασίες στην ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. E

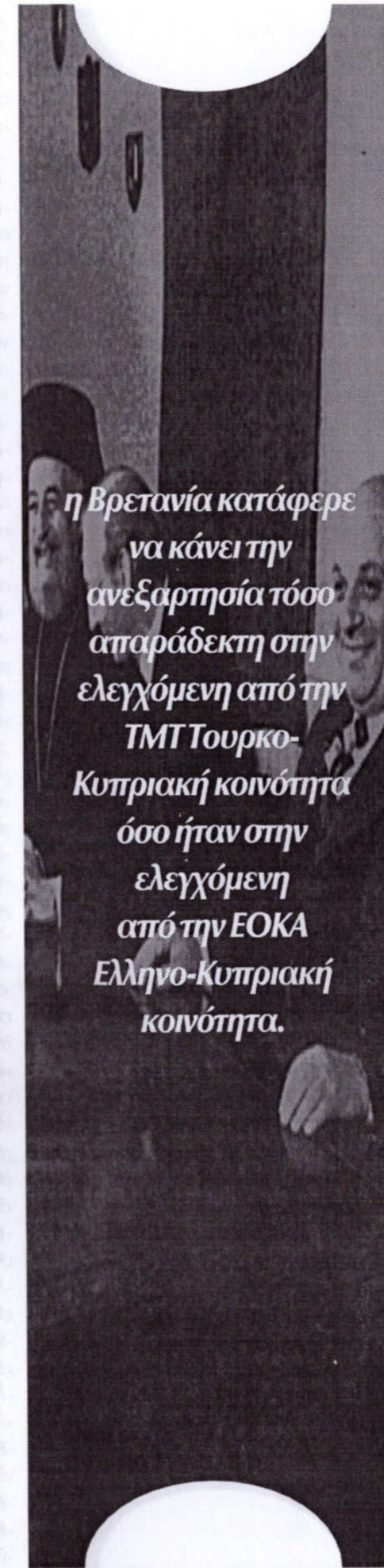
Κυπριακό πρόβλημα: Η ιστορική πορεία μέχρι το 1974

Του Γρηγόρη Ιωάννου

Τ

ια να κατανοήσει κανείς τις γενεσιουργές αιτίες και την φύση του κυπριακού προβλήματος πρέπει να το εξετάσει σε τρία διαφορετικά επίπεδα, η διαπλοκή των οποίων ευθύνεται για την πολυπλοκότητα και τις αντιφάσεις που χαρακτηρίζουν την εξέλιξη του. Αυτά είναι: α. ο γεωπολιτικός /ιδεολογικός ανταγωνισμός του Αγγλο-Αμερικανικού ιμπεριαλισμού και του Σοβιετικού κομμουνισμού, β. ο ανταγωνισμός μεταξύ Ελληνικού και Τουρκικού επεκτατισμού και γ. ο ανταγωνισμός μεταξύ Ελληνο-Κυπριακού και Τουρκο-Κυπριακού εθνικισμού. Αγνοώντας μια διάσταση ή υπερτονίζοντας μιαν άλλη οδηγούμαστε αναπόφευκτα σε μια παραμορφωμένη εικόνα της κατάστασης, και δυστυχώς αυτό συμβαίνει στις περισσότερες προσπάθειες για την ανάλυση του θέματος. Ο Ελληνο-Κυπριακός εθνικισμός είχε πάρει τεράστιες διαστάσεις στο πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα σαν αποτέλεσμα του ρόλου της Ελληνο-Ορθόδοξης Εκκλησίας και του εκπαιδευτικού συστήματος. Η Ελλάδα όμως, ένα είδος Βρετανικού προτεκτοράτου, δεν μπορούσε να συγκρουστεί κατευθείαν με την Βρετανία για την Κύπρο και παρόλη την ενθάρρυνση που παρείχε στον Ελληνο-Κυπριακό εθνικισμό, ακολουθούσε μια πολύ επιφυλακτική πολιτική μέχρι το 1954 με την πρώτη προσφυγή στον ΟΗΕ. Μέσα στην Ελληνο-Κυπριακή κοινότητα η γραμμή της ένωσης κατάφερε να κυριαρχήσει μετά την στροφή του ΑΚΕΛ το 1948 μακριά από την αυτοκυβέρνηση με την αποτυχία της Διασκεπτικής. Με την ανάληψη της ηγεσίας του αντι-αποικιακού αγώνα από την Εκκλησία και την Εθνικιστική Δεξιά απο το 1950 μέσω της οργάνωσης του ενωτικού δημοψηφίσματος, άνοιξε ο δρόμος για την ραγδαία ενδυνάμωση του Τουρκο-Κυπριακού εθνικισμού. Το ΑΚΕΛ αντιπρόσωπος της ταξικής συμμαχίας Ελληνο-Κυπρίων/ Τουρκο-Κυπρίων εργατών ήταν πρακτικά η μοναδική δύναμη ικανή να βάλει φρένο στην ανάπτυξη του σωβινισμού και στις δυο κοινότητες. Όμως η ήττα των κομμουνιστών ανταρτών στην Ελλάδα, οι εσωτερικές εντάσεις που το βασάνιζαν και η σχεδόν συντονισμένη επίθεση που δεχόταν από τις Βρετανικές αρχές και την ΕΟΚΑ που το αντιμετώπιζε

η Βρετανία κατάφερε να κάνει την ανεξαρτησία τόσο απαράδεκτη στην ελεγχόμενη από την ΤΜΤ Τουρκο-Κυπριακή κοινότητα όσο ήταν στην ελεγχόμενη από την ΕΟΚΑ Ελληνο-Κυπριακή κοινότητα.

ως προδοτικό, το άφησαν σε μια κατάσταση σύγχυσης και διστακτικότητας για ανάληψη μιας ανεξάρτητης πολιτικής. Την αποτυχία των συνομιλιών Μακαρίου-Χάρτιγκ για αυτοκυβέρνηση-αυτοδιάθεση (για την οποία ο Γρίβας φέρει κάποια ευθύνη καθότι είχε διατάξει την έκρηξη δεκαεννέα βομβών στην Λευκωσία την συγκεκριμένη νύχτα) ακολούθησε η εξορία του Μακαρίου, με αποτέλεσμα να μείνει ο Γρίβας σαν η μοναδική εξουσία μέσα στην Ελληνο-Κυπριακή κοινότητα. Ο απόλυτος ελεγχος του Γρίβα πάνω στην ΕΟΚΑ καθώς αποτελούσε το επίκεντρο της πολύ ιεραρχικά δομημένης συνομοτικής οργάνωσης, συνέβαλε στον αντικατοπτρισμό των υπερ-εθνικιστικών και παθολογικά αντι-κομμουνιστικών του ιδεωδών προκαλώντας την πλήρη αποξένωση της Τουρκο-Κυπριακής κοινότητας που άρχισε να νιώθει απειλούμενη από την ΕΟΚΑ. Με το έδαφος καλά προετοιμασμένο από την ΕΟΚΑ, ο Τουρκικός επεκτατισμός (νομιμοποιημένος από την Βρετανία το 1955 μέσω της Τριμερούς) και ο Τουρκο-Κυπριακός εθνικισμός βρήκαν έκφραση στην ΤΜΤ που κατάφερε μέχρι το 1958 με την Βρετανική ανοχή να γίνει η μόνη εξουσία στην Τουρκο-Κυπριακή κοινότητα. Γεμίζοντας την αστυνομική δύναμη με Τουρκο-Κύπριους υπεύθυνους για συλλήψεις υπόπτων Ελληνο-Κυπρίων και έρευνες για όπλα στο διοικητικό επίπεδο και διαβεβαιώνοντας την Τουρκία ότι οι απαιτήσεις της για την διχοτόμηση της Κύπρου θα τύχαναν υποστήριξης στο διπλωματικό επίπεδο, οι Βρετανοί προετοιμάζαν το έδαφος για το λουτρό αίματος του 1958. Ανεβάζοντας με άλλα λόγια τις προσδοκίες των εθνικιστών στην Τουρκο-Κυπριακή κοινότητα μέσω της σιωπηλής συμμαχίας με την Τουρκία ενάντια στην ένωση, η Βρετανία κατάφερε να κάνει την ανεξαρτησία τόσο απαράδεκτη στην ελεγχόμενη από την ΤΜΤ Τουρκο-Κυπριακή κοινότητα όσο ήταν στην ελεγχόμενη από την ΕΟΚΑ Ελληνο-Κυπριακή κοινότητα. Σε ένα άλλο επίπεδο η γεωπολιτική σκηνή περνούσε μια διαδικασία ραγδαίων αλλαγών. Η πολιτική ήττα της Βρετανίας το 1956 στον πόλεμο ενάντια στην Αίγυπτο, σαν αποτέλεσμα της δραματικής Αμερικανικής παρέμβασης, φανέρωσε την παρακμή της σαν αποικιακή δύναμη και την ανάγκη καθυστόταξης των συμφερόντων της στα ΝΑΤΟικά συμφέροντα και ειδικότερα σ' αυτά των ΗΠΑ. Αυτός είναι και

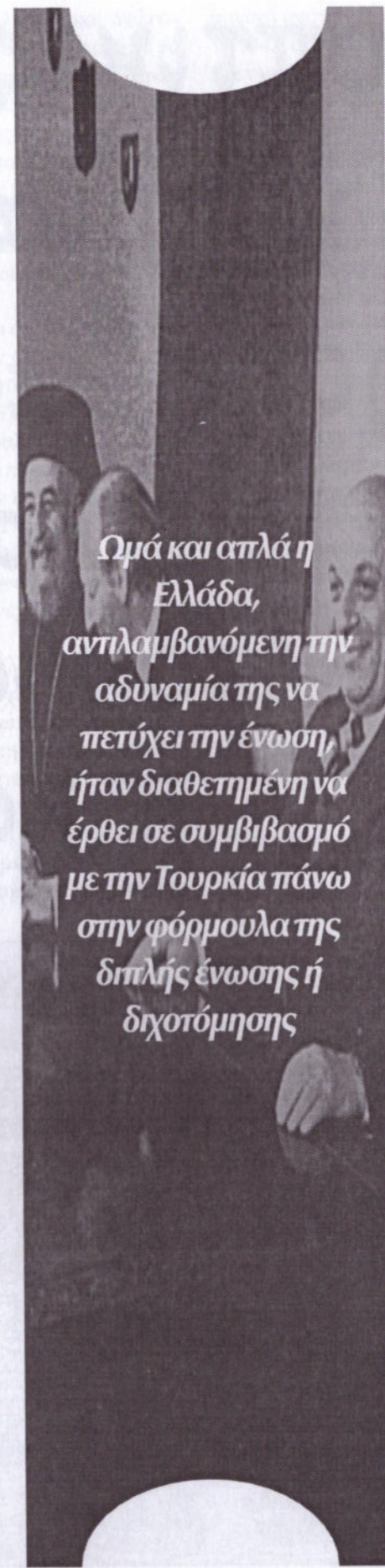
ο κύριος λόγος των αλλαγών της Βρετανικής πολιτικής την περίοδο 1956-58 από αυτοκυβέρνηση κάτω από Βρετανική επικυριαρχία σε αυτοκυβέρνηση κάτω από τριπλή επικυριαρχία (σχέδιο Μακ Μίλλαν) σε άμεση αποχώρηση μετά από την εξεύρεση Ελληνο-Τουρκικού συμβιβασμού στα πλαίσια του ΝΑΤΟ. Οι ΗΠΑ επιθυμούσαν εγγυημένη ανεξαρτησία για την Κύπρο καθώς αυτό το σενάριο ήταν η μοναδική βάση πάνω στην οποία μπορούσε να επιτευχθεί ο συμβιβασμός μεταξύ του Μακαρίου, της Τουρκίας και της Ελλάδας. Οι Αμερικανοί ήξεραν ότι η φόρμουλα της εγγυημένης ανεξαρτησίας άφηνε τα πάντα ανοιχτά: τα όνειρα της ένωσης και της διχοτόμησης θα μπορούσαν να συνεχίσουν καθώς η ΕΟΚΑ και η ΤΜΤ ήταν οι εγκαθιδρυμένες εξουσίες στην κάθε κοινότητα δικαιολογώντας έτσι ξένες παρεμβάσεις στο νησί. Πιο σημαντική ήταν η εξασφάλιση των στρατιωτικών συμφερόντων του ΝΑΤΟ μέσω του δικαιώματος χρήσης από την Βρετανία όλων των ειδών εγκαταστάσεων μέσα και έξω από το έδαφος των κυρίαρχων Βρετανικών Βάσεων καθιστώντας την Κύπρο σαν την κατασκοπευτική βάση κλειδί της Δύσης στον Ψυχρό Πόλεμο. Η Κύπρος θα αποτελούσε το «αβύθιστο αεροπλανοφόρο» του ΝΑΤΟ παρέχοντας την πυρηνική δυνατότητα για το Σύμφωνο της Βαγδάτης μέσω της παροχής τεσσάρων σμήνων στρατηγικών βομβαρδιστικών στο αεροδρόμιο της Επισκοπής. Η ΕΟΚΑ και η ΤΜΤ έκαναν διπλή δουλειά για το ΝΑΤΟ: εξαπλώνοντας το μίσος ανάμεσα στον λαό της Κύπρου και διχοτομώντας το εσωτερικό μέτωπο εμποδίζοντας μια ενωμένη αντίσταση στην μετατροπή του νησιού σε βάση από την οποία οι Αγγλο-Αμερικανοί θα μπορούσαν να οργανώνουν τις εκστρατείες τους ενάντια στους λαούς της Μέσης Ανατολής και αποδυναμώνοντας την Αριστερά, την πολιτική δύναμη που ήταν ο δυνητικός φυσικός ηγέτης αυτής της αντίστασης. Κι όμως, παρόλο που το Σύνταγμα του 1960 επέτρεπε Ελληνο-Τουρκικές παρεμβάσεις στα εσωτερικά της Κύπρου απαγορεύοντας ταυτόχρονα νόμιμες ενέργειες για εκδίωξη των Βρετανών, δεν ήταν συνταγή για καταστροφή όπως επικαλούντε συνήθως οι εθνικιστές των δύο κοινοτήτων. Αυτό που προκάλεσε την διάλυση της κοινοτικής Κυπριακής Δημοκρατίας το 1963 ήταν λιγότερο η μη λειτουργικότητα του συντάγματος και πε-

**Ακολουθώντας μια
εθνικά μαξιμαλιστική
πολιτική οι ελίτ των
δύο κοινοτήτων
ενίσχυαν τις λαϊκές
καχυποψίες**

ρισσότερο η άρνηση ενός σημαντικού κομματιού των άρχουσων τάξεων των δύο κοινοτήτων να συνεργαστούν για να το λειτουργήσουν. Ακολουθώντας μια εθνικά μαξιμαλιστική πολιτική οι ελίτ των δύο κοινοτήτων ενίσχυαν τις λαϊκές καχυποψίες και την εχθρότητα που είχε τεχνητά δημιουργηθεί τα τέλη της δεκαετίας του 1950. Αντί να απομονώσουν και να αποδυναμώσουν τους σωβινιστές-εξτρεμιστές όπως τον Ντεκάς και τον Γεωργιάτση, ο Μακάριος και ο Κουτσιούκ τους προώθησαν αφήνοντας τους να εξασκούν καθοριστική επιρροή στις πολιτικές του νέου κράτους. Η ελληνοκυπριακή κοινότητα συστηματικά αρνιόταν να εφαρμόσει συγκεκριμένες διατάξεις του Συντάγματος τις οποίες θεωρούσε άδικες και απαράδεχτες όπως την αναλογία 7:3 στις προσλήψεις για την δημοσία υπηρεσία και την αναλογία 6:4 για την αστυνομία, ενώ κολλισιεργούσε στις διαπραγματεύσεις για τους χωριστούς δήμους. Οι προτάσεις του Μακαρίου για συνταγματική τροποποίηση (Δεκατρία Σημεία) ουσιαστικά αποτελούσε μια προσπάθεια να διαλυθεί η δι-κοινοτική φύση του κυπριακού κράτους. Παρόλο που κάτω από διαφορετικές συνθήκες, με τους σωβινισμούς αποδυναμωμένους, την κοινοτική ενωποίηση στο επίπεδο της κοινωνίας των πολιτών και ένα γενικό ελληνοκυπριακό πνευμα κατανόησης και ανοχής, οι προτάσεις αυτές θα μπορούσαν να βελτιώσουν την λειτουργικότητα του συντάγματος, μέσα στο κλίμα της δικονομικής έντασης, καχυποψίας και εχθρότητας αποτελούσαν μια συνταγή καθυστάξης της τουρκοκυπριακής μειονότητας στην επιβουλή της ελληνοκυπριακής πλειονότητας. Είναι σημαντικό να καταλάβει κανείς πως ο ένας εθνικισμός στην Κύπρο ενίσχυε τον άλλο καθώς και οι δυο εργαζόνταν ενάντια στις μετριοπαθείς δυνάμεις της ειρηνικής συνύπαρξης. Ενώ ο Ε/Κ εθνικισμός στόχευε στην καθυστάξη της Τ/Κ κοινότητας σαν το πρώτο βήμα στην διαδικασία της ένωσης, ο Τ/Κ εθνικισμός επέμενε στον διαχωρισμό σαν το πρώτο βήμα στην διαδικασία της διχοτόμησης. Και οι δυο πλευρές ήταν πεπεισμένες για την αναγκαιότητα της βίας και είχαν και οι δυο έτοιμα τα σχέδια τους για την ώρα της σύγκρουσης. Το σχέδιο Ακρίτας, που ετοιμάστηκε από τον Γεωργιάτση εν γνώση του Παπαδόπουλου, του Κληρίδη και του ίδιου του Μακαρίου προνοούσε εκτε-

ταμένες σφαγές Τ/Κ σαν μέσο εξόντωσης της ανταρσίας. Παρόλο που τελικά δεν εφαρμόστηκε στις συγκρούσεις του 1963-64, κάποιες σφαγές διαπράχτηκαν από τις παραστρατιωτικές ομάδες του Σαμψών στην Ομορφίτα. Το αποτέλεσμα της σύγκρουσης του 1963-64 ήταν μια σχετική νίκη για την Ε/Κ κοινότητα καθώς η Τ/Κ αποχώρηση από το κράτος δεν έφερε την πτώση του και η Τουρκική εισβολή αποτράπηκε, αλλά ήταν μια ήττα για την Κύπρο σαν σύνολο καθώς ο νομικο-πολιτικός διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων επεκτάθηκε στην κοινωνικο-οικονομική σφαίρα (στόχος της ΤΜΤ από το 1957 με την έκδοση του συνθήματος «από Τούρκο σε Τούρκο») αποκτώντας εδαφική διάσταση με τον εγκλεισμό των Τ/Κ στα γκετο και την γραμμική αίματος που χώριζε τις δυο κοινότητες να γίνεται πιο βαθιά. Ο ελληνικός και ο τουρκικός επεκτατισμός μπορούσαν τώρα να ανταγωνιστούν σε ένα αλλαγμένο περιβάλλον. Η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας όμως, η εγγύησή στην Κύπρο και η στρατηγική της σημασία για το ΝΑΤΟ σημαίνει ότι οι βλέψεις της στην Κύπρο είχαν πιο πολύ βάρος από αυτές της Ελλάδας. Έτσι, ενώ ο Τ/Κ εθνικισμός και ο Τουρκικός επεκτατισμός ήταν πολιτικά προσγειωμένοι και συντονισμένοι, ο Ε/Κ εθνικισμός και ο Ελληνικός επεκτατισμός είχαν λιγότερη συνάρτηση. Ωμά και απλά η Ελλάδα, αντιλαμβανόμενη την αδυναμία της να πετύχει την ένωση, ήταν διαθετημένη να έρθει σε συμβιβασμό με την Τουρκία πάνω στην φόρμουλα της διπλής ένωσης ή διχοτόμησης. Καθότι όμως αυτό θα ήταν απαράδεκτο σε περισσότερους από μια χούφτα φανατικών ενωτικών, η γραμμική της ένωσης έπρεπε να ακολουθηθεί κάτω από τον μανδύα της ενωτικής συνηματολογίας. Σημαντικότερα η άρνηση του Μακαρίου να αποδεχτεί την διπλή ένωση (σχέδιο Ατσεσον) και η αδυναμία της Ελληνικής κυβέρνησης να τον πειθαρχήσει άνοιξε τον δρόμο στην ΕΣΣΔ να χρησιμοποιήσει την αδυναμία του ΝΑΤΟ να λύσει το πρόβλημα για να επεκτείνει την επιρροή της στην περιοχή. Στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου, τα ανοίγματα του Μακαρίου προς την Σοβιετική Ένωση (σαν αντίβαρο στην διχοτομική πολιτική του ΝΑΤΟ) η διαπρέπεια του στο Κίνημα των Αδεσμεύτων (που θεωρούταν αντι-Δυτικό και φιλο-Σοβιετικό), σε συνδιασμό με την συνεργασία του με το κοινωνικά και αριθμητικά δυνατό ΑΚΕΛ, έπει-

**Ωμά και απλά η
Ελλάδα,
αντιλαμβανόμενη την
αδυναμία της να
πετύχει την ένωση,
ήταν διαθετημένη να
έρθει σε συμβιβασμό
με την Τουρκία πάνω
στην φόρμουλα της
διπλής ένωσης ή
διχοτόμησης**

σαν τις ΗΠΑ για την ανάγκη της εξουδετέρωσης του. Έτσι, από το 1970 η ελεγχόμενη από την CIA στρατιωτική χούντα στην Ελλάδα εντατικοποίησε τις προσπάθειές της για την ανατροπή του. Ο ακρο-δεξιός τύπος, χρηματοδοτούμενος από την Ελληνική χούντα παρουσίαζε τον Μακάριο σαν κομμουνιστική μαριονέττα, σαν τον προδότη του όρκου της Φανερωμένης, ταυτόχρονα υμνώντας τον Γρίβα, την κυρίαρχη προσωπικότητα του αντι-Μακαριακού στρατοπέδου. Οι Έλληνες αξιωματικοί της Εθνικής Φρουράς σε συνάρτηση με την ΕΟΚΑ Β ενεπλάκηκαν σε ένα όργιο τρομοκρατίας με εκρήξεις και δολοφονίες σε μια προσπάθεια αποσταθεροποίησης του καθεστώτος. Τρεις μητροπολίτες κάλεσαν τον Μακάριο σε παραίτηση ή καθαίρεση καθώς θυμήθηκαν ξαφνικά πως η προεδρία δεν ήταν συμβατή με τον αρχιεπισκοπικό θρόνο. Τουλάχιστο δυο απόπειρες πραξικοπήματος έπρεπε να ακυρωθούν την τελευταία στιγμή καθώς η ελληνική χούντα δεν ήταν σίγουρη για την επιτυχία τους με δεδομένη την τεράστια λαϊκή στήριξη που απολάμβανε ο Μακάριος. Παρόλα αυτά, οι φόβοι του Μακαρίου για εμφύλιο πόλεμο τον εμπόδισαν από του να επιτρέψει τον εξοπλισμό της Αριστεράς και έτσι όταν το πραξικόπημα έλαβε τελικά χώρα, η αντίσταση από την διαβρωμένη αστυνομία ήταν λιγοστή και ξεπεράστηκε τις επόμενες δυο μέρες. Όταν αντιληφθεί κανείς ότι η πλειοψηφία αυτών που συμμετείχαν στην διαδικασία αποσταθεροποίησης που κορυφώθηκε την 15η Ιουλίου, ήταν πολιτικά αφελείς, τυφλωμένοι από τον σωβινισμό και αγνοώντας των πραγματικών συνεπειών των πράξεών τους, είναι ευκολο να εκτιμηθεί η καταστροφική δυναμική του εθνικισμού και η ευκολία με την οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι υστερίες που προκαλεί προς εξυπηρέτηση ξένων συμφερόντων. Υπήρξε βέβαια ένας σημαντικός αριθμός συνειδητών και καλοπληρωμένων προδοτών τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο που γνώριζαν καλά ότι οι πράξεις τους αποτελούσαν μέρος μιας γενικότερης Αμερικανοκίνητης προσπάθειας διχοτόμησης της Κύπρου χωρίς την πρόκληση ελληνοτουρκικού πολέμου, αλλά χωρίς την παρουσία μιας σωβινιστικής μειοψηφίας-υποχείριου, αυτοί οι άνθρωποι δεν θα μπορούσαν να καταφέρουν αυτά που κατάφεραν το 1974. ☒

Οι προοπτικές μιας κοινής κυπριακής συνείδησης από τη Βρετανική Αποικιοκρατία και μετά

Του Ahmet An

Οι στρατιωτικές, πολιτικές και πολιτιστικές αλλαγές που έλαβαν χώρα μετά το 1974 στην Κύπρο έχουν αποδείξει για ακόμα μια φορά πόσο αναγκαία είναι η ανάπτυξη μιας Κυπριακής συνείδησης. Ιστορικά, οι Τουρκοκύπριοι και οι Ελληνοκύπριοι, ως οι δύο κύριες εθνικές κοινότητες της Κύπρου, δεν κατάφεραν να ακολουθήσουν μια αρκετά ελεύθερη και ανεξάρτητη ανάπτυξη λόγω των επιδράσεων που δέχονταν από τις λεγόμενες "μητέρες πατρίδες". Ξεκινώντας από το 1821, όταν η Ελλάδα άρχισε τον πόλεμο για την ανεξαρτησία της ενάντια στην Οθωμανική αυτοκρατορία, οι Ελληνοκύπριοι βρέθηκαν υπό την επιδραση του Ελληνικού εθνικισμού της Ελλάδας. 485 Ελληνοκύπριοι, μαζί με τον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό, επικεφαλής της Ελληνοχριστιανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου και ηγέτη της Ελληνοκυπριακής κοινότητας, βρέθηκαν ένοχοι σε σχέση με την εξέγερση στην Ελλάδα και είτε θανατώθηκαν είτε τιμωρήθηκαν με άλλο τρόπο από τον τότε Οθωμανό κυβερνήτη της Κύπρου, Κουτσιούκ Μεχμέτ. Οι αρνητικές επιπτώσεις αυτού του αιματηρού επεισοδίου συνεχίζονται μέχρι και την πρόσφατη ιστορία της Κύπρου.⁽¹⁾ Παρά το ότι ήρθε 100 χρόνια μετά τον Ελληνικό εθνικισμό, ο Τουρκικός εθνικισμός, ο οποίος αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του Τουρκικού εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα, άρχισε να έχει επιδραση στην Κύπρο μετά τη στρατιωτική ήττα της Ελληνικής κατοχής της Δυτικής Ανατολίας. Η εξάπλωση του Τουρκικού εθνικισμού ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους έγινε είτε μέσω του Τουρκοκυπριακού Τύπου, ο οποίος είχε ως πρότυπο τον Τουρκικό Τύπο, είτε μέσω του Τουρκικού Προξενείου στο νησί, το οποίο λειτούργησε μετά την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Η ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΕΤΑΙ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥΣ

Ούτε ο εθνικισμός των Τουρκοκυπρίων ούτε ο εθνικισμός των Ελληνοκυπρίων δεν προέρχεται από τις τοπικές ιστορικές συνθήκες. Και οι δύο εισήχθηκαν με κάποιο τρόπο στο νησί και προωθούνταν από τη Βρετανική αποικιοκρατική διοίκηση, η δε εξάπλωσή τους ενθαρρύνετο μέσω της γνωστής πολιτικής του "διαίρει και βασίλευε". Οι Βρετανοί αποικιοκράτες δεν ήξεραν πως να αντιμετωπίσουν τους Ελληνοκύπριους προύχοντες, με επικεφαλής την Ελληνορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου, και την έντονη πολιτική τους δραστηριότητα για την ένωση του νησιού με την Ελλάδα. Από την άλλη πλευρά, άρχισε να αναπτύσσεται το Τουρκοκυπριακό εθνικό κίνημα, και το μέχρι τότε ισχύον ισοζύγιο δυνάμεων στο Νομοθετικό Συμβούλιο διαταράχθηκε. Η λύση που έδωσαν οι Βρετανοί ήταν η διάλυση το 1931 του Νομοθετικού Συμβουλίου. Κατά τη διάρκεια της καταπιεστικής διακυβέρνησης Πάλμερ, του νέου Βρετανού αποικιοκρατικού διοικητή, ο Ελληνικός και Τούρκικος εθνικισμός καταπιέστηκαν για λίγο αλλά με τη

συνεχή ανάπτυξη του εργατικού κινήματος, ιδιαίτερα μετά το 1942, οι δυο εθνικισμοί αντιμετωπίστηκαν πλέον από τους Βρετανούς ως «το μη χείρον βέλτιστον». Κι αυτό γιατί ο εφιάλτης των Βρετανών αποικιοκρατών ήταν ότι θα αναπτυσσόταν ο Κυπριωτισμός, παραμερίζοντας τους δυο εθνικισμούς. Η βάση για το σκοπό αυτό θα μπορούσε να τεθεί με τη συνεργασία μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στο Νομοθετικό Συμβούλιο. Υπήρξαν και άλλα επεισόδια που έφεραν σε αμηχανία την αποικιοκρατική διοίκηση. Πρώτο, να θυμηθούμε τα ακόλουθα γεγονότα: Οι αρμονικές και υποστηρικτικές εκδόσεις της Ελληνοκυπριακής εφημερίδας «Ελευθερία» και της Τουρκοκυπριακής εφημερίδας «Σοζ». Η συνεργασία Ελληνοκυπρίων – Τουρκοκυπρίων στις εκλογικές καμπάνιες του Γιώργου Χατζηπαύλου και του Νεκατί Μπέη. Η υποστήριξη και αναδημοσίευση των άρθρων που υποστήριζαν τη φιλία μεταξύ των δυο κοινοτήτων της Κύπρου στην εφημερίδα «Μασούμ Μιλλιέτ» από το δικηγόρο Μεχμέτ Ριφάτ Εφέντη, που ήταν αντίπαλος του Μουνίρ Μπέη, του Τούρκου αντιπροσώπου στο Εφκάφ και σθεναρού υποστηρικτή της Βρετανικής αποικιοκρατικής διοίκησης, από Ελληνοκυπριακές εφημερίδες όπως «Φωνή της Κύπρου» και «Αλήθεια». (2)

ΚΟΙΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

Σημειώνουμε τον κοινό αγώνα Ελληνοκυπρίων – Τουρκοκυπρίων για κοινούς πολιτικούς στόχους ακόμα και κατά την Παλμεροκρατία. Για παράδειγμα, η εφημερίδα «Σες» το 1937, κάτω από τον τίτλο «Πολιτικός Σύνδεσμος», μας δείνει τις ακόλουθες πληροφορίες από την εφημερίδα «Ελευθερία». "Μετά την ακύρωση του Διατάγματος για την Άμυνα, η πρώτη κίνηση στην πολιτική ζωή της Κύπρου είναι η πρωτοβουλία για το σχηματισμό ενός κοινού πολιτικού συνδέσμου Ελληνοκυπρίων – Τουρκοκυπρίων. Όπως έχουμε πληροφορηθεί, μερικοί σκεπτόμενοι Ελληνοκύπριοι ηγούνται του σχηματισμού αυτού του συνδέσμου και, μετά τη διευθέτηση κάποιων σημείων, άρχισαν να δραστηριοποιούνται προς το σκοπό αυτό. Όπως διαβάζουμε από τις ειδήσεις, τά σημεία αυτά μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

1. Μέλη μπορούν να γίνουν Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι απόφοιτοι λυκείου με την καταβολή ενός μικρού ποσού ως ετήσια συνδρομή.
2. Τα μέλη θα εκλέγουν το Διοικητικό Συμβούλιο που θα αποτελείται από 5 Τουρκοκύπριους και 7 Ελληνοκύπριους.
3. Οι συναντήσεις του συνδέσμου θα γίνονται σε μια από τις υφιστάμενες κοινωνικές λέσχες.
4. Ο σύνδεσμος θα ασχολείται με όλα τα διοικητικά και πολιτικά θέματα της Κύπρου. Αυτές είναι όλες οι πληροφορίες που έχουμε μέχρι τώρα." (3) Η εφημερίδα συνέχιζε ότι «πριν λίγο καιρό δημοσιεύθηκε ότι ιδρύθηκε ένας σύνδεσμος στο Λονδίνο για την αυτονομία της Κύπρου, με περιληψη του προγράμματος του συνδέσμου».

αλλά δεν έγινε γνωστό κατά πόσο οι δύο σύνδεσμοι είχαν οποιαδήποτε σχέση ή αν η αυτονομία θα περιλαμβανόταν στο πρόγραμμα.

Μια εβδομάδα αργότερα, η εφημερίδα «Σες» πληροφορούσε τα ακόλουθα για τον «Πολιτικό Σύνδεσμο» για τον οποίο δημοσίευσε στην προηγούμενη της έκδοση και δημοσίευσε τα ονόματα των Τουρκοκυπρίων δίπλα από τα ονόματα των Ελληνοκυπρίων μελών:

"Σύμφωνα με την εφημερίδα «Ελευθερία», ο γνωστός δικηγόρος της Λευκωσίας, κύριος Κληρίδης (πατέρας του Γλαύκου Κληρίδη, ένας από τους σημερινούς Ελληνοκύπριους ηγέτες - Σημείωση του συγγραφέα) ήταν ο ηγέτης του Πολιτικού Συνδέσμου για τον οποίο γράψαμε στην προηγούμενη μας έκδοση. Αυτός ο σύνδεσμος εκτός από τη Λευκωσία θα έχει παραρτήματα σε όλες τις άλλες πόλεις. Διαπιστώσαμε ότι όσα είχαμε γράψει για το σύνδεσμο αναφορικά με τους στόχους και τα μέλη του ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Τις τελευταίες μέρες οι Ελληνοκυπριακές εφημερίδες δημοσιεύουν περισσότερες πληροφορίες για τις δραστηριότητες του συνδέσμου στη Λάρνακα και τη Λεμεσό. Τα μέλη του συνδέσμου στη Λάρνακα είναι: ο πρώην Δήμαρχος Δημητρίου, το πρώην μέλος του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Βασιλειάδης, το πρώην μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου Μ. Χαμί, το μέλος του δημοτικού συμβουλίου και δικηγόρος κ. Τσελάλ Σιεφίκ, οι έμποροι Μιχαηλίδης, Ζένιος, Χαχολιάδης, Παντελής, ο δημοσιογράφος Ευρυβιάδης, και οι δικηγόροι Φωτιάδης και Αχιλλέως.

Τα μέλη του παραρτήματος του συνδέσμου στη Λεμεσό είναι το πρώην μέλος του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Παυλίδης, ο δικηγόρος Ζήνων, το μέλος του δημοτικού συμβουλίου και οδοντίατρος κ. Σιεφίκ, το μέλος του δημοτικού συμ-

βουλίου και οδοντίατρος κ. Ναζίφ, ο Μαλικίδης, ο κ. Γιάγκος και ο κ. Κώστας. Δεν πήραμε αρκετές πληροφορίες για τη Λευκωσία και τις άλλες πόλεις." (4)

Σε άλλη ειδήση της η εφημερίδα έγραφε ότι τρία ηγετικά μέλη του συνδέσμου πήγαν στο Λονδίνο για να συναντήσουν επισήμως.

ΣΕΣ: "ΜΗΠΩΣ ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΑΝΤΙ ΜΙΑΣ ΤΟΥΡΚΟ-ΒΡΕΤΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ;"

Όπως γίνεται αντιληπτό από άρθρο της «Σες» μια εβδομάδα αργότερα, η εφημερίδα επέκρινε τη συμμετοχή του κ. Μουσταφά Χαμί, ενός από τους Τουρκοκύπριους-μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου, η λειτουργία του οποίου είχε ανασταλεί, γράφοντας τα ακόλουθα:

"Μέχρι πρόσφατα, η Τουρκοκυπριακή κοινότητα είχε αντιταχθεί σε οποιαδήποτε πολιτική πρωτοβουλία των Ελληνοκυπρίων και υποστήριζε την τοπική κυβέρνηση. Κι αυτή η πολιτική υποστήριξη της κυβέρνησης έχει ακολουθηθεί παραδοσιακά από όλα ανεξαιρέτα τα Τουρκοκυπριακά πολιτικά κόμματα τα τελευταία 60 χρόνια.

Αλλά με την τελευταία κίνηση, παρατηρείται παράκαμψη αυτής της παραδοσιακής πολιτικής: Είδαμε άρθρα στον Τουρκοκυπριακό τύπο που τάσσονταν υπέρ της κίνησης αυτής όπως επίσης και σημαίνουσες προσωπικότητες της Τουρκοκυπριακής κοινότητας που συμμετέχουν σ' αυτή την κίνηση. Μεταξύ αυτών των προσωπικοτήτων είναι και πολύ αγαπητά και σημαντικά πρόσωπα όπως ο κ. Μουσταφά Χαμί, πρώην μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου και αυτό είναι

αρκετό για να ελκύσει την προσοχή μας.

Ο κ. Μουσταφά Χαμί ήταν μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου για 15 συνεχή χρόνια. Ήταν πολύ πετυχημένος, με μεγάλη πλειοψηφία σε κάθε εκλογή στην οποία συμμετέχε. Ποτέ δεν έχασε στις εκλογές. Είναι πολύ γνωστός για τον καλό του χαρακτήρα, τη σοβαρότητα και τον πατριωτισμό του. Κατά τη διάρκεια της 15ετούς θητείας του στο Νομοθετικό Συμβούλιο, ακολουθούσε πάντα την παραδοσιακή Τουρκική πολιτική και ήταν πάντα ανάμεσα σ' αυτούς που αντιλαμβάνονταν τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας μεταξύ της Τουρκοκυπριακής κοινότητας και της τοπικής κυβέρνησης ενάντια στις εθνικές και πολιτικές φιλοδοξίες της Ελληνοκυπριακής κοινότητας.

Τώρα βλέπουμε ένα τέτοιο πρόσωπο να συμβάλλεται με τους Ελληνοκύπριους σ' αυτό τον πολιτικό σύνδεσμο και μάλιστα να γίνεται μέλος του διοικητικού συμβουλίου του παραρτήματος της Λάρνακας του συνδέσμου.

Αυτό σημαίνει ότι το πολιτικό πρόγραμμα των Τουρκοκυπρίων άρχισε να αλλάζει ουσιαστικά. Οι λόγοι για την αλλαγή αυτή διατυπώθηκαν από τον κ. Σαϊντ και σχολιάστηκαν από το Δρα Σιεφίκ και από εμάς. Σ' ένα από τα άρθρα μας πριν από δυο μήνες, είχαμε συμβουλευτεί ότι η αλλαγή αυτή στην Τουρκική πολιτική θα έφερνε σε δύσκολη θέση την τοπική κυβέρνηση και ότι θα έπρεπε να διερευνηθεί και απομονώσει τους λόγους για την αλλαγή.

Δεν αναμένουμε ότι μια τέτοια διερεύνηση θα γίνει από την κυβέρνηση. Κι ενώ δεν έχει απομονώσει μέχρι στιγμής τους λόγους για την αλλαγή, έχει αρχίσει να θέτει περιορισμούς στη φυλετική ταυτότητα των Τούρκων και έχουν διαφανεί κάποιες κινήσεις που θα μας οδηγήσουν σε περισσότερα παράπονα.

Και λέμε ξεκάθαρα:

Παρά το ότι οι Τουρκοκύπριοι στάθηκαν πιστά στο πλευρό των Βρετανών τα τελευταία 60 χρόνια, εντούτοις καταπιέζονται πιο πολύ από ότι οι Ελληνοκύπριοι που ήταν οι υποκινητές των γεγονότων του 1931. Κι αυτή η κατάσταση μας λυπεί πολύ. Οι Τουρκοκύπριοι που βρίσκονται σε κρίσιμη κατάσταση θλίψης και πεισσιμισμού, προσεγγίζουν κατ' ανάγκη την πολιτική των Ελληνοκυπρίων με την ελπίδα να υπερασπίσουν την ταυτότητα και τα δικαιώματά τους. Ως αποτέλεσμα, η πολιτική μας ενώνεται με αυτή των Ελληνοκυπρίων ενώ, παραλληλα, όπως η αδελφή μας εφημερίδα «Σοζ» σχολιάζει και εξηγεί πολύ καλά, η πίεση της Τουρκικής εκπαίδευσης και οι περιορισμοί στα σχολεία μας στρώχνει τα παιδιά μας στα Ελληνοκυπριακά σχολεία. Εξ ού και η επαναπροσέγγιση της Τουρκικής και της Ελληνικής κουλτούρας. Αν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, σύντομα η κυβέρνηση θα διαπιστώσει την ενότητα της πολιτικής και της κουλτούρας των Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων αντί της παραδοσιακής συνεργασίας μεταξύ των Τούρκων και των Βρετανών στην Κύπρο.

Αν η κυβέρνηση στοχεύει σ' αυτό, η σημερινή της πολιτική αποτελεί τον πιο σύντομο δρόμο για να το πετύχει. Διαφορετικά, τα παράπονα των Τουρκοκυπρίων πρέπει να εισακουστούν και να ικανοποιηθούν. Είναι σίγουρο ότι η κεντρική

κυβέρνηση σκέφτεται διαφορετικά."

Το κύριο αυτό άρθρο της εφημερίδας «Σες», που ήταν μια από τις Τουρκοκυπριακές εφημερίδες-όργανα προάσπισης του Τουρκικού εθνικισμού και του Κεμαλισμού, μας δίνει μια πολύ καλή εικόνα του επικρατούντος Τουρκοκυπριακού τρόπου σκέψης. Αυτές οι απόψεις παρακολουθούνταν στενά από τη Βρετανική αποικιοκρατική διοίκηση και τους Ελληνοκύπριους διανοούμενους. Έτσι παρατηρούμε ότι το κύριο άρθρο της εφημερίδας «Σες» αναδημοσιεύτηκε αμέσως, με εκτιμήσεις για το περιεχόμενό του. Η έκδοση της εφημερίδας «Σες» στις 2 Ιουλίου 1937, Αρ. 100, ευχαριστεί για την αναδημοσίευση και αναφέρει τα ακόλουθα:

"Η αγγλόφωνη αδελφή μας εφημερίδα «Εμπρός», της Λευκωσίας, αναδημοσίευσε σε μετάφραση το άρθρο «Μήπως αρχίζει η πολιτική και πολιτιστική ενότητα Ελληνοκυπρίων - Τουρκοκυπρίων αντί μιας τουρκο-βρετανικής συνεργασίας;» που δημοσιεύσαμε στη «Σες» στις 25 Ιουνίου. Προσθέτοντας τα δικά της σχόλια κάτω από το άρθρο, αναφέρει ότι θα πρέπει να δοθεί προσοχή στους Τουρκοκύπριους που ήταν πιστοί στην κυβέρνηση τα τελευταία 60 χρόνια και οι οποίοι βρίσκονται σε κρίσιμη καμπή." (5)

Η εφημερίδα «Εμπρός», η πρώτη αγγλόφωνη εφημερίδα στο νησί, δημοσιεύεται καθημερινά στα αγγλικά από τις 2 Ιανουαρίου μέχρι τις 3 Νοεμβρίου 1937 στη Λευκωσία, από τον Άγγλο George B. Pusey και διαβαζόταν ευρέως από τους Κυπρίους. Είχε εβδομαδιαίο παράρτημα στο οποίο δημοσιεύον άρθρα επιφανείς Κύπριοι, Ελληνοκύπριοι, Τουρκοκύπριοι, Αρμένιοι και Μαρωνίτες, συμβάλλοντας στην ατμόσφαιρα απόλυτης αρμονίας για το καλό της Κύπρου. (Γ.Σ. Γιωργαλλίδης, Εισαγωγικό Σημείωμα στο «Προτιμητέα Δουλεία» του G.B. Pusey, Επετηρίς XI, 1981-82, Λευκωσία 1982, σ. 292. Βλέπε επίσης το Χασμετ Μ Γκουρκάν, Τουρκοκύπριο αρθρογράφο του Περιοδικού «Εμπρός», «Σοζ», 9-13 Απριλίου 1984, Δρ Αχμέτ Καβίτ Αν, Ενδοκυπριακές Πολιτιστικές Επαφές, «Φιλελεύθερος», 14 Οκτωβρίου 1992.) Είναι λυπηρό που η σημερινή πολιτική ηγεσία προσπαθεί να μας κάνει να ξεχάσουμε αυτού του είδους τη συνεργασία και εκείνες τις προσωπικότητες και παράλληλα προσπαθεί να αποτρέψει το σχηματισμό μιας ιστορικής συνειδησης που να βασίζεται στα σωστά θεμέλια.

Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι στα χρόνια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, αμέσως μετά τις εξελίξεις αυτές, οι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι πολέμησαν και υπηρέτησαν μαζί στο πλευρό των Βρετανών σε διάφορα μέτωπα και οργανώθηκαν στις ίδιες συντεχνίες ενάντια σε πολύ δύσκολες οικονομικές συνθήκες.

Η ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ ΤΩΝ ΣΕΧΤΑΡΙΣΤΩΝ ΗΤΑΝ ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΝ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ.

Το 1955, οι Βρετανοί αποικιοκράτες δεν ήξεραν τι να κάνουν για τις ένοπλες δραστηριότητες τρομοκρατίας της ΕΟΚΑ, που στόχευαν στην κατάργηση της Βρετανικής διοίκησης

και την ένωση με την Ελλάδα. Αυτή τη φορά στράφηκαν στη χρησιμοποίηση της Τουρκοκυπριακής αστυνομίας και κομμάτων εναντίον της ΕΟΚΑ. Η συνεργαζόμενη (με τους Βρετανούς) Τουρκοκυπριακή ηγεσία υιοθέτησε την πολιτική των Βρετανικών σχεδίων που στόχευαν στο διαμελισμό του νησιού ως μια πολιτική λύση ενάντια στην Ένωση. Αυτό ήταν αρκετό για να προκαλέσει διχόνοια ανάμεσα στους Κυπρίους.

Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία στόχευε στο διαμελισμό του νησιού και προσάρτηση του μέρους που θα δινόταν στους Τουρκοκύπριους στην Τουρκία. Εξανάγκασε, από τη μια, τους Τουρκοκύπριους συνδικαλιστές να παραιτηθούν από τις κοινές συντεχνίες με την παράνομη οργάνωση TMT και, από την άλλη, κατέστρεψε τα θεμέλια του κοινού οικονομικού και πολιτικού αγώνα. Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί ότι η πολιτική του Ανορθωτικού Κόμματος του Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ), που υποστήριζε την ένωση του νησιού με την Ελλάδα υπό την ηγεσία της Εκκλησίας, ήταν το μεγαλύτερο εμπόδιο. (6)

Το 1960, ούτε ο στόχος των Ελληνοκυπρίων για Ένωση, ούτε ο στόχος των Τουρκοκυπρίων για ταξίμ πραγματοποιήθηκαν, αλλά δόθηκε μια περιορισμένη ανεξαρτησία στο συνεταιρισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η αρμονία πράξης και στόχου των Κυπρίων δεν επιτεύχθηκε τότε, ούτε και μια Κυπριακή συνειδηση δεν μπορούσε να αναπτυχθεί, πράγμα που θα προκαλούσε νέες πικρίες. Η σίγηση, το 1962, δύο αρθρογράφων της εβδομαδιαίας εφημερίδας «Τζουμχουριέτ» που οδηγούσε τον αγώνα προς την κατεύθυνση αυτή, των Αχμέτ Μουζαφέρ Γκουρκάν και Αϊχάν Χικμέτ, και του κατατρεγμού συνδικαλιστών το 1958 από την παράνομη οργάνωση TMT ήταν τα κυριότερα συμβάντα την περίοδο

αυτή. (7)

Δεδομένου ότι οι ξένες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και τα όργανά τους στο νησί ήταν ενάντια στην ανεξάρτητη ανάπτυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας που ακολουθούσε μια ανεξάρτητη και αδέσμευτη εξωτερική πολιτική, προκαλούσαν συνεχώς τα εθνικιστικά και αντικομμουνιστικά αισθήματα του πληθυσμού του νησιού. Παρατηρούμε ξανά σ' αυτή την περίοδο ότι μια Κυπριακή συνειδηση δεν μπορούσε να αναπτυχθεί ικανοποιητικά. Οι εγγυήτριες δυνάμεις της ανεξαρτησίας, κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου, δηλαδή η Βρετανία, η Ελλάδα και η Τουρκία, που ήταν μέλη του ΝΑΤΟ, δεν ήθελαν να δουν ένα Κυπριακό κράτος ελεύθερο από τη δική τους επιρροή, λόγω των δικών τους λόγων η κάθε μια. Γιαυτό εξακολουθούν να πράττουν ό,τι είναι δυνατό για να μην αναπτυχθεί ανεξάρτητα μια εσωτερική πολιτική και πολιτιστική δομή. (8)

Παρατηρούμε ότι ένας από τους λόγους που οι Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι, οι οποίοι συναποτελούν τον Κυπριακό λαό δεν κατάφεραν να έχουν ένα κοινό πολιτικό στόχο κατά τη διάρκεια των διακοινοτικών διαπραγματεύσεων που άρχισαν μετά το 1968, ήταν η σχεταριστική πολιτική της Τουρκοκυπριακής ηγεσίας από το 1958.

ΧΑΛΚΙΝ ΣΕΣΙ: "ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑΣ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗΣ"

Οι ακόλουθες απόψεις από ένα κύριο άρθρο, με τίτλο "Υπάρχει ένας παραλήπτης", υπογραμμένο ως "Χαλκίν Σεσί" στην καθημερινή εφημερίδα "Χαλκίν Σεσί" της 15ης Δεκεμβρίου 1967, που πρόσκειτο στο Δρα Φαζίλ Κουτσούκ, εξακολουθούν να είναι σημαντικές ακόμα και σήμερα παρά το ότι δημοσιεύθηκαν αμέσως πριν από την ανακήρυξη της Προσωρινής Τουρκοκυπριακής Διοίκησης:

"Η Κυπριακή κρίση δεν μπορεί να επιλυθεί για πάντα μέσω των διαπραγματεύσεων με την Ελλάδα. Γιαυτό, η Τουρκία πρέπει να σταματήσει μια για πάντα να ασχολείται με την Ελλάδα και πρέπει να βρει άλλο παραλήπτη για να λύσει την κρίση. Είναι φανερό ότι υπάρχει ένας τέτοιος παραλήπτης και αυτό το πρόσωπο δεν είναι άλλο από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Δεδομένου ότι ο Μακάριος ελέγχει τα πάντα στο Κυπριακό κράτος και έχει απόλυτη κυριαρχία στην Κύπρο, δεν υπάρχει άλλος τρόπος από του να γίνει αποδεκτός ως ο παραλήπτης. Ο Μακάριος πρέπει να γίνει αποδεκτός ως ο παραλήπτης και ο λόγος πρέπει να απευθύνεται σ' αυτόν.

Ο Μακάριος είναι το άτομο που έγινε πρόεδρος μετά την εφαρμογή των συμφωνιών και του συντάγματος. Σύμφωνα με αυτό, πρέπει να αναγνωρίσει επίσημα τις συμφωνίες και το σύνταγμα που γέννησαν το Κυπριακό κράτος. Αν δεν τα αναγνωρίσει και εξακολουθεί να αντιστέκεται, αυτό, όπως προβλέπεται στις συμφωνίες, πρέπει να του επιβληθεί. Πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι το χάσιμο χρόνου, χρημάτων, ζωών και περιουσιών, όλα συνέβησαν επειδή ο Μακάριος δεν γινόταν αποδεκτός ως ο παραλήπτης. Από τώρα και στο εξής, αυτή η τακτική πρέπει να αλλάξει και η εγκυρότητα των συμφωνιών πρέπει να επιβληθεί στο Μακάριο μέσα στα νομικά πλαίσια των συμφωνιών. Πρέπει επίσης να γίνει αποδεκτό ότι δεν υπάρχει άλλος ρεαλιστικός τρόπος για να βγούμε από το αδιέξοδο ... Γιαυτό, δεν υπάρχει τίποτα άλλο εκτός από την αποδοχή του Μακαρίου ως παραλήπτη. Κι αν η Τουρκική πολιτική δεν αλλάξει την κατεύθυνσή της προς αυτή την πραγματικότητα, τίποτα και πουθενά δεν θα διασφαλίσει τους Τουρκοκύπριους και αυτός ο κόσμος θα διαλυθεί άσκοπα και για το τίποτα. Αυτό πρέπει να αναγνωριστεί... Επαναλαμβάνουμε ότι υπάρχει παραλήπτης και αυτός δεν είναι άλλος από το Μακάριο."

Το φασιστικό Ελληνικό πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου που πρόβλεπε την ανατροπή της κυβέρνησης Μακαρίου και η Τουρκική στρατιωτική κατοχή που ακολούθησε στις 20 Ιουλίου, η οποία στόχευε στο διαμελισμό του νησιού, δεν έφεραν βέβαια μια δίκαιη και διαρκή επίλυση της 39χρονης κυπριακής διαμάχης. Οι Τουρκοκύπριοι ήταν τα θύματα και αναγκάστηκαν να καταφύγουν στο 37% του νησιού όπου κατέληξαν ως μειονότητα στην ίδια τους την πατρίδα με-

τά τη μεταφορά πληθυσμού από την ηπειρωτική Τουρκία. Εξού και το "θα διαλυθεί άσκοπα και για το τίποτα". Η "κυπριακή συνειδηση" των Τουρκοκυπρίων καταστρέφεται σύμφωνα με το σχέδιο. Οι άνδρες της πολιτικής και του πολιτισμού που αντιτίθενται σ' αυτή την πολιτική πιέζονται τρομερά και απειλούνται. Η οικονομική, πολιτιστική και πολιτική ενσωμάτωση με την Τουρκία έχει πάρει μη ανατρέψιμες διαστάσεις. Η αποσύνθεση του πληθυσμού μας στην ιστορική διαδικασία επιδεινώνει την κατάσταση. (9)

Η ΜΟΝΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Μια μόνο διέξοδος υπάρχει από αυτή την κρίση: Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία πρέπει να εγκαταλείψει τη 45χρονη αποσχιστική πολιτική της, η οποία εξυπηρέτησε τα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα, και να αποδεχθεί την Ελληνοκυπριακή ηγεσία ως τον παραλήπτη της για να επιστρέψει στη θέση που δικαιωματικά της ανήκει στην Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία θα αλλάξει τη δομή της σε ομοσπονδία μιας νέας ανεξάρτητης, κυρίαρχης και εδαφικά ακεραίας δημοκρατίας.

Οι προϋποθέσεις μιας τέτοιας συμφωνίας και τα έγγραφα της έχουν ετοιμαστεί εδώ και χρόνια και αναμένουν υπογραφή. Η εγγύηση της λύσης θα διασφαλίζεται από την αποστρατικοποίηση του νησιού.

Η πολιτική και πολιτιστική ενότητα Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων που θα χτιστεί σ' αυτή τη συμφωνία θα ανοίξει το δρόμο για τη φιλία των ανθρώπων και την κοινωνική πρόοδο. Δεν πρέπει όμως να ξεχνούμε ότι ο καθοριστικός παράγοντας στην επίλυση του εθνικιστικού προβλήματος μεταξύ των δυο κύριων εθνικών κοινοτήτων της Κύπρου δεν είναι οι εθνικές διαφορές μεταξύ τους αλλά ο ταξικός αγώνας στο νησί και στο διεθνές επίπεδο. Γι' αυτό, το κυπριακό πρόβλημα δεν είναι πρόβλημα ποια κοινότητα θα κυβερνά ποια, όπως ισχυρίζονται οι εθνικιστές, αλλά πρόβλημα ποια τάξη θα έχει την εξουσία στο χέρι της. Η λύση του απαιτεί τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό. Για το σκοπό αυτό πρέπει, πρώτα, η πατριωτική συνειδηση που αποκαλούμε συνειδητοποίηση του κυπριατισμού να χαραχθεί στα μυαλά των ανθρώπων μαζί με την ταξική συνειδηση σ' αυτή τη φάση της αντιιμπεριαλιστικής πάλης.

Βιβλιογραφία:

1. An, Ahmet, *Rebellions and Struggle for Representation in Cyprus (1571-1948)*, Nicosia 1996, p.40-44
2. An, Ahmet, *Cypriotism and the Turkish Cypriot Identity*, *Ozgurluk*, November 1989, No.35
3. *Ses*, 11 June 1937, No.97
4. *Ses*, 18 June 1937, No.98
5. *Ses*, 25 June 1937, No.99
6. An, Ahmet, *Stormy Years in Cyprus (1942-1962)*, Nicosia 1992
7. For detailed information about the struggle of the Cypriot intellectuals for Cypriotism see Ahmet An, *The Development of a Cypriot Awareness*, Nicosia 1998
8. *ibid.*, pp.73-84
9. An, Ahmet, *The Impass of the Traditional Turkish Cypriot Intellectual*, *Alternatif Yaz_n*, No.8-9/1994, also in Ahmet An, *Articles on the Turkish Cypriot Culture*, Nicosia 1999, p.236

Το πετρέλαιο και οι νέοι ιμπεριαλιστικοί συσχετισμοί

Οι ΗΠΑ ετοιμάζουν μια νέα επίδειξη στρατιωτικής πυγμής. Όπως εξηγεί όμως ο βρετανός μαρξιστής Κρις Χάρμαν*, η στρατηγική τους είναι εξαιρετικά ριψοκίνδυνη.

Μετάφραση: Δάφνης Οικονόμου

Κ

αθώς γράφεται αυτό το άρθρο ο Σαντάμ Χουσεΐν έχει δηλώσει έτοιμος να επιτρέψει την επιθεώρηση του οπλοστασίου του. Και όμως, το επιτελείο που βρίσκεται στον πυρήνα της αμερικανικής διακυβέρνησης παραμένει προσηλωμένο στο να οδηγήσει τα πράγματα στον πόλεμο. Δεν χωρεί καμιά αμφιβολία ότι το πετρέλαιο διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στις εξελίξεις. Οι ΗΠΑ εξαρτώνται από την εισαγωγή πετρελαίου για να καλύψουν το 50% των συνολικών τους αναγκών. Το γεγονός όμως αυτό δεν αρκεί για να κλείσει εδώ το ζήτημα. Για την ακρίβεια, ο πόλεμος καθεαυτό μπορεί ν' αποτελέσει αιτία για μια πιο δαπανηρή και δυσχερή ροή του πετρελαίου προς τις ΗΠΑ.

Ο αμερικάνικος καπιταλισμός έχει σε παγκόσμια κλίμακα τεράστιες επενδύσεις σε βιομηχανίες άλλες, εκτός της πετρελαϊκής. Η επίδειξη στρατιωτικής πυγμής είναι ένας τρόπος για την διαμόρφωση ενός κόσμου ασφαλέστερου γι' αυτά τα συμφέροντα. Έγγραφο του Διαστημικού Αρχηγείου (Space Command), με τίτλο «Όραμα για το 2020», παραλληλίζει την αμερικανική στρατιωτική προσπάθεια με τα «έθνη που πριν αιώνες κατασκεύαζαν ναυτικούς στόλους για να προστατεύσουν και να επεκτείνουν το εμπόριο τους». Ενώ οι ετήσιες δαπάνες των ΗΠΑ για εξοπλισμούς ανέρχονται στα \$396 δισ., το συνολικό εξωτερικό εισόδημα των αμερικανικών επιχειρήσεων πέρσι ήταν μόλις \$281 δισ. Το εγχώριο κέρδος από τις εξαγωγές δύσκολα θα μπορούσε να καλύψει το έλλειμμα των \$115 δισ. που παρουσιάζει ο αμερικανικός προϋπολογισμός για στρατιωτικούς εξοπλισμούς. Με άλλα λόγια, από μια βραχυπρόθεσμη εμπορική σκοπιά ο πόλεμος αποτελεί ζημιογόνα επιλογή. Καμιά άρχουσα τάξη ωστόσο δεν έχει την ευχέρεια να βασίζει την πολιτική της σε βραχυπρόθεσμους εμπορικούς υπολογισμούς και μόνο. Πρέπει να μετρά το περιβάλλον μέσα στο οποίο είναι κυρίαρχη, σε όλες του τις διαστάσεις. Να διακρίνει το πως θα δια-

Δεν χωρεί καμιά αμφιβολία ότι το πετρέλαιο διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στις εξελίξεις.

τηρήσει τη πρωτιά της, σε συνθήκες σκληρού ανταγωνισμού από αντίπαλες άρχουσες τάξεις, και με τον ταυτόχρονο φόβο της εξέγερσης τμημάτων του λαού του οποίου την εργασία εκμεταλλεύεται.

Αυτή η κατάσταση βρίσκει σήμερα απόλυτη εφαρμογή στη περίπτωση της αμερικανικής άρχουσας τάξης, που δεν έπαψε να προσβλέπει στη συνέχιση της απρόσκοπτης ηγεμονίας της πάνω στις υπόλοιπες μεγάλες καπιταλιστικές δυνάμεις. Μια κατάσταση που εδραιώθηκε στα χρόνια αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Συνεπώς έρχεται και η κυριαρχία των ΗΠΑ σε σώματα όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η δυνατότητα τους να χειρίζονται το διεθνές χρηματιστικό σύστημα προς όφελος των αμερικανικών εταιρειών στις αναμετρήσεις τους σε εγχώριες και διεθνείς αγορές. Κραυγαλέα απόδειξη αυτής της πραγματικότητας ήταν η ικανότητα που έδειξαν οι ΗΠΑ στο να εξασφαλίσουν την εισαγωγή χρηματικών κεφαλαίων από τον υπόλοιπο κόσμο για να συμβάλουν στην πρόσφατη αμερικανική οικονομική διεύρυνση. Το 2001 η καθαρή εισροή εξωτερικών χρηματικών κεφαλαίων προς τις ΗΠΑ ήταν \$753 δισ. ενώ το σύνολο τους ανέρχεται στο κολοσσιαίο ποσό των \$2,3 τρις. – ποσό που αντιστοιχεί με το 22,6% της αμερικανικής παραγωγής. Σήμερα πια οι ΗΠΑ δεν διαθέτουν την απόλυτη οικονομική υπεροχή που είχαν πριν 50 χρόνια. Όπως παρατηρεί ο Μπρζεζίνσκι – σημαντικός παράγοντας στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής τις τελευταίες δυο δεκαετίες – το συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν των ΗΠΑ είναι \$8,511 δισ. που μόνο οριακά ξεπερνά το αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που βρίσκεται στα \$8,000 δισ. Η παραγωγή ανά ώρα είναι χαμηλότερη στην αμερικανική βιομηχανία απ' ό,τι στη γαλλική. Είναι το μεγαλύτερο εργάσιμο έτος της αμερικανικής εργατικής τάξης (περισσότερες ώρες εργασίας και λιγότερες αργίες) που δίνει στη βιομηχανία των ΗΠΑ κάποιο σχετικό προβάδισμα. Ακόμα και οι άμεσες εξωτερικές επενδύσεις των ΗΠΑ προς τον

υπόλοιπο κόσμο είναι σήμερα χαμηλότερες από αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ είναι σε θέση να διατηρούν το ρόλο του παγκόσμιου ηγεμόνα και να συνεχίζουν να διασφαλίζουν τα συμφέροντα τους σε διενέξεις και διαπραγματεύσεις με άρχουσες τάξεις στον υπόλοιπο κόσμο, οφείλεται στο ότι υπεισέρχεται στο όλο σκηνικό μια ακόμη συνιστώσα, πέρα από αυτήν της οικονομικής υπεροχής.

Είναι καθοριστικής σημασίας το στρατιωτικό εκτόπισμα των ΗΠΑ, με στρατιωτικές δαπάνες που υπερτετραπλασιάζουν αυτές των εθνικά κατακερματισμένων ένοπλων δυνάμεων της Ευρώπης. Όπως στεγνά το έθεσε πρόσφατα ο Μπρζεζίνσκι, «επί του παρόντος η Ευρώπη είναι ντε φάκτο στρατιωτικό προτεκτοράτο των ΗΠΑ».

Υπάρχει όμως μια ακόμα στροφή στην όλη ιστορία. Μια από τις αλλοκοτιές του καπιταλισμού είναι ότι η φοβερή σπατάλη σε στρατιωτικές δαπάνες μπορεί, μέχρι ενός σημείου, να επιτρέψει στο σύστημα να λειτουργήσει πιο ομαλά απ' ό,τι θα συνέβαινε διαφορετικά. Αυτή η επισήμανση έγινε τη δεκαετία του 1920 από τον Γερμανό μαρξιστή Χένρικ Γκρόσμαν και επαναδιατυπώθηκε πριν 40 χρόνια από τους Τόνι Κλιφ και Μάικλ Κίτρον. Η εγκυρότητα της θεωρίας των διαρκών εξοπλισμών επιβεβαιώθηκε πιο πρόσφατα στη διάρκεια της διακυβέρνησης Ρήγκαν, όπου ο «στρατιωτικός κέϊνσιανισμός» επέτρεψε στην αμερικανική οικονομία ν' ανακάμψει από τη ύφεση των αρχών της δεκαετίας του 1980.

Ήταν η σύζευξη του πολιτικού (civilian) με το στρατιωτικό κεφάλαιο που κατέστησε σημαντικούς τομείς της αμερικανικής οικονομίας ικανούς (ιδιαίτε-

ρα στην παραγωγή ηλεκτρονικών υπολογιστών και λογισμικών) να υπερφλαγγίσουν μέσα στα τελευταία δέκα χρόνια τους γιαπωνέζους ανταγωνιστές τους και να ρίξουν τις ευρωπαϊκές εταιρίες στη ντροπή. Μπορεί τη δεκαετία του 1990 ν' αναλογούσε στις ΗΠΑ μόνο το ένα-πέμπτο της παγκόσμιας παραγωγής, αλλά σ' αυτό τον υπολογισμό συμπεριλαμβάνονταν και το ένα-δεύτερο τον παγκόσμιων δαπανών σε προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης.

Οι στρατιωτικές δαπάνες ωστόσο αποτελούν δίκτοπο μαχαίρι για τις αμερικανικές επιχειρήσεις. Κάνουν τις περιόδους ύφεσης πιο ρηχές. Μετριάζουν όμως επίσης τους ρυθμούς συσσώρευσης, επιτρέποντας έτσι σε άλλες χώρες να εκδηλώσουν την ανεπιθύησή τους στην αμερικανική βιομηχανία – πράγμα αδιανόητο πριν από μισό αιώνα.

Άνθρωποι όπως τον Τσέινι, τον Ράμσφελντ, τον Ουόλφοβιτς και τον Ρίτσαρντ Περλ υποστηρίζουν εδώ και καιρό ότι ο μόνος τρόπος που έχουν στη διάθεση τους οι ΗΠΑ για ν' αποκαταστήσουν τις παλιές ισορροπίες είναι μέσα από την παραδειγματική και «μονομερή» επίδειξη της στρατιωτικής τους υπεροχής. Αυτό σημαίνει τη χρησιμοποίηση του συστήματος «Πόλεμος των Άστρων» για εκβιασμό της Κίνας, το ποδοπάτημα της κάθε διαμαρτυρίας που προέρχεται από την εξαιρετικά εξασθενημένη Ρωσία και την ραγδαία επέμβαση στη Μέση Ανατολή, αφηφώντας τις Ευρωπαϊκές ανησυχίες. Η Ευρώπη – υποστηρίζουν – δεν διαθέτει τη απαιτούμενη στρατιωτική δύναμη για να δράσει ανεξάρτητα. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες ο έλεγχος του Μεσανατολικού πετρελαίου δεν διασφαλίζει απλά τις πετρελαϊκές προ-

μήθειες και τα κέρδη των ΗΠΑ. Ίσως πιο σημαντικά, δίνει στην αμερικανική άρχουσα τάξη μια μεγαλύτερη δυνατότητα άσκησης πίεσης και έλεγχου πάνω στην Ευρώπη και την Ιαπωνία, που εξαρτώνται σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό από τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής.

Για να το πούμε ορθά κοφτά, οι ΗΠΑ έχουν ένα περιουσιακό στοιχείο που η Ευρώπη και η Ιαπωνία δεν διαθέτουν – το οπλοστάσιό τους. Τα οπλικά συστήματα όμως αποτελούν άχρηστο στρατηγικό πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό ανάμεσα σε αντίπαλες καπιταλιστικές άρχουσες τάξεις – εκτός και αν κατά περιόδους η ανθρωπότητα οδηγείται σε πόλεμο.

Πρόκειται για μια βάρβαρη στρατηγική. Πρόκειται όμως επίσης για μια άκρως ριψοκίνδυνη στρατηγική για την αμερικανική άρχουσα τάξη. Αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης της εργατικής αντίστασης και της επαναστατικής έκρηξης σ' ολόκληρη τη Μέση Ανατολή. Ταυτόχρονα μπορεί να φανερώσει το βαθμό στον οποίο η αμερικανική οικονομία μόλις που επιπλέει, εξαιτίας των κεφαλαίων που προέρχονται από τους ολοένα και πιο ανήσυχους ευρωπαίους και ιάπωνες επενδύτες.

Αντί ν' αναδείξει την υπεροχή των ΗΠΑ, η πολεμική περιπέτεια του Μπους μπορεί να αποκαλύψει την τρωτότητα τους. Είναι γι' αυτό που άνθρωποι όπως τον Μπρζεζίνσκι, τον Κίσιγκερ, και τον Σκόουκροφτ (σύμβουλος του πατέρα Μπους) διατηρούν σήμερα σοβαρές επιφυλάξεις απέναντι στην πολεμική επιλογή.

Τέτοιες είναι οι εκρηκτικές αντιφάσεις του καπιταλισμού στις αρχές του 21ου αιώνα, που και στρατιωτικοποιημένοι είναι, και πολυεθνικός. ☒

Αν θέλετε να μάθετε πώς ο George W. Bush εξασφαλίζει τη διεθνή υποστήριξη για τον πόλεμο, δέστε πώς το έκανε ο πατέρας του πριν 12 χρόνια...

του John Pilger

T

ο από μέρος των Ηνωμένων Εθνών κατασκευάσμα του φύλλου συκής, που στόχο έχει να συγκαλύψει μια Άγγο-Αμερικανική επίθεση εναντίον του Ιράκ, έχει ένα αποκαλυπτικό παρελθόν. Το 1990, μια άλλη εκδοχή της μαφιόζικης διπλωματίας του George W. Bush έτυχε χειρισμού

από τον πατέρα του, που ήταν τότε Πρόεδρος. Στόχος ήταν «να κανονίσει» τον πρώην ευνοούμενο της Αμερικής Σάνταμ Χουσεϊν, του οποίου η εισβολή στο Κουβέιτ έδωσε τέλος στη χρησιμότητά του για την Washington.

Γεγονότα που έχουν ξεχασθεί, μας θυμίζουν πώς τα πολεμικά σχέδια του George Bush του πρεσβύτερου απέκτησαν τη «νομιμοποίηση» ενός ψηφίσματος των Ηνωμένων Εθνών καθώς επίσης κι ενός «συνασπισμού» αραβικών κυβερνήσεων. Όπως έγινε και με τις απροκάλυπτες απειλές του υιού του στη Γενική Συνέλευση, ο Bush κάλεσε τότε τα Ηνωμένα Έθνη «να φανούν αντάξια των ευθυνών τους» και να συγκατατεθούν σε μια ανεπιφύλακτη επίθεση εναντίον του Ιράκ.

Ταυτόχρονα στις 29 του Οκτωβρίου του 1990, ο James Baker, Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α ανακοίνωσε ότι: «Ύστερα από μια μακρά περίοδο αδράνειας, τα Ηνωμένα Έθνη γίνονται πιο αποτελεσματικός Οργανισμός».

Με τον ίδιο ακριβώς ζήλο που το κάνει και ο ση-

μερινός Υπουργός Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ, ο Μπίκερ συνάντησε τότε τον Υπουργό Εξωτερικών κάθε μιας από τις 14 χώρες – μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας και έπεισε την πλειοψηφία να υιοθετήσει «ένα ψήφισμα επίθεσης» - το 678 -, το οποίο καμιά σχέση δεν είχε με το χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Επρόκειτο για ένα από τα πιο επαίσχυντα κεφάλαια στην ιστορία των Ηνωμένων Εθνών, που επαναλαμβάνεται. Για πρώτη φορά τότε, η ολομέλεια του Συμβουλίου Ασφαλείας συνθηκολόγησε σε μια αμερικανοκαθοδηγούμενη πολεμοχαρή ομάδα, εγκαταλείποντας τη νομική της ευθύνη να προωθήσει φιλειρηνική και διπλωματική λύση.

Στις 29 Νοεμβρίου του ίδιου χρόνου, οι Η.Π.Α πήραν το ψήφισμά τους για πόλεμο. Τούτο έγινε κατορθωτό μέσα από μια εκστρατεία δωροδοκιών, εκβιασμών και απειλών, των οποίων επανάληψη βρίσκεται υπό εξέλιξη, ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Αίγυπτος και η Σαουδική Αραβία. Το 1990 η Αίγυπτος ήταν η πιο χρεωμένη χώρα στην Αφρική. Ο Μπίκερ δωροδόκησε τον Πρόεδρο Μουμπάρακ με μια «διαγραφή χρεών» \$14 δισ., με αποτέλεσμα η οποιαδήποτε αντίδραση στην επίθεση εναντίον του Ιράκ να σβήσει. Διαφορετική ήταν η δωροδοκία στην περίπτωση της Συρίας. Η Washington έδωσε στον Πρόεδρο Χάφεζ αλ Άσσαντ το πράσινο φως για να εξαλείψει κάθε αντίδραση στην επικυριαρχία της Συρίας στο Λίβανο. Για να

(*) Ο Κρίσ Χάρμαν είναι στέλεχος του βρετανικού Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος (SWP) και εκδότης της εφημερίδας Socialist Worker. Έχει γράψει πολυάριθμα βιβλία, ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγονται το «Γραφειοκρατία και Επανάσταση στην Ανατολική Ευρώπη» (1974), «Μάης 1968: Η Τελευταία Έκρηξη» (1988), «Η Οικονομία του Τρελοκομείου» (1995) και «Μαρξισμός: Θεωρία και Πράξη» (ελληνική μετάφραση: Φαίδωνας Βασιλειάδης).

το βοηθήσει να πετύχει, έθεσε στη διάθεσή του «από την πίσω πόρτα», κυρίως μέσω χωρών του Κόλπου, σπλιισμό αξίας \$1 δισ.

Το Ιράν δωροδοκήθηκε ύστερα από την υπόσχεση να άρει η Αμερική την έντασή της σε μια σειρά από δάνεια που θα παραχωρούσε η Διεθνής Τράπεζα. Η Τράπεζα ενέκρινε το πρώτο δάνειο που ήταν της τάξεως των \$250 εκ. μια μόνο μέρα πριν τις χερσαίες επιθέσεις εναντίον του Ιράκ. Όσο για τη δωροδοκία της Σοβιετικής Ένωσης, το θέμα ήταν ιδιαίτερα επείγον, γιατί η Μόσχα ήταν έτοιμη να καταλήξει σε μια συμφωνία που θα επέτρεπε στο Σαντάμ να βγει από τη δύσκολη θέση που βρισκόταν, αποσυρόμενος ειρηνικά από το Κουβέιτ.

Όσο για τη δωροδοκία της Σοβιετικής Ένωσης, το θέμα ήταν ιδιαίτερα επείγον, γιατί η Μόσχα ήταν έτοιμη να καταλήξει σε μια συμφωνία που θα επέτρεπε στο Σαντάμ να βγει από τη δύσκολη θέση που βρισκόταν, αποσυρόμενος ειρηνικά από το Κουβέιτ.

Εν πάση περιπτώσει, με την καταστραμμένη της οικονομία, η Σοβιετική Ένωση ήταν εύκολη λεία για δωροδοκία. Ο Πρόεδρος Bush έστειλε τότε το Σαουδάραβα Υπουργό Εξωτερικών για να προσφέρει ως δωροδοκία ένα δισεκατομμύριο δολάρια, πριν την έλευση του ρωσικού χειμώνα. Και επέτυχε. Αφής στιγμής έδωσε ο Γκορμπατσώφ τη συγκατάθεσή του για το ψήφισμα υπέρ του πολέμου, από τις χώρες του Κόλπου ήρθαν άλλα \$3 δισ.

Όμως οι ψήφοι των μη μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας ήταν αποφασιστικές. Στο Ζαΐρ, όταν ήδη η επίθεση βρισκόταν σε εξέλιξη, δόθηκε ως αντάλλαγμα για να κάνει να σωπάσει το Συμβούλιο Ασφαλείας, «διαγραφή χρεών» που παρέμεινε μυστική καθώς και στρατιωτικός εξοπλισμός. Έχοντας την εναλλασσόμενη προεδρία του Συμβουλίου, απέρριψε το Ζαΐρ τις εκκλήσεις της Κούβας, της Υεμένης και των Ινδιών για σύγκληση έκτακτης συνεδρίας του Συμβουλίου, αν και σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ, δεν είχε δικαίωμα για κάτι τέτοιο.

Μόνο η Κούβα και η Υεμένη αντιστάθηκαν. Λεπτά μόνο όμως μετά που η Υεμένη τάχθηκε ενάντια στο ψήφισμα για τον πόλεμο εναντίον του Ιράκ, ανώτατος αμερικανός διπλωμάτης είπε στον πρέσβη της Υεμένης: «Αυτή ήταν η πιο ακριβή αρνητική ψήφος που δώσατε ποτέ». Σε τρεις μέρες ένα πρόγραμμα που αφορούσε βοήθεια ύψους \$70 εκ. σε μια από τις πιο φτωχές χώρες του κόσμου, διεκόπη. Ξαφνικά η Υεμένη άρχισε να έχει προβλήματα με τη Διεθνή Τράπεζα και το Ι.Μ.Φ ενώ 800.000 Υεμενίτες, που εργάζονταν στη Σαουδική Αραβία απελάθηκαν.

Η θηριωδία της αμερικανοκαθοδηγούμενης επίθεσης ξεπέρασε κατά πολύ την εντολή του ψηφίσματος 678 του Συμβουλίου Ασφαλείας, που δεν επέτρεπε την καταστροφή

της υποδομής του Ιράκ. Όταν οι Η.Π.Α θέλησαν να ζητήσουν άλλο ένα ψήφισμα για τον αποκλεισμό του Ιράκ, δύο νέα μέλη του Συμβουλίου καταπίεστηκαν δεόντως. Ο Ισημερινός προειδοποιήθηκε από τον Αμερικανό πρέσβη στο Κίτο για τις «καταστρεπτικές οικονομικές συνέπειες» από ένα ενδεχόμενο «όχι», ενώ η Ζιμπάμπουε απειλήθηκε με νέους όρους που θα επέβαλλε στο χρέος της το Ι.Μ.Φ.

Η τιμωρία πτωχών οικονομικά χωρών που εναντιώθηκαν στην επίθεση ήταν αυστηρή. Στο Σουδάν που υπέφερε από λιμό αρνήθηκαν ένα φορτίο τροφίμων υπό μορφή βοήθειας.

Τίποτε απ' όλα αυτά δεν είδαν τότε το φως της δημοσιότητας. Μέχρι της στιγμής τα πρακτορεία ειδήσεων είχαν ένα μόνο στόχο: να εξασφαλίσουν κάποια θέση κοντά στο Αμερικανικό αρχηγείο στη Σαουδική Αραβία.

Την ίδια εποχή, έκθεση που έκανε η Διεθνής Αμνηστία, μιλά για βασανιστήρια, φυλακίσεις και αυθαίρετες συλλήψεις από το Σαουδαραβικό καθεστώς, το οποίο ουσιαστικά «καίει». Γύρω στις 2000 Υεμενίτες απελαύνονταν κάθε μέρα, ενώ σχεδόν 800 άτομα είχαν υποστεί βασανιστήρια ή κακομεταχείριση.

Ούτε το Β.Β.Σ. ούτε Ι.Τ.Ν. ανέφεραν μια λέξη γι' αυτά. «Είναι τοις πάσιν γνωστό στη τηλεόραση» παρατήρησε ο Πήτερ Λέννον στη "Guardian", «ότι ο φόβος να μη δοθούν βίζες ήταν ο μοναδικός λόγος απόκρυψης αυτής της σκανδαλώδους ιστορίας».

Όταν η επίθεση είχε τελειώσει, ο συνολικός της απολογισμός εμφανίστηκε σε μια περιληπτική έκθεση που κυκλοφόρησε το Ίδρυμα Ιατρικής Εκπαίδευσης στο Λονδίνο. Στη διάρκεια ή τους μήνες που ακολούθησαν την επίθεση, περισσότερα από 200.000 άτομα είχαν σκοτωθεί ή πεθάνει. Και δεν επρόκειτο για ειδηση. Ούτε και υπήρξε οποιαδήποτε έκθεση για το γεγονός ότι η παιδική θνησιμότητα στο Ιράκ πολλαπλασιαζόταν, ενόσω εντεινόταν τα αποτελέσματα του οικονομικού αποκλεισμού. Παρεκκλίνοντας από τα «στοιχεία της δυστυχίας» του Ιράκ, έχουν καταλήξει οι Αμερικανοί ερευνητές John και Karl Mueller ότι, η επακόλουθη οικονομική τιμωρία των Ιρακινών «έχει ίσως αφαιρέσει τη ζωή περισσότερων Ιρακινών παρά όσους σκοτώθηκαν συνολικά από όπλα μαζικής καταστροφής στη διάρκεια της ιστορίας».

Σήμερα τα τύμπανα του πολέμου των μίντια κτυπούν στο ρυθμό της εξολοκλήρου τεχνητής κρίσης που δημιούργησε ο Bush, η οποία αν αφεθεί να προχωρήσει θα σκοτώσει εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπων.

Λίγα έχουν αλλάξει η ανθρωπότητα όμως αξίζει καλύτερης τύχης. ☐

www.johnpilger.com

“Όσο για τη δωροδοκία της Σοβιετικής Ένωσης, το θέμα ήταν ιδιαίτερα επείγον, γιατί η Μόσχα ήταν έτοιμη να καταλήξει σε μια συμφωνία που θα επέτρεπε στο Σαντάμ να βγει από τη δύσκολη θέση που βρισκόταν, αποσυρόμενος ειρηνικά από το Κουβέιτ.”

Μεγάλες εργατικές κινητοποιήσεις σε Γαλλία, Ιταλία και Βρετανία

Του Γιώργου Μητραλιά

Ημείο των καιρών: ο φετινός χειμώνας άρχισε με μια συγχρονισμένη ομοβροντία μεγάλων εργατικών κινητοποιήσεων σε τρεις κρίσιμης σημασίας ευρωπαϊκές χώρες, στη Γαλλία, στην Ιταλία και στη Βρετανία! Δύο εβδομάδες μετά τη Φλωρεντία και την επίδειξη ισχύος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ, η εισβολή στο κοινωνικό προσκήνιο του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος

δίνει το στίγμα της νέας περιόδου, αφήνοντας ανοικτά όλα τα προγνωστικά. Ακόμα και εκείνα που κάνουν λόγο για μια επερχόμενη κοινωνική έκρηξη που θα σφραγίσει την οριστική ανάκαμψη του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος...

Τρανή απόδειξη η Γαλλία όπου η κινητοποίηση της 26ης Νοεμβρίου προσέφερε ένα πρώτο δείγμα γραφής των (άριων) διαθέσεων των εργαζομένων απέναντι στην κυβέρνηση του διδύμου Σιράκ-Ραφαρέν. Ενώ επρόκειτο για μια απεργία-διαδήλωση των (πάντα πρωτοπόρων) συνδικάτων των σιδηροδρομικών, που οι μεγάλες συνδικαλιστικές συνομοσπονδίες αρνήθηκαν πεισματικά να διευρύνουν σε άλλους τομείς της εργατικής τάξης, τελικά η συμμετοχή ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Οι πάνω από 300.000 απεργοί και οι περίπου 180.000 διαδηλωτές στο Παρίσι και σε δεκάδες άλλες γαλλικές πόλεις, την μετέτρεψαν ντε φάκτο σε ένα πανεργατικό ξέσπασμα υπεράσπισης των δημόσιων υπηρεσιών ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, με τη συμμετοχή και εργαζομένων στις τηλεπικοινωνίες, στα νοσοκομεία, στα ταχυδρομεία, στις μεταφορές, στην εκπαίδευση και στα ΜΜΕ! Και όλα αυτά παρόλο που μόλις μια μέρα πριν, είχε λήξει άδοξα η απεργία των μισθωτών φορτηγατζήδων, με τις φροντίδες τόσο της συνδικαλιστικής διάσπασης όσο και των 40 διμοιριών των γαλλικών ΜΑΤ (!) που κινητοποίησε η δεξιά κυβέρνηση του Ζαν Πιερ Ραφαρέν.

Πέρα όμως, από τις απρόσμενες διαστάσεις της, η κινητο-

ποίηση της 26ης Νοεμβρίου επεφύλασσε και άλλες «εκπλήξεις». Όπως π.χ. το γεγονός ότι δεκάδες συνδικαλιστικές οργανώσεις βάσης παράκουσαν τις ομοσπονδιακές ηγεσίες τους και πρωτοστάτησαν στην προετοιμασία της ή ότι οι διαδηλωτές του Παρισιού γιουχαΐσαν αγρίως και εκδίωξαν από την πορεία τα στελέχη (χθεσινούς υπουργούς) του Σοσιαλιστικού κόμματος που θέλησαν να διαγράψουν τον πρόσφατο κυβερνητικό νεοφιλελευθερισμό τους παίρνοντας θέση μεταξύ των διαδηλωτών. Πικάντικη λεπτομέρεια: τους πρώην υπουργούς είχε προσκαλέσει η ηγεσία της CGT και τους εξεδίωξε η βάση της ίδιας CGT...

Το δίδαγμα της 26ης Νοεμβρίου ήταν σαφές: αυτός ο γαλλικός χειμώνας θα είναι πολύ θερμός καθώς μάλιστα έχουν προγραμματιστεί αλληπάλληλες εργατικές κινητοποιήσεις μέχρι τα Χριστούγεννα. Με δεδομένη λοιπόν την πρόθεση της κυβέρνησης Ραφαρέν να επιτεθεί στο συνταξιοδοτικό σύστημα του δημόσιου τομέα εξομοιώνοντάς το με εκείνο του ιδιωτικού (όπως το είχε προσπαθήσει ανεπιτυχώς η κυβέρνηση Ζυπέ, το 1995), δεν είναι διόλου τυχαίο ότι τα ΜΜΕ αλλά και τα πολιτικά και επιχειρηματικά επιτελεία της χώρας αναρωτιούνται δημόσια κατά πόσον η επερχόμενη κοινωνική σύγκρουση θα μοιάζει με εκείνη του μεγάλου απεργιακού Δεκεμβρη του 1995 ή θα είναι...ακόμα μεγαλύτερη.

Φυσικά, κανείς δεν μπορεί να προβλέψει με ακρίβεια ποια θα είναι η συνέχεια των εξελίξεων. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι υπάρχουν πολλές ομοιότητες ανάμεσα στο φετινό και στο χειμώνα του 1995: η ίδια διάχυτη λαϊκή αγανάκτηση, η ίδια βαθιά κρίση και πλήρης αφασία της (αριστερής) αξιωματικής αντιπολίτευσης και η ίδια προοπτική μακράς δεξιάς διακυβέρνησης, που αναγκάζει τους εργαζόμενους να βασίζονται μόνο στις δικές τους δυνάμεις. Όμως, το κοινωνικοπολιτικό κοκτέιλ γίνεται τώρα ακόμα πιο εκρηκτικό επειδή στα εφτά χρόνια που μεσολάβησαν από το 1995, σημειώθηκαν μερικές κα-

Μια όμως και ο λόγος για «αφύπνιση», πουθενά αλλού στη σημερινή Ευρώπη δεν υπάρχει τόσο εντυπωσιακό ξύπνημα ενός εργατικού κινήματος όσο εκεί ακριβώς όπου είχε πέσει στην πιο παρατεταμένη αφασία, δηλαδή στη Βρετανία.

θόλου αμελητέες αλλαγές. Καταρχήν, η εμφάνιση του «κινήματος των κινημάτων», η συσσώρευση πολλαπλάσιων (σε σχέση με τότε) ριζοσπαστικών εργατικών, αγροτικών, συνδικαλιστικών και κοινωνικών δυνάμεων και επίσης, η ιστορική κρίση της ρεφορμιστικής «πληθυντικής αριστεράς» που συνδυάζεται στενά με την ανάδειξη μιας ισχυρής αντικαπιταλιστικής αριστεράς με πρωτοφανή κοινωνική απήχηση. Αν και προσωρινό, το συμπέρασμα είναι λοιπόν προφανές: προσοχή στη Γαλλία του 2003, που μπορεί ανά πάσα στιγμή να πάρει από την Ιταλία την σκυτάλη της πρωτοπορίας στους πιο μαζικούς, ριζοσπαστικούς και συνάμα εκρηκτικούς κοινωνικούς αγώνες.

Αναμένοντας όμως τη μεταβίβαση της σκυτάλης, είναι πάντα το ιταλικό εργατικό (και φυσικά, και κοινωνικό) κίνημα που πρωτοπορεί σε όλη την Ευρώπη. Εδώ οι κινητοποιήσεις είναι όχι μόνο μαζικότερες από ποτέ αλλά και σχεδόν αδιάκοπες, με διαδηλώσεις δεκάδων ή και εκατοντάδων χιλιάδων εργαζομένων τουλάχιστον μια φορά κάθε εβδομάδα! Παράδειγμα το τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου: 100.000 μεταλλεργάτες στο Τορίνο, και αμέσως μετά 25.000 στη Ρώμη και 250.000 στη Νάπολη στις 30 του Νοέμβρη. Και ενδιάμεσα, εκατοντάδες χιλιάδες διαδηλωτές σε δεκάδες άλλες πόλεις χωρίς να ξεχνάμε τις 100.000 των κοινωνικών κινήσεων και Φόρουμ που διαδήλωσαν στην μικρή Κοζέντσα της Καλαβρίας την αλληλεγγύη τους στους 20 φυλακισμένους συντρόφους τους.

Σε αυτή λοιπόν την Ιταλία του διαρκώς αναπτυσσόμενου εργατικού κινήματος, το νέο μεγάλο στοιχείο είναι η επέκταση των αγώνων στον φτωχό, καταπιεσμένο και μόνιμα προδομένο ιταλικό νότο. Πρωταγωνιστές σε αυτή την ιστορική εξέλιξη είναι οι απειλούμενοι άμεσα με απόλυση χιλιάδες εργάτες των σικελικών εργοστασίων της Φιάτ, που διεξάγουν τον πιο ηρωικό και ταυτόχρονα παραδειγματικό αγώνα υποστηριζόμενοι τώρα από πολύ μεγάλα τμήματα των τοπικών κοινωνιών. Στο πλευρό τους ή μάλλον μέσα στις γραμμές τους βρίσκονται από την περασμένη εβδομάδα, οι νεολαίοι του κινήματος των «Ανυπάκουων» που, μαζί με τα ραγδαία αναπτυσσόμενα Κοινωνικά Φόρουμ της Σικελίας και της Καλαβρίας, βάζουν τις βάσεις για να απαντηθεί επιτέλους το πάγιο ιστορικό ζήτημα του ιταλικού προβλήματος (και της αριστεράς): η –κατά και τον Αντόνιο Γκράμι- κοινωνική και πολιτική αφύπνιση του ιταλικού Mezzogiorno!

Μια όμως και ο λόγος για «αφύπνιση», πουθενά αλλού στη σημερινή Ευρώπη δεν υπάρχει τόσο εντυπωσιακό ξύπνημα ενός εργατικού κινήματος όσο εκεί ακριβώς όπου είχε πέσει στην πιο παρατεταμένη αφασία, δηλαδή στη Βρετανία. Πράγματι, αυτό που συμβαίνει αυτές τις μέρες στην κοιτίδα του νεοφι-

λελευθερισμού, μοιάζει όλο και πιο πολύ με αληθινά ραγδαία ανάκαμψη ενός εργατικού κινήματος που προσπαθεί να κερδίσει τον χαμένο χρόνο. Και αυτό όχι τόσο εξαιτίας του μεγέθους του συνδικάτου των 55.000 απεργών πυροσβεστών, αλλά του γενικότερου τεστ που αντιπροσωπεύει ο απεργιακός τους αγώνας και κυρίως, της δυναμικής που δείχνει να απελευθερώνει μέσα στο σύνολο του βρετανικού συνδικαλιστικού κινήματος.

Έτσι, με δεδομένη την απόφαση των πυροσβεστών να συνεχίζουν να κατεβαίνουν σε αλληπάληλες οκταήμερες απεργίες (!) και με δημόσια διακηρυγμένη την απόφαση του Τόνι Μπλερ «να τους συντρίψει» για να μην βρουν μιμητές, η ηρωική απεργιακή κινητοποίηση του συνδικάτου των Βρετανών πυροσβεστών (FUB) μετατρέπεται όχι μόνο στη μεγαλύτερη κρίση που είχαν να αντιμετωπίσουν οι κυβερνήσεις του Νέου Εργατικού κόμματος αλλά και στη χρυσή ευκαιρία για το μεγάλο ξεκαθάρισμα λογαριασμών μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα. Ήδη είναι διάχυτος ο πανικός μέσα στην κυβέρνηση του Τόνι Μπλερ καθώς η σκληρή γραμμή του αναγκάζει ακόμα και τις πιο μετριοπαθείς συνδικαλιστικές ηγεσίες να γίνονται ευάλωτες στις έντονες πιέσεις της βάσης τους τόσο για έμπρακτη υποστήριξη στους πυροσβεστές (μεγάλη διαδήλωση αλληλεγγύης στο Λονδίνο μέσα στο Δεκέμβρη) όσο και για μπαρατζ άλλων απεργιακών κινητοποιήσεων. Προσοχή λοιπόν στη Βρετανία των επόμενων εβδομάδων. Η μέχρι τελικής πτώσης σύγκρουση του νεοφιλελεύθερου Τόνι Μπλερ με τους απεργούς πυροσβεστές μπορεί να αποδειχθεί ιδεώδης πυροδότης παραδειγματικών και μαζικών κινητοποιήσεων, με απρόβλεπτες πολιτικές συνέπειες...

Το ότι οι γαλλικές, ιταλικές και βρετανικές εργατικές κινητοποιήσεις κλέβουν την παράσταση δεν σημαίνει όμως ότι είναι και οι μόνες σε αυτή τη χειμωνιάτικη κοινωνική Ευρώπη. Στην Πορτογαλία έχει ήδη εξαγγελθεί και ετοιμάζεται μια νέα Γενική Απεργία στο δεύτερο δεκαήμερο του Δεκέμβρη, ενώ στη Γερμανία, η σκληρή εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης Σρέντερ -και ειδικά των Πράσινων εταίρων της που έχουν γίνει φανατικά νεοφιλελεύθεροι- αναγκάζει την IG Metall και κυρίως, το νέο μεγάλο συνδικάτο Verdi των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα να προετοιμάζουν κίβλας απεργιακές κινητοποιήσεις. Με άλλα λόγια, ακριβώς ό,τι χρειάζεται για να γίνουμε μάρτυρες ενός πολύ θερμού και πολλά υποσχόμενου ευρωπαϊκού απεργιακού χειμώνα, που θα φέρει το εργατικό κίνημα στο επίκεντρο των κοινωνικών εξελίξεων και τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές και κυβερνήσεις ακόμα πιο κοντά στην ανατροπή τους.

Η κουλτούρα της Νεκρής Ζώνης

Του Στέλιου Χριστοδούλου

Από τους κύριους εκφραστές της πολυπολιτισμικότητας (multiculturalism) στην κυπριακή περίπτωση ο Mehmet Yashin στην εισαγωγή του βιβλίου του Step mother tongues αναφέρει το παρακάτω ποίημα:

Esi bodji elunnesun
Ben delingden bakardim (τζι εθώρουν που την τρύπαν)
Mahallene (στον μαχαλλάν σου) thelo narto os egi
na bubandan gorkardim (αλλά φοούμαι τον τζύρην σου)
Esu bodji ch' ego boda
ch' o dihos mesdin mesin
ch'ela na don gundisumen
na bergimon ippesi

Το ποίημα είναι του Λουρουτζιάτη Yusuf Akandere και καταγράφηκε από τον Mustafa Gokceoglu το 1988. Ο Yashin παρατηρεί ότι το έργο δεν είναι αποδεκτό ούτε από την Ελληνοκυπριακή, ούτε από την τουρκοκυπριακή "εθνική" λογοτεχνία, λόγω της μεικτής γλώσσας (και στην πρώτη περίπτωση της τουρκοκυπριακής καταγωγής του συγγραφέα). Παρατηρεί όμως ότι ο λαϊκός ποιητής νιώθει οικουμενικός, σε αντίθεση με τους εθνικά ορθούς ποιητές που δηλώνουν ότι νιώθουν περιθωριακοί (με το που διάβασα τη συγκεκριμένη φράση θυμήθηκα κάτι πασιγνωστούς στιχούς του Κώστα Μόντη). Ποιητές όμως του αναστήματος του Μαυλάνα Τζιαλαλοντίν Ρούμη δεν δίστασαν να χρησιμοποιήσουν παράμοιες μεθόδους με τον Akandere. Αντιγράψω ποίημα του Ρούμη από το σχετικό άρθρο του Δημήτρη Δεδέ στο περιοδικό Ακτή (Ανοιξη 1996) :

Αφέντης μας εν κι αγαπούμεν τον
κι απ'εκείνον εν καλή η ζωή μας
Γιατί γύρισες, γιατί βρώμισες;
πε με τι έπαθες, πε με τι έχασες;
Χαλέ ντελ εμάν, χαλέ τζιαν εμάν! (άι καρδιά μου, άι ψυχή μου)
χαλέ ιν εμάν, χαλέ αν εμάν! (άι το ετούτο μου, άι το εκείνο μου)
χαλέ χαν εμάν, χαλέ χαν εμάν! (αχ σπίτι μου , αχ στέγη μου)
χαλέ καντζ εμάν, χαλέ καν εμάν ! (αχ θησαυρέ μου, αχ χρυσοπηγή)
Έλα καλέ μου, έλα σάχη μου
χαρά δεν δίδεις, δως μας άνεμο!
Που διψά πίνει, που πονεί λαλεί
μηδέν τσάκωσες καλέ το γυαλί

Diana Weston Markides

- * **Cyprus, 1957-1963: From Colonial Conflict to Constitutional Crisis.**
- * **The Key Role of the Municipal Issue.**
- * **Minneapolis: Minnesota Mediterranean and East European monographs, 2001, σελ. Xiv 238**

Κριτική Παρουσίαση: **Ευάνθης Χατζηβασιλείου***

Αυτά απο ένα πολύ σημαντικό συγγραφέα της περσικής γλώσσας που έζησε στο Ικόνιο το 13 αι. μ.Χ. Εκτός από την εμφανή γλωσσική ομοιότητα με τη σημερινή κυπριακή διάλεκτο σημειώνουμε την ιστορική σχέση της περιοχής με την Κύπρο, καθώς πόλεις όπως η Κώρυκος και η Αττάλεια πέρασαν και από τα χέρια των Λουζινιαν ενώ μετά την κατάκτηση από τους Σελτζούκους μεγάλο μέρος του χριστιανικού πλυθυσμού κατέφυγε στην Κύπρο. Το σουλτανάτο του Ρουμ στο Ικόνιο χρησιμοποιούσε ως επίσημη γλώσσα την περσική ενώ υπήρχε μεγάλος ελληνόφωνος πλυθυσμός και ο στρατός αποτελείτο κυρίως από τουρκόφωνους Τουρκομάνους (η διάλεκτος των Τουρκοκυπρίων σήμερα διατηρεί αρκετά τουρκομανικά στοιχεία).

Έχουμε λοιπόν σχεδόν μια χιλιετία αλληλεπίδρασης και κοινής πολιτιστικής δημιουργίας την οποία διάφοροι εθνικά σκεπτόμενοι διανοούμενοι προσπαθούν να ξεγράψουν. Ο κ. Λυγερός π.χ αρθρογραφώντας πρόσφατα στο Φιλελεύθερο περι σχεδίου Αννάν έβλεπε τη σχέση Ελληνοκυπρίων Τουρκοκυπρίων σαν μια συνέπεια της ευρύτερης σύγκρουσης πολιτισμών Δύσης - Ισλάμ. Θεωρώ μάλλον απλουστευτικό το να κατατάσσουμε στη Δυση τους Ελληνοκύπριους, φορτώνοντας κάθε ανατολικό στοιχείο της ταυτότητας τους στην τουρκική επίδραση και παράλληλα να δημιουργούμε το μύθο ότι οι τουρκοκύπριοι είναι απολίτιστοι φονταμενταλιστές μουλλάες για να δικαιολογήσουμε ουσιαστικά την διχοτόμηση με πολιτισμικά επιχειρήματα.

Και όμως, αρκεί να ψάξουμε λίγο καλύτερα τους διανοούμενους που θυμόμαστε στις εθνικές μας ανατάσεις. Το παρακάτω απόσπασμα είναι απο το ημερολόγιο του Σεφέρη (Μέρες Γ), στις 3 Ιουνίου 1940:

"Μέσα στη βαβυλωνία των ανθρώπων που με περιστοιχίζουν και ένας Τουρκοκρητικός. Είναι χίλιες φορές περισσότερο Κρητικός παρά Τούρκος". Ακόμα και τα σχολικά βιβλία του εθνικού κέντρου. Το βιβλίο της μουσικής της Γ' Γυμνασίου π.χ που αναφέρει ότι σε κώδικες εκκλησιαστικής μουσικής του ΙΣΤ και ΙΖ αιώνα βρίσκονται καταγραμμένα περσικά τραγούδια.

Ένα πολύ καλό σχετικό άρθρο της Μαρίας Βεϊνογλου με τίτλο Μικρασιατική Λογοτεχνία υπάρχει στο τελευταίο τεύχος (38) του περιοδικού Άρδην. Γράφει η Βεϊνογλου: "Ας το καταλάβουμε, υπάρχει ένα κενό στις πηγές της λογοτεχνίας μας. Την παρασύρουν όλο και πιο δυτικά ο Διαφωτισμός κι ο μοντερνισμός, μα στις ίδιες της πηγές της δύσκολα διαβάζει το παρελθόν". Αναφέρει την ομοιότητα μεταξύ του ελληνικού έπους του Διγενή και του τουρκικού έπους του Κιόρογλου. Και σημειώνει: " Η ιδιοτυπία στο έπος αυτό δεν συνίσταται στη γένεση ενός έθνους από δύο γένη ... αλλά στη γένεση δύο εθνών από το ίδιο γένος". Η Μικρασιατική Λογοτεχνία δε μπορεί να είναι ούτε τουρκική, ούτε ελληνική, μπορεί να δένεται μ'έναν τόπο, ένα λαό, με το δικό μας αίμα αλλά ποτέ με ένα έθνος!". Τέλος παρατηρεί ότι τόσο η τουρκόφωνη πλειοψηφία των χριστιανών προσφύγων, όσο και οι ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι με τους οποίους ανταλλάχθηκαν δεν ανέπτυξαν αξιόλογη λογοτεχνία.

Κουλτούρες της νεκρής ζώνης, που δεν μπόρεσαν να επιβιώσουν και να γίνουν αποδεκτές από το έθνος κράτος. Νομίζω ότι οι παρατηρήσεις ισχύουν σε μεγάλο βαθμό και για την κυπριακή λογοτεχνία. Πολλοί συγγραφείς μας δίνουν την εντύπωση του φιμωμένου, ενώ η αποτυχημένη προσπάθεια να μεταφράσουν τον εαυτό τους από τη διάλεκτο στην δημοτική είναι αποτυπωμένη στο έργο τους. ■

Το βιβλίο της Ντ. Μαρκίδη αποτελεί μία μείζονος βαρύτητας παρέμβαση στη ραγδαία εξελισσόμενη, τα τελευταία χρόνια, βιβλιογραφία του Κυπριακού. Η σημασία και η καινοτομία του συγκεκριμένου έργου ευρίσκονται σε πολλά επίπεδα. Πρώτον, σε αντίθεση με την πλειοψηφία των σχετικών μελετών (οι οποίες είτε σταματούν στις συμφωνίες της Ζυρίχης-Λονδίνου, είτε ξεκινούν από την κρίση του 1963), ερευνά τα χρόνια 1957-63 με άλλα λόγια, αποσκοπεί να προσφέρει μια εικόνα του άλματος από την αποικιοκρατία και τον απελευθερωτικό αγώνα, στην ανεξαρτησία και την σύγκρουση του 1963 - να ανιχνεύσει δηλαδή την πορεία από την πρώτη στη δεύτερη κυπριακή κρίση. Δεύτερον, ενώ οι περισσότερες σχετικές μελέτες ασχολούνται πρώτιστα με τον «μακρόκοσμο» του Κυπριακού (δηλαδή με τη διεθνή συγκυρία, τον ανταγωνισμό των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή, τους συσχετισμούς ισχύος μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας κ.κ.), το έργο της Ντ. Μαρκίδη κάνει μια προσεκτικά επιλεγμένη στροφή σε ένα ζήτημα που αφορά τον «μικρόκοσμο» του Κυπριακού, δηλαδή τη διαμόρφωση της εσωτερικής κυπριακής σκηνής, η σημασία της οποίας δεν πρέπει σε καμία περι-

πτωση να αγνοείται. Κατά τούτο, το βιβλίο αυτό σηματοδοτεί μια απόπειρα κριτικής προσέγγισης και μελέτης όχι μόνο του Κυπριακού ζητήματος, ως θέματος διεθνούς, αλλά και της ίδιας της κυπριακής ιστορίας - της ιστορίας της νήσου, της κοινής της γνώμης και των πολιτικών της ηγεσιών, με τις δικές τους αντιλήψεις, ελπίδες, στόχους, παρανοήσεις, εμμονές, πιθανόν και λάθη.

Τρίτον, με αυτές τις ερευνητικές και μεθοδολογικές προτεραιότητες, το βιβλίο μελετά (με αφορμή το ζήτημα του χωρισμού των δήμων) και την περιφέρημη περίοδο της «μετάβασης», του Φεβρουαρίου 1959- Αυγούστου 1960, καθώς και την κυπριακή πολιτική ατζέντα στα πρώτα, ειρηνικά, χρόνια της ζωής της Δημοκρατίας το 1960-63. Πράγματι, με δεδομένη την ενασχόληση των περισσότερων ερευνητών με τις δύο κυπριακές κρίσεις (1955-59, 1963 και μετά), η εποχή από την επαύριον της συνδιάσκεψης της Ζυρίχης έως το Δεκέμβριο του 1963 - και ιδίως η μεταεπαναστατική / προανεξαρτησιακή περίοδος του 1959-60 - είχαν έως τώρα μείνει στο περιθώριο, ως μια (κυριολεκτικά) «μαύρη τρύπα» στην κυπριακή ιστορία. Ωστόσο - και το βιβλίο επιβεβαιώνει τούτη την υπόθεση - η

επαρκής και η συστηματική έρευνα των ετών αυτών είναι κρίσιμη τόσο για τη νηφάλια, συνολική και οριστική αποτίμηση της προηγούμενης, όσο και για την κατανόηση των αιτιών που οδήγησαν στην κρίση της επόμενης περιόδου.

Αποσκοπώντας, συνεπώς, να υλοποιήσει ερευνητικούς στόχους πράγματι φιλόδοξους, η συγγραφέας βάσιμα το έργο της σε μια έρευνα πράγματι εντυπωσιακή: αδημοσίευτες πηγές από την Κύπρο (υπουργείο Εξωτερικών, Γραμματεία, πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου Λευκωσίας), τη Βρετανία (υπουργικό συμβούλιο, Foreign Office, υπουργεία Αποικιών και Κοινοπολιτειακών Υποθέσεων, ιδιωτικά αρχεία) και τις Ηνωμένες Πολιτείες (State Department) ή και παράλληλα πηγές δημοσιευμένες, από τα Ηνωμένα Έθνη, πρακτικά του βρετανικού και κυπριακού Κοινοβουλίου, τα «Άπαντα» του Μακαρίου, τα πρακτικά του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου της Κύπρου, το «Αρχείο Καραμανλή», την επίσημη έκδοση εγγράφων του State Department (FRUS) ή τέλος, επτά ελληνοκυπριακές, τέσσερις τουρκοκυπριακές εφημερίδες, καθώς και τα δύο αγγλόφωνα έντυπα της νήσου.

Τα συμπεράσματα της έρευνας είναι

αξιοσημείωτα: η συγγραφέας τονίζει ότι το αίτημα της τουρκικής πλευράς, μετά το 1957, για σύσταση χωριστών Δήμων στις μεγάλες πόλεις αποτελούσε οργανικό τμήμα της πολιτικής που απέβλεπε στη διχοτόμηση, αλλά και στην αποτελεσματική υπαγωγή της τουρκοκυπριακής κοινότητας υπό τον έλεγχο του τουρκικού κράτους. Το ίδιο αίτημα, ωστόσο, απέκτησε κομβική σημασία για την Άγκυρα και κατά την ελληνοτουρκική διαπραγμάτευση του 1958-59, που οδήγησε στις συμφωνίες της Ζυρίχης: πρώτον, επειδή δημιουργούσε τη μόνη εδαφικά προσδιορισμένη αποκλειστική αρμοδιότητα της τουρκοκυπριακής κοινότητας (δηλαδή ένα είδος "αποζημίωσης" για της εγκατάλειψη του αιτήματος για διχοτόμηση ή για σύσταση ομοσπονδιακού συστήματος στη νέα Κυπριακή Δημοκρατία)· Η δεύτερον, επειδή συνιστούσε ένα μοχλό, τον οποίο η τουρκική ηγεσία έκρινε απαραίτητο για να αποφευχθεί ο «υπερβολικός» συγχρωτισμός Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Υπό αυτή την έννοια, τονίζει η συγγραφέας, η πρόβλεψη για χωριστούς Δήμους ήταν, για την Άγκυρα, *conditio sine qua non* για να αποδεχθεί τη σύσταση του νέου κράτους. Η Ντ. Μαρκίδη ορθά τονίζει – και στοιχειοθετεί την άποψη – ότι, κατά τη μεταποικιακή περίοδο, ο Μακάριος προσπάθησε επίμονα και ειλικρινώς να εφαρμόσει το σύστημα της Ζυρίχης· Η με άλλα λόγια, ότι δεν είχε υπογράψει τις συμφωνίες του 1959 με κακή πίστη, όπως συχνά υπονοείται. Ωστόσο, αν και αρχικά είχε αποδεχθεί το χωρισμό των Δήμων (και είχε επιβάλει την σχετική πρόβλεψη στην ελληνική κυβέρνηση) σύντομα στο σημείο αυτό περιήλθε σε δυσχερή θέση, λόγω των ακραίων σε βάρος του επιθέσεων από τους Ελληνοκύπριους δημοτικούς άρχοντες και το Γεώργιο Γρίβα. Το 1959-62 έγιναν σημαντικές προσπάθειες για την επίλυση του ζητήματος αυτού, η οποία όμως γινόταν δυσκολότερη λόγω των σοβαρών πρακτικών προβλημάτων που ανέκυπταν κατά τις απόπειρες τεχνητού διαχωρισμού στις σχετικά μικρές κυπριακές πόλεις· Η παράλληλα, η εμφανής ισχυροποίηση των Τουρκοκυπρίων εξτρεμιστών υπό τον Ρ. Ντενκτάς αύξανε την ανασφάλεια της ελληνοκυπριακής πλευράς. Η συγγραφέας πειστικά υποστηρίζει ότι οι δύο αποτυχημένες προσπάθειες για την επίλυση του θέματος τον Δεκέμβριο του 1962 και τον Μάρτιο του 1963 υπήρξαν καταλυτικής σημασίας: στις δύο αυτές χρονικές στιγμές η ίδια η τουρκοκυπριακή ηγεσία ήταν έτοιμη να συμβιβαστεί - το Μάρτιο του 1963, ο ίδιος ο Ντενκτάς, σε διαβουλεύσεις με τον Γλαύκο Κληρίδη – αλλά και τις δύο φορές παρενέβη και ματαίωσε την συμφωνία ο Τούρκος πρέσβης στη Λευκωσία. Φαινόταν, δηλαδή, ότι η Τουρκική κυβέρνηση δεν ήταν διατεθειμένη να διακυβεύσει το σημαντικό – κατ' αυτήν - δημοτικό διαχωρισμό, και ότι στην προσπάθειά της αυτή δεν θα επέτρεπε μια ελεύθερη ενδοκυπριακή διαπραγμάτευση. Το στοιχείο αυτό, τονίζει η συγγραφέας, έπεισε τον Μακάριο ότι θα έπρεπε πλέον να αναζητήσει διέξοδο εκτός των πλαισίων των συμφωνιών του 1959 και να επιδιώξει πλέον μια συνολική και εκτεταμένη αναθεώρηση του συστήματος της Ζυρίχης. Κατόπιν, ακολουθεί μια εξαιρετη ανάλυση των εσωτερικών δυσλειτουργιών της βρετανικής κυβέρνησης – και ιδίως των διαφωνιών και της δυσκολίας επικοινωνίας μεταξύ του Foreign Office και του υπουργείου Κοινοπολιτειακών Υποθέσεων – η οποία ευθύνεται για την τραγικά εσφαλμένη πρωτοβουλία του Βρετανού ύπατου αρμοστή στη Λευκωσία, Sir Arthur Clark, που υπαγόταν στο δεύτερο, να ενθαρρύνει τον Μακάριο στην υποβολή των «Δεκατριών Σημείων».

Το βιβλίο αναθεωρεί μαζικά και πειστικά την εικόνα της παλαιότερης βιβλιογραφίας σχετικά με το ζήτημα του χωρισμού των Δήμων κατά τα πρώτα

χρόνια της Κυπριακής Ανεξαρτησίας. Αναφέρεται στους πολιτικούς στόχους όχι μόνο των Μεγάλων Δυνάμεων, της Ελλάδας και της Τουρκίας, των ηγεσιών στην Κύπρο, αλλά και στις σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων, στις εσωτερικές ισορροπίες μέσα σε κάθε μια από τις δύο κοινότητες, στη διαμόρφωση της κυπριακής πολιτικής σκηνής, στην προδιάθεση της κοινής γνώμης, σε παράγοντες ψυχολογικούς ακόμη. Η συγγραφέας θα μπορούσε να επεκταθεί κάπως περισσότερο στην στάση της Ελλάδας, ιδιαίτερα στην αντίθεση της κυβέρνησης Καραμανλή το 1963 σε όποια προσπάθεια ανατροπής των συμφωνιών. Θα μπορούσε, επίσης (έστω και εάν δεν είναι αυτό το θέμα της, αφού το βιβλίο σταματά με την έκρηξη των ταραχών του 1963), να αξιολογήσει τη γνωστή θέση του Θ. Κουλουμπή ότι η προβολή των «Δεκατριών Σημείων» αποτελούσε «μοιραίο λάθος» (βλέπε το βιβλίο του Κυπριακό: λάθη, διδάγματα, προοπτικές, Σιδέρης, 1996). Οπωσδήποτε, πρόκειται για μείζον έργο, το οποίο, σε συνδυασμό με το βιβλίο του Σ. Ριζά για την περίοδο 1963-67, προσφέρει μία ολοκληρωμένη και νηφάλια εικόνα της Κύπρου και του Κυπριακού Ζητήματος στην κρίσιμη δεκαετία του 1960. Εμφανώς καρπός μακρόχρονης, επίμονης, συστηματικής και κριτικής μελέτης του Κυπριακού Ζητήματος τα χρόνια αυτά, το έργο της Ντ. Μαρκίδη αποτελεί βασικό ανάγνωσμα όχι μόνο για τους ιστορικούς αλλά και για τους πολιτικούς επιστήμονες, τους νομικούς και του διεθνολόγους που ασχολούνται με το Κυπριακό – είτε με την ιστορική του διάσταση είτε με την παρούσα φάση του.

* Ο Ευάνθης Χατζηβασιλείου είναι λέκτορας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

* Το κείμενο πήραμε από το περιοδικό «Ελεύθερη Έμφαση».

Zivania

LOEL

45

GRADUS

η πρώτη
επιλογή

Η πρώτη και καθιερωμένη πια Ζιβανία που δίνει στην Κύπρο την οινόπνευματική της ταυτότητα.

Με την προσεγμένη διαλογή των στεμφύλων (Ζίβανα), την περίτεχνη διαδικασία απόσταξης και την επιστημονική παρατήρηση των συστατικών για την απομόνωση των ανεπιθύμητων ουσιών και την τόνωση των ελκυστικών χαρακτηριστικών της.

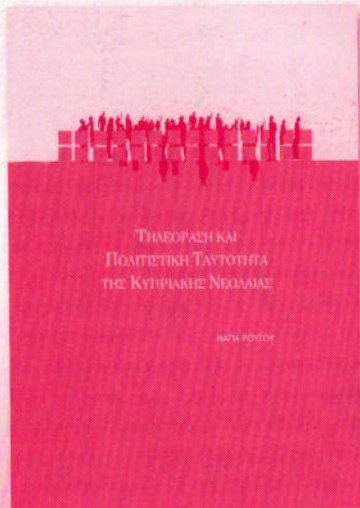
Η μοναδική μας λοιπόν Ζιβανία, πέρα από την πρωτιά στη ΛΟΕΛ, δίνει στην Κύπρο ένα προϊόν απόλυτα άξιο για ευνοϊκές συγκρίσεις στο στίβο των οινόπνευματών οποιασδήποτε χώρας.

- ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ
- ΑΥΘΕΝΤΙΚΗ
- ΦΥΣΙΚΗ
- ΥΓΙΕΙΝΗ

ΛΟΕΛ ΛΤΔ, ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ 18,
Τ.Κ. 50139, 3601 ΛΕΜΕΣΟΣ
ΤΗΛ.: 25579344, 25579345, 25579346
ΦΑΞ: 25564042
e-mail: loel @ zenon. logos. cy. Net

ΝΟΣΤΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΝΕΟΛΙΑΙΑΣ

Συγγραφέας:
Νάγια Ρούσου

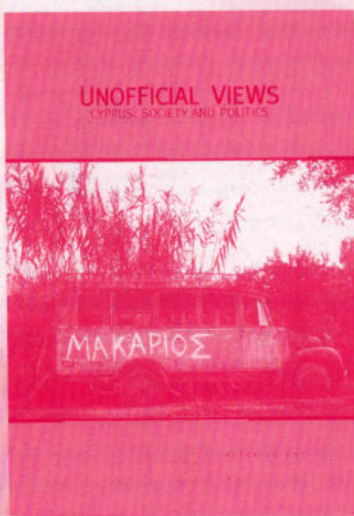
ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΜΙΑΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ: Η Κύπρος μετά το 1974

Επιμέλεια:
Νίκος Περισιάνης / Γιώργος Τσαγγαράς

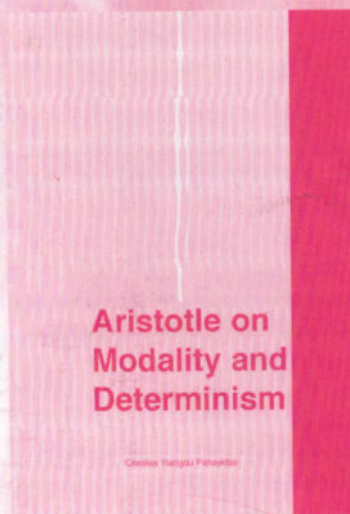
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΡΩΓΙΑΣ: Γιατρός και Ποιητής

Συγγραφέας:
Ανδρέας Κλ. Σοφοκλέους

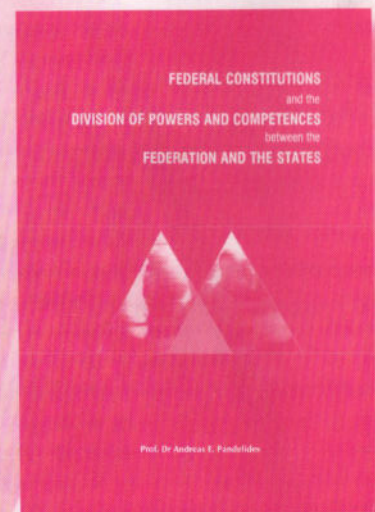
**UNOFFICIAL VIEWS
CYPRUS: society and politics**

Author:
Peter Loizos

ARISTOTLE ON MODALITY AND DETERMINISM

Author:
Christos Y. Panayides

FEDERAL CONSTITUTIONS AND THE DIVISION OF POWERS AND COMPETENCIES BETWEEN THE FEDERATION AND THE STATES

Author:
Andreas E. Pantelides

Intercollege Press / Εκδόσεις Intercollege

Για πλήρη κατάλογο εκδόσεων ή άλλες πληροφορίες:
Λεωφ. Μακεδονίτισσας 46, Τ.Κ. 24005, 1700 Λευκωσία, Τηλ: 22841568, Φαξ: 22352059, Email: interpress@intercollege.ac.cy